

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2015

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ	4
1.1 ΒΑΣΙΚΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	4
1.1.1 Δημογραφικές τάσεις, σύνθεση και ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του πληθυσμού	4
1.1.2 Οικονομικές επιδόσεις	6
1.1.3 Επιχειρηματική δραστηριότητα	8
1.1.4 Αγορά Εργασίας	9
1.1.5 Τομεακή και κλαδική εξειδίκευση	13
1.2 ΟΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	17
1.2.1 Δαπάνες για Έρευνα και Ανάπτυξη	18
1.2.2 Αιτήσεις για χορήγηση Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας	21
1.2.3 Ανθρώπινο δυναμικό	21
1.3 ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΈΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΕΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ	25
1.3.1 Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα	26
1.3.2 Ερευνητικά Ινστιτούτα	31
1.3.3 Λοιπές υποδομές έρευνας και ανάπτυξης	32
1.3.4 Συνεργατικοί σχηματισμοί (clusters)	33
1.4 SWOT ΑΝΑΛΥΣΗ	34
1.5 ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΔΟΜΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	37
2. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΟΙΝΟΥ ΟΡΑΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΟ «ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΚΟ» ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΠΔΕ	38
2.1 Η ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΕΞΥΠΝΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ	38
2.2 ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΠΔΕ	41
2.3 ΤΟ «ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΚΟ» ΟΡΑΜΑ ΤΗΣ ΠΔΕ	44
3. ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΥΠΝΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΤΗΣ ΠΔΕ	46
3.1 ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΥΠΝΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ	46
3.2 ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΥΠΝΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΠΔΕ	49
3.2.1 Γενικά	49
3.2.2 Αγροτική Παραγωγή - Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα	49
3.2.3 Τουρισμός Πολιτισμός	54
3.2.4 Υλικά και μικροηλεκτρονική	58
3.3 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΞΥΠΝΩΝ ΠΟΛΕΩΝ	60
3.4 ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ RIS3	62
3.5 ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΚΑΛΥΨΗ ΣΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ RIS3	64
3.5.1 Μεθοδολογικό πλαίσιο	64
3.5.2 Η εφαρμογή της διαδικασίας της επιχειρηματικής ανακάλυψης στη Δυτική Ελλάδα	65
4. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΥ ΜΙΓΜΑΤΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΔΕ - ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ	67
4.1 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ ΕΞΥΠΝΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΠΔΕ	67
4.2 ΠΥΛΩΝΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΥΠΝΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΤΗΣ ΠΔΕ	69
4.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ ΕΞΥΠΝΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΠΔΕ	70
4.3.1 Γενικό πλαίσιο	70

4.3.2	Στρατηγική Προτεραιότητα 1: Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ.....	71
4.3.3	Στρατηγική Προτεραιότητα 2: Βελτίωση της πρόσβασης σε Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), της χρήσης και ποιότητάς τους και αξιοποίηση τους στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ	81
4.3.4	Στρατηγική Προτεραιότητα 3: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων με αναδιάρθρωση, εκσυγχρονισμό και οικονομική διαφοροποίηση της περιφερειακής οικονομίας προσανατολισμένη στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ	86
4.3.5	Στρατηγική Προτεραιότητα 4: Βελτίωση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας μέσω της αξιοποίησης των φυσικών και πολιτιστικών της πόρων, της ενεργειακής αναβάθμισης καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος.....	97
4.3.6	Σύνοψη Προγράμματος Δράσης.....	104
4.4	ΣΥΝΔΕΣΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ RIS ΜΕ ΤΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ 2014-2020.....	110
4.5	ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΕΞΥΠΝΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ.....	122
4.6	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΚΑΙ ΧΡΟΝΙΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ.....	129
4.6.1	Οικονομικός Προγραμματισμός.....	129
4.6.2	Χρονικός Προγραμματισμός.....	154
5.	ΔΟΜΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ RIS3 ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ	155
5.1	ΔΟΜΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ RIS3.....	155
5.2	ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ RIS3.....	160
5.2.1	Διαδικασίες παρακολούθησης και αξιολόγησης.....	160
5.2.1.1	Διαδικασία παρακολούθησης φυσικής, οικονομικής και χρονικής προόδου.....	160
5.2.1.2	Διαδικασία διαχείρισης κινδύνων.....	162
5.2.1.3	Διαδικασία αναθεώρησης προγραμματισμού.....	164
5.2.1.4	Διαδικασία αξιολόγησης.....	164
5.2.1.5	Διαδικασία αναφορών.....	164
5.2.1.6	Διαδικασία διαχείρισης ποιότητας.....	164
5.2.2	Εργαλεία παρακολούθησης και αξιολόγησης.....	165
5.2.2.1	Σύστημα επικοινωνίας.....	165
5.2.2.2	Έντυπα αναφορών.....	165
5.2.2.3	Σύστημα δεικτών.....	165
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι- ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ Δ. ΕΛΛΑΔΑΣ.....	167
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ - ΈΝΤΥΠΑ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ «ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΚΑΛΥΨΗ».....	169
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ - ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΚΑΛΥΨΗΣ	172
	ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	180
	ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ.....	180

1. Ανάλυση του περιφερειακού πλαισίου και των δυνατοτήτων για την καινοτομία

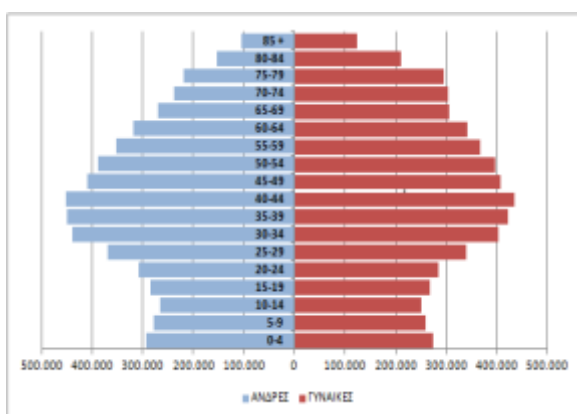
1.1 Βασικά κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας

1.1.1 Δημογραφικές τάσεις, σύνθεση και ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του πληθυσμού

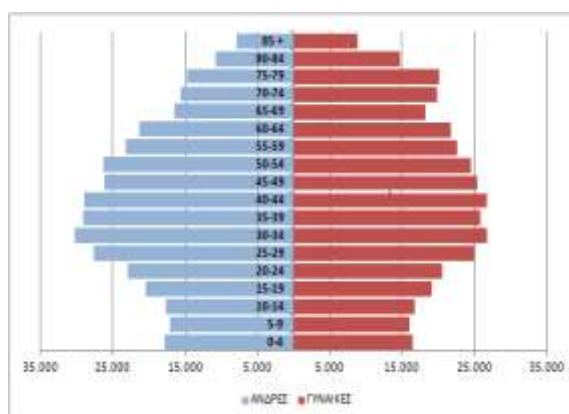
Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος καταλαμβάνει το ΒΔ τμήμα της Πελοποννήσου και το Δυτικό άκρο της Στερεάς Ελλάδος. Περιλαμβάνει τους Νομούς Αιτωλοακαρνανίας, Αχαΐας και Ηλείας με τη συνολική της έκταση να ανέρχεται στα 11.350 km² και να καλύπτει περίπου το 8,6% της συνολικής έκτασης της χώρας.

Σύμφωνα με την τελευταία επίσημη απογραφή πληθυσμού (ΕΛΣΤΑΤ, 2011) ο πληθυσμός της Περιφέρειας ανέρχεται σε 679.796 άτομα και αποτελεί περίπου το 6,3% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Κατά την περίοδο 2001-2011, υπήρξε σαφής συρρίκνωση του πληθυσμού της Περιφέρειας, και σε κάθε περίπτωση με μεγαλύτερη ένταση σε σχέση με την χώρα. Ειδικότερα, ο πληθυσμός της χώρας μειώθηκε κατά 148.823 άτομα (ποσοστιαία μεταβολή -1,36%), ενώ αντίστοιχα η ΠΔΕ κατέγραψε μείωση κατά 60.710 άτομα ή 8,2%. Ο Μέσος Ετήσιος Ρυθμός Μεταβολής (ΜΕΡΜ) του πληθυσμού της Περιφέρειας για την περίοδο 2001-2011 εκτιμάται σε -0,85%, με τον αντίστοιχο δείκτη για την χώρα να εκτιμάται στο -0,14%.

Στη βάση των παραπάνω πληθυσμιακών δεδομένων η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, εμφανίζει μικρότερη πληθυσμιακή πυκνότητα από αυτή της χώρας. Ειδικότερα, η πληθυσμιακή πυκνότητα της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας εκτιμάται στα 59,9 περίπου άτομα ανά τ.χλμ. ενώ της χώρας στα 82,5 άτομα ανά τ.χλμ. Η ηλικιακή διάρθρωση του πληθυσμού της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, εμφανίζει πολλές ομοιότητες με την διάρθρωση στο σύνολο της Χώρας, γεγονός που σημαίνει ότι όπως και η χώρα συνολικά έτσι και η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας αντιμετωπίζει το πρόβλημα της πληθυσμιακής γήρανσης, όπως αποτυπώνεται και στις σχετικές πυραμίδες ηλικιών.

Σχήμα 1: Πυραμίδα ηλικιών χώρας

Σχήμα 2: Πυραμίδα ηλικιών ΠΔΕ

Ειδικότερα, από τον υπολογισμό¹ του δείκτη γήρανσης για την Περιφέρεια προκύπτει ότι κατά το έτος 2012 σε 100 παιδιά αντιστοιχούσαν 144,7 ηλικιωμένοι ενώ για τη χώρα η αναλογία αυτή ανέρχεται σε 137. Ο δείκτης αυτός αποδεικνύεται σημαντικά μεγαλύτερος για τις γυναίκες (αντιστοιχία 165,9 ηλικιωμένων γυναικών σε 100 κορίτσια). Όπως είναι φυσικό αυτό συμβαδίζει με το επίπεδο του κατά ηλικία δείκτη αναλογίας φύλων. Ο δείκτης αυτός, αποτελεί αποτέλεσμα της μεγαλύτερης διάρκειας ζωής των γυναικών, καθώς προσχωρούμε από τις μικρότερες στις μεγαλύτερες ηλικίες. Πράγματι, ενώ για την ηλικιακή ομάδα 0-14 ετών 106,9 αγόρια αντιστοιχούν σε 100 κορίτσια, η αναλογία αυτή αντιστρέφεται προοδευτικά για να φθάσει στην κατηγορία 65 και άνω στην αντιστοιχία 80,5 άνδρες σε 100 γυναίκες. Το πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού έχει άμεση επίπτωση στο δείκτη εξάρτησης που υποδηλώνει ότι κατά το ίδιο έτος σε 100 άτομα εργάσιμης ηλικίας αντιστοιχούσαν 50,3 άτομα που χαρακτηρίζονται ως οικονομικά εξαρτώμενα (ηλικιωμένοι και παιδιά).

Πίνακας 1: Δημογραφικοί δείκτες του συνόλου της χώρας

	Άνδρες	%	Γυναίκες	%	Σύνολο	%	Δείκτης Αναλογίας Φύλων
0-14	836.490	51,6	786.185	48,4	1.622.675	100	106,4
%	15,0		13,8		14,4		
15-64	3770529	50,6	3673816	49,4	7.444.345	100	102,6
%	67,4		64,5		65,9		
65+	983112	44,2	1.239.935	55,8	2.223.047	100	79,3
%	17,6		21,8		19,7		
Σύνολο	5.590.131	49,5	5.699.936	50,5	11.290.067	100	98,1
%	100		100		100		
Δείκτης Γήρανσης	117,5		157,7		137,0		
Δείκτης Εξάρτησης					51,7		

Πηγή: Επεξεργασία Συμβούλου

Πίνακας 2: Δημογραφικοί δείκτες του συνόλου της ΠΔΕ

	Άνδρες	%	Γυναίκες	%	Σύνολο	%	Δείκτης Αναλογίας Φύλων
0-14	52.435	51,7	49.037	48,3	101.472	100	106,9
%	14,0		13,3		13,7		
15-64	256179	51,9	237527	48,1	493.706	100	107,9
%	68,5		64,6		66,5		
65+	65494	44,6	81.334	55,4	146.828	100	80,5
%	17,5		22,1		19,8		
Σύνολο	374.108	50,4	367.898	49,6	742.006	100	101,7
%	100		100		100		
Δείκτης Γήρανσης	124,9		165,9		144,7		
Δείκτης Εξάρτησης					50,3		

Πηγή: Επεξεργασία Συμβούλου

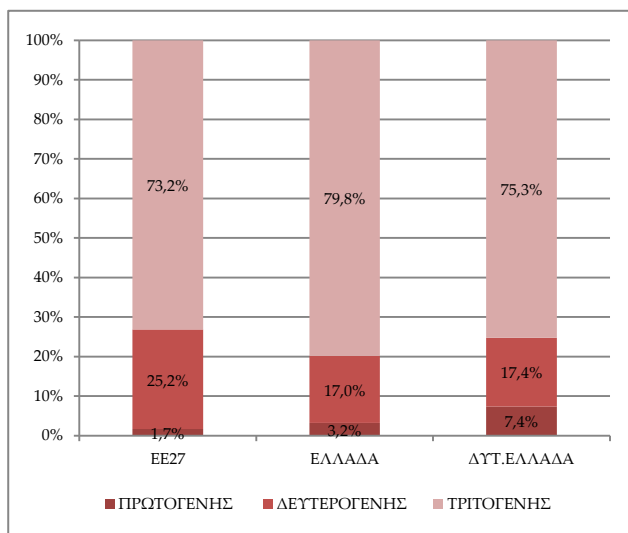
¹ Ο υπολογισμός έγινε με βάση τα προσαρμοσμένα ετήσια στοιχεία πληθυσμού της Eurostat και όχι με τα στοιχεία της απογραφής του 2011.

1.1.2 Οικονομικές επιδόσεις

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας αποτελεί τη δεύτερη φτωχότερη περιφέρεια της Ελλάδας, με κ.κ.ΑΕΠ που ανέρχεται σε 15.500 ΜΑΔ (Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης), που αντιστοιχεί στο 70% του μέσου κ.κ.ΑΕΠ της χώρας και στο 66% του μέσου ευρωπαϊκού κ.κ.ΑΕΠ των 27 (Eurostat 2009, ΕΕ27=100). Η πορεία εξέλιξης του κ.κ.ΑΕΠ της Περιφέρειας καταδεικνύει ότι όχι μόνο δεν υπάρχει σύγκλιση με το μέσο ευρωπαϊκό κ.κ.ΑΕΠ, αλλά καταγράφεται και μία συνεχιζόμενη μείωση του κ.κ.ΑΕΠ, η οποία σε μεγάλο βαθμό οφείλεται στην παρατεταμένη οικονομική κρίση της χώρας. Είναι χαρακτηριστικό ότι σε σχέση με το 2008, όπου εμφανίστηκαν οι πρώτες επιπτώσεις της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης στη Ελλάδα, καταγράφεται μείωση 7,2% του κ.κ.ΑΕΠ (ΜΑΔ) της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Μάλιστα αν και το σύνολο των Περιφερειών της χώρας παρουσιάζει μείωση του κ.κ.ΑΕΠ για την εν λόγω περίοδο, η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας ανήκει στις Περιφέρειες με τους μεγαλύτερους αρνητικούς ρυθμούς μεταβολής και σε κάθε περίπτωση μεγαλύτερους σε σχέση με την αντίστοιχη μείωση σε επίπεδο χώρας. Σημειώνεται ότι λόγω της εντονότερης οικονομικής δραστηριότητας στην Περιφερειακή Ενότητα (ΠΕ) Αχαΐας συγκριτικά με τις άλλες δύο ΠΕ της Δυτικής Ελλάδας, διαπιστώνονται σημαντικές ενδοπεριφερειακές ανισότητες στη βάση του κ.κ.ΑΕΠ, με το κ.κ.ΑΕΠ στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας να ανέρχεται σε 14.300 ΜΑΔ, σε 17.900 ΜΑΔ στην ΠΕ Αχαΐας και σε 12.100 στην ΠΕ Ηλείας. Αξίζει να σημειωθεί ότι, σε σχέση με το 2008, η ΠΕ Αχαΐας εμφανίζει το μεγαλύτερο αρνητικό ρυθμό μεταβολής του κ.κ.ΑΕΠ μεταξύ των ΠΕ της ΠΔΕ, ενδεικτικό της συγκριτικά μεγαλύτερης επίπτωσης που είχε η οικονομική κρίση στην συγκεκριμένη ΠΕ, γεγονός που οδήγησε σε περιορισμό των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων ($CV_{ΠΔΕ,2008}=21,8\%$ και $CV_{ΠΔΕ,2009}=19,8\%$).

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας παράγει το 4,6% της συνολικής Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ) της χώρας και το 0,08% της ΕΕ27. Κατά το 2010, η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία στο σύνολο των παραγωγικών κλάδων της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας ανήλθε στο ποσό των 9.074,6 εκατ. Ευρώ, παρουσιάζοντας μείωση κατά 6,7% σε σχέση με το 2008. Αντίστοιχα, η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ) στο σύνολο της χώρας μειώθηκε σε σχέση με το 2008 κατά 4,8% με την αντίστοιχη μείωση για την ΕΕ27 να ανέρχεται σε 1,8%.

Από την ανάλυση της κατανομής της ΑΠΑ στους τρεις παραγωγικούς τομείς της Περιφέρειας φαίνεται ότι η συμμετοχή του πρωτογενή τομέα στην συνολική ΑΠΑ της Περιφέρειας ανέρχεται σε 7,4%, ενώ ο δευτερογενής και ο τριτογενής τομέας συμμετέχουν κατά 17,4% και 75,3% αντίστοιχα. Η σημαντική συνεισφορά του πρωτογενή τομέα στην συνολική ΑΠΑ αναδεικνύεται από την σύγκριση των αντίστοιχων ποσοστών σε επίπεδο χώρας (3,2%) και σε επίπεδο ΕΕ27

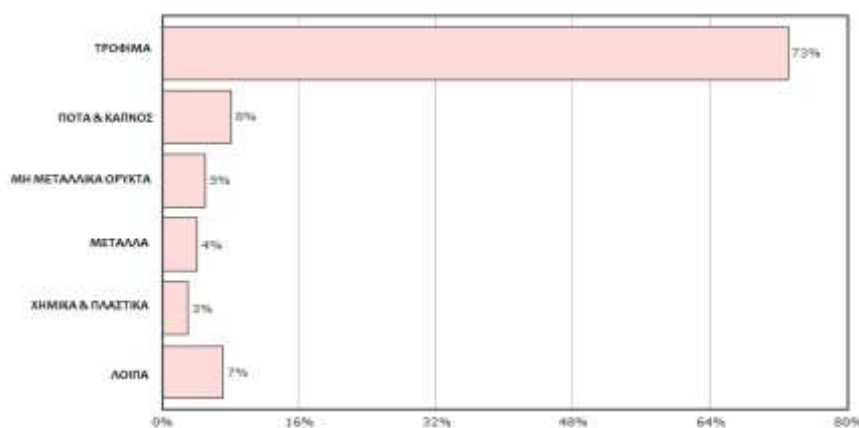
Σχήμα 3: Κατανομή της ΑΠΑ ανά παραγωγικό τομέα, 2010

(1,7%).

Σε σχέση με το 2008, η συρρίκνωση της ΑΠΑ της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας ανά παραγωγικό τομέα είναι εντονότερη σε σχέση με την αντίστοιχη συρρίκνωση σε επίπεδο χώρας και ΕΕ27. Ειδικότερα, στον Πρωτογενή Τομέα, η ΑΠΑ της Περιφέρειας παρουσίασε μείωση 4,5%, με την μείωση σε εθνικό επίπεδο να ανέρχεται στο 1,5% και στην 4,4% στην ΕΕ27. Αντίστοιχη είναι και η εικόνα που παρουσιάζει η εξέλιξη της ΑΠΑ της Περιφέρειας στον δευτερογενή και τον τριτογενή τομέα.

Η ΠΔΕ ανήκει στις περιφέρειες της χώρας με θετικό ρυθμό μεταβολής των εξαγωγών, ενώ η συνεισφορά της στο σύνολο των εξαγωγών της χώρας ανέρχεται στο 2%. Ιδιαίτερη εξαγωγική δυναμική παρουσιάζουν οι κλάδοι Τροφίμων που καλύπτουν τα 2/3 των εξαγωγών της περιφέρειας με κυριότερα εξαγωγίμα προϊόντα: νωποί καρποί & φρούτα (μερίδιο 23%), λίπη & έλαια (20%), ιχθυηρά (13%), λαχανικά & φρούτα (10%), λαχανικά (3%), ενώ όλα τα βασικά προϊόντα τροφίμων καταγράφουν αύξηση στις εξαγωγές το διάστημα 2008-12. Ακολουθούν οι εξαγωγές σε προϊόντα ποτών και καπνού, ενώ κατά την διάρκεια της κρίσης έχουν αυξηθεί σημαντικά οι εξαγωγές της ΠΔΕ σε μη μεταλλικά ορυκτά προϊόντα με διπλασιασμό των εξαγωγών κλάδου από το 2008 [Πηγή: ΣΕΒΕ 2012].

Σχήμα 4: Οι κυριότεροι εξαγωγικοί κλάδοι της ΠΔΕ, 2012

Πηγή: ΣΕΒΕ 2012, Χαρτογράφηση της εξαγωγικής δραστηριότητας της Ελλάδας ανά Περιφέρεια και Νομό 2008-2012

Πίνακας 3: Εισαγωγές - Εξαγωγές της ΠΔΕ

Ποσά σε χιλ. €	2008	2009	2010	2011	2012	ΕΤ 11/12	ΜΕΤ 08/12
Εισαγωγές	1.351.327	474.944	399.458	434.232	402.966	-7,20%	-26,10%
Εξαγωγές	431.679	400.808	440.899	459.369	488.275	6,30%	3,10%
Εμπορικό Ισοζύγιο	-919.648	-74.136	41.441	25.137	85.309	239,40%	na
Εξαγωγές / Εισαγωγές	31,90%	84,40%	110,40%	105,80%	121,20%	14,50%	39,60%

ΕΤ: Ετήσια Τάση / ΜΕΤ: Μέση Ετήσια Τάση na: non available

Πηγή: ΣΕΒΕ 2012, Χαρτογράφηση της εξαγωγικής δραστηριότητας της Ελλάδας ανά Περιφέρεια και Νομό 2008-2012

1.1.3 Επιχειρηματική δραστηριότητα

Η Ελλάδα διαθέτει ένα πολύ μεγάλο ποσοστό ΜΜΕ, ιδιαίτερα πολύ μικρών επιχειρήσεων, σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ. Ο συνολικός αριθμός των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην ΠΔΕ ανέρχεται σε 50.821 επιχειρήσεις, ο τζίρος των οποίων ανέρχεται σε 8.578 εκ.€ (ΕΛΣΤΑΤ 2008). Ο μεγαλύτερος αριθμός επιχειρήσεων της Περιφέρειας, όπως και στο σύνολο της χώρας εντοπίζεται στους κλάδους «Χονδρικό και λιανικό εμπόριο», «Κατασκευές», «Ξενοδοχεία- Εστιατόρια» και «Μεταποίηση», ενώ σημαντικός είναι και ο αριθμός των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο κλάδο «Γεωργία, Δασοκομία και Αλιεία».

Σημαντική παρουσία στην ΠΔΕ, σε σχέση πάντα με το τι συμβαίνει στην υπόλοιπη χώρα, έχουν επιχειρήσεις που η δραστηριότητά τους σχετίζεται με την παραγωγή, μεταποίηση και εμπόριο αγροτικών ειδών και τροφίμων γεγονός που καταδεικνύει άμεση εξάρτηση από τον πρωτογενή τομέα και την μεταποίηση τροφίμων. Ο πρωτογενής τομέας της ΠΔΕ έχει να επιδείξει σημαντικά προϊόντα στους κλάδους της φυτικής παραγωγής και ζωικής παραγωγής, τα οποία έχουν εξαγωγικό προσανατολισμό όμως τα τελευταία χρόνια υπάρχουν σημάδια συρρίκνωσης της δυναμικής του αγροτικού τομέα γεγονός που συνδέεται με την χαμηλή ανταγωνιστικότητα του πρωτογενούς τομέα.

Σημειώνεται ότι στον υποκλάδο «Επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη», ο οποίος περιλαμβάνεται στον κλάδο «Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες» δραστηριοποιούνται 305 επιχειρήσεις με κύριο αντικείμενο την έρευνα και πειραματική ανάπτυξη στις φυσικές, κοινωνικές και ανθρωπιστικές επιστήμες.

Πίνακας 4: Επιχειρήσεις και τζίρος αυτών στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας ανά μονοψήφιο κλάδο ΣΤΑΚΟΔ-2008

ΚΩΔ. ΤΟΜΕΑ	ΤΟΜΕΑΣ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ		ΧΩΡΑ	
		ΑΡ. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ (εκ. ευρώ)	ΑΡ. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ (εκ. ευρώ)
A	ΓΕΩΡΓΙΑ, ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑ	1.390	137,9	25.131	3244,9
B	ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ	35	9,2	1.044	934,1
Γ	ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	4.271	1242,2	85.391	77408,6
Δ	ΠΑΡΟΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ, ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ, ΑΤΜΟΥ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΣΜΟΥ	201	2,5	4.210	18002,1
Ε	ΠΑΡΟΧΗ ΝΕΡΟΥ, ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΛΥΜΑΤΩΝ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ	100	48,7	2.068	1613,1
Z	ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΚΑΙ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ? ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ	17.752	5110,1	311.099	159559,6
H	ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ	2.364	421,4	42.809	15750,0
Θ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	6.255	407,3	108.902	11716,0
I	ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ	724	56,5	20.470	15537,1
K	ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	253	33,7	4.922	41321,8
Λ	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	242	19,0	9.289	1362,6
M	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	4.963	258,4	123.193	12171,3
N	ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	1.012	48,7	27.150	6461,3
Ξ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ? ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	53	16,3	1.350	490,1

ΚΩΔ. ΤΟΜΕΑ	ΤΟΜΕΑΣ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ		ΧΩΡΑ	
		ΑΡ. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ (εκ. ευρώ)	ΑΡ. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ (εκ. ευρώ)
Ο	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	338	24,5	7.318	628,6
Π	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ	148	11,4	4.318	1199,4
Ρ	ΤΕΧΝΕΣ, ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ ΚΑΙ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ	507	22,0	15.830	7596,1
Σ	ΆΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	1.929	73,3	38.314	1990,6
ΣΤ	ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	7.803	627,0	128.556	20865,1
Υ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΤΕΡΟΔΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΦΟΡΕΩΝ	1	0,0	8	0,0
	ΑΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΟ	480	7,8	6.484	130,2
	ΣΥΝΟΛΟ	50.821	8578,0	967.856	397982,7

Πηγή: Μητρώο Επιχειρήσεων ΕΛΣΤΑΤ, 2008

Εάν εξετάσουμε τις πρόσφατες τάσεις, είναι σαφές ότι οι ελληνικές μικρές επιχειρήσεις, όπως και οι αντίστοιχες της ΕΕ, έχουν πληγεί από την κρίση. Παρόλα αυτά υπάρχουν ενδείξεις που καταδεικνύουν μία τάση αντίστασης απέναντι στη συνεχή συρρίκνωση των ΜΜΕ. Ειδικότερα, σημειώνεται ότι σύμφωνα με στοιχεία του ΥΠΟΙΑΝ κατά το πρώτο εξάμηνο του 2011, αποτυπώθηκε θετικό πρόσημο εγγραφών νέων επιχειρήσεων (στοιχεία από τα μητρώα των 59 Επιμελητηρίων όλης της χώρας). Συγκεκριμένα, το σύνολο εγγραφών για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων, από τον Ιανουάριο έως και τον Ιούνιο του 2011, ανέρχεται στις 28.603 επιχειρήσεις ενώ το σύνολο των διαγραφών, που αντιπροσωπεύει το κλείσιμο επιχειρήσεων, είναι 25.391. Σημειώνεται δηλαδή ένα «θετικό ισοζύγιο» νέων επιχειρήσεων που για τους πρώτους έξι μήνες του 2011 αγγίζει τις 3.212. **Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος το πρώτο εξάμηνο του 2011 εμφάνισε οριακά αρνητικό πρόσημο εγγραφών – διαγραφών νέων επιχειρήσεων.** Ειδικότερα, οι συνολικές εγγραφές ανήλθαν σε 1.478, ενώ οι διαγραφές σε 1.494 [ΥΠΟΙΑΝ, 2011].

1.1.4 Αγορά Εργασίας

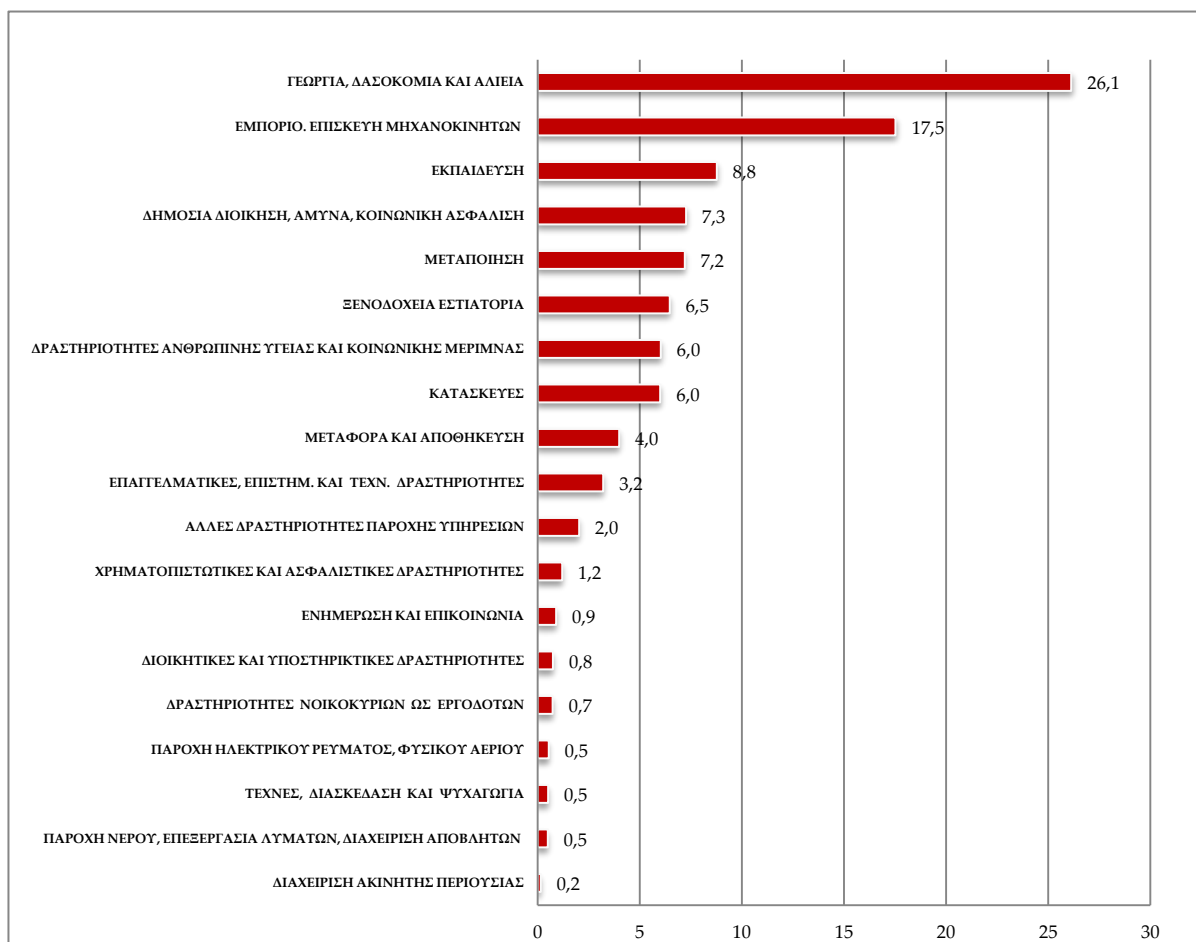
Απασχόληση

Στην ΠΔΕ καταγράφεται χαμηλή «ένταση της συμμετοχής» του ανθρώπινου δυναμικού στην παραγωγική διαδικασία. Το μερίδιο του οικονομικά ενεργού πληθυσμού στο συνολικό πληθυσμό της Περιφέρειας ηλικίας 15-64 ετών ανήλθε στο 65,51% (Eurostat 2011), επίπεδο αρκετά χαμηλότερο σε σχέση με την Ελλάδα (67,66%) και την ΕΕ27 (71,18%). Αξίζει να σημειωθεί ότι η επίδοση αυτή είναι η 2η χειρότερη μεταξύ των περιφερειών της χώρας, ενώ το πρόβλημα εντοπίζεται στα πολύ χαμηλά επίπεδα συμμετοχής των γυναικών (52,97% έναντι 77,28% των ανδρών).

Το ποσοστό απασχόλησης των ατόμων ηλικίας 20-64 ετών είναι μικρότερο σε σχέση με τη χώρα και την ΕΕ27. Με βάση τα συγκριτικά στοιχεία της Eurostat για το 2011 στην ΠΔΕ το ποσοστό απασχόλησης του πληθυσμού 20-64 ετών ανήλθε στο 58,2%, στην Ελλάδα στο 59,9%, ενώ στην ΕΕ27 στο 68,6%. Η επίδοση αυτή φέρνει την ΠΔΕ στην 10η θέση μεταξύ των περιφερειών της χώρας, ενώ απέχει σημαντικά από το στόχο του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ) για το 2020 (70%) και ακόμα περισσότερο από το στόχο της Ε2020

(75%). Στις γυναίκες απασχολούμενες της ΠΔΕ καταγράφεται σημαντικά μικρότερο ποσοστό απασχόλησης έναντι των ανδρών (44,3% έναντι 71,3% για τους άνδρες), με την επίδοση των γυναικών να αποτελεί την μικρότερη μεταξύ των περιφερειών της χώρας.

Στον τριτογενή τομέα συγκεντρώνεται ο μεγαλύτερος αριθμός των απασχολούμενων της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (60%), ενώ ακολουθεί ο πρωτογενής (26%) και ο δευτερογενής (14%). Αντίστοιχα, οι κλάδοι που συγκεντρώνουν τον μεγαλύτερο αριθμό απασχολούμενων στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας είναι η Γεωργία (26,1%) και το Εμπόριο (17,5%), ακολουθούμενοι από την Εκπαίδευση (8,8%), τη Δημόσια Διοίκηση (7,3%) και την Μεταποίηση (7,2%).

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, β' τρίμηνο 2012

Σχήμα 5: Διάρθρωση της απασχόλησης ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, 2012 (%)

Η εικόνα της απασχόλησης στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, όπως για το σύνολο της χώρας έχει επηρεαστεί σε σημαντικό βαθμό από την οικονομική κρίση που ξεκίνησε το 2008 και η οποία έχει μεγάλο και συνεχώς αυξανόμενο αντίκτυπο στην αγορά εργασίας που μεταφράζεται σε σημαντική μείωση της απασχόλησης και αύξηση της ανεργίας. Είναι χαρακτηριστικό ότι σε ότι αφορά την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, σύμφωνα με στοιχεία της

ΕΛΣΤΑΤ, από το 2010 έως το 2012², η συνολική απασχόληση στην Περιφέρεια μειώθηκε κατά 42.218 άτομα ή 15,6%, με την αντίστοιχη μείωση σε επίπεδο χώρας να ανέρχεται στο 14,3%.

Η κύρια μείωση της απασχόλησης στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας έχει προέλθει από τον δευτερογενή τομέα, ενώ ακολουθεί ο τριτογενής τομέας. Ειδικότερα, την περίοδο 2010-2012 η απασχόληση στο δευτερογενή τομέα μειώθηκε κατά 35% (18.348 άτομα), ενώ στον τριτογενή η απασχόληση κατέγραψε μείωση 15,5% (26.196 άτομα). Η μεταποίηση και οι κατασκευές παρουσιάζουν τις μεγαλύτερες μειώσεις απασχολουμένων στο δευτερογενή τομέα της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Οι μειώσεις αυτές από τους δύο τομείς ανέρχονται σε περίπου 20 χιλ. εργαζόμενους.

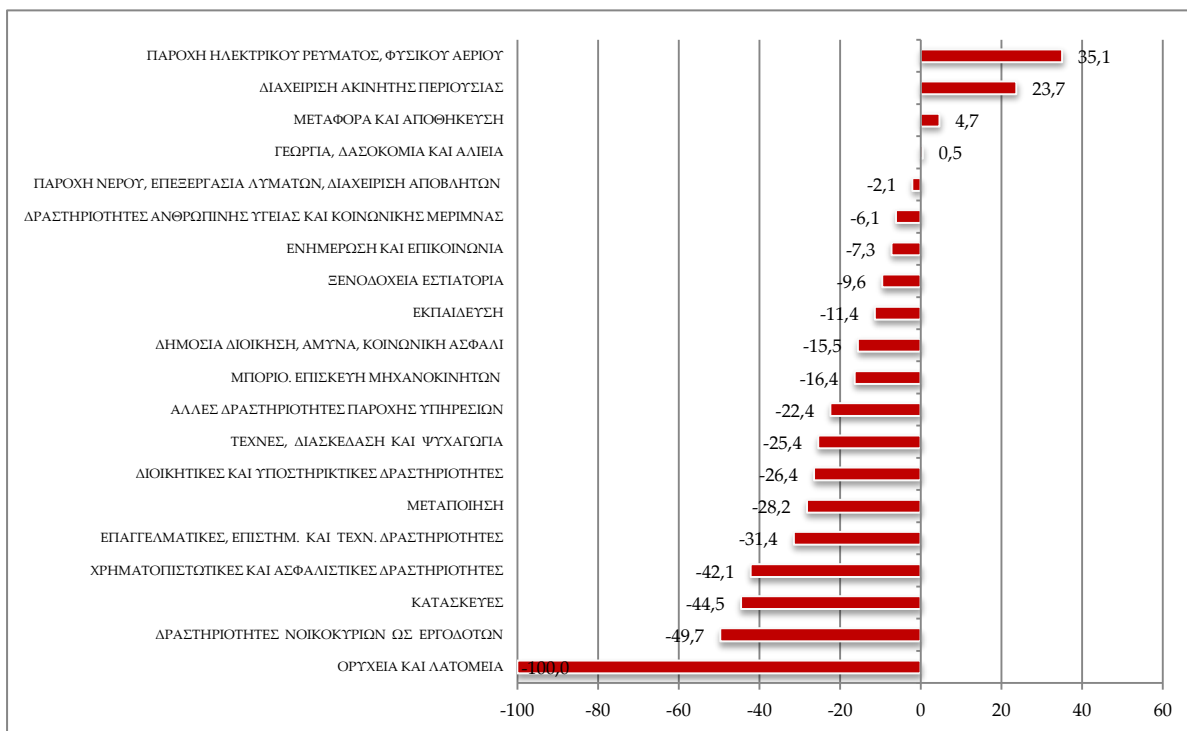
Σε επίπεδο κλάδων **οι σημαντικότερες απώλειες καταγράφονται στο σύνολο των κλάδων που συνδέονται με τον κατασκευαστικό τομέα** όπου καταγράφονται απώλειες περίπου 11,5 χιλ. εργαζομένων ενώ σημαντικές είναι και οι απώλειες στους κλάδους «Βιομηχανίας ξύλου και κατασκευής προϊόντων από ξύλο και φελλό», «Εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων», «Παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων», «Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού» και «Κατασκευή επίπλων», όπου καταγράφονται απώλειες άνω των χιλίων θέσεων απασχόλησης ανά κλάδο.

Στον τομέα των υπηρεσιών καταγράφονται σημαντικές απώλειες θέσεων εργασίας στην Περιφέρεια, κυρίως λόγω της σημαντικής συρρίκνωσης της απασχόλησης στο εμπόριο, ενώ ένα σημαντικό τμήμα της οφείλεται στη μείωση της απασχόλησης στο δημόσιο και στην αύξηση του αριθμού των συνταξιοδοτήσεων. Ειδικότερα, οι σημαντικότερες απώλειες (από ποσοτικής άποψης) καταγράφονται στους κλάδους του εμπορίου (-8.203 άτομα την περίοδο 2010-2012), στη δημόσια διοίκηση (-3.197 άτομα), στην εκπαίδευση (-2.689 άτομα), στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες (-2.098 άτομα) και στα ξενοδοχεία – εστιατόρια (-1.633 άτομα).

Τέλος, **παρά το δυσμενές οικονομικό κλίμα ο πρωτογενής τομέας στην Περιφέρεια κατέγραψε οριακά θετικό πρόσημο των απασχολουμένων** κατά 325 άτομα (αύξηση 0,5%), ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι μαζί με την Περιφέρεια Ιονίων Νήσων αποτέλεσαν τις μοναδικές περιφέρειες όπου καταγράφηκε αύξηση της απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα. Η αύξηση αυτή ήταν αποτέλεσμα της αύξηση των απασχολουμένων στον κλάδο της Δασοκομίας και υλοτομίας και στον κλάδο της Φυτικής και ζωικής παραγωγής, ο οποίος μάλιστα αποτελεί και τον σημαντικότερο κλάδο του πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας καθώς σε αυτό απασχολούνται περίπου 59 χιλ. άτομα ήτοι το 24,7% του συνόλου των απασχολουμένων της Περιφέρειας.

---

² Β' τρίμηνο.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, β' τρίμηνο

Σχήμα 6: Μεταβολή της απασχόλησης ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, 2010-2012 (%)

Ανεργία

Στην ΠΔΕ το ποσοστό ανεργίας των ατόμων ηλικίας 20-64 ετών είναι μεγαλύτερο σε σχέση με την ΕΕ27, αλλά μικρότερο σε σχέση με τη χώρα. Με βάση τα συγκριτικά στοιχεία της Eurostat για το 2011 στην ΠΔΕ το ποσοστό ανεργίας του πληθυσμού 20-64 ετών ανήλθε στο 17,1%, στην Ελλάδα στο 17,6%, ενώ στην ΕΕ27 στο 9,4%. Η ανεργία των γυναικών είναι σημαντικά μεγαλύτερη από αυτή των ανδρών (22% έναντι 14% για τους άνδρες).

Η Περιφέρεια χαρακτηρίζεται από υψηλά ποσοστά ανεργίας των νέων και ιδιαίτερα των νέων γυναικών. Ειδικότερα, το ποσοστό ανεργίας των νέων ηλικίας 20-24 ετών είναι μεγαλύτερο σε σχέση με τη χώρα και την ΕΕ27. Με βάση τα συγκριτικά στοιχεία της Eurostat για το 2011 στην ΠΔΕ το ποσοστό ανεργίας των νέων ανήλθε στο 44,7%, στην Ελλάδα στο 44,4%, ενώ στην ΕΕ27 στο 21,4%. Η ανεργία των γυναικών είναι σημαντικά μεγαλύτερη από αυτή των ανδρών (62% έναντι 32,3% για τους άνδρες), ενώ το ποσοστό ανεργίας των νέων γυναικών της ΠΔΕ είναι το μεγαλύτερο μεταξύ των περιφερειών της χώρας.

Μάλιστα, περίπου ένας στους δύο άνεργους της ΠΔΕ είναι μακροχρόνια άνεργος (53,19%), δηλαδή άνεργος πάνω από 12 μήνες. Η αναλογία αυτή των μακροχρόνια ανέργων είναι σημαντικά υψηλότερη σε σχέση με τη χώρα (49,57%) και την ΕΕ27 (43,12%).

1.1.5 Τομεακή και κλαδική εξειδίκευση

Οι παραπάνω εξελίξεις καταδεικνύουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις τάσεις στην οικονομική διάρθρωση της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Είναι σημαντικό να προσδιορίσουμε την εξειδίκευση της Περιφέρειας σε σχέση με την Ευρωπαϊκή οικονομία καθώς ο αναπτυξιακός στόχος είναι αφενός η σύγκλιση και αφετέρου η εξωστρέφεια που βασίζεται στην καινοτομία. Η κλαδική εξειδίκευση της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, προσδιορίζεται με βάση τρία κριτήρια³:

- **Εξειδίκευση:** Ο λόγος του μεριδίου ενός κλάδου στην απασχόληση της περιφέρειας προς το μερίδιο του στην απασχόληση της ΕΕ27. Εάν η Περιφέρεια είναι περισσότερο εξειδικευμένη σε ένα κλάδο από την συνολική Ευρωπαϊκή οικονομία τότε αυτό μπορεί να αποτελεί μια ένδειξη ότι οι οικονομικές επιδράσεις του κλάδου στην Περιφέρεια είναι αρκετά ισχυρές ώστε να προσελκύουν οικονομική δραστηριότητα από άλλες περιφέρειες και ότι η διάχυση (spill-overs) και οι διασυνδέσεις είναι ισχυρότερες. Ως κατώφλι για την εξειδίκευση χρησιμοποιούμε την τιμή 1,5.
- **Μέγεθος:** Το μέγεθος του κλάδου στην Ευρώπη. Εάν η απασχόληση προσεγγίσει ένα επαρκές μερίδιο στην συνολική απασχόληση της Ευρώπης είναι πιθανότερο να παρατηρηθούν οι θετικές επιδράσεις που πηγάζουν από μια συγκέντρωση δραστηριοτήτων (agglomeration). Περιλαμβάνονται σε αυτό το κριτήριο όσοι κλάδοι βρίσκονται στο άνω 10% με βάση την απασχόληση στην ΕΕ27.
- **Εστίαση:** Το μέγεθος του κλάδου στην Περιφέρεια. Όσο μεγαλύτερο είναι το μερίδιο του κλάδου στη συνολική απασχόληση της Περιφέρειας τόσο πιθανότερο είναι να παρατηρηθεί διάχυση αποτελεσμάτων στην οικονομία. Περιλαμβάνονται σε αυτό το κριτήριο όσοι κλάδοι βρίσκονται στο άνω 10% με βάση την απασχόληση στην Περιφέρεια.

Με βάση τα στοιχεία της Eurostat για το 2009⁴ η τομεακή και κλαδική εξειδίκευση της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, το 2012, παρουσιάζεται στον Πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 5: Τομεακή και Κλαδική Εξειδίκευση της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας

Κλάδοι	Εξειδίκευση
Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα και συναφείς δραστηριότητες	3
Κατασκευές	2
Τουρισμός	2
Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια	1
Επιχειρηματικές Υπηρεσίες	1
Ποτοποιία	1
Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	1

³ Ακολουθείται η μεθοδολογία που ανέπτυξε το Cluster Observatory για τον προσδιορισμό εξειδίκευσης χωρών και περιφερειών <http://www.clusterobservatory.eu>. Αναλυτικά τα στοιχεία από τα οποία προκύπτει η ανάλυση εξειδίκευση παρουσιάζεται στο Παράρτημα.

⁴ Το έτος αυτό είναι το τελευταίο διαθέσιμο με συγκρίσιμα στοιχεία με την ΕΕ27.

Με βάση την ακολουθούμενη μεθοδολογία η «φυτική και ζωική παραγωγή» ικανοποιεί όλα τα Κριτήρια. Οι «κατασκευές» και ο «τουρισμός» αποτελούν μεγάλο σε μέγεθος κλάδο τόσο για την ΠΔΕ όσο και για την Ευρώπη, αν και το μερίδιο απασχόλησης στην ΠΔΕ δεν είναι μεγαλύτερο από της Ευρώπης. Στις «υδατοκαλλιέργειες» και στην «ποτοποσία» η ΠΔΕ παρουσιάζει εξειδίκευση χωρίς όμως οι κλάδοι να έχουν σημαντικό μέγεθος τόσο στην Ευρώπη όσο και στην ΠΔΕ. Σε τοπικό όμως επίπεδο οι «υδατοκαλλιέργειες» αποτελούν πολύ σημαντική δραστηριότητα για τον Νομό Αιτωλοακαρνανίας και η μεγάλη συγκέντρωση δημιουργεί εξειδίκευση και σημαντικές ευκαιρίες για το σύνολο της ΠΔΕ.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι κλάδοι εξειδίκευσης της ΠΔΕ, ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι παρά τη σημαντική συρρίκνωση της απασχόλησης σε σημαντικούς κλάδους της Περιφέρειας, όπως είναι οι Κατασκευές, η κλαδική εξειδίκευση της Περιφέρειας δεν έχει αλλάξει σημαντικά σε σχέση με την προ κρίση εξειδίκευση. Το γεγονός αυτό μπορεί να αποδοθεί στο ότι η επίπτωση της κρίσης στους δείκτες που προσδιορίζουν την κλαδική εξειδίκευση αφορούσαν, εκτός της Περιφέρειας, τόσο την Ελλάδα όσο και την ΕΕ.

Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια

Στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και συγκεκριμένα στην περιοχή της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας, η Υδατοκαλλιέργεια έχει πλέον εδραιωθεί ως ο δυναμικότερος κλάδος της πρωτογενούς παραγωγής της περιοχής, και κατατάσσεται στις κορυφαίες θέσεις σε αξία εξαγωγών αγροτικών προϊόντων. Η Περιφέρεια διαθέτει το 48% των λιμνοθαλάσσιων εκτάσεων της χώρας και το 25% των λιμνών, ενώ η δραστηριότητα των Υδατοκαλλιεργητικών εταιρειών σε επίπεδο παραγωγής - περιλαμβανομένης και αυτής των Εχινάδων - καλύπτει το 25% των εκφορτώσεων της εγχώριας παραγωγής, δηλαδή πάνω από το 12,5% της Ευρωπαϊκής παραγωγής τσιπούρας και λαυρακιού εντατικής Υδατοκαλλιέργειας. Συνολικά στην Περιφέρεια δραστηριοποιούνται 128 επιχειρήσεις, ο τζίρος των οποίων ανέρχεται σε 30,6 εκ.€ (ΕΛΣΤΑΤ, 2008). Αξιοσημείωτο είναι ότι η υψηλού επιπέδου τεχνογνωσία που έχει αποκτηθεί, η εντατική έρευνα, πειραματισμός και ανάπτυξη στους Υδατογεννητικούς σταθμούς έχουν οδηγήσει σε αύξηση της αποδοτικότητας του κλάδου και μείωση του κόστους παραγωγής, αλλά και του κόστους κεφαλαίου ανά παραγόμενη μονάδα.

Ποτοποσία

Η πορεία των επιχειρήσεων της περιοχής που δραστηριοποιούνται στον εν λόγω κλάδο κρίνεται ιδιαίτερα θετική. Πέραν των παραδοσιακών, εμφανίζονται και νέες δυναμικές επιχειρήσεις, που εκμεταλλεζόμενες τα βασικά συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής (παράδοση, εξειδίκευση, άριστη πρώτη ύλη, ονομασία προέλευσης, πρόσβαση σε άριστη πρώτη ύλη γειτονικών περιοχών) έχουν ήδη καθιερωθεί στην αγορά. Συνολικά στην Περιφέρεια δραστηριοποιούνται 83 επιχειρήσεις, ο τζίρος των οποίων ανέρχεται σε 53 εκ.€ (ΕΛΣΤΑΤ, 2008). Σημειώνεται ότι παρ' όλη δε την κρίση που αντιμετωπίζει διεθνώς και εγχώρια ο κλάδος, οι προοπτικές είναι αρκετά θετικές λόγω και του εξαγωγικού του χαρακτήρα.

Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα και συναφείς δραστηριότητες

Ο πρωτογενής τομέας της Π.Δ.Ε έχει να επιδείξει σημαντικά προϊόντα στους κλάδους της φυτικής παραγωγής και ζωικής παραγωγής. Σε ότι αφορά την φυτική παραγωγή, στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας κυριαρχούν οι δενδρώδεις καλλιέργειες (ελιές, εσπεριδοειδή), η

αμπελοκαλλιέργεια (κυρίως στην Π.Ε. Αχαΐας), ενώ σημαντική είναι και η καλλιέργεια κηπευτικών, υπαίθριων και υπό κάλυψη (κυρίως στην Π.Ε. Ηλείας). Ειδικότερα⁵, οι επιτραπέζιες ελιές και το ελαιόλαδο αποτελούν ένα από τα σημαντικότερα προϊόντα της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας ενώ στην Περιφέρεια δραστηριοποιείται ένας σημαντικός αριθμός τυποποιητηρίων ελαιολάδου και ελαιοτριβείων που θεωρούνται ότι υπερβαίνουν τις ανάγκες παραγωγής της περιοχής. Τα εσπεριδοειδή αποτελούν από τις σημαντικότερες καλλιέργειες της Περιφέρειας και ενδιαφέρουν και τις τρεις Περιφερειακές Ενότητες της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας με σημαντικότερες την καλλιέργεια των πορτοκαλιών και των λεμονιών, κυρίως στην Αιτωλοακαρνανία και την Ηλεία, όσον αφορά τα πορτοκάλια, ενώ για τα λεμόνια σημαντικότερη παραγωγή είναι εκείνη της Αχαΐας. Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις με αμπέλια στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας είναι σχεδόν αποκλειστικά οινοποιήσιμες, ενώ αντιπροσωπεύουν το 13,4% της καλλιεργούμενης έκτασης σε επίπεδο χώρας. Τα κυριότερα κηπευτικά που καλλιεργούνται στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας είναι το καρπούζι, το πεπόνι, η φράουλα, το λάχανο, το σπαράγγι, τα μαρούλια, οι μελιτζάνες, η φθινοπωρινή, καλοκαιρινή και ανοξιιάτικη πατάτα, οι πιπεριές, το κουνουπίδι, τα καρότα κλπ. με σημαντική συγκέντρωση της παραγωγής στην Περιφερειακή Ενότητα Ηλείας, ακολουθούμενη από την Αχαΐα και την Αιτωλοακαρνανία.

Από την άλλη πλευρά, η ζωική παραγωγή στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας περιλαμβάνει, κυρίως την παραγωγή κρέατος και γαλακτοκομικών-τυροκομικών προϊόντων. Η συνολική αξία ζωικής παραγωγής ανέρχεται στα 312,32 εκατ.€ (στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ 2007) και προέρχεται κυρίως από το αιγοπρόβειο και χοίρειο κρέας και το γάλα (κυρίως το πρόβειο) κ.α. Η αιγοπροβατοτροφία είναι από τους δυναμικούς κλάδους στη Δυτική Ελλάδα, καθώς επίσης σημαντική θέση έχουν η χοιροτροφία και η ορνιθοτροφία. Για την Περιφέρεια, ο τομέας αυτός έχει ιδιαίτερη σημασία, δεδομένου ότι αξιοποιεί εκτάσεις ορεινές - μειονεκτικές που θα ήταν αδύνατο να αξιοποιηθούν διαφορετικά. Ειδικότερα, η μεγάλη οικονομική σημασία της αιγοπροβατοτροφίας έγκειται στην παραγωγή μεγάλων ποσοτήτων ποικίλων προϊόντων κυρίως γάλακτος, κρέατος, μαλλιού και δέρματος, αλλά και στην στήριξη των άφθονων και φτηνών φυσικών πόρων (κυρίως βοσκότοπους) μικρών δυνατοτήτων για εναλλακτική αξιοποίηση. Η μεγαλύτερη ποσότητα (75%) του αιγείου και πρόβειου γάλακτος χρησιμοποιείται για την παραγωγή τυροκομικών προϊόντων (φέτα, γραβιέρα) σε βιομηχανίες, βιοτεχνίες και οικογενειακές επιχειρήσεις (οικοτεχνίες). Το υπόλοιπο αξιοποιείται σε διάφορα άλλα παραδοσιακά προϊόντα τα (π.χ. γιαούρτι), είτε ιδιοκαταναλώνεται από τους παραγωγούς. Η χρήση του γάλακτος για την παραγωγή παραδοσιακών προϊόντων για τον Ελληνικό χώρο όπως πρόβειο γιαούρτι, βούτυρο και πάνω από όλα τυρί «Φέτα» από αμιγώς πρόβειο ή μείγμα πρόβειου και αιγείου γάλακτος, καθώς και άλλων ειδών τυριών, πέρα από το γεγονός ότι αποτελούν μια εξίσου σημαντική πηγή εισοδήματος για τους κτηνοτρόφους με αυτή του κρέατος, είναι η πρώτη ύλη για την παραγωγή και διάθεση στην αγορά παραδοσιακών προϊόντων. Πολλά από τα παραγόμενα προϊόντα, είναι Προϊόντα Ονομασίας Προελεύσεως (ΠΟΠ) με κυριότερα τη Φέτα και την Κεφαλογραβιέρα, που βρίσκουν αξιόλογη θέση στις αγορές του εσωτερικού και του εξωτερικού.

Η τοπογραφία της περιοχής και η εξαιρετική βιοποικιλότητα που τη συνοδεύει, αποτελούν τα σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα που προσδίδουν στα κτηνοτροφικά προϊόντα την

⁵ Πηγή: Τριετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, 2012

εξαιρετική τους ποιότητα. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Περιφερειακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας διαθέτει σήμερα το 10% περίπου του συνολικού ζωικού κεφαλαίου της χώρας σε αιγοπρόβατα και το 8% σε βοοειδή. Σημαντικό μέρος του ζωικού κεφαλαίου εκτρέφεται βιολογικά. Στο σημείο αυτό σημειώνεται πως η περιοχή της Αιτωλοακαρνανίας καταλαμβάνει την πρώτη θέση στην εγχώρια Βιολογική Κτηνοτροφία, τομέα στον οποίο απασχολούνται 700 κτηνοτρόφοι και έχουν πιστοποιηθεί 130.000 αιγοπρόβατα και 2.100 βοοειδή.

Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών

Οι μεταφορές είναι ο κλάδος της Οικονομίας που αποβλέπει στην ικανοποίηση της υφιστάμενης και προβλεπόμενης ζήτησης για υπηρεσίες μεταφοράς προσώπων, εμπορευμάτων και υπηρεσιών, με το χαμηλότερο δυνατό κόστος και την καλύτερη δυνατή ποιότητα για το κοινωνικό σύνολο. Η σημασία του κλάδου των μεταφορών στη συνολική οικονομική και κοινωνική ζωή είναι ανυπολόγιστη, αφού δύσκολα μπορεί να βρεθεί κλάδος της παραγωγής που να μην έχει σαν απαραίτητη συνιστώσα την ανάγκη για μεταφορά. Η άμεση γειτνίαση με τους νέους “ανταγωνιστές”, δηλαδή τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης καθιστά την Ελλάδα πιο ευάλωτη στη στροφή του επενδυτικού ενδιαφέροντος και στο άνοιγμα των αγορών για προϊόντα των χωρών αυτών, τα οποία λίγο-πολύ είναι ομοειδή με τα δικά της. Παράλληλα όμως η γειτνίαση με τις Βαλκανικές χώρες και τις χώρες της Ανατολικής Μεσογείου, της επιβάλλει σημαντικό ρόλο στα πλαίσια των σχέσεων που θέλει να αναπτύξει η Ε.Ε. με τις χώρες αυτές.

Ο συνολικός αριθμός των επιχειρήσεων της ΠΔΕ που δραστηριοποιούνται στον κλάδο των χερσαίων μεταφορών και μεταφορών μέσω αγωγών ανέρχεται σε 2001 επιχειρήσεις με τζίρο 292,93 εκ.€ [ΕΛΣΤΑΤ 2008].

Κατασκευές

Ο κλάδος των Κατασκευών παρά τη σημαντική συρρίκνωση που έχει υποστεί λόγω της μείωσης της οικονομικής δραστηριότητας τόσο στην ΠΔΕ όσο και στη χώρα συνολικά, εξακολουθεί να εμφανίζει συγκριτικά καλύτερες επιδόσεις σε σχέση με τη χώρα, όπως ενδεικτικά είναι η συμμετοχή της απασχόλησης του κλάδου στη συνολική απασχόληση. Η εικόνα αυτή συνδέεται σε σημαντικό βαθμό με το γεγονός ότι αν και υπάρχει σημαντική συρρίκνωση των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στις κατασκευές κτιρίων, εντούτοις λόγω του σημαντικού αριθμού έργων μεταφορικών υποδομών (π.χ. δρόμων και αυτοκινητόδρομων), ο κλάδος συνολικά διατηρεί μία σημαντική δυναμική. Συνολικά, στην ΠΔΕ δραστηριοποιούνται 1690 επιχειρήσεις στον κλάδο των κατασκευών κτιρίων, 878 σε έργα πολιτικού μηχανικού και 5.235 σε εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες, των οποίων ο τζίρος ανέρχεται σε περίπου 627 εκ.€.

Τουρισμός

Λόγω της σημαντικής γεωγραφικής θέσης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, η Περιφέρεια προσελκύει σημαντικό αριθμό εγχώριου και αλλοδαπού τουρισμού. Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα συγκεντρωτικά στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ, το 2010, οι αφίξεις στα καταλύματα της ΠΔΕ ανήλθαν σε 723.468 εκ των οποίων οι 253.290 αφίξεις αφορούσαν αλλοδαπούς, ενώ οι υπόλοιπες ημεδαπούς. Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας διαθέτει περίπου το 2,8% των διαθέσιμων κλινών της χώρας (18.580 κλίνες). Συνολικά, στην ΠΔΕ καταγράφονται 408

Ξενοδοχειακές επιχειρήσεις με συνολικό τζίρο 93,93 εκ.€ και 5.847 επιχειρήσεις εστίασης με συνολικό τζίρο 313,36 εκ.€ (ΕΛΣΤΑΤ, 2008).

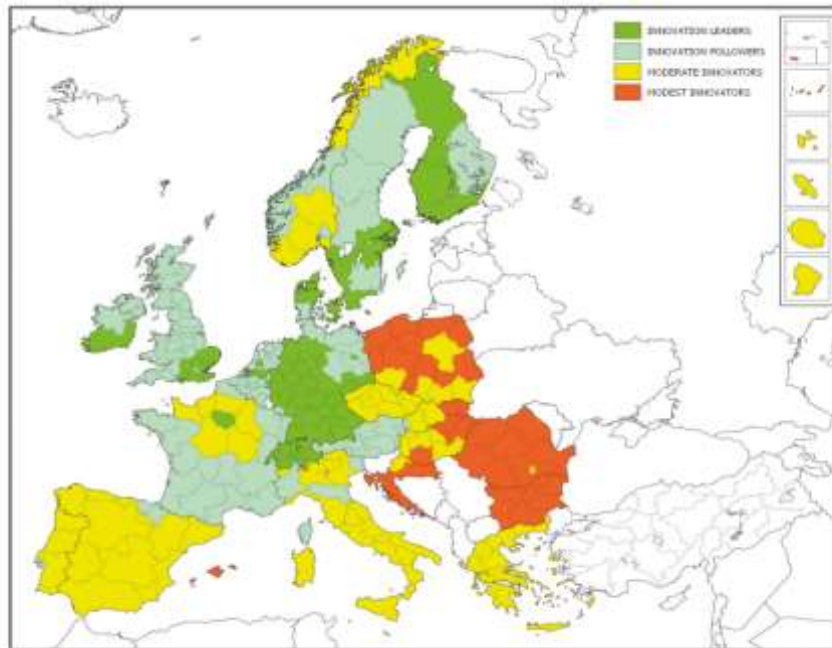
Επιχειρηματικές Υπηρεσίες

Άμεσα συνδεδεμένη με τη γεωγραφική θέση της ΠΔΕ είναι και η εξειδίκευση της Περιφέρειας στον κλάδο των Διοικητικών δραστηριοτήτων γραφείου, γραμματειακής υποστήριξης και άλλων δραστηριοτήτων παροχής υποστήριξης προς τις επιχειρήσεις. Η δυναμική αυτή καταγράφεται κυρίως στην Πάτρα, όπου περιμετρικά του λιμένα αναπτύσσονται επιχειρήσεις με κύριο αντικείμενο τις διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες γραφείου, την οργάνωση συνεδρίων και εμπορικών εκθέσεων, τις δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις. Συνολικά στην ΠΔΕ καταγράφονται 299 επιχειρήσεις του συγκεκριμένου κλάδου.

1.2 Οι καινοτομικές επιδόσεις της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος

Οι καινοτομικές επιδόσεις της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας συγκριτικά με τις αντίστοιχες επιδόσεις σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο αποτυπώνονται στους περιφερειακούς δείκτες Καινοτομίας της περιφέρειας όπως αυτοί προκύπτουν από το Innovation Union Scoreboard και το Regional Innovation Scoreboard, και άλλων επιστημονικών εργασιών, ελληνικών και διεθνών οργανισμών, για παρόμοια θέματα. Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας αποτελεί μία από τις σημαντικότερες Περιφέρειες της χώρας στην παραγωγή ερευνητικής δραστηριότητας καθώς χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη σημαντικού αριθμού ερευνητικών και εκπαιδευτικών υποδομών. Ωστόσο, ο τομέας δεν παρουσιάζει την αναμενόμενη αποτελεσματικότητα, με βάση τις ανεπτυγμένες υποδομές και τις δαπάνες που γίνονται για Έρευνα και Καινοτομία στην Περιφέρεια με αποτέλεσμα να κατατάσσεται στην ομάδα των Moderate Innovators σύμφωνα με το Regional Innovation Scorecard (RIS 2014), μαζί με όλες τις άλλες ελληνικές περιφέρειες.

Σχήμα 7: Χάρτης κατάταξης περιφερειών ανάλογα με τις επιδόσεις τους στην καινοτομία

Πηγή: *Regional innovation Scoreboard 2014*.

Πλην των δεικτών που παρουσιάστηκαν στην προηγούμενη ενότητα και αποτελούν δείκτες της δυναμικής του παραγωγικού συστήματος της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας που προσδιορίζουν και την κοινωνική και παραγωγική φυσιογνωμία της Περιφέρειας, ο προσδιορισμός της θέσης της Περιφέρειας στο εθνικό και ευρωπαϊκό περιβάλλον έρευνας και καινοτομίας απαιτεί την ανάλυση της δυναμικής της Περιφέρειας σε σχέση με το ανθρώπινο δυναμικό υψηλού μορφωτικού επιπέδου αλλά και σε σχέση με τη δυναμική της στη δημιουργία γνώσης και την ανάπτυξη καινοτομίας. Ακριβώς για αυτό το λόγο στη συνέχεια παρουσιάζονται οι καινοτομικές επιδόσεις της Περιφέρειας σε σύγκριση με το σύνολο της χώρας και την ΕΕ27.

1.2.1 Δαπάνες για Έρευνα και Ανάπτυξη

Η Ακαθάριστη Εγχώρια Δαπάνη για Έρευνα και Ανάπτυξη (ΑΕΔΕΤΑ) στην Ελλάδα είναι από τις χαμηλότερες στην ΕΕ, τόσο σε απόλυτες τιμές όσο και ως ποσοστό (%) του ΑΕΠ. Ειδικότερα, για το 2007, το πιο πρόσφατο έτος για το οποίο διατίθενται στοιχεία, η ακαθάριστη εγχώρια δαπάνη για Έρευνα και Ανάπτυξη (ΑΕΔΕΤΑ) αναλογούσε σε περίπου €1,34 δις ή 0,6% του ΑΕΠ (Eurostat 2007). Η επίδοση αυτή κατατάσσει την Ελλάδα στην τελευταία δεκάδα των χωρών της ΕΕ27.

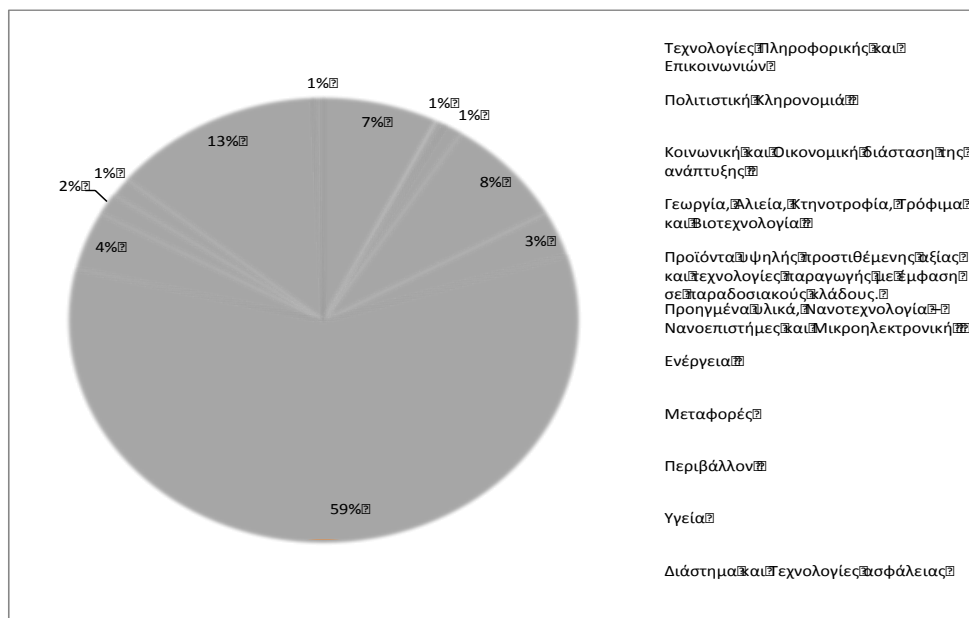
Για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας οι δαπάνες για Έρευνα και Ανάπτυξη ως ποσοστό του ΑΕΠ ανέρχονται σε 0,68% ή €66,23 εκ. Κατά τα 2/3 της η ερευνητική δραστηριότητα στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας διεξάγεται στα ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα (€43,50εκατ./€66,23εκατ. = 73,11%) ενδεικτικό της χαμηλής συμμετοχής των επιχειρήσεων στην έρευνα. Ο επιχειρηματικός τομέας της Περιφέρειας διεξήγαγε περίπου μόνο το ένα

πέμπτο (29%) της έρευνας (€12,06 εκατ./€66,23 εκατ. = 18,21%) ενώ ο μέσος όρος στην EU27 ξεπερνά το 64%. Τέλος, λιγότερο από το ένα δέκατο (7,23%) της ερευνητικής δραστηριότητας της Περιφέρειας διεξήχθη με κρατική χρηματοδότηση και ειδικότερα με την έρευνα που πραγματοποιείται από τα Ερευνητικά Κέντρα (ΕΚ). Οι επιδόσεις αυτές καταδεικνύουν και το χαμηλό επίπεδο συνεργασίας των ερευνητικών φορέων με τις επιχειρήσεις.

Ο προσανατολισμός της ερευνητικής δραστηριότητας και καινοτομίας τόσο στις επιχειρήσεις όσο και στους δημόσιους ερευνητικούς φορείς μπορεί να αποτυπωθεί (ελλείπει άλλων δεικτών) από τη συμμετοχή τους σε εθνικά προγράμματα έρευνας και καινοτομίας. Με βάση τα στοιχεία της ΓΠΕΤ ως και τον Ιούλιο του 2012 είχαν ενταχθεί για χρηματοδότηση, από το 2007, έργα συνολικού προϋπολογισμού € 30 εκ. με εγκεκριμένη δημόσια χρηματοδότηση € 20,7εκ και πιστοποιημένες δαπάνες μέχρι τον Ιούλιο του 2012 μόνο €2εκ. Από το σύνολο των 151 συμμετοχών, το 56% ήταν επιχειρήσεις ενώ το υπόλοιπο 44% Ερευνητικούς Φορείς που δραστηριοποιούνται στην Περιφέρεια. Η χρηματοδότηση των ερευνητικών φορέων αφορούσε το Πανεπιστήμιο Πατρών, το ΤΕΙ Πάτρας, το ΤΕΙ Μεσολογγίου, το Ερευνητικό Ακαδημαϊκό Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών, το ΕΚ Αθηνά και το Ίδρυμα Τεχνολογία και Έρευνας / Ινστιτούτο Έρευνας Χημικής Μηχανικής (ΙΕΧΜΗ).

Το μεγαλύτερο μερίδιο της εγκεκριμένης δημόσιας χρηματοδότησης το συγκεντρώνει ο τομέας των υλικών και μικροηλεκτρονικής (59%) στην οποία δραστηριοποιείται το mi-cluster. Η δεύτερη σημαντικότερη θεματική περιοχή είναι η «υγεία» με 13%, η «γεωργία, αλιεία, κτηνοτροφία, τρόφιμα και βιοτεχνολογία» με 8% και η πληροφορική με 7%.

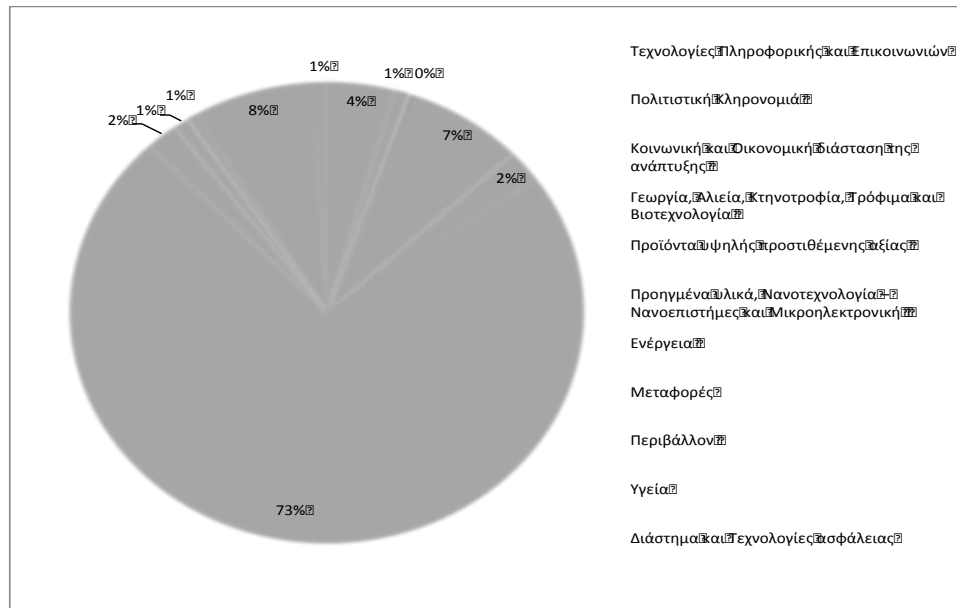
Σχήμα 8: Θεματική κατανομή προϋπολογισμού φορέων από την ΠΔΕ που συμμετέχουν σε εθνικά προγράμματα έρευνας και καινοτομίας

Πηγή: ΟΠΣ εξαγωγή 26/7/2012

Η κατανομή του προϋπολογισμού των επιχειρήσεων ακολουθεί την ίδια ιεράρχηση τομέων με συντριπτική όμως αύξηση του προϋπολογισμού στον τομέα των «υλικών και της μικροηλεκτρονικής».

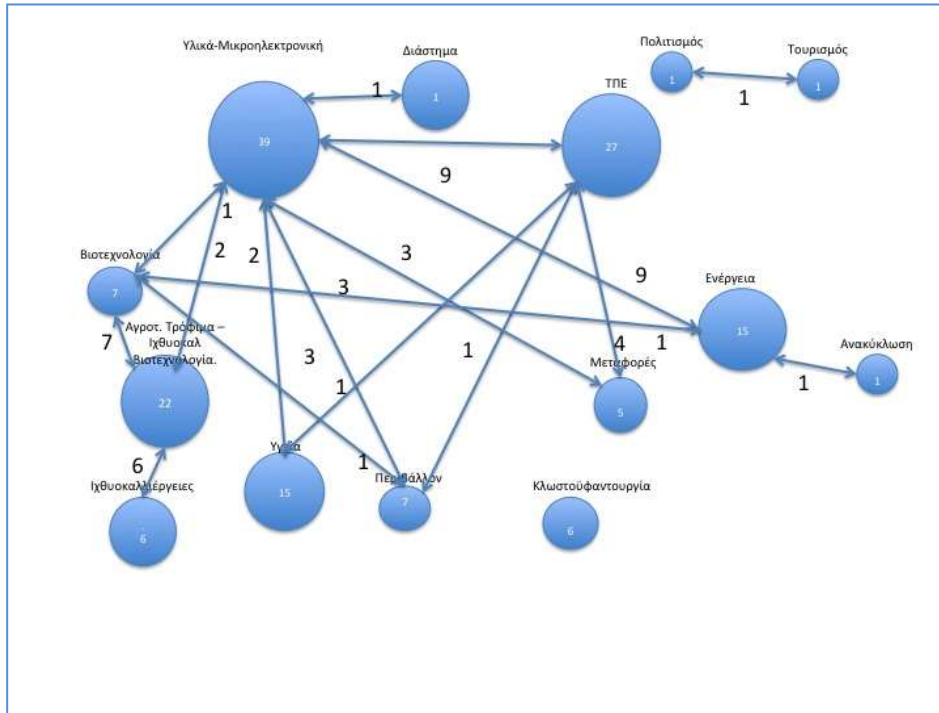
Σχήμα 9: Θεματική κατανομή προϋπολογισμού επιχειρήσεων από την ΠΔΕ που συμμετέχουν σε εθνικά προγράμματα έρευνας και καινοτομίας

Πηγή: ΟΠΣ εξαγωγή 26/7/2012

Η περαιτέρω ανάλυση του αντικειμένου των έργων φανερώνει σημαντικές διασυνδέσεις ανάμεσα στα ερευνητικά αντικείμενα. Όπως φαίνεται στην ανάλυση δικτύου που παρουσιάζεται στο Σχήμα 10, τα «Υλικά-μικροηλεκτρονική» παρουσιάζουν τις περισσότερες διασυνδέσεις με 8 συνολικά διαφορετικές περιοχές, ακολουθούν οι ΤΠΕ και η Αγροτικά-Τρόφιμα-Βιο με 15 η κάθε μία. Η πληροφορική είναι συσχετιζόμενη με 4 περιοχές ενώ ο τομέας Αγρό-τρόφιμα-Βιο με 3. Επομένως με γνώμονα τη διάχυση ανάμεσα σε διαφορετικά αντικείμενα ο τομέας των υλικών-μικροηλεκτρονικής παρουσιάζει τη μεγαλύτερη διείσδυση με δεύτερη τις ΤΠΕ.

Σχήμα 10: Συσχετίσεις θεματικών αντικειμένων με βάση το αντικείμενο των έργων ΕΤΑΚ στα οποία συμμετείχαν φορείς από την ΠΔΕ

1.2.2 Αιτήσεις για χορήγηση Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας

Οι δείκτες αποτύπωσης των αιτήσεων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας αποτελούν συμπληρωματικούς δείκτες δημιουργίας νέας γνώσης με σκοπό την εμπορευματική αξιοποίηση. Οι περιορισμένες δαπάνες έρευνας των επιχειρήσεων που αποτυπώθηκαν στις προηγούμενες ενότητες αντανακλώνται και στον περιορισμένο αριθμό αιτήσεων που κατατέθηκαν στο Ευρωπαϊκό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας (EPO) για χορήγηση Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας. Το 2009 κατατέθηκαν 2,4 (συνολικά 2 αιτήσεις) ανά εκατομμύριο πληθυσμού της περιοχής ενώ σε επίπεδο χώρας καταγράφηκαν 6,2 αιτήσεις ανά εκ. Πληθυσμού και σε επίπεδο ΕΕ27 109,2 (Eurostat 2009).

1.2.3 Ανθρώπινο δυναμικό

Το μορφωτικό επίπεδο του ανθρώπινου δυναμικού

Οι εκπαιδευτικές επιδόσεις του πληθυσμού της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας κυμαίνονται στο μέσο όρο των επιδόσεων της χώρας καταδεικνύοντας και την δυναμική του μορφωτικού επιπέδου του ανθρώπινου δυναμικού της Περιφέρειας. Ειδικότερα, σε ό,τι αφορά τον πληθυσμό του επίσημου εκπαιδευτικού συστήματος, **στην ΠΔΕ συγκεντρώνεται το 6,9% του μαθητικού πληθυσμού της χώρας**. Ο μαθητικός πληθυσμός της ΠΔΕ αντιστοιχεί στο 20,2% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας, αναλογία μεγαλύτερη σε σχέση με αυτή της χώρας (19,2%). Η συνολική κατανομή του πληθυσμού της ΠΔΕ ανά βαθμίδα εκπαίδευσης δεν διαφέρει σημαντικά από την αντίστοιχη κατανομή της χώρας με εξαίρεση τους φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Η ΠΔΕ εμφανίζει ένα σχετικά χαμηλό ποσοστό νέων 18-24 ετών που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση (12,3%), ενώ η διαχρονική της εξέλιξη δείχνει ότι μπορεί να επιτευχθεί ο στόχος του 9,7% που αποτελεί στόχο της χώρας στο ΕΠΜ για το 2020. Το αντίστοιχο ποσοστό σε επίπεδο χώρας να ανέρχεται σε 11,4% και σε επίπεδο ΕΕ27 σε 12,8% (Eurostat 2012). Σε περιφερειακό επίπεδο η επίδοση αυτή αποτελεί την 4η καλύτερη. Σημειώνεται ότι το ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης των ανδρών είναι σημαντικά μεγαλύτερο σε σχέση με αυτό των γυναικών (14,3% έναντι 8% των γυναικών).

Σε κάθε περίπτωση είναι ενθαρρυντικό ότι από εκτιμήσεις καταγράφεται ένα ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό νέων ηλικίας 20-24 της Περιφέρειας που έχουν ολοκληρώσει τουλάχιστον τη β' βάρθμια εκπαίδευση (85,4%). Το αντίστοιχο ποσοστό ολοκλήρωσης της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης από νέους ηλικίας 20-24 ετών σε επίπεδο χώρας ανέρχεται στο 83,6% και σε επίπεδο ΕΕ27 στο 79,5% (Eurostat, 2011).

Στην ΠΔΕ συγκεντρώνεται το 8,1% των φοιτητών ανώτατης εκπαίδευσης της Ελλάδας (ISCED5-6, Eurostat 2008). Η επίδοση αυτή είναι η τρίτη μεγαλύτερη μεταξύ των περιφερειών της χώρας, αναδεικνύοντας την σημαντικότητα της Περιφέρειας ως πόλου παροχής εξειδικευμένης γνώσης μέσω των Πανεπιστημίων που δραστηριοποιούνται σε αυτή. Αντίστοιχα, οι φοιτητές στην ΠΔΕ αποτελούν το 34,75% του μαθητικού πληθυσμού της περιφέρειας με το αντίστοιχο ποσοστό σε επίπεδο χώρας να ανέρχεται σε 29,55% (Eurostat 2008). Παρά τον σημαντικό αριθμό δομών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Περιφέρειας, ο πληθυσμός με γνώσεις τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στη Δυτική Ελλάδα αντιστοιχεί στο 20,8% της ηλικιακής ομάδας 25-64 ετών, με το αντίστοιχο ποσοστό σε επίπεδο χώρας να ανέρχεται σε 26,1% και στην ΕΕ27 σε 27,7% (Eurostat, 2012).

Η δυναμική της περιφέρειας στην παραγωγή νέων επιστημόνων σε συνδυασμό με το συγκριτικά με τη χώρα χαμηλότερο ποσοστό του πληθυσμού της Περιφέρειας ηλικίας 25-64 με τριτοβάθμια εκπαίδευση, καταδεικνύει σημαντική «διαρροή» των νέων επιστημόνων, που παράγονται από τις δομές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας προς άλλες Περιφέρειες της χώρας ή ακόμα και σε άλλες χώρες.

Υστέρηση παρουσιάζει επίσης η περιφέρεια σε μια κρίσιμη μάζα ανθρώπινου δυναμικού, υψηλού μορφωτικού επιπέδου, οι οποίοι βρίσκονται στην παραγωγική ηλικία 30-34 ετών. Συγκεκριμένα, ο πληθυσμός ηλικίας 30-34 ετών της ΠΔΕ που είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ως ποσοστό επί του συνόλου του πληθυσμού της Περιφέρειας της αντίστοιχης ηλικίας, ανέρχεται στο 26,7%, απέχοντας σημαντικά από το στόχο του 40% της στρατηγικής Ε2020. Το ποσοστό αυτό υπολείπεται τόσο σε σχέση με το σύνολο της χώρας το οποίο ανέρχεται σε 30,9% όσο και σε σχέση με το επίπεδο της ΕΕ27 το οποίο είναι περίπου κατά δέκα ποσοστιαίες μονάδες μεγαλύτερο (35,5%, Eurostat 2012). Σημειώνεται ότι η επίδοση των ανδρών με τριτοβάθμια εκπαίδευση υπολείπεται σημαντικά σε σχέση με αυτό των γυναικών (24,2% έναντι 29,4% για τις γυναίκες). Θετικό στοιχείο αποτελεί ότι η ΠΔΕ καταγράφει σημαντικό ρυθμό αύξησης του ποσοστού των ατόμων με τριτοβάθμια εκπαίδευση, καθώς σε σχέση με το 2005 το ποσοστό έχει αυξηθεί κατά 6,2% (4^η καλύτερη επίδοση μεταξύ των περιφερειών της χώρας). Ένα ακόμα χαρακτηριστικό του πληθυσμού της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, το οποίο αποτελεί και χαρακτηριστικό του συνόλου της χώρας, είναι ότι οι νεότερες ηλικιακές ομάδες χαρακτηρίζονται από υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο σε σχέση με τις μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες, γεγονός που μακροχρόνια

θα οδηγήσει στη δημιουργία μίας κρίσιμης μάζας εργατικού δυναμικό με υψηλό επίπεδο γνώσεων και δεξιοτήτων.

Αντίθετα με την εικόνα που παρουσιάζουν οι εκπαιδευτικές επιδόσεις καταγράφεται χαμηλή συμμετοχή στη δια βίου μάθησης με μόλις το 1,8% των ενηλίκων (25-64 ετών) της ΠΔΕ να συμμετέχουν στη δια βίου μάθηση, όταν το αντίστοιχο ποσοστό σε επίπεδο χώρας ανέρχεται σε 2,9% και σε επίπεδο ΕΕ27 σε 9%. Μάλιστα, το ποσοστό των νέων ατόμων που δεν εργάζονται, ούτε συμμετέχουν σε κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή κατάρτισης («άτομα NEET») έχει αυξηθεί στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας τα τελευταία χρόνια, εν μέσω της επιδείνωσης της αγοράς εργασίας. Ο δείκτης NEET της ΠΔΕ διαμορφώθηκε σε 25,5% το έτος 2012 έναντι 17,9% το έτος 2008 - αύξηση κατά 7,6 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με άνοδο 12,5 ποσοστιαίων μονάδων στην χώρα και 3,1 ποσοστιαίων μονάδων στην ΕΕ-27 την ίδια περίοδο. Ανεξάρτητα της αύξησης που παρατηρήθηκε η Περιφέρεια παρουσιάζει την 3η καλύτερη επίδοση μεταξύ των περιφερειών της χώρας. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο δείκτης NEET είναι ένας ιδιαίτερα σημαντικός δείκτης, καθώς τα άτομα που δεν απασχολούνται ούτε συμμετέχουν σε κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή κατάρτισης αντιμετωπίζουν μεγαλύτερο κίνδυνο αποκλεισμού από την αγορά εργασίας καθώς και κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Το ποσοστό των νέων γυναικών της ΠΔΕ, που δεν εργάζονται, ούτε συμμετέχουν σε κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή κατάρτισης είναι σημαντικά μεγαλύτερο σε σχέση με αυτό των ανδρών (29,5% έναντι 21,7% των ανδρών).

Απασχόληση σε Επιστήμη και Τεχνολογία

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας καταγράφει ικανοποιητικές επιδόσεις σε εθνικό επίπεδο αναφορικά με τους ανθρώπινους πόρους για την Επιστήμη και Τεχνολογία. Ως Ανθρώπινοι Πόροι της Περιφέρειας για την Επιστήμη και την Τεχνολογία (HRST), νοούνται τα άτομα που είτε έχουν επιτυχώς ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση είτε απασχολούνται σε τομέα όπου συνήθως απαιτείται εκπαίδευση τέτοιου επιπέδου. Το ποσοστό των ανθρώπινων πόρων για την Επιστήμη και την Τεχνολογία (HRST) στην ΠΔΕ, αυξήθηκε σημαντικά, από το 22,2% του τοπικού εργατικού δυναμικού το 2005 σε 27,9% το 2011 (μέσος όρος για την Ελλάδα το 2011: 32,4). Και τα δύο παραπάνω κριτήρια προσδιορισμού των ανθρωπίνων πόρων της ΠΔΕ πληρούνται από το 15% του εργατικού δυναμικού της Περιφέρειας (3^η καλύτερη επίδοση μεταξύ των Περιφερειών της Ελλάδας), ενώ σε εθνικό επίπεδο το ποσοστό ανέρχεται στο 16,9% (Eurostat, 2011) και στην ΕΕ27 στο 18,5%.

Προσωπικό στην Έρευνα και Ανάπτυξη

Η δυναμικότητα του προσωπικού Έρευνας και Ανάπτυξης αποτελεί βασικό δείκτη του ανθρώπινου δυναμικού μιας περιοχής. Στην ΠΔΕ δραστηριοποιούνται περίπου 3,5 χιλ. απασχολούμενοι σε τομείς έρευνας και ανάπτυξης (εκ των οποίων το 32,7% είναι γυναίκες), που αντιστοιχούν στο 5,6% του συνόλου των απασχολούμενων της χώρας στην Έρευνα και Ανάπτυξη, ενώ το 75,8% του προσωπικού της ΠΔΕ στην Ε&Α αφορά τα Ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης της Περιφέρειας.

Στην ΠΔΕ οι απασχολούμενοι στην Έρευνα και Ανάπτυξη ως ποσοστό επί του συνολικού εργατικού δυναμικού ανέρχονται στο 1,16%, επίδοση λίγο μικρότερη σε σχέση με τη χώρα (1,27%, Eurostat, 2005) αλλά σημαντικά μικρότερη σε σχέση με την ΕΕ27 (1,53%, Eurostat, 2009).

Αντίστοιχα, σε δράσεις E&A απασχολούνταν το 2005 2.014 ερευνητές, ή αλλιώς το 0,68% του εργατικού δυναμικού της ΠΔΕ έναντι του ποσοστού 0,69% που ισχύει για την Ελλάδα και του 0,97% για την ΕΕ των 27 (0,87% Eurostat, 2005 και 0,97%, Eurostat, 2009). Σε επιχειρήσεις απασχολήθηκαν 272 άτομα, 1604 στην ανώτατη εκπαίδευση και 197 στον δημόσιο τομέα.

Πίνακας 6: Καινοτομικές επιδόσεις της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας

	Δείκτης	ΕΕ27	ΕΛΛΑΔΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	Συγκριτική περίοδο αναφοράς / Πρόσφατα στοιχεία
Δαπάνες για Έρευνα και Ανάπτυξη	Δαπάνη για E&A (% του ΑΕΠ)	1,82	0,67	0,68	2005 / Ελλάδα: 0,59 (2006), ΕΕ27: 2,03 (2011)
	Συνολική Δαπάνη για E&A (εκ.ευρώ)	201962,553	1153,526	66,226	2005 / Ελλάδα: 1.341,6 (2006), ΕΕ27: 256.586,52 (2011)
	Δαπάνη επιχειρήσεων για E&A (εκ.ευρώ)	127127,224	357,356	12,063	2005 / Ελλάδα: 383,53 (2007), ΕΕ27: 159.975,9 (2011)
	Δημόσια Δαπάνη για E&A (εκ.ευρώ)	27530,686	233,9	4,92	2005 / Ελλάδα: 280,68 (2007), ΕΕ27: 325527,66 (2011)
	Πανεπιστημιακή δαπάνη για E&A (εκ.ευρώ)	45389,45	547,72	43,5	2005 / Ελλάδα: 660,5 (2007), ΕΕ27: 61554,69 (2011)
Πληθυσμός με γνώσεις τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	Μαθητικός Πληθυσμός	107.517.049	2.157.590	149225	2008
	Μαθητικός Πληθυσμός Ανώτατης Εκπαίδευσης (ISCED 5-6)	19.040.174	637.623	51859	2008
	Μαθητικός Πληθυσμός Ανώτατης Εκπαίδευσης (ISCED 5-6) (% επί του συνολικού μαθητικού πληθυσμού)	17,7	29,6	34,8	2008
	Μαθητικός Πληθυσμός Ανώτατης Εκπαίδευσης (ISCED 5-6) (% επί του συνολικού μαθητικού πληθυσμού Ανώτατης Εκπαίδευσης της χώρας)	:	95,3	104	2008
	Μαθητικός Πληθυσμός Ανώτατης Εκπαίδευσης (ISCED 5-6) (% επί του συνολικού πληθυσμού 20-24 ετών)	:	100	8,1	2008
	Μαθητικός πληθυσμός (ISCED 0-6) (% επί του συνολικού πληθυσμού)	:	19,2	20,2	2008
	Πληθυσμός ηλικίας 25-64 ετών με γνώσεις Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (% επί του συνολικού πληθυσμού 25-64 ετών)	27,7	26,1	20,8	2012
	Πληθυσμός ηλικίας 30-34 που είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (% επί του συνολικού πληθυσμού 30-34 ετών)	35,8	30,9	26,7	2012
	Πληθυσμός με γνώσεις Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (άνδρες % συνολικού πληθυσμού 30-34 ετών)	31,6	27,6	26,6	2012
	Πληθυσμός με γνώσεις Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (γυναίκες % συνολικού πληθυσμού 30-34 ετών)	40	34,2	38,4	2012
Προσωπικό στην Έρευνα και Ανάπτυξη	Προσωπικό Έρευνας και Ανάπτυξης (σύνολο)	3182538	61454	3476	2005
	Προσωπικό Έρευνας και Ανάπτυξης (γυναίκες)	1100869	25136	1136	2005
	Προσωπικό Έρευνας και Ανάπτυξης Επιχειρήσεων	1304106	12896	500	2005
	Προσωπικό Έρευνας και Ανάπτυξης Κρατικών Φορέων	399871	7861	374	2005
	Προσωπικό Έρευνας και Ανάπτυξης Ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης	1445309	40486	2636	2005
	Προσωπικό Έρευνας και Ανάπτυξης (% εργατικού δυναμικού)	1,38	1,27	1,16	2005 / ΕΕ27: 1,53 (2009)
	Προσωπικό Έρευνας και Ανάπτυξης (% συνόλου απασχολουμένων)	1,51	1,41	1,3	2005/ ΕΕ27: 1,68 (2009)
	Ερευνητές (σύνολο)	2011319	33396	2041	2005

Δείκτης	ΕΕ27	ΕΛΛΑΔΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	Συγκριτική περίοδο αναφοράς / Πρόσφατα στοιχεία	
Ερευνητές (γυναίκες)	625562	12147	551	2005	
Ερευνητές σε επιχειρήσεις	705964	6357	272	2005	
Ερευνητές στο δημόσιο τομέα	216559	2916	197	2005	
Ερευνητές στην ανώτατη εκπαίδευση	1067690	23984	1604	2005	
Ερευνητές (% εργατικού δυναμικού)	0,87	0,69	0,68	2005 / ΕΕ27: 0,97 (2009)	
Ερευνητές (% συνόλου απασχολουμένων)	0,96	0,76	0,76	2005 / ΕΕ27: 1,07 (2009)	
Ανθρώπινοι πόροι σε τομείς Επιστήμης και Τεχνολογίας	Ανθρώπινοι πόροι σε τομείς Επιστήμης και Τεχνολογίας (χιλ.)	111.660	1917	104	2011
	Ανθρώπινοι πόροι σε τομείς Επιστήμης και Τεχνολογίας (% συνολικού πληθυσμού)	29,6	23,1	18,9	2011
	Ανθρώπινοι πόροι σε τομείς Επιστήμης και Τεχνολογίας (% εργατικού δυναμικού)	40,1	32,4	27,9	2011
	Ανθρώπινοι πόροι σε τομείς Επιστήμης και Τεχνολογίας (χιλ.) (Core Indic.)	44,306	837	47	2011
	Ανθρώπινοι πόροι σε τομείς Επιστήμης και Τεχνολογίας (% συνολικού πληθυσμού) - (Core Indic.)	11,7	10,1	8,6	2011
	Ανθρώπινοι πόροι σε τομείς Επιστήμης και Τεχνολογίας (% εργατικού δυναμικού) - (Core Indic.)	18,5	16,9	15	2011
Πληθυσμός με γνώσεις Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης	Πληθυσμός με γνώσεις Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (% συνολικού πληθυσμού 25-64 ετών)	27,7	26,1	20,8	2012
	Πληθυσμός με γνώσεις Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (% συνολικού πληθυσμού 30-34 ετών)	35,8	30,9	26,7	2012
	Πληθυσμός με γνώσεις Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (άνδρες % συνολικού πληθυσμού 30-34 ετών)	31,6	27,6	24,2	2012
	Πληθυσμός με γνώσεις Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (γυναίκες % συνολικού πληθυσμού 30-34 ετών)	40	34,2	29,4	2012
	Σπουδαστές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	19.040.174	637.623	51859	2008
Διπλώματα Ευρεσιτεχνίας	Αιτήσεις Πατεντών		69,55	1,75	2009 / Ελλάδα: 89,57 (2010), ΕΕ27: 54.921.12 (2010)
	Αιτήσεις Πατεντών (ανά εκ. κατοίκους)	109,2	6,177	2,358	2009/ Ελλάδα: 7,96 (2010), ΕΕ27: 109,6 (2010)

Πηγή: Eurostat

1.3 Υποδομές Έρευνας και Καινοτομίας και Λοιπές Σχετικές Υποδομές

Στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας μετά την εφαρμογή του νέου Ακαδημαϊκού Χάρτη της χώρας υπάρχουν **3 κρατικά Α.Ε.Ι.** εκ των οποίων δύο Πανεπιστήμια (Πανεπιστήμιο Πατρών, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο) και ένα **Α.Τ.Ε.Ι.** (Δυτικής Ελλάδας). Επίσης υπάρχουν **3 Ερευνητικά Ινστιτούτα** τα οποία δραστηριοποιούνται στις νέες τεχνολογίες στους τομείς των ΤΠΕ, την Χημική Μηχανική και τις νέες τεχνολογίες στην Βιομηχανία:

- Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων (Ι.Τ.Υ.Ε.)

- Ινστιτούτο Βιομηχανικών Συστημάτων (ΕΚ ΑΘΗΝΑ/ΙΝ.ΒΙ.Σ.)
- Ινστιτούτο Επιστημών Χημικής Μηχανικής (ΙΤΕ/ΙΕΧΜΗ)

Το σύστημα παραγωγής γνώσης συμπληρώνεται από τη **λειτουργία πανεπιστημιακών ερευνητικών εργαστηρίων** του Πανεπιστημίου Πατρών στους τομείς των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Τεχνολογικών Συστημάτων (ΤΠΕ), της βιοϊατρικής και των μεταφορών (logistics).

Επίσης, λειτουργούν οι κάτωθι **Οργανωμένες Βιομηχανικές Υποδομές**:

- ΒΙΠΕ Πάτρας
- ΒΙΟΠΑ Πάτρας
- ΝΑΒΙΠΕ Αστακού Αιτωλοακαρνανίας

Αναφορικά με τη **στήριξη Νέων Επιχειρήσεων**, στην Περιφέρεια Δ. Ελλάδας εδράζουν:

- Το Επιστημονικό Πάρκο Πατρών, και
- Το Patras InnoHub.

Τέλος, σημειώνεται ότι στην ΠΔΕ έχει ενεργοποιηθεί η ανάπτυξη συνεργατικών σχηματισμών (clusters).

1.3.1 Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

Στο Πανεπιστήμιο Πατρών λειτουργούν συνολικά 24 τμήματα που είναι κατανομημένα σε 5 Σχολές (Σχολή Θετικών Επιστημών, Πολυτεχνική Σχολή, Σχολή Επιστημών Υγείας, Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών, Σχολή Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων).

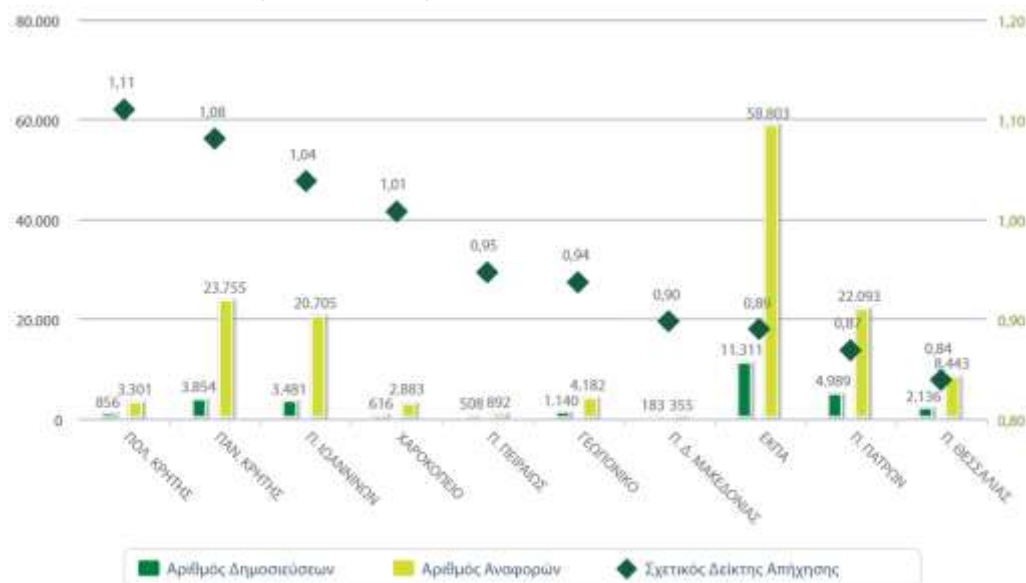
Το Πανεπιστήμιο Πατρών λόγω των ερευνητικών του επιδόσεων μπορεί να διατελέσει σημαντικό ρόλο στην αναπτυξιακή προσπάθεια καινοτομίας της Περιφέρειας. Η ερευνητική εξειδίκευση προκύπτει από τον αριθμό δημοσιεύσεων και αναφορών στις επιστημονικές περιοχές δραστηριότητας του Πανεπιστημίου. Ιδιαίτερη σημασία έχει ο σχετικός δείκτης απήχησης, που συγκρίνει την απήχηση μιας δημοσίευσης του εξεταζόμενου οργανισμού σε σχέση με την απήχηση που έχουν οι δημοσιεύσεις σε παγκόσμιο επίπεδο στην ίδια επιστημονική περιοχή.

Συνολικά το μερίδιο του Πανεπιστημίου Πατρών στη συνολική παραγωγή δημοσιεύσεων ανήλθε την περίοδο 2006-2010 στο 12,3% (4.989) επί των συνολικών δημοσιεύσεων των Πανεπιστημίων με την επίδοση να είναι η τρίτη καλύτερη μεταξύ των Πανεπιστημίων της χώρας με ανοδικές τάσεις σε όλη την περίοδο 1996-2008. Μετρώντας την απήχηση του ερευνητικού έργου με βάση τις αναφορές, το Πανεπιστήμιο Πατρών κατατάσσεται στην τέταρτη θέση πίσω από το ΕΚΠΑ, το ΑΠΘ και το Παν. Κρήτης συγκεντρώνοντας το 12.4% (22.093) των αναφορών στην πενταετία 2006-2010⁶.

⁶ Σαχίνη Ε., Μάλλιον Ν., Χούσος Ν., Καραϊσκος Δ., (2013), *Ελληνικές Επιστημονικές Δημοσιεύσεις 1996-2010: Βιβλιομετρική Ανάλυση Ελληνικών Δημοσιεύσεων σε Διεθνή Επιστημονικά Περιοδικά - Scopus*, Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης

Χρησιμοποιώντας το Συγκριτικό Δείκτη Απήχησης ο οποίος συγκρίνει τις αναφορές ενός ιδρύματος με τις δημοσιεύσεις σε παγκόσμιο επίπεδο το Παν. Πατρών κατατάσσεται στην ένατη θέση με δείκτη 0.87. Το γεγονός ότι ο δείκτης απήχησης είναι μικρότερος της μονάδας σημαίνει ότι η απήχηση των δημοσιεύσεων του Παν. Πατρών έχουν μικρότερη απήχηση από το μέσο όρο των δημοσιεύσεων σε παγκόσμιο επίπεδο.

Σχήμα 11: Αριθμός δημοσιεύσεων, αριθμός αναφορών και σχετικός δείκτης απήχησης των δημοσιεύσεων κάθε Πανεπιστημίου σε σχέση με τις δημοσιεύσεις σε παγκόσμιο, για την πενταετία 2006-2010. Λαμβάνονται υπόψη όλες οι δημοσιεύσεις σε όλα τα επιστημονικά πεδία

Πηγή: Σαχίνη Ε., Μάλλιον Ν., Χούσος Ν., Καραϊσκος Δ., (2013), Ελληνικές Επιστημονικές Δημοσιεύσεις 1996-2010: Βιβλιομετρική Ανάλυση Ελληνικών Δημοσιεύσεων σε Διεθνή Επιστημονικά Περιοδικά - Scopus, Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης

Ο μεγαλύτερος όγκος δημοσιεύσεων και αναφορών αφορούν στις φυσικές επιστήμες ενώ την μεγαλύτερη απήχηση, πάνω από τον παγκόσμιο μέσο όρο, την έχουν οι δημοσιεύσεις στις γεωργικές επιστήμες με δείκτη απήχησης 1.41. Οι επιστημονικές περιοχές εξειδίκευσης του πανεπιστημίου παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 7: Εξειδίκευση του Πανεπιστημίου Πατρών με βάση το Σχετικό Δείκτη Απήχησης για την περίοδο 2006-2010

Κύρια επιστημονική περιοχή	Επιστημονική περιοχή	Σχετικός Δείκτης Απήχησης	Αριθμός Αρθρων
Chemical sciences	Chemistry, applied	1.29	66
	Chemistry, inorganic and nuclear	1.77	167
	Crystallography	1.58	34
	Chemistry, physical	1.31	284
	Polymer science	1.27	156
Physics	Physics, fluids and plasmas	1.13	34
	Physics particles and fields	1	82
	Physics multidisciplinary	1.16	91
	Physics, atomic, molecular&chemical	1.02	75
Earth and related	Meteorology & atmospheric sciences	2.45	48

Κύρια επιστημονική περιοχή	Επιστημονική περιοχή	Σχετικός Δείκτης Απήχησης	Αριθμός Αρθρών
environmental sciences	Water resources	1.29	59
Mathematics	Mathematics, interdisciplinary applications	1.06	53
Mechanical Engineering	Manufacturing	1.11	60
	Industrial engineering	1.31	30
Material engineering	Material sciences, ceramics	1.74	30
	Material science, coating and films	1.06	32
Environmental engineering	Engineering, environmental	1.55	72
	Energy fuels	1.43	112
Other engineering and technologies	Engineering, multidisciplinary	1.19	56
Chemical engineering	Engineering, chemical	1.53	123
Clinical medicine	Rheumatology	1.77	20
	Surgery	1.09	99
	Peripheral vascular disease	1.06	40
Health sciences	Nutrition and dietics	1.02	26
Agriculture, forestry and fisheries	Fisheries	1.1	30
Other agricultural sciences	Agricultural engineering	1.94	30
	Agriculture multidisciplinary	1.21	10
Biological sciences	Virology	1.12	8
	Biotechnology & applied microbiology	1.18	86
Economics and business	Management	1.42	17
	Operations research and management science	1.07	48

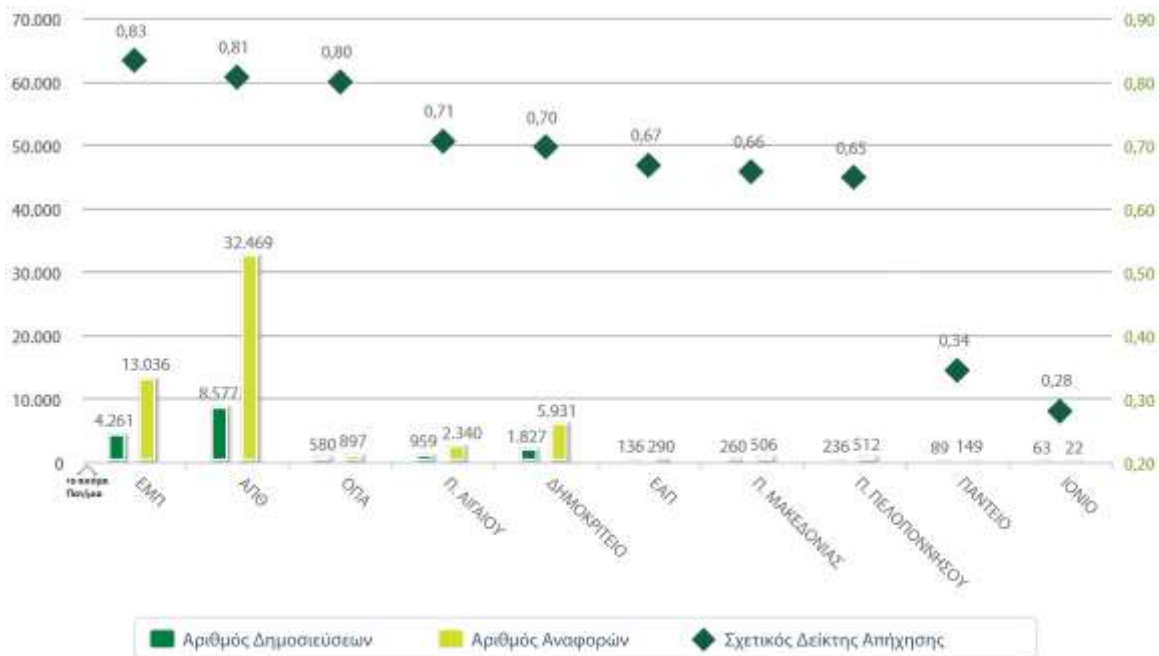
Πηγή: Σαχίνη Ε., Μάλλιου Ν., Χούσος Ν. (2012), *Ελληνικές Επιστημονικές Δημοσιεύσεις 1996-2010: Βιβλιομετρική Ανάλυση Ελληνικών Δημοσιεύσεων σε Διεθνή Επιστημονικά Περιοδικά, Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης.*

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Στο ΕΑΠ προσφέρεται προπτυχιακή και μεταπτυχιακή εκπαίδευση σε 4 Σχολές (Ανθρωπιστικών Επιστημών, Κοινωνικών Επιστημών, Θετικών Επιστημών & Τεχνολογίας και Εφαρμοσμένων Τεχνών). Επιστημονικοί κλάδοι σχετικοί με την Τεχνολογική Ανάπτυξη είναι αυτοί των Φυσικών Επιστημών, Μαθηματικών, Πληροφορικής, Περιβάλλοντος και Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού, Διαχείρισης και Κατασκευής Τεχνικών Έργων.

Συνολικά το μερίδιο του ΕΑΠ στη συνολική παραγωγή δημοσιεύσεων ανήλθε την περίοδο 2006-2010 στο 0,3% (136) επί των συνολικών δημοσιεύσεων των Πανεπιστημίων ενώ το αντίστοιχο ποσοστό αναφορών ανήλθε στο 0,2% (290). Χρησιμοποιώντας το Συγκριτικό Δείκτη Απήχησης ο οποίος συγκρίνει τις αναφορές ενός ιδρύματος με τις δημοσιεύσεις σε παγκόσμιο επίπεδο το ΕΑΠ κατατάσσεται στην 16^η θέση με δείκτη 0.67.

Σχήμα 12: Αριθμός δημοσιεύσεων, αριθμός αναφορών και σχετικός δείκτης απήχησης των δημοσιεύσεων κάθε Πανεπιστημίου σε σχέση με τις δημοσιεύσεις σε παγκόσμιο, για την πενταετία 2006-2010. Λαμβάνονται υπόψη όλες οι δημοσιεύσεις σε όλα τα επιστημονικά πεδία

Πηγή: Σαχίνη Ε., Μάλλιον Ν., Χούσος Ν., Καραϊσκος Δ., (2013), *Ελληνικές Επιστημονικές Δημοσιεύσεις 1996-2010: Βιβλιομετρική Ανάλυση Ελληνικών Δημοσιεύσεων σε Διεθνή Επιστημονικά Περιοδικά - Scopus*, Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης

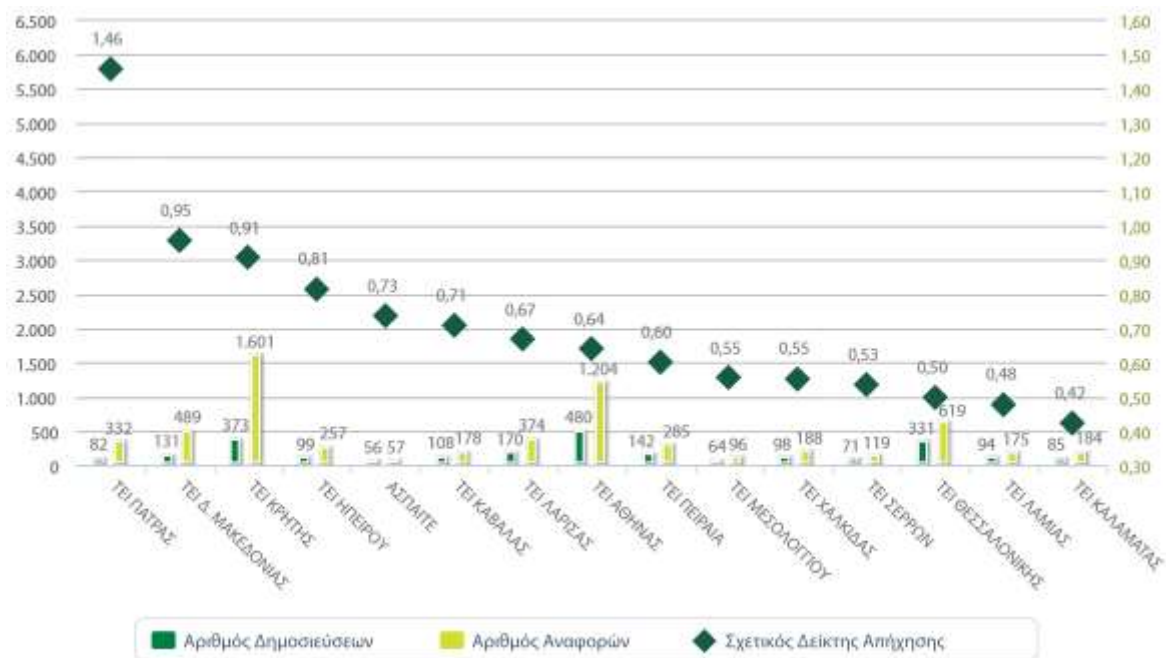
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Το ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας βάσει του Π.Δ. 94/2013(ΦΕΚ 132 τ.Α'.) προέκυψε από την συγχώνευση του Τ.Ε.Ι. Πάτρας με το Τ.Ε.Ι. Μεσολογγίου. Περιλαμβάνει 13 Τμήματα, τα οποία είναι κατανομημένα σε 4 Σχολές (Σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας και Τεχνολογίας Τροφίμων και Διατροφής, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας, Σχολή Τεχνολογικών Εφαρμογών).

Δεδομένου ότι πρόκειται για νεοσύστατο ΤΕΙ δεν έχει καταγράψει ακόμα επιδόσεις σχετικά με την παραγωγή δημοσιεύσεων και αναφορών. Συνεπώς παρακάτω παρουσιάζονται οι σχετικές επιδόσεις των δύο ΤΕΙ από τα οποία συγκροτήθηκε.

Το ΤΕΙ Πάτρας καταγράφει σχετικά μικρή παραγωγή δημοσιεύσεων και αναφορών την περίοδο 2006-2010. Κατατάσσεται όμως πρώτο ανάμεσα στα ΤΕΙ της χώρας με βάση το Σχετικό Δείκτη Απήχησης. Συνολικά το μερίδιο του ΑΤΕΙ Πατρών στη συνολική παραγωγή δημοσιεύσεων ανήλθε την περίοδο 2006-2010 στο 3,6% (82) επί των συνολικών δημοσιεύσεων των Πανεπιστημίων, ενώ οι αναφορές αποτελούν το 5,7% (332) των συνολικών αναφορών των ΑΤΕΙ στην πενταετία 2006-2010. Το ΑΤΕΙ Πατρών είναι το μόνο μεταξύ των ΑΤΕΙ της χώρας που έχει υψηλότερη απήχηση από τον παγκόσμιο μέσο όρο με σχετικό δείκτη απήχησης 1,46.

Σχήμα 13: Αριθμός δημοσιεύσεων, αριθμός αναφορών και σχετικός δείκτης απήχησης των δημοσιεύσεων κάθε ΑΤΕΙ σε σχέση με τις δημοσιεύσεις σε παγκόσμιο, για την πενταετία 2006-2010. Λαμβάνονται υπόψη όλες οι δημοσιεύσεις σε όλα τα επιστημονικά πεδία

Πηγή: Σαχίνη Ε., Μάλλιον Ν., Χούσος Ν., Καραϊσκος Δ., (2013), Ελληνικές Επιστημονικές Δημοσιεύσεις 1996-2010: Βιβλιομετρική Ανάλυση Ελληνικών Δημοσιεύσεων σε Διεθνή Επιστημονικά Περιοδικά - Scopus, Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης

Είναι ενδεικτικό ότι στο επιστημονικό πεδίο “Natural Sciences” τη μεγαλύτερη απήχηση (σχετικός δείκτης απήχησης: 1,74) παρουσιάζει ο μικρός αριθμός δημοσιεύσεων του ΤΕΙ Πάτρας, ενώ αντίστοιχη είναι και η εικόνα στο επιστημονικό πεδίο “Engineering and Technology”

Πίνακας 8: Εξειδίκευση του ΤΕΙ Πατρών με βάση το Σχετικό Δείκτη Απήχησης για την περίοδο 2006-2010

Κύρια επιστημονική περιοχή	Επιστημονική περιοχή	Σχετικός Δείκτης Απήχησης	Αριθμός Αρθρων
Physical sciences	Physics, applied	2.12	7
Mathematics	Mathematics, inderdisciplinary applications	1.66	6
Oher engineering and technologies	Engineering, multidisciplinary	1.74	7
Nano-technology	Nanoscience and nanotechnology	1.41	7
Materials engineering	Materials science, multidisciplinary	1.11	12

Πηγή: Σαχίνη Ε., Μάλλιον Ν., Χούσος Ν. (2012), Ελληνικές Επιστημονικές Δημοσιεύσεις 1996-2010: Βιβλιομετρική Ανάλυση Ελληνικών Δημοσιεύσεων σε Διεθνή Επιστημονικά Περιοδικά, Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης.

Το ΤΕΙ Μεσολογγίου καταγράφει μικρή παραγωγή δημοσιεύσεων και αναφορών την περίοδο 2006-2010. Συνολικά το μερίδιο του ΑΤΕΙ Μεσολογγίου στη συνολική παραγωγή δημοσιεύσεων ανήλθε την περίοδο 2006-2010 στο 2,8% (64) επί των συνολικών δημοσιεύσεων των Πανεπιστημίων, ενώ οι αναφορές αποτελούν το 1,7% (96) των συνολικών αναφορών των ΑΤΕΙ στην πενταετία 2006-2010. Επίσης χαμηλό είναι και ο σχετικός δείκτης απήχησης, ο οποίος ανέρχεται σε 0,55.

1.3.2 Ερευνητικά Ινστιτούτα

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ (Ι.Τ.Υ.Ε.)

Η Έρευνα αποτελεί έναν από τους βασικούς σκοπούς του Ι.Τ.Υ.Ε. και πραγματοποιείται τόσο από τις Ερευνητικές Μονάδες του οργανισμού όσο και από τις Διευθύνσεις που ασχολούνται με την Κοινωνία της Πληροφορίας:

- Ερευνητική Μονάδα 1: Θεμελιώσεις της Επιστήμης των Υπολογιστών, Σχετικές Τεχνολογίες και Εφαρμογές
- Ερευνητική Μονάδα 3: Δυναμικά συστήματα περιορέουσας νοημοσύνης
- Ερευνητική Μονάδα 6: Δίκτυα, Τηλεματική και Νέες Υπηρεσίες
- Ερευνητική Μονάδα 8: Επεξεργασία Σήματος και Επικοινωνίες
- Ερευνητική Μονάδα 9: (Atlantis Group)

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ (ΙΝ.ΒΙ.Σ.)

Το Ινστιτούτο Βιομηχανικών Συστημάτων (ΙΝ.ΒΙ.Σ.) αποτελεί ερευνητικό ινστιτούτο του Ε.Κ. ΑΘΗΝΑ και εδρεύει στην Πάτρα. Υπάγεται στη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ) του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων (ΥΠΑΙΘ). Εστιάζει σε τεχνολογίες αιχμής εφαρμόσιμες στο βιομηχανικό και επιχειρησιακό περιβάλλον δραστηριοποιείται στις ακόλουθες ερευνητικές περιοχές:

- Ευφυή Συστήματα και Ρομποτική
- Δικτυωμένα Ενσωματωμένα Συστήματα και Συστήματα Πραγματικού Χρόνου
- Συστήματα Παραγωγής, Διαδικασιών και Επιχειρησιακής Διαλειτουργικότητας
- Επιχειρηματικά Πληροφορικά Συστήματα
- Ασφάλεια και Προστασία Συστημάτων, Δικτύων και Υποδομών

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΧΗΜΙΚΗΣ ΜΗΧΑΝΙΚΗΣ (ΙΕΧΜΗ)

Το Ινστιτούτο Επιστημών Χημικής Μηχανικής (ΙΕΧΜΗ) ιδρύθηκε στην Πάτρα το 1984 και άρχισε να λειτουργεί ως Ανεξάρτητο Ακαδημαϊκό Ινστιτούτο (αρχικά υπό την ονομασία Ερευνητικό Ινστιτούτο Χημικής Μηχανικής και Χημικών Διεργασιών Υψηλής Θερμοκρασίας - ΕΙΧΗΜΥΘ). Το ΙΤΕ περιλαμβάνει έξι Ερευνητικά Ινστιτούτα (4 στο Ηράκλειο, 1 στο Ρέθυμνο, και 1 στην Πάτρα) και υπάγεται στη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ) του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων. Τα Ερευνητικά Ινστιτούτα του ΙΤΕ συνεργάζονται στενά και δημιουργικά, ως ένα ολοκληρωμένο δίκτυο έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης.

Το ΙΤΕ/ΙΕΧΜΗ συμμετέχει στο "GRAPHENE", μελλοντικό και ανερχόμενο τεχνολογικό ορόσημο της ΕΕ: η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επέλεξε το «ΓΡΑΦΕΝΙΟ» ως ένα από τα πρώτα ανερχόμενα τεχνολογικά ορόσημα, που πρόκειται να λάβουν χρηματοδότηση ενός δισεκατομμυρίου Ευρώ το καθένα τα επόμενα 10 χρόνια. Η αποστολή του «ΓΡΑΦΕΝΙΟΥ» είναι να πάρει το υλικό αυτό- και άλλα συναφή πολυστρωματικά παράγωγα- από τα ερευνητικά εργαστήρια και να τα μεταφέρει στην κοινωνία, ώστε να προκαλέσει επανάσταση στη βιομηχανία σε πολλαπλά επίπεδα και να δημιουργήσει οικονομική ανάπτυξη και νέες θέσεις εργασίες στην Ευρώπη.

Το ΙΕΧΜΗ καλλιεργεί τη διεξαγωγή βασικής και τεχνολογικής έρευνας σε περιοχές αιχμής, η οποία επικεντρώνεται σε συγκεκριμένες ανάγκες και προβλήματα της βιομηχανίας και του περιβάλλοντος. Οι δραστηριότητες E&A του Ινστιτούτου κατευθύνονται κατά μήκος τριών κύριων Περιοχών Έρευνας οι οποίες είναι η Νανοτεχνολογία / Νέα Υλικά, Ενέργεια / Περιβάλλον και οι Βιοεπιστήμες / Βιοτεχνολογία.

Στον τομέα του περιβάλλοντος, οι ερευνητικές δραστηριότητες έχουν ως κύρια επιδίωξη την ανάπτυξη μεθόδων για τον έλεγχο, τη μείωση και την πρόληψη της ρύπανσης του περιβάλλοντος (ρύπανση αέρα, υδάτων, εδάφους και υπεδάφους).

1.3.3 Λοιπές υποδομές έρευνας και ανάπτυξης

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΤΡΑΣ

Οι εργαζόμενοι στην ΒΙ.ΠΕ υπολογίζονται σήμερα σε 4.000 περίπου γεγονός που την αναδεικνύει σε έναν από τους πιο σημαντικούς πόλους ανάπτυξης και οικονομικής δραστηριότητας στην περιοχή. Σημειώνεται ότι για τη ΒΙΠΕ υπάρχει οδικό δίκτυο, δίκτυο ύδρευσης και αποχέτευσης όμβριων και ακαθάρτων υδάτων, ΜΚΑ, Κέντρο Εξυπηρέτησης (Γραφείο Διοίκησης), Πυροσβεστικός σταθμός, μερικός ηλεκτροφωτισμός οδών και διαβάσεις για διέλευση τηλεφωνικών καλωδίων.

ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΠΑΤΡΩΝ

Η υποδομή του Βιοτεχνικού Πάρκου Πατρών είναι ιδιαίτερα σημαντική για την Αχαΐα, αλλά και για τις επιχειρήσεις της ευρύτερης περιοχής και ιδιαίτερα τις ΜΜΕ, καθώς δίνει σημαντικές λύσεις για την εγκατάσταση μεταποιητικών επιχειρήσεων, πολλές από τις οποίες αντιμετωπίζουν προβλήματα από την παρουσία τους εντός του αστικού ιστού. Στο ΒΙΟΠΑ υπάρχουν ήδη μονάδες ετοιμών ενδυμάτων, βιομηχανία άλατος, μονάδα διανομής αναψυκτικών, βιοτεχνίες επίπλων, συσκευαστήριο φρούτων, μονάδα αναγόμωσης ελαστικών, μονάδα αμμοβολής, αποθήκη ξυλείας, κατασκευή στρωμάτων, σιδηρών κατασκευών, μονάδα επεξεργασίας σιδήρου οικοδομών, συσκευαστήριο σταφίδας, υφαντήριο, μονάδα τυπογραφικών εργασιών, συνεργείο αυτοκινήτων, βενζινάδικο, οικοδομικά υλικά (τζάκια, μάρμαρα, κλπ.), εταιρεία μεταφορών, τοποθέτηση μουςαμάδων αυτοκινήτων και τεντών, κατασκευές παραδοσιακών κιγκλιδωμάτων, κ.α.

ΝΑΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΣΤΑΚΟΥ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

Η ΝΑΒΙΠΕ είναι η μοναδική Ναυτική και Βιομηχανική Περιοχή στην Ελλάδα που διαθέτει δικό της λιμάνι πολλαπλών χρήσεων. Η ΝΑΒΙΠΕ, ως Ελεύθερη Βιομηχανική και Επιχειρηματική Ζώνη, βρίσκεται σε άριστη γεωγραφική θέση, από πλευράς στρατηγικής και οικονομικής σημασίας. Μερικές από τις δραστηριότητες που πρόκειται να αναπτυχθούν σε αυτή είναι: α) Η διαμετακόμιση φορτίων και αυτοκινήτων, η μεταφόρτωση φορτίων χύδην και η αποθήκευση φορτίων, β) οι υπηρεσίες εξυπηρέτησης των συναλλασσόμενων με την περιοχή της ΝΑΒΙΠΕ (εστιατόρια, τράπεζες, σταθμοί υγρών καυσίμων, mini market κλ.π.), οι λειτουργίες πορθμείων και η παραλαβή, παράδοση και διαχείριση φορτίων, γ) οι υπηρεσίες συντήρησης και επισκευής του εξοπλισμού του λιμένα και οι δεκάδες τεχνικές και δ) οι υπηρεσίες (επιθεώρηση αυτοκινήτων, επεξεργασία και συσκευασία ξύλου, εργασίες ψύξης, επισκευή, συναρμολόγηση κλπ).

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΠΑΤΡΩΝ

Το Επιστημονικό Πάρκο Πατρών Α.Ε. (ΕΠΠ) ιδρύθηκε το 1989 ως Τεχνολογικό Πάρκο Πατρών Α.Ε. με κύριο μέτοχο το Ίδρυμα Τεχνολογίας & Έρευνας/ Ερευνητικό Ινστιτούτο Χημικής Μηχανικής και Χημικών Διεργασιών Υψηλών Θερμοκρασιών (ΙΤΕ/ΕΙΧΗΜΥΘ). Το 1992 παίρνει την παρούσα ονομασία του, ενώ το 1998 περατώθηκαν οι εργασίες ανέγερσης των κτιρίων του στο Πλατάνι Πατρών. Ο μόνος μέτοχός του τώρα είναι το Ελληνικό Δημόσιο (εποπτευόμενο από το Υπουργείο Ανάπτυξης, 2001). Ο στρατηγικός στόχος του ΕΠΠ είναι να δημιουργήσει μία σύγχρονη Καινοτομική Επιχειρηματική Περιοχή στη Περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας, που θα αποτελέσει εργαλείο ανάπτυξης και προσανατολισμού της προς το «αναδύομενο καινοτομικό οικονομικό-παραγωγικό περιβάλλον» διευκολύνοντας - προσθετικά και εναλλακτικά - καινούργιες οικονομικές, παραγωγικές και επιχειρηματικές δραστηριότητες στη περιοχή. Αποβλέπει δηλαδή στο να συνεισφέρει ουσιαστικά στην ανάδειξη του «καινοτομικού χώρου».

PATRAS INNOHUB

Το Patras InnoHub φιλοδοξεί να συμβάλει στην περαιτέρω ανάπτυξη της Δυτικής Ελλάδας, αξιοποιώντας τόσο τις ευκαιρίες συνεργασιών μεταξύ των εταιρειών, όσο και τους πόρους στήριξης και υπηρεσιών μιας στάσης (one-stop shop), που έχει αναπτύξει και παρέχει το Corallia. Διαθέτει υποδομές και υπηρεσίες που απευθύνονται κυρίως σε start-ups and early-stage επιχειρήσεις, ωστόσο και μεγάλες επιχειρήσεις μπορούν να εγκαταστήσουν και να οργανώσουν το υποκατάστημα τους στο InnoHub, προκειμένου να έχουν πρόσβαση στις αγορές της δυτικής Ελλάδας.

1.3.4 Συνεργατικοί σχηματισμοί (clusters)

Στην ευρύτερη περιοχή της Πάτρας και γύρω από το Παν. Πατρών, το Τεχνολογικό Πάρκο και το Ινστιτούτο Βιομηχανικών Συστημάτων του Ε.Κ. Αθηνά υπάρχει συγκέντρωση περίπου 14 επιχειρήσεων και 10 ερευνητικών φορέων που αποτελούν μέλη του Συνεργατικού σχηματισμού Συστημάτων και Εφαρμογών Νάνο/Μικροηλεκτρονικής mi-cluster το οποίο αριθμεί περίπου 130 μέλη σε όλη την Ελλάδα.

Ο τομέας της μικροηλεκτρονικής έχει ιστορία πάνω από δύο δεκαετίες στην περιοχή της Πάτρας και από την αρχή αποτέλεσε πόλο έλξης άμεσων ξένων επενδύσεων αρχικά της AT&T και της Intel και πρόσφατα της Samsung και Citrix οι οποίες εξαγόρασαν τις Nanoradio και Bytemobile αντίστοιχα. Οι επενδύσεις αυτές είναι από τις ελάχιστες άμεσες ξένες επενδύσεις σε τομείς υψηλής τεχνολογίας που έχουν γίνει στην Ελλάδα.

Σχήμα 14: Χωροθέτηση μελών mi cluster

1.4 SWOT Ανάλυση

Η ΠΔΕ αποτελεί τη **δεύτερη φτωχότερη περιφέρεια** της Ελλάδας με περαιτέρω έντονες πτωτικές τάσεις, μεγαλύτερες σε σχέση με το σύνολο της χώρας, εξαιτίας της κρίσης. Η οικονομική συρρίκνωση της περιφέρειας μπορεί να γίνει αντιληπτή και ως αποτέλεσμα της περιορισμένης ανταγωνιστικότητάς της. Το Ευρωπαϊκό Περιφερειακό Παρατηρητήριο χαρακτηρίζει την περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας όσον αφορά την καινοτομικότητα ως **μέτρια καινοτόμο** (το χαμηλότερο από τις τέσσερις κατηγορίες επιδόσεων). Ομοίως, το 2011, το Παρατηρητήριο Περιφερειακής Καινοτομίας (RIM) στην ετήσια έκθεση του την ταξινομεί στην ομάδα περιφερειών της γνώσης με ικανότητα απορρόφησης καινοτομίας. Από μια θετική σκοπιά, αυτή η ομάδα έχει υψηλή βαθμολογία όσον αφορά την «καινοτόμο επιχειρηματικότητα» (με βάση το ποσοστό των ΜΜΕ που δηλώνουν ότι έχουν εισάγει καινοτομίες στην έρευνα για την κοινοτική καινοτομία), αλλά τη χαμηλότερη επίδοση στην «τεχνολογική καινοτομία». Δηλαδή, E & A και διπλώματα ευρεσιτεχνίας είναι πολύ χαμηλά, ενώ η Δαπάνες εκτός E & A και καινοτομίας (ως % του κύκλου εργασιών) είναι υψηλότερες από οποιαδήποτε άλλη ομάδα. Αυτό συνεπάγεται, όπως θα ήταν αναμενόμενο, ότι η καινοτομία συμβαίνει κυρίως μέσα από **την απορρόφηση έτοιμων τεχνολογιών μέσω της αγοράς εξοπλισμού**. Το **επίπεδο της έρευνας στις επιχειρήσεις είναι επίσης χαμηλό** τόσο σε σχέση με τη χώρα όσο και με την Ευρώπη.

Οι επιδόσεις της Περιφέρειας στην καινοτομία σχετίζονται σε μεγάλο βαθμό και με την ικανότητα των επιχειρήσεων να αναγνωρίζουν την σημασία και αξία νέων εξωτερικών πληροφοριών, να τις αφομοιώνουν και να τις εφαρμόζουν για την ανάπτυξη καινοτομιών (οργανωτικών, τεχνολογικών κ.λπ.). Αυτή η «ικανότητα απορρόφησης» (absorptive capacity) εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το επίπεδο (εκπαιδευτικό και επίπεδο, δεξιότητες, εμπειρία) του ανθρώπινου δυναμικού. Με βάση τις επιδόσεις στο μορφωτικό επίπεδο, η **ικανότητα απορρόφησης των επιχειρήσεων είναι πολύ χαμηλή** σε σχέση με τον εθνικό και Ευρωπαϊκό μέσο όρο. Ο πληθυσμός της ΠΔΕ είναι γερασμένος, με τους απασχολούμενους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης να αντιπροσωπεύουν μόλις το 28,9% του συνόλου των απασχολούμενων, όταν το αντίστοιχο ποσοστό στη χώρα είναι 40,8%. Η υστέρηση αυτή είναι ιδιαίτερα αισθητή ανάμεσα στους εργαζομένους της παραγωγικότερης εργασιακής ηλικίας των 30-34 ετών. Με δεδομένη τη μεγάλη συγκέντρωση εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στην περιφέρεια, τα ποσοστά αυτά φανερώνουν μια **σημαντική διαρροή αποφοίτων** η οποία, μέσα από ένα φαύλο κύκλο, ενισχύεται από τη συνεχή παραγωγική συρρίκνωση της περιφέρειας.

Αν και ιστορικά η Πάτρα αποτελούσε το πρώτο βιομηχανικό κέντρο της χώρας, σήμερα η οικονομική δραστηριότητα της περιφέρειας επικεντρώνεται στον πρωτογενή και τριτογενή τομέα. Συγκεκριμένα με βάση τη συγκέντρωση της απασχόλησης και σε σύγκριση με το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης η περιφέρεια εμφανίζει **εξειδίκευση στη γεωργία και κτηνοτροφία, στις Ύδατοκαλλιέργειες, στην ποτοποιία, στον τουρισμό, τις κατασκευές και στις χερσαίες μεταφορές**.

Στο χώρο της γεωργίας κυριαρχούν παραδοσιακές καλλιέργειες όπως το ελαιόλαδο και οι ελιές, τα καπνά, το βαμβάκι, τα σταφύλια τα πορτοκάλια και τα ροδάκινα, ενώ γίνονται προσπάθειες για την ανάπτυξη ποιο δυναμικών καλλιεργειών όπως η φράουλα και τα βιολογικά προϊόντα. Η τοπική αγροτική παραγωγή τροφοδοτεί και την τοπική βιομηχανία τροφίμων όπως η ποτοποιία. Η Περιφέρεια διαθέτει το 48% των λιμνοθαλάσσιων εκτάσεων

της χώρας και το 25% των λιμνών, ενώ η δραστηριότητα των Υδατοκαλλιεργητών εταιρειών σε επίπεδο παραγωγής - περιλαμβανομένης και αυτής των Εχινάδων - καλύπτει το 25% των εκφορτώσεων της εγχώριας παραγωγής, δηλαδή πάνω από το 12,5% της Ευρωπαϊκής παραγωγής τσιπούρας και λαυρακιού εντατικής Υδατοκαλλιέργειας. Επίσης, σημαντικό μέρος του ζωικού κεφαλαίου εκτρέφεται βιολογικά. Στο σημείο αυτό σημειώνεται πως η περιοχή της Αιτωλοακαρνανίας καταλαμβάνει την πρώτη θέση στην εγχώρια Βιολογική Κτηνοτροφία, τομέα στον οποίο απασχολούνται 700 κτηνοτρόφοι και έχουν πιστοποιηθεί 130.000 αιγοπρόβατα και 2.100 βοοειδή.

Ο τουρισμός αναπτύσσεται μακριά από τα μεγάλα αστικά κέντρα κυρίως στον άξονα Αρχαία Ολυμπία – Κατάκολο, ενώ η ανάπτυξη των χερσαίων μεταφορών και logistics συνδυάστηκε με την ανάπτυξη του θαλάσσιου άξονα μεταφορών Πάτρα – Ιταλία.

Παράλληλα αναπτύσσονται παραγωγικές δραστηριότητες οι οποίες αν και η επίδρασή τους στην οικονομία της περιφέρειας είναι περιορισμένη, μπορούν να αποτελέσουν πυρήνες δυναμικής ανάπτυξης και εξαγωγών. Ανάμεσά τους ξεχωρίζει ο **τομέας της μικροηλεκτρονικής και των υλικών** ο οποίος αποτελείται από επιχειρήσεις μέλη του μοναδικού cluster στην περιοχή, του mi-cluster το οποίο έχει ως κέντρο την Αθήνα. Οι επιχειρήσεις του τομέα συγκεντρώνουν τις **μεγαλύτερες δαπάνες σε έρευνα** στην περιοχή και **προσελκύουν ξένες άμεσες επενδύσεις**.

Επίσης στον τομέα της **παραγωγής ενεργειακού εξοπλισμού** (φωτοβολταϊκά και κυψέλες υδρογόνου) δραστηριοποιούνται δύο επιχειρήσεις στην αιχμή της τεχνολογίας στον τομέα τους. Αν και στις δυο αγορές προβλέπεται σημαντικός ανταγωνισμός (ήδη τα φ/β αποτελούν commodity με συνέπεια η ανταγωνιστικότητα να εξαρτάται από τις οικονομίες κλίμακας και το χαμηλό κόστος) υπάρχουν **σημαντικές συμπληρωματικότητες στο τεχνολογικό επίπεδο (τεχνολογία υλικών) με των κλάδο της μικροηλεκτρονικής-υλικών**. Ο κλάδος της **πληροφορικής** είναι σημαντικός, διατηρεί ερευνητική δραστηριότητα και παρουσιάζει **σημαντικές συνεργίες** με τους άλλους κλάδους. Τέλος στον **τομέα του φαρμάκου** υπάρχουν δύο εταιρείες με σημαντική ερευνητική παρουσία.

Η ύπαρξη σημαντικών ερευνητικών και εκπαιδευτικών υποδομών αποτελούν μια σημαντική υποδομή γνώσης και έρευνας με εξειδίκευση στην έρευνα στον **αγροτικό τομέα, στη χημεία και τα υλικά, στη ναυοτεχνολογία, στις περιβαλλοντικές τεχνολογίες και καύσιμα, στις επιστήμες ζωής και τη βιοτεχνολογία**. Ιδιαίτερα στα υλικά υπάρχουν ήδη σημαντικά επιστημονικά επιτεύγματα με βάση το γραφένιο με δυνατότητα εμπορικών εφαρμογών μέσα στην επόμενη πενταετία.

Το Επιστημονικό Πάρκο Πατρών και το Patras InnoHub / Corallia είναι δύο από τα φυτώρια στη Δυτική Ελλάδα που έχουν επιτύχει μια καλή κρίσιμη μάζα καινοτόμων επιχειρήσεων υψηλής τεχνολογίας το πρώτο σε περισσότερους από έναν τομείς (ενέργεια, ΤΠΕ, κλπ) ενώ το δεύτερο είναι στον χώρο της μικροηλεκτρονικής. Προσφέρουν υπηρεσίες θερμοκοιτίδας και one-stop-shop για τις νεοσύστατες επιχειρήσεις, μικρομεσαίες επιχειρήσεις και τους επενδυτές. Επιπλέον, τρεις Βιομηχανικές Ζώνες είναι εγκατεστημένες στη Δυτική Ελλάδα (Βιομηχανική Ζώνη Πατρών, Αστικός Marine Industrial Ζώνη, και η Βιοτεχνική Ζώνη του Γλαύκου). Παρόλα αυτά, καμία από τις παραπάνω δεν φαίνεται να έχει επιτύχει κάποια κρίσιμη μάζα επιχειρήσεων σε κάποιον συγκεκριμένο τομέα.

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά του συστήματος καινοτομίας της ΠΔΕ συνοψίζονται στη SWOT ανάλυση που ακολουθεί.

Σχήμα 15: Ανάλυση SWOT

ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ
Σημαντικός Πρωτογενής Τομέας	Δεύτερη φτωχότερη περιφέρεια
Ισχυρός ερευνητικός πόλος σε: αγροτικές τεχνολογίες, χημεία και υλικά, νανοτεχνολογία, περιβαλλοντικές τεχνολογίες και καύσιμα, επιστήμες ζωής και τη βιοτεχνολογία.	Μικρό ποσοστό οικονομικά ενεργού πληθυσμού - Αποβιομηχάνιση
Εξειδίκευση σε: Γεωργία, Υδατοκαλλιέργειες, Ποτοποσία, Τουρισμός, μεταφορές, κατασκευές	Διαρροή αποφοίτων
Παρουσία του cluster μικροηλεκτρονικής	Το ποσοστό των πτυχιούχων στο σύνολο των εργαζόμενων είναι το 70% του εθνικού ποσοστού
Σημαντικές δαπάνες σε έρευνα σε επιχειρήσεις μικροηλεκτρονικής	Χαμηλή συμμετοχή στη δια βίου μάθηση
Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στη μικροηλεκτρονική - Samsung – Citrix	Χαμηλές επενδύσεις σε έρευνα από τις επιχειρήσεις
Υποδομές για στέγαση και επώαση επιχειρήσεων	Χαμηλή ικανότητα απορρόφησης καινοτομιών από τις επιχειρήσεις
	Αδύναμο περιφερειακό σύστημα διοίκησης του συστήματος έρευνας και καινοτομίας
	Πολύ μικρό μέγεθος κλάδων όπως των ενεργειακών εφαρμογών και φαρμάκου
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
Εμπλουτισμός τουριστικού προϊόντος με ανάπτυξη συνεργιών με πολιτισμό και γεωργία-τροφιμακτηνοτροφία	Δυσμενές οικονομικό περιβάλλον εξαιτίας της κρίσης
Ενίσχυση διεθνούς ανταγωνιστικότητας μικροηλεκτρονικής	Σημαντικά εμπόδια στην επιχειρηματικότητα
Εκσυγχρονισμός γεωργικού κλάδου και στροφή σε δυναμικές καλλιέργειες, με έμφαση στην ποιότητα και ασφάλεια	Σημαντικός διεθνής ανταγωνισμός στους κλάδους εξειδίκευσης
Εκσυγχρονισμός κτηνοτροφίας και Υδατοκαλλιέργειας	Διόγκωση της διαρροής ανθρώπινων πόρων στην Επιστήμη και την Τεχνολογία (HRST) λόγω της παρατεταμένης οικονομικής κρίσης
Σημαντικές εφαρμογές πληροφορικής και ενεργειακών τεχνολογιών στους κλάδους εξειδίκευσης	Σημαντικός ανταγωνισμός στις ενεργειακές εφαρμογές
	Αναβολή σε Β φάση της κατασκευής της Ολυμπίας οδού

1.5 Υφιστάμενη δομή διακυβέρνησης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας

Τα βασικά όργανα χάραξης πολιτικής στην Περιφέρεια καθώς και λήψης αποφάσεων είναι ο Περιφερειάρχης (ο οποίος συνεπικουρείται στο έργο του από τους Αντιπεριφερειάρχες) και το Περιφερειακό Συμβούλιο.

Στα όργανα διακυβέρνησης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας περιλαμβάνονται και οι κάτωθι επιτροπές:

- Εκτελεστική Επιτροπή
- Επιτροπές Περιφερειακού Συμβουλίου:
  - ο Αναπτυξιακής και Κοινωνικής Πολιτικής
  - ο Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων
  - ο Οικονομική Επιτροπή
- Περιφερειακή Επιτροπή Διαβούλευσης
- Περιφερειακή Επιτροπή Ισότητας των Φύλων
- Περιφερειακός Συμπαραστάτης του Πολίτη και της Επιχείρησης

Επίσης, στην Περιφέρεια έχουν συγκροτηθεί και τα κάτωθι συμβουλευτικά όργανα:

- Συμβούλιο Έρευνας και Καινοτομίας
- Συμβουλευτικό όργανο με την επωνυμία «Συμβούλιο Οδικής Ασφάλειας Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας»
- Περιφερειακό Όργανο Διασύνδεσης Πανεπιστημίων, ΤΕΙ και Ακαδημαϊκών – Ερευνητικών Ιδρυμάτων με τη καινοτομία, έρευνα και τοπική ανάπτυξη
- Συμβούλιο Αγροτικής Πολιτικής και Τροφίμων της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας

Επιπρόσθετα, σημειώνεται ότι έχει ξεκινήσει η διαδικασία συγκρότησης του Περιφερειακού Επιστημονικού Συμβουλίου Έρευνας και Καινοτομίας (ΠΣΕΚ), σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο ν. 4310/2014.

Σε ότι αφορά τη συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων ακαδημαϊκών, κοινωνικών εταίρων, επιμελητηρίων, επιχειρηματιών, πολιτών αυτή έγκειται μέσω της συμμετοχής τους είτε σε Επιτροπές της Περιφέρειας ή στη διαδικασία των διαβουλεύσεων.

Τέλος, αναφορικά με το σύστημα καινοτομίας της Περιφέρειας οι βασικοί φορείς που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωσή του είναι:

- Η αιρετή Περιφέρεια (Περιφερειάρχης, Περιφερειακό Συμβούλιο, Συμβούλιο Έρευνας και Καινοτομίας)
- Οι ακαδημαϊκοί και ερευνητικοί φορείς
- Οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε συναφείς κλάδους.

2. Δημιουργία κοινού οράματος για το «καινοτομικό» μέλλον της ΠΔΕ

2.1 Η συνολική στρατηγική προσέγγιση έξυπνης εξειδίκευσης

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι σταθερά προσανατολισμένη στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη που βασίζεται στη γνώση, στο ανθρώπινο δυναμικό, στην έρευνα και στην καινοτομία. Σύμφωνα με τη στρατηγική «Ευρώπη 2020», η οποία υιοθετήθηκε το 2010 από τα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε., το όραμα για μια κοινωνική οικονομία της αγοράς στην Ευρώπη κατά την επόμενη δεκαετία βασίζεται σε τρεις αλληλο-ενισχυόμενες προτεραιότητες: α) για «Έξυπνη ανάπτυξη» της οικονομίας που βασίζεται στη γνώση και την καινοτομία, β) για «Βιώσιμη ανάπτυξη», προώθηση μιας αποδοτικότερης και πιο ανταγωνιστικής πράσινης οικονομίας, που θα συμβάλλει στην επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων και γ) για «Ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς», με απόκτηση νέων δεξιοτήτων, καλλιέργεια της δημιουργικότητας και προσφορά θέσεων απασχόλησης, για την εδραίωση της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής.

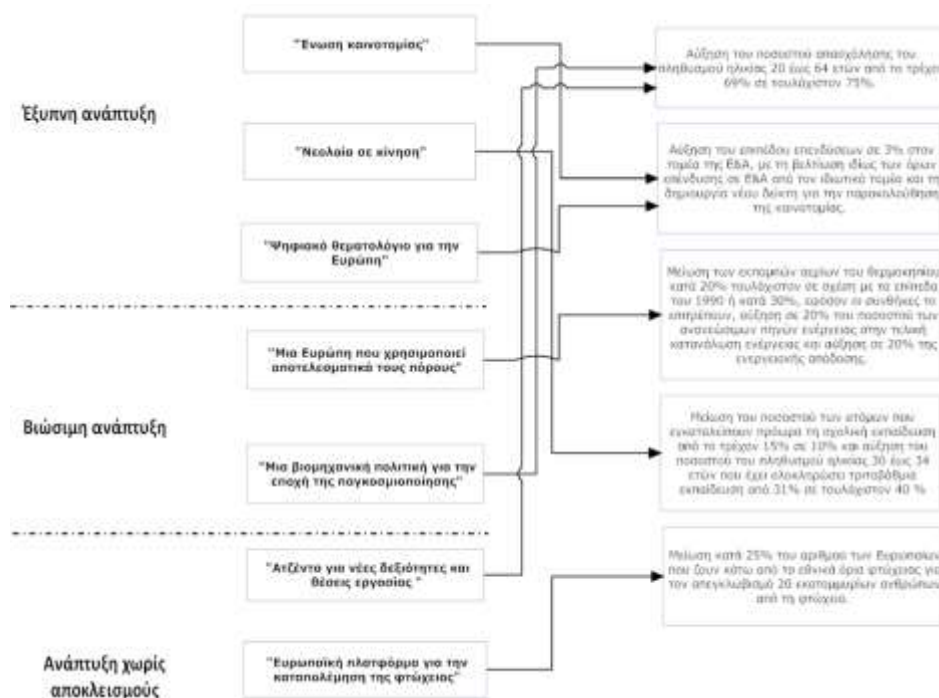
Η πρόοδος που συντελείται για την επίτευξη των προαναφερόμενων στόχων θα μετράται σε συνάρτηση με πέντε αντιπροσωπευτικούς πρωταρχικούς ποσοτικούς στόχους οι οποίοι τίθενται σε ευρωπαϊκό επίπεδο και τους οποίους τα κράτη μέλη θα κληθούν να μετασχηματίσουν σε εθνικούς στόχους με γνώμονα συγκεκριμένα σημεία εκκίνησης:

- Το 75 % του πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών θα πρέπει να εργάζεται.
- Το 3% του ΑΕΠ της ΕΕ θα πρέπει να επενδύεται σε Έρευνα & Ανάπτυξη.
- Οι στόχοι «20/20/20» που έχουν τεθεί για το κλίμα και την ενέργεια θα πρέπει να επιτευχθούν.
- Το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα τη σχολική εκπαίδευση θα πρέπει να είναι κατώτερο του 10%, ενώ ποσοστό τουλάχιστον 40% της νέας γενιάς θα πρέπει να διαθέτει πτυχίο ανώτερης ή ανώτατης εκπαίδευσης.
- Θα πρέπει να μειωθούν κατά 20 εκατομμύρια τα άτομα που διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας.

Προκειμένου να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει μια σειρά πρωτοβουλιών για την καινοτομία, τη νεολαία, το ψηφιακό θεματολόγιο, την αποτελεσματική αξιοποίηση πόρων, την πράσινη ανάπτυξη, την ανάπτυξης νέων δεξιοτήτων και θέσεων εργασίας και την καταπολέμηση της φτώχειας. Η υλοποίηση των πρωτοβουλιών αποτελεί κοινή προτεραιότητα, και απαιτεί ανάληψη δράσης σε όλα τα επίπεδα: οργανισμών που λειτουργούν σε επίπεδο ΕΕ, κρατών μελών και τοπικών και περιφερειακών αρχών.

Ως προς την έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη η αύξηση των επενδύσεων στην έρευνα, την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα βρίσκεται στο επίκεντρο της στρατηγικής για την Ευρώπη 2020 και αποτελεί ένα σημαντικό μέρος της απάντησης της Ευρώπης στην οικονομική κρίση. Κατά συνέπεια, υπάρχει μια στρατηγική και ολοκληρωμένη προσέγγιση για την καινοτομία που μεγιστοποιεί ευρωπαϊκό, εθνικό και περιφερειακό δυναμικό έρευνας και καινοτομίας. Αυτός είναι ο λόγος που η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθέτησε την Ένωση Καινοτομίας ως τμήμα της στρατηγικής για την Ευρώπη 2020, σαν μια κεντρική πρωτοβουλία. Η Ένωση Καινοτομίας παρουσιάζει μια ολοκληρωμένη στρατηγική για την καινοτομία έτσι ώστε να ενισχύσει την ικανότητα της Ευρώπης να επιτύχει έξυπνη, βιώσιμη και -χωρίς

αποκλεισμούς- ανάπτυξη και να τονίσει την έννοια της έξυπνης εξειδίκευσης ως μέσο για την επίτευξη αυτών των στόχων. Η 'Ψηφιακή Ατζέντα για την Ευρώπη' αποτελεί, επίσης, μια εμβληματική πρωτοβουλία. Είναι, με τη σειρά της, τμήμα της στρατηγικής για την Ευρώπη 2020 και έχει ως στόχο την επίτευξη βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης και την αποκομιδή κοινωνικού οφέλους από τις Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ). Η πρωτοβουλία της Ψηφιακής Ατζέντας για την Ευρώπη αφορά, ως εκ τούτου, όλες τις περιφέρειες και τις πόλεις, καθώς επικεντρώνεται σε ένα βασικό στοιχείο για το σχεδιασμό των στρατηγικών έξυπνης εξειδίκευσης.

Σχήμα 16: Αντιστοίχιση των προτεραιοτήτων και εμβληματικών πρωτοβουλιών της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» με τους πρωταρχικούς της στόχους

Η έξυπνη εξειδίκευση έχει μια στρατηγική και κεντρική λειτουργία στο πλαίσιο της νέας Πολιτικής για τη Συνοχή αφού είναι ένα βασικό μέσο για την εξασφάλιση της συμβολής της Πολιτικής Συνοχής στους στόχους που έχει θέσει η Ευρώπη 2020 για θέσεις εργασίας και ανάπτυξη. Στο πλαίσιο της νέας Πολιτικής Συνοχής, η έξυπνη εξειδίκευση και η ανάπτυξη εθνικών και περιφερειακών στρατηγικών για την προώθηση της (RIS3) έχει προταθεί ως μια «εκ των προτέρων προϋπόθεση». Αυτό σημαίνει ότι τα κάθε Κράτος-μέλος και περιφέρεια πρέπει να έχει έτοιμη μια καλοσχεδιασμένη στρατηγική, ώστε να μπορέσει να λάβει οικονομική στήριξη από την ΕΕ μέσω των διαρθρωτικών ταμείων για τα σχεδιαζόμενα μέτρα καινοτομίας. Οι όροι αυτοί αφορούν ειδικά δύο από τους 11 θεματικούς στόχους του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ):

- την ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας (στόχος E&K)
- τη βελτίωση της πρόσβασης και της χρήσης της ποιότητας των ΤΠΕ (στόχος ΤΠΕ).

Η προσέγγιση RIS3 σχετίζεται και με τις τρεις προτεραιότητες της στρατηγικής για την Ευρώπη 2020, δηλαδή την έξυπνη, βιώσιμη και περιεκτική ανάπτυξη. Πρώτα απ' όλα, η έξυπνη εξειδίκευση αφορά στο μέλλον της Ευρώπης, διότι η ανάπτυξη μιας οικονομίας που βασίζεται στη γνώση και την καινοτομία αποτελεί θεμελιώδη πρόκληση για την ΕΕ στο σύνολό της. Δεύτερον, η έξυπνη εξειδίκευση σχετίζεται με την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης, αφού απαιτείται μια σημαντική προσπάθεια για την καινοτομία καθώς και σημαντικές επενδύσεις για τη μετάβαση σε μια οικονομία αποδοτικής χρήσης των πόρων και χαμηλών εκπομπών άνθρακα, που να προσφέρει ευκαιρίες στις εγχώριες και διεθνείς αγορές. Τέλος, η έξυπνη εξειδίκευση συμβάλλει στην ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς μεταξύ και εντός των περιφερειών, αφού ενισχύει την εδαφική συνοχή και επιτυγχάνει διαρθρωτικές αλλαγές, δημιουργώντας οικονομικές ευκαιρίες και επενδύοντας στην ανάπτυξη δεξιοτήτων, στις καλύτερες θέσεις εργασίας και στην κοινωνική καινοτομία.

Σε εθνικό επίπεδο και μέσα στο στρατηγικό πλαίσιο που διαμορφώνεται σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ο αναπτυξιακός σχεδιασμός για την Ελλάδα του 2020 αποβλέπει «στην αναγέννηση της ελληνικής οικονομίας με ανάταξη και αναβάθμιση του παραγωγικού και κοινωνικού ιστού της χώρας και τη δημιουργία και διατήρηση βιώσιμων θέσεων απασχόλησης, έχοντας ως αιχμή την εξωστρέφει, καινοτόμο και ανταγωνιστική επιχειρηματικότητα και γνώμονα την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης».

Για την επίτευξη του αναπτυξιακού οράματος της χώρας επιλέγονται στο πλαίσιο της στρατηγικής οι ακόλουθες πέντε χρηματοδοτικές προτεραιότητες:

1. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων (ιδιαίτερα των ΜΜΕ), μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα, με αιχμή την καινοτομία και αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας
2. Ανάπτυξη και αξιοποίηση ικανοτήτων ανθρώπινου δυναμικού – ενεργός κοινωνική ενσωμάτωση
3. Προστασία του περιβάλλοντος – μετάβαση σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον
4. Ανάπτυξη – εκσυγχρονισμός – συμπλήρωση υποδομών για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη
5. Βελτίωση της θεσμικής επάρκειας και της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Η πρώτη χρηματοδοτική προτεραιότητα έρχεται να απαντήσει στις προσκλήσεις που τίθενται στο πλαίσιο της Στρατηγικής E2020 για έξυπνη ανάπτυξη αλλά και έξυπνη εξειδίκευση. Ειδικά σε ότι αφορά την έξυπνη εξειδίκευση η ΓΓΕΤ έχει ξεκινήσει το σχεδιασμό της εθνικής στρατηγικής για την έξυπνη εξειδίκευση με μοχλό την έρευνα, την τεχνολογία και την καινοτομία. Σε περιφερειακό επίπεδο, στη βάση της μεθοδολογίας της ΕΕ για την προσέγγιση RIS3, διαμορφώνονται οι κατάλληλες στρατηγικές με πυρήνα τον εντοπισμό των παραγωγικών δραστηριοτήτων που μπορούν να δημιουργήσουν, μέσω καινοτόμων δράσεων, διαρθρωτικές αλλαγές σε οικονομικούς τους κλάδους.

Ο καθορισμός των στρατηγικών προτεραιοτήτων της ΠΔΕ στο πλαίσιο της RIS3 συνεπάγεται μια αποτελεσματική αντιστοίχιση μεταξύ της - από την κορυφή προς τη βάση- διαδικασίας διατύπωσης των γενικών στόχων που ευθυγραμμίζονται με τις πολιτικές της ΕΕ και της -από τα κάτω προς τα πάνω- διαδικασίας που αναδεικνύει τις θέσεις των υποψηφίων για την

έξυπνη εξειδίκευση και τις περιοχές πειραματισμού/μελλοντικής ανάπτυξης ως αποτέλεσμα της ερευνητικής δραστηριότητας των επιχειρηματικών φορέων.

Οι προτεραιότητες αυτές για την ΠΔΕ αφορούν στους τομείς εκείνους όπου μπορεί ρεαλιστικά να ελπίζει ότι θα πρωταγωνιστήσει. Σε συνδυασμό με τις συγκεκριμένες τεχνολογικές και τις τομεακές προτεραιότητες θα δοθεί προσοχή στον καθορισμό προτεραιοτήτων οριζόντιου τύπου, που θα αναφέρονται στη διάχυση και εφαρμογή των Βασικών Τεχνολογικών Γενικής Εφαρμογής (BTGE-Key Enabling Technologies), καθώς και των κοινωνικών και οργανωσιακών καινοτομιών.

2.2 Προκλήσεις για την έρευνα και την καινοτομία στην ΠΔΕ

Οι διαπιστώσεις από την ανάλυση του περιφερειακού πλαισίου αναγκών για την έρευνα και την καινοτομία στη ΠΔΕ, οι επιτυχίες, οι αστοχίες και τα διδάγματα από την υλοποίηση πολιτικών για την έρευνα κατά τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους και οι απόψεις και προτάσεις που εκφράστηκαν μέχρι τώρα στο πλαίσιο της διαδικασίας σχεδιασμού για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 αναδεικνύουν τις βασικές προκλήσεις στις οποίες η ΠΔΕ καλείται να ανταποκριθεί μέσα από την χάραξη της στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης. Ειδικότερα, οι προκλήσεις που θα αντιμετωπιστούν από την στρατηγική έξυπνη εξειδίκευσης της ΠΔΕ είναι οι κάτωθι και παρουσιάζονται κατά σειρά προτεραιότητας:

□ ΠΡΟΚΛΗΣΗ 1: ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ, ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Η αναδιάρθρωση και ο εκσυγχρονισμός αυτών των δυναμικών οικονομικών δραστηριοτήτων της ΠΔΕ καθώς και ο μετασχηματισμός της παραγωγής αξιοποιώντας σύγχρονες παραγωγικές μεθόδους με την μετατόπιση σε δραστηριότητες με μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία αποτελεί σημαντική πρόκληση για την επίτευξη του στόχου της έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ. Η οικονομική διαφοροποίηση είναι μία από τις βασικές αρχές πίσω από την έξυπνη εξειδίκευση. Προς τούτο η ενίσχυση της έρευνας θα πρέπει κατά προτεραιότητα να αφορά τους τομείς που η ΠΔΕ εμφανίζει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα καθώς και νέους τομείς με υψηλή προστιθέμενη αξία πάνω στους οποίους θα δομηθούν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα μέσω δικτύων και συστάδων (π.χ. Γεωργία, κτηνοτροφία, Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα-ποτά, Τουρισμός – Πολιτισμός, Προηγμένα υλικά και Μικροηλεκτρονική κ.α.) και οι οποίοι θα δημιουργήσουν το κατάλληλο υπόβαθρο της περιφερειακής ανάπτυξης μέσα από αύξηση των εξαγωγών, του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων και την τόνωση της απασχόλησης.

□ ΠΡΟΚΛΗΣΗ 2: ΑΥΞΗΣΗ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΣΤΗ ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΑΡΙΣΤΕΙΑ

Για την επίτευξη της εθνικής προτεραιότητας για αριστεία στην έρευνα **απαιτείται η πρόβλεψη δράσεων ενίσχυσης των φορέων έρευνας και καινοτομίας της ΠΔΕ για την δημιουργία κέντρων αριστείας σε κρίσιμους τομείς** (Key Enabling Technologies KETs) με επενδύσεις σε εξοπλισμό και λοιπές υποδομές.

□ ΠΡΟΚΛΗΣΗ 3: ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΣΤΟΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Η χαμηλή συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στις ερευνητικές προσπάθειες της χώρας είναι ένα δομικό χαρακτηριστικό του ελληνικού συστήματος έρευνας και τεχνολογίας που αφενός αντανακλά τις ιδιαιτερότητες της παραγωγικής δομής της χώρας, αλλά επίσης και τις

αδυναμίες διασύνδεσης των στόχων των ερευνητικών φορέων με αυτούς των επιχειρήσεων στην Ελλάδα. Η Έξυπνη Εξειδίκευση απαιτεί εκτενή εμπλοκή των επιχειρηματικών φορέων στη διαδικασία σχεδιασμού στρατηγικής. Ως επιχειρηματικοί παράγοντες δεν εκλαμβάνονται μόνο οι επιχειρήσεις, αλλά και οποιαδήποτε άτομα ή οργανισμοί έχουν κάποια επιχειρηματική γνώση. Η οικονομική ύφεση λειτουργεί ανασταλτικά τόσο για ιδιωτικές όσο και για δημόσιες επενδύσεις για έρευνα καθώς διαπιστώνεται περιορισμένη πρόσβαση σε κεφάλαια χρηματοδότησης, ειδικά για τις νέες επιχειρήσεις, εξ αιτίας της απροθυμίας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων να χρηματοδοτήσουν την καινοτομία και επενδύσεις υψηλού κινδύνου.

Η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στην έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη αποτιμάται ως ιδιαίτερος χαμηλή τόσο σε επίπεδο Περιφέρειας όσο και σε επίπεδο χώρας. Προς τούτο απαιτείται η κινητοποίηση του ιδιωτικού τομέα της Περιφέρειας και ειδικότερα η υλοποίηση δράσεων για την ενίσχυση των επενδύσεων από τον επιχειρηματικό τομέα στην έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη.

□ ΠΡΟΚΛΗΣΗ 4: ΑΝΑΧΑΙΤΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ ΚΥΡΙΩΣ ΝΕΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ("BRAIN DRAIN") ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ:

Η δυναμική της περιφέρειας στην παραγωγή νέων επιστημόνων σε συνδυασμό με το συγκριτικά με τη χώρα χαμηλότερο ποσοστό του πληθυσμού της Περιφέρειας ηλικίας 25-64 με τριτοβάθμια εκπαίδευση, καταδεικνύει σημαντική «διαρροή» των νέων επιστημόνων, που παράγονται από τις δομές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας προς άλλες Περιφέρειες της χώρας ή ακόμα και σε άλλες χώρες. Η ραγδαία αύξηση της ανεργίας και το συνακόλουθο μεταναστευτικό ρεύμα, κυρίως νέου επιστημονικού δυναμικού στερεί στη ΠΔΕ το απαιτούμενο ανθρώπινο δυναμικό για την ανάπτυξη.

□ ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ 5: ΜΕΙΩΣΗ ΤΩΝ ΕΝΔΟΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ ΣΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΤΑΚ:

Ενδοπεριφερειακά διαπιστώνονται σημαντικές αποκλίσεις στις δυνατότητες ανάπτυξης της έρευνας και της καινοτομίας καθώς ο πυρήνας των υποδομών έρευνας και καινοτομίας βρίσκεται στην Περιφερειακή Ενότητα Αχαΐας. Για το λόγο αυτό και με στόχο την ισόρροπη ανάπτυξη στην έρευνα και την καινοτομία οι προτεραιότητες και οι δράσεις για την έξυπνη εξειδίκευση θα πρέπει να τροφοδοτούν την ανασυγκρότηση και την ενίσχυση της παραγωγικής βάσης ανά Περιφερειακή Ενότητα της Περιφέρειας σε τομείς και κλάδους υψηλής προστιθέμενης αξίας και με ισχυρό εξαγωγικό προσανατολισμό με έμφαση στην υιοθέτηση και ενσωμάτωση των τεχνολογικών εξελίξεων και της καινοτομίας και σε συνάρτηση πάντα με τις παραγωγικές δυνατότητες της κάθε Περιφερειακής Ενότητας της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.

□ ΠΡΟΚΛΗΣΗ 6: ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΔΕΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΜΕ ΤΟΝ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΙΣΤΟ

Ιδιαίτερη βαρύτητα θα πρέπει να δοθεί στο κομμάτι της διασύνδεσης καθώς οι χαμηλές επιδόσεις των επιχειρήσεων της Περιφέρειας στην έρευνα και την καινοτομία συνδέονται άμεσα με την πολύ μικρή συνεργασία των φορέων έρευνας και καινοτομίας με τον επιχειρηματικό κόσμο. Προς τούτο **απαιτείται η ενίσχυση της συνεργασίας των επιχειρήσεων της Περιφέρειας με τους φορείς έρευνας, τεχνολογίας και εκπαίδευσης** με στόχο την υιοθέτηση και εφαρμογή καινοτόμων μεθόδων, προϊόντων και εφαρμογών αλλά και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και την συνακόλουθη τόνωση

της απασχόλησης. Δράσεις προς αυτή την κατεύθυνση που θα πρέπει να προωθηθούν είναι η υποστήριξη για τη δημιουργία εταιρικών σχέσεων συνεργασίας μεταξύ φορέων έρευνας και καινοτομίας και επιχειρηματικών φορέων, η ενίσχυση των υποδομών έρευνας και τεχνολογίας από επιχειρήσεις, η προώθηση των υπηρεσιών παροχής εξειδικευμένων συμβουλών ανάπτυξης και υιοθέτησης καινοτόμων λύσεων και υπηρεσιών από επιχειρήσεις αλλά και δράσεις επίδειξης επιτυχημένων παραδειγμάτων ανάπτυξης και εφαρμογής καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών.

□ ΠΡΟΚΛΗΣΗ 7: ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΣΕ ΠΡΟΤΥΠΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΉΞΥΠΝΗΣ ΚΑΙ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Παρά τις αδυναμίες και την χαμηλή σχετική κατάταξη της ΠΔΕ στην αξιοποίηση των ΤΠΕ (π.χ. χαμηλές επιδόσεις στην χρήση Η/Υ και Διαδικτύου και συγκριτικά μικρότερη χρήση των ηλεκτρονικά διαθέσιμων δημόσιων υπηρεσιών), οι νέες τεχνολογίες μπορούν να αποτελέσουν τελικά συγκριτικό πλεονέκτημα για την Περιφέρεια. Η υλοποίηση δράσεων, οι οποίες θα ενισχύσουν την ικανότητα ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και διοικητικής μεταρρύθμισης της περιφερειακής δομής καθώς και η αξιοποίηση των ΤΠΕ μέσω της ανάπτυξης κάθετων πληροφοριακών συστημάτων για συγκεκριμένους δυναμικούς τομείς, όπως πολιτισμός, τουρισμός, περιβάλλον και αγροτική οικονομία αποτελούν μέρος των δυνατοτήτων αξιοποίησης των ΤΠΕ. Εξίσου σημαντική της ψηφιακής περιφέρειας είναι και η ανάπτυξη της «έξυπνης» περιφέρειας που εκμεταλλεύεται τα πλεονεκτήματα των ευκαιριών που προσφέρουν. Αυτή η ανάπτυξη είναι επικεντρωμένη γύρω από την «αξιοποίηση των υποδομών και των δικτύων υποδομών για τη βελτίωση της οικονομικής, κοινωνικής, πολιτιστικής και αστικής ανάπτυξης».

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας έχει συγκριτικό πλεονέκτημα την παρουσία τριών Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, του Πανεπιστημίου, του ΑΤΕΙ και του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. Επιπλέον, το Campus του Πανεπιστημίου Πατρών με τις Καινοτόμες Τεχνολογικές Μονάδες στην ευρύτερη περιοχή – όπως το ΕΠΠ (Επιστημονικό Πάρκο Πατρών), το Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο, το ΙΤΥΕ «Διόφαντος» (Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων), το ΙΤΕ/ΙΕΧΜΗ (Ινστιτούτο Επιστημών Χημικής Μηχανικής), το Innohub Corallia, και το Κέντρο Παιδείας και Επιστημών, το Μουσείο Επιστημών, αποτελούν μια μοναδική Ζώνη Γνώσης, Καινοτομίας και Δημιουργικής Επιχειρηματικότητας και μια Θερμοκοιτίδα επώασης Υψηλής Τεχνολογίας. Σε αυτή την Ζώνη Υψηλής Καινοτομίας, καλλιεργείται σε βάθος η Έρευνα και η Τεχνολογία σε τομείς αιχμής και παράγονται καινοτομικά προϊόντα που μπορούν να φέρουν Πλούτο και Ανάπτυξη στην Περιφέρεια και στη Χώρα. Τα πεδία που αναπτύσσονται στην Περιφέρεια έχουν επιλεγεί και από την Ε.Ε. για υποστήριξη στα πλαίσια των Προγραμμάτων ΕΣΠΑ και HORIZON 2014-2020, και είναι τα εξής: “Καινοτόμα Φάρμακα – Βιοϊατρική Έρευνα”, «Αεροναυτική – Περιβάλλον”, “Βιολογικές Δράσεις - Τρόφιμα”, “Ενέργεια – Καύσιμα”, “Ηλεκτρονική και Εφαρμογές”. Τα πεδία αυτά αναπτύσσονται σε βάθος από το επιστημονικό προσωπικό των Τεχνολογικών Μονάδων της περιοχής. Για τα φαρμακευτικά προϊόντα (Βιοτεχνολογία – Βιοϊατρική) υπάρχει μία αυξανόμενη κρίσιμη μάζα στο Πανεπιστήμιο Πατρών (Ιατρική Σχολή, Περιφερειακό Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο, Τμήματα Χημείας, Βιολογίας, Φαρμακευτικής, Επιστήμης Υλικών) και επιχειρήσεων για την ανάπτυξη φαρμακευτικών προϊόντων και μεθόδων. Η συμβολή των παραπάνω στην ανάπτυξη της Περιφέρειας είναι ουσιαστική. Το Επιστημονικό Προσωπικό και το έργο που παράγει, καθιστούν την ευρύτερη περιοχή έναν πυλώνα

Αριστείας και Καινοτομίας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, ικανό να δεχτεί και να φιλοξενήσει μεγάλες επενδύσεις. Οι νησίδες Αριστείας της περιοχής, μπορούν να αποτελέσουν τον καταλύτη που απαιτείται για Πρόοδο και Ανάπτυξη στην Περιφέρεια και στη Χώρα.

2.3 Το «καινοτομικό» όραμα της ΠΔΕ

Το περιφερειακό πλαίσιο καινοτομίας για τη Δυτική Ελλάδα, όπως αναλύθηκε παραπάνω, καταδεικνύει σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης της έρευνας και της καινοτομίας λόγω των σημαντικών καινοτομικών «περιουσιακών» στοιχείων της Περιφέρειας όπως είναι το ερευνητικό δυναμικό και οι ερευνητικές υποδομές, ενώ σε συνδυασμό με το μέτριο επίπεδο εκπαίδευσης των απασχολούμενων και την οικονομική διαφοροποίηση της Περιφέρειας δημιουργούν το όραμα της στρατηγικής καινοτομίας για την Περιφέρεια.

Το «καινοτομικό» όραμα της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας είναι να αποτελέσει περιφερειακό πόλο έρευνας και καινοτομίας για νέους επιστήμονες, ερευνητές και επιχειρήσεις αξιοποιώντας την γεωγραφική της θέση αλλά και το πλήθος των καινοτομικών περιουσιακών της στοιχείων που την χαρακτηρίζουν με κυριότερο τις σημαντικές εκπαιδευτικές και ερευνητικές υποδομές που έχουν ως αποτέλεσμα την διαρκή παραγωγή νέων επιστημόνων και ερευνητών. Άλλωστε ανάπτυξη χωρίς υψηλό επιπέδου ανθρώπινο δυναμικό αποτελεί ένα ουτοπικό στόχο.

Για την επίτευξη του οράματος στρατηγικό μέλημα αποτελεί η περαιτέρω αναβάθμιση & διατήρηση του ανθρώπινου κεφαλαίου, η δημιουργία κρίσιμων μαζών και η αύξηση της συνδεσιμότητας της έρευνας με τον παραγωγικό ιστό της Περιφέρειας. Η υποστήριξη της οικονομίας της γνώσης θα αναζητηθεί στη διαρκή βελτίωση της παραγωγής γνώσης από το σύνολο του παραγωγικού ιστού της Περιφέρειας, με έμφαση στη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα και στον προσανατολισμό στην αριστεία και στην Κοινωνία της Γνώσης.

Στα πλαίσια αυτό θα προωθηθεί η επιχειρηματικότητα υψηλών δυνατοτήτων και η υποστήριξη των ΜΜΕ που αντιμετωπίζουν πρόβλημα επέκτασης καθώς και η διεύρυνση της αναπτυξιακής προσπάθειας προς συσσωματώσεις (clusters) ή κατηγορίες επιχειρήσεων που εμφανίζουν θετικές προοπτικές και παρουσιάζουν σημαντικές δυνατότητες. Έμφαση θα δοθεί στην ανάπτυξη των τομέων όπου κατά κύριο λόγο η καινοτομία μετατρέπεται κατά την παραγωγή σε ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

Η αξιοποίηση των τεχνολογιών πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών θα βοηθήσει και στον εκσυγχρονισμό και στην αύξηση της παραγωγικότητας των επιχειρήσεων στους τομείς προτεραιότητας της ΠΔΕ και θα μειώσει το υψηλό κόστος συναλλαγής των επιχειρήσεων με τις δημόσιες υπηρεσίες. Επίσης η αξιοποίηση γνώσεων και εργαλείων άλλων Βασικών Τεχνολογιών Γενικής Εφαρμογής όπως π.χ. η νανοτεχνολογία, η βιοτεχνολογία κ.α. μπορεί να ανοίξει νέες, για τις επιχειρήσεις της Περιφέρειας, προοπτικές στην ανάπτυξη καινοτομιών.

Η υλοποίηση του αναπτυξιακού μοντέλου απαιτεί την αξιοποίηση καθαρών πράσινων τεχνολογιών για τον περιορισμό των επιδράσεων των οικονομικών δραστηριοτήτων πάνω στη φύση η οποία αποτελεί το βασικό περιουσιακό στοιχείο και ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της Περιφέρειας. Παράλληλα η εξοικονόμηση ενέργειας και η χρήση εναλλακτικών μορφών στην παραγωγή της θα συμβάλουν στη βελτίωση του περιβάλλοντος, στη μείωση του ενεργειακού

κόστους και στην αύξηση της ενεργειακής αυτονομίας της περιφέρειας. Στα παραπάνω σημαντικό ρόλο θα παίξει η δυνατότητα μείωσης του κόστους μεταφορών μέσα από ανάπτυξη νέων έξυπνων μεταφορών αλλά και ελαχιστοποίηση των κινήσεων μέσα από την χρήση της πληροφορικής. Η υιοθέτηση των παραπάνω θα οδηγήσει στον απαραίτητο μετασχηματισμό των πόλεων της ΠΔΕ σε έξυπνες, πράσινες και καινοτόμες πόλεις ενισχύοντας την ελκυστικότητα τους σε όρους αγοράς και κοινωνίας.

3. Επιλογή των περιοχών προτεραιότητας για την έξυπνη εξειδίκευση της ΠΔΕ

3.1 Κριτήρια διαμόρφωσης των περιοχών προτεραιότητας για την έξυπνη εξειδίκευση

Η επιχειρηματική γνώση δεν περιλαμβάνει απλώς επιστημονικές και τεχνικές γνώσεις. Συνδυάζει και συνδέει γνώσεις επιστήμης, τεχνολογίας και μηχανικής, με γνώσεις εμπορικών δυνατοτήτων ανάπτυξης, πιθανών ανταγωνιστών καθώς και ενός ολοκληρωμένου συστήματος καταχωρήσεων και υπηρεσιών που χρειάζονται για να ξεκινήσει μια νέα δραστηριότητα. Η σύνθεση και η ενοποίηση όλης αυτής της γνώσης, η οποία αρχικά είναι διασκορπισμένη και κατακεραματισμένη, δημιουργεί ένα όραμα και οδηγεί στην τελική απόφαση της ανάληψης δράσης. Είναι αυτό το είδος της γνώσης που πρέπει να ενεργοποιηθεί, να κινητοποιηθεί και να υποστηριχθεί σαν το βασικό συστατικό μιας διαδικασίας έξυπνης εξειδίκευσης.

Το βασικό ζήτημα που πρέπει να απαντηθεί σε επίπεδο πολιτικής δεν είναι το «τι να κάνουμε» αλλά το «πώς θα βοηθήσουμε τις επιχειρήσεις να ανακαλύψουν τι να κάνουν και πώς να εφαρμόσουν τη στρατηγική σύμφωνα με όσα έχουν διαπιστώσει». Επομένως το ζήτημα της βασικής στρατηγικής είναι να αναγνωριστούν οι δομικές συνθήκες και πολιτικές σε μια συγκεκριμένη περιφέρεια που αυξάνουν τις πιθανότητες να εμφανιστεί και να επιβιώσει ένας ή και περισσότεροι βιομηχανικοί τομείς (ή/και τομείς υπηρεσιών) μέσα στα επόμενα 20 χρόνια.

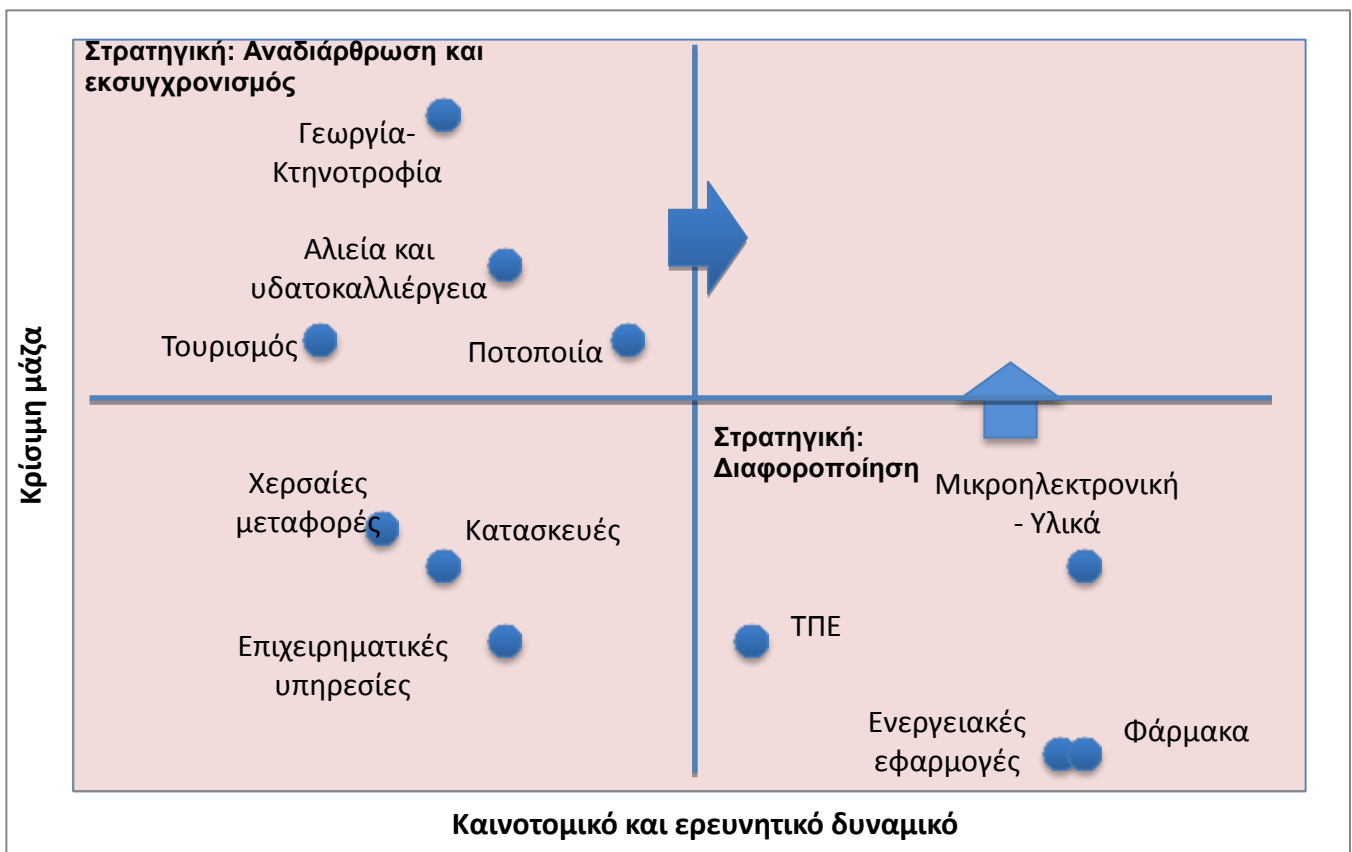
Με βάση την ανάπτυξη της μεθοδολογίας της έξυπνης εξειδίκευσης οι επιλογές ανάπτυξης μίας περιφέρειας θα πρέπει να αποτελούν ολοκληρωμένες- τοπικά και διεθνικά προσανατολισμένες – ατζέντες οικονομικού μετασχηματισμού που αφορούν σε πέντε σημαντικά ζητήματα:

1. Να εστιάζουν την υποστηρικτική πολιτική και τις επενδύσεις σε κομβικές εθνικές / περιφερειακές προτεραιότητες, προκλήσεις και ανάγκες για ανάπτυξη βασισμένη στη γνώση, συμπεριλαμβανομένων των μέτρων που συσχετίζονται με τις ΤΠΕ.
2. Να βασίζονται στα δυνατά σημεία της περιφέρειας, στα ανταγωνιστικά της πλεονεκτήματα και στις δυνατότητες για αριστεία.
3. Να υποστηρίζουν την τεχνολογική όσο και την πρακτικά εφαρμοσμένη καινοτομία και στοχεύουν στην τόνωση των επενδύσεων από τον ιδιωτικό τομέα.
4. Να εμπλέκουν τους ενδιαφερόμενους φορείς και ενθαρρύνουν την καινοτομία και τον πειραματισμό.
5. Να είναι τεκμηριωμένες και περιλαμβάνουν συστήματα παρακολούθησης και αξιολόγησης.

Με βάση το παραπάνω πλαίσιο, η διαμόρφωση ρεαλιστικών στρατηγικών επιλογών έχει ως κεντρικό πυρήνα την αναγνώριση **υφιστάμενων** ή **αναδυόμενων οικονομικών δραστηριοτήτων** γύρω από τις οποίες μπορούν να τεθούν μέσα στην επόμενη προγραμματική περίοδο οι βάσεις του οικονομικού μετασχηματισμού της Περιφέρειας. Η αναγνώριση των επιλογών βασίζεται στο συνδυασμό δύο βασικών κριτηρίων, την ύπαρξη ενός κρίσιμου παραγωγικού δυναμικού στην περιφέρεια, και τη συγκέντρωση τεχνολογικού

και ερευνητικού δυναμικού. Το **πρώτο κριτήριο** αναδεικνύει τις οικονομικές δραστηριότητες οι οποίες είναι ήδη σημαντικές για την ανάπτυξη της Περιφέρειας και οι οποίες θα πρέπει να ενισχυθούν με την ενδυνάμωση των τεχνολογικών και καινοτομικών τους δυνατοτήτων. Το **δεύτερο κριτήριο** αναδεικνύει τις οικονομικές περιοχές που η Περιφέρεια μπορεί είτε να ενισχύσει περαιτέρω εάν υπάρχει ήδη το παραγωγικό δυναμικό, με μετάβαση από το πάνω αριστερά τεταρτημόριο στο επάνω δεξιά, ή να αναδείξει νέες οικονομικές δραστηριότητες οι οποίες ενώ δεν έχουν ακόμα σημαντική παρουσία στην Περιφέρεια εντούτοις υπάρχει συγκέντρωση καινοτομικού δυναμικού το οποίο θα μπορούσε να τροφοδοτήσει την παραγωγική δραστηριότητα και να οδηγήσει από το κάτω δεξιά τεταρτημόριο στο επάνω δεξιά όπου η συγκέντρωση τεχνολογικών ικανοτήτων συνδυάζονται με κρίσιμη μάζα παραγωγικής δραστηριότητας.

Σχήμα 17: Αξιολόγηση των δυνατοτήτων των επιχειρήσεων και επιλογές στρατηγικής για εξειδίκευση

Στο πάνω αριστερά τεταρτημόριο παρουσιάζονται οι κλάδοι με παραγωγική ικανότητα και κρίσιμη μάζα αλλά ασθενές ερευνητικό και καινοτομικό δυναμικό. Επομένως, για περαιτέρω ανάπτυξη, χρειάζεται αναδιάρθρωση και εκσυγχρονισμός, αυξάνοντας την ικανότητα του κλάδου να καινοτομήσει καθώς και την ένταση γνώσης του παραγωγικού δυναμικού. Αντίστοιχα, στο κάτω αριστερά τεταρτημόριο, βρίσκονται οι κλάδοι που μπορούν να

αποτελέσουν προτεραιότητα, εάν αναπτύξουν τα επίπεδα ερευνητικού ή καινοτομικού δυναμικού καθώς έχουν την κρίσιμη μάζα.

Ειδικότερα, σε ότι αφορά κλάδους γεωργίας-κτηνοτροφίας-Υδατοκαλλιέργειας-τροφίμων, και τον τουρισμό προτεραιότητα αποτελεί η αναδιάρθρωση και ο εκσυγχρονισμός τους με τον **μετασχηματισμό της παραγωγής αξιοποιώντας σύγχρονες παραγωγικές μεθόδους** και την μετατόπιση σε δραστηριότητες με μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία. Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στον **μετασχηματισμό του τουριστικού προϊόντος μέσα από την αναβάθμιση του πολιτισμού** και την συνεργασία με τον πρωτογενή τομέα και τις μεταφορές.

Εξίσου σημαντική προτεραιότητα αποτελεί και η **διαφοροποίηση της παραγωγής** στα προηγμένα υλικά-μικροηλεκτρονική, ΤΠΕ, ενεργειακές εφαρμογές **αναζητώντας νέα προϊόντα και δραστηριότητες** στις οποίες μπορούν αξιοποιηθούν οι σημαντικές τους τεχνολογικές ικανότητες.

Οι τομείς των **ενεργειακών εφαρμογών** και **πληροφορικής** τροφοδοτούν οριζόντια σχεδόν όλους τους τομείς εξειδίκευσης καθώς αποτελούν τμήμα της αλυσίδας αξίας τους. Σε ερευνητικό επίπεδο υπάρχει αρκετή σημαντική συγκέντρωση δυνάμεων αλλά σε επιχειρηματικό επίπεδο δεν υπάρχει σημαντική δραστηριότητα. Επομένως η πρόκληση είναι το πώς η ερευνητική δραστηριότητα θα μπορέσει να ικανοποιήσει τις ανάγκες των επιχειρήσεων στους επιλεγμένους τομείς. Επίσης ερευνητική δραστηριότητα στους επιλεγμένους τομείς μπορεί να διαφοροποιηθεί και να τροφοδοτήσει άλλους επιχειρηματικούς τομείς, για παράδειγμα τα υλικά και η μικροηλεκτρονική μπορεί να τροφοδοτήσουν τους τομείς των ενεργειακών εφαρμογών (π.χ. φωτοβολταϊκά) και της πληροφορικής.

Η περίπτωση των **φαρμάκων** αποτελεί ιδιαίτερη περίπτωση καθώς δεν μπορούν να διαφοροποιηθούν με την ενσωμάτωσή τους σε υφιστάμενες αλυσίδες αξίας της περιφέρειας αλλά θα πρέπει να αναζητηθούν ευκαιρίες ένταξης σε εθνικές ή διεθνείς αλυσίδες. Η ενίσχυσή τους θα πρέπει να αντιμετωπιστεί σε εθνικό επίπεδο, καθώς αποτελούν μια αναπτυσσόμενη τεχνολογική δράση, η οποία μπορεί να φέρει πλούτο και ανάπτυξη στη Χώρα. Τα τελευταία χρόνια αναπτύσσονται ραγδαία στο Πανεπιστήμιο και στις Τεχνολογικές Μονάδες της ΠΔΕ, Φαρμακευτικά Προϊόντα και Μέθοδοι, υψηλής αντισταθμιστικής αξίας και ιδιαίτερης σημασίας για την Υγεία, Κοινωνία και Εθνική Οικονομία.

Σημαντικό στοιχείο της στρατηγικής είναι η αξιοποίηση, στο βαθμό που οι δυνατότητες της Περιφέρειας το επιτρέπουν, των Βασικών Τεχνολογιών Γενικής Εφαρμογής (ΒΤΓΕ). Οι ΒΤΓΕ απαιτούν υψηλό επίπεδο γνώσεων και συνδέονται με εντατικές ερευνητικές προσπάθειες, σημαντικές επενδύσεις σε κεφαλαιουχικό εξοπλισμό και υψηλά ειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό.⁷ Ως εκ τούτου η ανάπτυξή τους ξεπερνά τους πόρους (χρηματοδότηση, υποδομές και ανθρώπινο δυναμικό) που μπορούν να μοχλευθούν σε περιφερειακό επίπεδο ιδιαίτερα σε Περιφέρειες με τα χαρακτηριστικά της ΠΔΕ. Η ανάπτυξη των τεχνολογικών αυτών μπορεί να επιτευχθεί καλύτερα σε εθνικό και Ευρωπαϊκό επίπεδο. Αντίθετα σε περιφερειακό επίπεδο είναι σημαντική η **διείσδυση** των τεχνολογιών αυτών στην τοπική οικονομία μέσα από την μεταφορά τεχνολογίας και την ανάπτυξη εφαρμογών που μπορούν να ενσωματωθούν σε

⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2012), Ευρωπαϊκή στρατηγική για βασικές τεχνολογίες γενικής εφαρμογής - γέφυρα για ανάπτυξη και απασχόληση, COM(2012) 341 final.

προϊόντα και στο παραγωγικό δυναμικό τοπικών επιχειρήσεων. Δραστηριότητες που θα μπορούσαν να ενισχυθούν είναι τα **επιδεικτικά έργα** (Επίπεδο Τεχνολογικής Ετοιμότητας 5-8)⁸ και κυρίως η **αγορά τεχνογνωσίας, η εμπορική αξιοποίηση και η πρώτη βιομηχανική παραγωγή** (Επίπεδο Τεχνολογικής Ετοιμότητας 9).

3.2 Προτεινόμενες περιοχές προτεραιότητας για την έξυπνη εξειδίκευση στην ΠΔΕ

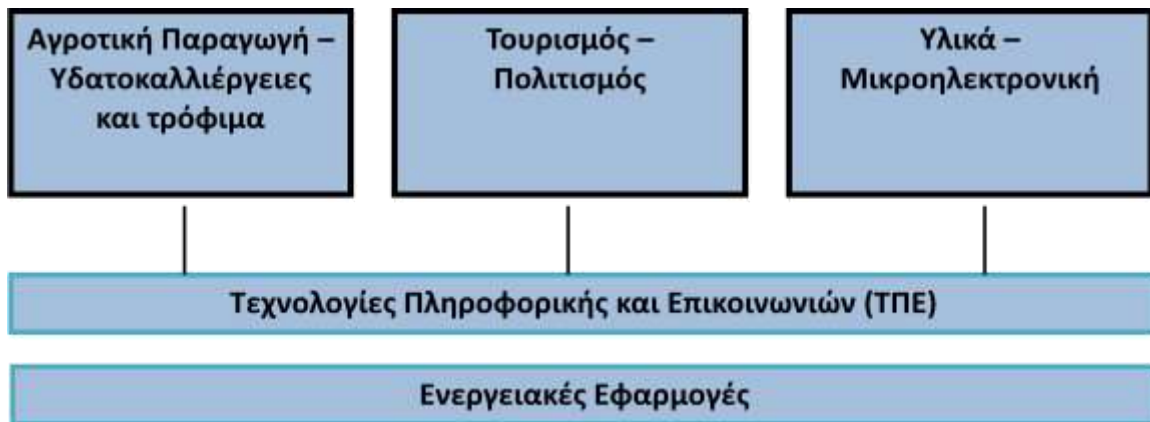
3.2.1 Γενικά

Με βάση την ανάλυση που προηγήθηκε και λαμβάνοντας υπόψη και τα αποτελέσματα από τη διαδικασία της διαβούλευσης για την διαμόρφωση των προτεραιοτήτων της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης (βλ. κεφ. 3.4), αναδεικνύονται οι κάτωθι περιοχές στις οποίες η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας παρουσιάζει ιδιαίτερη δυναμική:

- Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα
- Τουρισμός – Πολιτισμός
- Υλικά – Μικροηλεκτρονική

Ως οριζόντιες προτεραιότητες που δρουν υποστηρικτικά προς τις παραπάνω περιοχές εντοπίζονται οι κάτωθι:

- Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)
- Ενεργειακές Εφαρμογές

Στις επόμενες ενότητες γίνεται αναλυτική παρουσίαση των περιοχών προτεραιότητας για την έξυπνη εξειδίκευση στην ΠΔΕ.

3.2.2 Αγροτική Παραγωγή - Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα

Το κλαδικό οικοσύστημα των τροφίμων και της βιο-αγροδιατροφής συνιστά την σημαντικότερη αλυσίδα αξίας της περιφερειακής οικονομίας της, καθώς αγγίζει και τους τρεις βασικούς τομείς της: την αγροτική παραγωγή η οποία είναι μεν ποιοτική, αλλά ίσως έχει

⁸ Όπως παραπάνω.

αδυναμία σαφούς στόχευσης και προσανατολισμού, τη μεταποίηση τροφίμων – ποτών που παρά την κρίση φαίνεται να ανθίσταται ακόμα και βεβαίως το σχετικό εμπόριο. Ο τομέας ωστόσο αναζητά ένα νέο εξωστρεφή βηματισμό με έμφαση στην παραγωγή τοπικών, παραδοσιακών προϊόντων, ΠΟΠ και ΠΓΕ που αναδεικνύουν το ελληνικό branding, την ταυτότητα και προέλευση του προϊόντος, την ποιότητα και τη διαπίστευση. Προς αυτή την κατεύθυνση σημαντικό ρόλο μπορεί να παίξει και το Δημοπρατήριο αγροτικών προϊόντων που έχει σκοπό την οργάνωση και βελτίωση του συστήματος εμπορίας των αγροτικών προϊόντων και προϊόντων Υδατοκαλλιέργειας.

Παράλληλα με την ανάδειξη της παράδοσης χρειάζεται η διαρκής καινοτομία, η ενσωμάτωση τεχνολογίας στο προϊόν και στη συσκευασία (πχ. προϊόντα βιοτεχνολογίας, νανοτεχνολογίας, «λειτουργικά τρόφιμα» αλλά και οικοκαινοτομία, με την υιοθέτηση πιο επιλεκτικών αλιευτικών εργαλείων και άλλων καινοτομιών) αλλά και το θέμα των logistics των αγροτικών προϊόντων και προϊόντων αλιείας (ευπαθή, ταχέως κινούμενα, συνδυασμένες μεταφορές κλπ). Ενδεικτικά αναφέρονται αλλαγές σε ότι αφορά νέες καλλιέργειες, νέα μηχανήματα, εναλλακτικές μέθοδοι καλλιέργειας, σχεδιασμό παραγωγής, τρόπο προώθησης, παρουσίασης, διανομής, νέες συσκευασίες, βελτίωση ασφάλειας και ποιότητας των υπαρχόντων προϊόντων κλπ. Ιδιαίτερα κρίσιμο σημείο είναι η υιοθέτηση της «Βιοοικονομίας» ως σημείο τομής της αγροδιατροφής με την ενεργειακή διάσταση της RIS3 καθώς με τις κατάλληλες υποδομές θα προωθηθούν νέα καινοτομικά προϊόντα τροφίμων αλλά και προϊόντα που υποστηρίζουν την γεωργική παραγωγή όπως οι ζωοτροφές. που μειώνουν τις επιπτώσεις της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας στο περιβάλλον.

Η γεωργία-υδατοκαλλιέργειες και η βιομηχανία τροφίμων και ποτών διατηρεί ισχυρούς δεσμούς με άλλους κλάδους (up-stream και down stream) όπως με τη χημική βιομηχανία και επιστήμες ζωής, μηχανημάτων, συσκευασίας, μεταφορές και logistics, λιανικό εμπόριο, εστίαση και τουρισμό. Ως εκ τούτου μεγάλο τμήμα των καινοτομιών προέρχονται από άλλους κλάδους και απαιτούν ικανότητες και δυναμικό το οποίο απουσιάζει από την ΠΔΕ. Παρόλα αυτά υπάρχουν σημαντικές ευκαιρίες ανάπτυξης καινοτομιών εντός του κλάδου τόσο για την βελτίωση της παραγωγικότητας όσο και για την ικανοποίηση των αναγκών των καταναλωτών. Σύμφωνα με την ευρωπαϊκή ένωση βιομηχανιών τροφίμων και ποτών FoodDrinkEurope, η καινοτομία στα τρόφιμα και ποτά κατηγοριοποιείται σε δεκαπέντε διαφορετικές τάσεις οι οποίες αντιστοιχούν σε πέντε βασικούς άξονες εναρμονισμένους με τις γενικές προτιμήσεις των καταναλωτών: Απόλαυση, Υγεία, Ευεξία, Ευκολία και Ηθική-Περιβάλλον.

Σημαντικός παράγοντας ανάπτυξης καινοτομιών αποτελούν οι υψηλές απαιτήσεις για ασφάλεια και υγιεινή οι οποίες συνοδεύονται από ειδικά πρότυπα και κανονισμούς σε μεγάλο τμήμα της εφοδιαστικής αλυσίδας. Ειδικά για την Ελλάδα και την Δυτική Ελλάδα ο συνδυασμός της παράδοσης με σύγχρονες μεθόδους καλλιέργειας, διαχείρισης και επεξεργασίας μπορεί να τροφοδοτήσει επίσης σημαντικές καινοτομίες.

Η ανάπτυξη της αγροβιοδιατροφής αποτελεί σε εθνικό (ΕΣΠΕΚ⁹ 2014-2020) αλλά και περιφερειακό επίπεδο βασική προτεραιότητα προκειμένου να αλλάξει το παραδοσιακό μοντέλο αγροτικής παραγωγής – Υδατοκαλλιέργειας και παραγωγής – επεξεργασίας

⁹ Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Έρευνας Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας (ΕΣΠΕΚ)

τροφίμων. Σημαντικό στοιχείο αποτελεί η επιλογή των αγροβιοδιατροφικών τομέων/προϊόντων εστίασης.

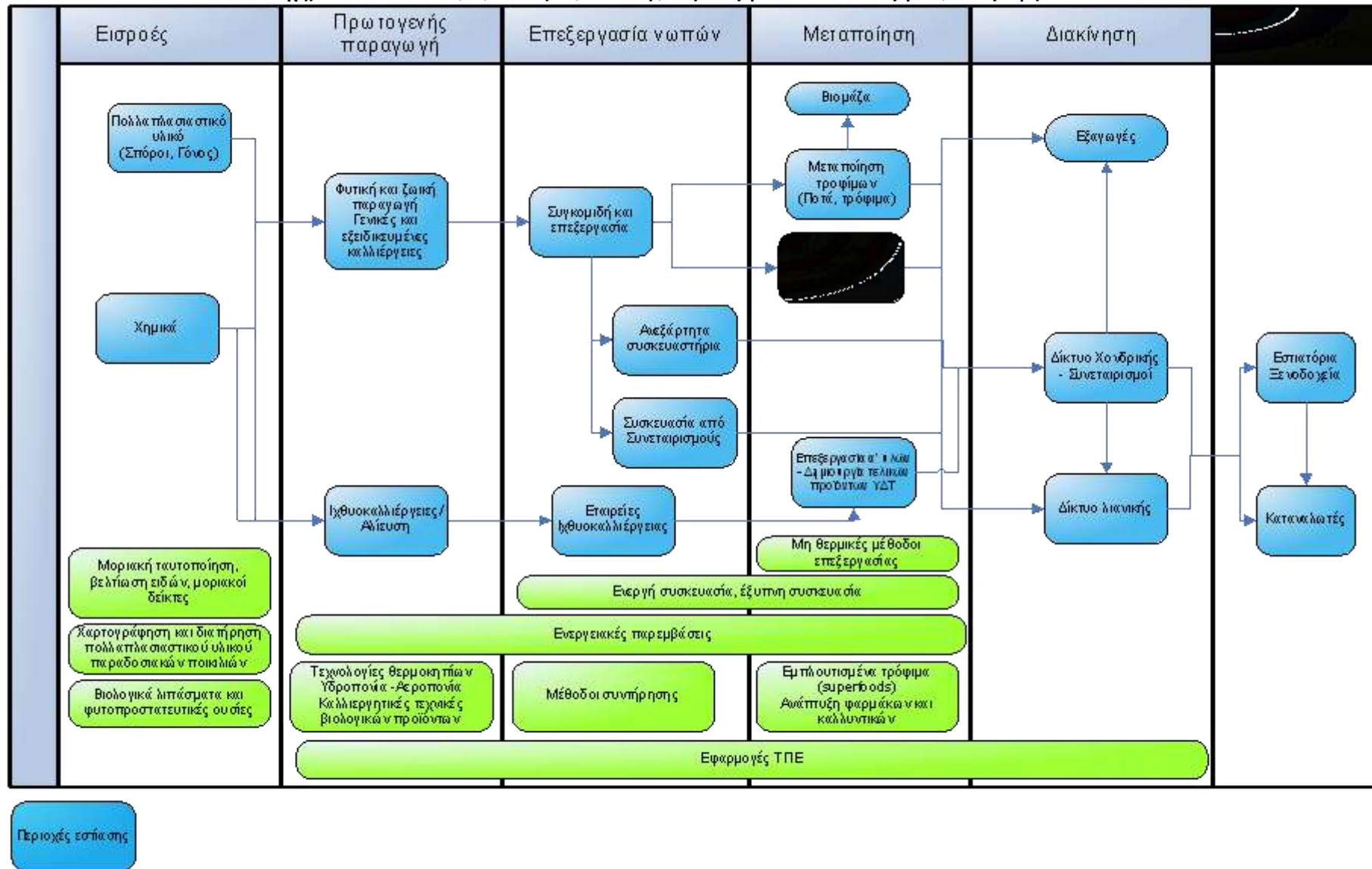
Για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας **οι τομείς/προϊόντα εστίασης** όπως προκύπτουν από την μέχρι σήμερα δυναμική της περιφέρειας αλλά και τις προοπτικές ανάπτυξης είναι:

- Οίνοι – ποτά
- Σταφίδα, λαχανικά και φρούτα (ειδικά σε θερμοκηπιακές καλλιέργειες, μεταποίηση προϊόντων – βιομηχανική ντομάτα, φράουλα, σπαράγγια κ.α.)
- Λάδι
- Αλάτι
- Κτηνοτροφία με έμφαση στην τυροκομία και τα προϊόντα της ειδικά για την Αχαΐα και την Αιτωλοακαρνανία
- Αλιεία – Υδατοκαλλιέργεια με έμφαση σε προϊόντα ελευθέρως αλιείας, προϊόντα Υδατοκαλλιεργειών και προϊόντα λιμνοθαλασσών
- Logistic και υποστήριξη διάθεσης και προώθησης των προϊόντων στην αγορά
- Ενεργειακή αξιοποίηση των υπολειμμάτων από την καλλιέργεια.

Η ολοκληρωμένη προσέγγιση της αλυσίδας αξίας για Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα απαιτεί τον προσδιορισμό των τομέων που μπορούν να δώσουν πρόσθετη αξία σε όλη την αλυσίδα αξίας. Αυτοί οι τομείς δεν αποτελούν τομείς εξειδίκευσης και δεν διαθέτουν την απαραίτητη κρίσιμη μάζα αλλά λειτουργούν υποστηρικτικά – συμπληρωματικά των βασικών τομέων εστίασης μίας Περιφέρειας. Για την ΠΔΕ παράδειγμα αποτελεί η επεξεργασία των άυλων και η δημιουργία τελικών προϊόντων υψηλής διατροφικής αξίας για την Υδατοκαλλιέργεια.

Στο διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται η αλυσίδα αξίας όλου του τομέα γεωργικής και ζωικής παραγωγής- Υδατοκαλλιέργειας τροφίμων και ποτών. Τα τμήματα της αλυσίδας με σημαντικές ευκαιρίες ανάπτυξης καινοτομιών είναι οι βασικές εισροές που σχετίζονται με τις πρώτες ύλες του τομέα δηλαδή το πολλαπλασιαστικό υλικό και τα λιπάσματα, η πρωτογενής παραγωγή, η επεξεργασία νωπών και η μεταποίηση.

Σχήμα 18: Αλυσίδα αξίας και τομείς εστίασης στη Γεωργία-Υδατοκαλλιέργειες και Τρόφιμα

Αναλυτικότερα σε κάθε ένα από τα τμήματα της αλυσίδας μπορούν να προωθηθούν οι παρακάτω καινοτομίες:

Εισροές:

- Ανάδειξη, διατήρηση και αξιοποίηση των ντόπιων παραδοσιακών ποικιλιών, ως παράγοντας διαφοροποίησης του αγροτικού προϊόντος και ενίσχυσης της τοπικής ταυτότητας η οποία είναι σημαντική και για τον τουρισμό.
- Έλεγχος παρουσίας γενετικά τροποποιημένων οργανισμών στο πολλαπλασιαστικό υλικό
- Βελτίωση του πολλαπλασιαστικού υλικού φυτικών, ζωικών, Υδατοτροφικών ειδών.
- Μοριακοί δείκτες και αναλύσεις για τον έλεγχο και την εξασφάλιση τη υγείας
- Πιστοποίηση πολλαπλασιαστικού υλικού για ικά παθογόνα
- Ανάπτυξη και παραγωγή βιολογικών λιπασμάτων και φυτοπροστατευτικών ουσιών.

Πρωτογενής παραγωγή:

- Ανάπτυξη και εφαρμογή τεχνολογιών και πρωτοκόλλων ανίχνευσης ιών παθογόνων του ανθρώπου στις καλλιέργειες (γεωργική παραγωγή –Υδατοκαλλιέργειες).
- Ανάπτυξη και εφαρμογή καλλιεργητικών μεθόδων Αεροπονίας-Υδροπονίας
- Βελτιστοποίηση θερμοκηπίων και εφαρμογές για τη βελτίωση της παραγωγής συγκομιμένων καλλιεργειών
- Ανάπτυξη τεχνογνωσίας στις καλλιεργητικές τεχνικές βιολογικών προϊόντων

Επεξεργασία νωπών:

- Μεταφορά και ανάπτυξη τεχνογνωσίας στην συντήρηση νωπών προϊόντων
- Διάχυση της χρήσης ενεργής και έξυπνης συσκευασίας

Μεταποίηση και επεξεργασία:

- Ανάπτυξη και εισαγωγή καινοτομιών συντήρησης και συσκευασίας
- Ανάπτυξη superfoods και λειτουργικών τροφίμων
- Ανάπτυξη τελικών προϊόντων Υδατοκαλλιιεργειών υψηλής διατροφικής αξίας
- Ανάπτυξη φαρμακευτικών υποπροϊόντων και καλλυντικών
- Αξιοποίηση υποπροϊόντων για την παραγωγή βιομάζας.

Οριζόντιες τεχνολογίες

Οι **ΤΠΕ** μπορούν να συνεισφέρουν στην **ανάπτυξη και διείσδυση** εφαρμογών σχεδόν σε όλα τα τμήματα της αλυσίδας αξίας από το χωράφι και το θερμοκήπιο έως τα σημεία πώλησης. Ενδεικτικά η χρήση των ΤΠΕ για την αγροδιατροφή δύναται να αξιοποιηθεί στη δημιουργία σύγχρονων ηλεκτρονικών βάσεων δεδομένων για την καταχώρηση, διαχείριση & αξιοποίηση των δεδομένων του αγροτοδιατροφικού τομέα της Περιφέρειας, στην ανάπτυξη Νέων Τεχνολογιών για την παρακολούθηση και καταγραφή των μετεωρολογικών & κλιματικών αλλαγών που επηρεάζουν την παραγωγή και για την παρακολούθηση και καταγραφή της εξοικονόμησης νερού κ.α.

Επίσης οι **ενεργειακές εφαρμογές** μπορούν να μειώσουν σημαντικά την ενεργειακή κατανάλωση στους πιο ενεργοβόρους κρίκους της αλυσίδας αξίας (π.χ. στο θερμοκήπιο) με την ανάπτυξη καινοτόμων μεθόδων για την αξιοποίηση των αποβλήτων, για τη μείωση της

ενεργειακής κατανάλωσης & την παραγωγή κομπόστ. Οι περιβαλλοντικές τεχνολογίες μπορούν να μειώσουν σημαντικά το περιβαλλοντικό αποτύπωμα της παραγωγής προϊόντων, να συμβάλουν στην εξοικονόμηση φυσικών πόρων / πρώτων υλών / ενέργειας και να δημιουργήσουν τις συνθήκες για την παραγωγή αγροτικών / αλιευτικών / κτηνοτροφικών προϊόντων υψηλής διατροφικής αξίας.

Ανθρώπινο δυναμικό

Σημαντικός παράγοντας ανάπτυξης, τόσο στη γεωργία-Υδατοκαλλιέργειες όσο και στον τομέα των τροφίμων, είναι η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού. Παράλληλα με τις δραστηριότητες που απαιτούν στοιχειώδεις γνώσεις (ιδιαίτερα στη γεωργία) υπάρχουν απαιτήσεις για υψηλά εξειδικευμένο προσωπικό με διεπιστημονικό προφίλ ιδιαίτερα για την ανάπτυξη καινοτομιών. Επίσης είναι σημαντική η ανάπτυξη οριζόντιων δεξιοτήτων για την ανάπτυξη σύγχρονης επιχειρηματικότητας η οποία είναι απαραίτητη για τον εκσυγχρονισμό ιδιαίτερα της γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής. Για την κάλυψη των παραπάνω αντικειμένων οι επιχειρήσεις της ΠΔΕ θα πρέπει να αναπτύξουν συνεργασίες με ΑΕΙ και ερευνητικά κέντρα εντός και εκτός της ΠΔΕ.

3.2.3 Τουρισμός Πολιτισμός

Ο τουρισμός σε συνδυασμό με τον πολιτισμό μπορεί με τις κατάλληλες προσαρμογές να αποτελέσει κινητήρια δύναμη της οικονομίας της Δυτικής Ελλάδας. Αποτελεί μία δραστηριότητα με μεγάλες ευκαιρίες εφαρμογής ολοκληρωμένων συστημάτων συνδυασμένων τεχνολογιών και επιτρέπει την ανάπτυξη εξειδικευμένων δραστηριοτήτων που βασίζονται στη γνώση. Ο τουρισμός απαιτεί ένα ιδιαίτερο είδος πολιτικής για την καινοτομία, που υποστηρίζει την ικανότητα να παράγεται γνώση και προστιθέμενη αξία σε μια βιομηχανία που δεν δημιουργεί την τεχνολογία, αλλά τη χρησιμοποιεί. Η Δυτική Ελλάδα χαρακτηρίζεται από σημαντικό πλούτο γεωγραφικά διατεταγμένων φυσικών και πολιτισμικών χώρων όπου μπορούν να υποδεχθούν και να ικανοποιήσουν διάφορες μορφές εναλλακτικού τουρισμού. Οι μορφές αυτές υπάρχουν σήμερα αλλά σε αρκετά ανοργάνωτη μορφή με σημαντικές ανάγκες οργανωτικών καινοτομιών και εφαρμογών της πληροφορικής. Η χρήση πάλι του Πολιτιστικού αποθέματος, της υλικής και άυλης κληρονομιάς αλλά και της σύγχρονης πολιτιστικής δημιουργίας είναι απαραίτητη και συνιστά τομέα παραγωγής πλούτου. Προϋποθέτει επίσης μια σειρά από παρεμβάσεις οι οποίες πρέπει να σχεδιαστούν κατάλληλα ώστε να αποτελέσουν εργαλεία υποδομής με υψηλό πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα και εξασφαλισμένη βιωσιμότητα.

Η ανάπτυξη του τουρισμού βασίζεται σε παρεμβάσεις που υπερβαίνουν την πολιτική καινοτομίας και έρευνας. Όπως γίνεται φανερό από την ανάλυση της αλυσίδας αξίας, οι τουριστικές δραστηριότητες τροφοδοτούν και τροφοδοτούνται από δραστηριότητες, υπηρεσίες και προϊόντα άλλων κλάδων. Κλάδοι με σημαντικές εισροές στον τουρισμό είναι η **γεωργική παραγωγή** και τα **τρόφιμα**, οι **μεταφορές** και τα **logistics**, ο **πολιτισμός** και οι συναφείς με αυτόν δραστηριότητες. Η σχέση του τελευταίου με τον τουρισμό είναι **πολύ ισχυρή** καθώς αποτελεί σημαντικό **πόλο έλξης και διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος** και επομένως αντιμετωπίζονται μαζί ως ένα ενιαίος τομέας ανάπτυξης.

Οι **τεχνολογίες** οι οποίες επηρεάζουν οριζόντια μεγάλο εύρος δραστηριοτήτων του τουρισμού είναι:

- Η **πληροφορική** αυξάνει την παραγωγικότητα (συστήματα κρατήσεων, διαχείρισης πελατών, προγραμματισμού κλπ.), και με εφαρμογές για υπολογιστές, κινητά ή tablets διευκολύνει την πρόσβαση ανεξάρτητων εκδρομέων (κρατήσεις), προωθεί και διευκολύνει αγορές και συμμετοχή σε εκδηλώσεις και πολιτιστικά γεγονότα, και εμπλουτίζει την εμπειρία και το τουριστικό προϊόν με εικονικές περιηγήσεις σε μουσεία και τόπους αρχαιολογικού, ιστορικού και θρησκευτικού ενδιαφέροντος.
- Οι **ενεργειακές τεχνολογίες** (οι οποίες σχετίζονται επίσης με την πληροφορική, τα προηγμένα υλικά και τα ηλεκτρονικά) μειώνουν την ενεργειακή κατανάλωση, μειώνουν τις εκπομπές θερμοκηπίου με την αξιοποίηση ήπιων μορφών ενέργειας και συμβάλλουν στη βελτίωση του περιβάλλοντος.

Η αξιοποίηση της αγροτικής παραγωγής της Υδατοκαλλιέργειας και της τοπικής βιομηχανίας τροφίμων, για την ανάδειξη της τοπικής ταυτότητας και κουζίνας, καθώς και ο συνδυασμός με την πολιτισμική κληρονομιά (Ολυμπία, μοναστήρια, μεσαιωνικά μνημεία) προσδίδει ιδιαίτερη ταυτότητα και διαφοροποιεί το τουριστικό προϊόν από το μοντέλο “ήλιος και θάλασσα”.

Η πολιτική καινοτομίας στον κλάδο επικεντρώνεται στις **οργανωτικές καινοτομίες** στις επιχειρήσεις του κλάδου και σε **πολιτικές ενίσχυσης της ζήτησης (demand side)** για τεχνολογίες και προϊόντα που παράγονται ή μπορεί να παραχθούν από επιχειρήσεις της Περιφέρειας. Επομένως δίνεται έμφαση στη μεταφορά τεχνολογίας και στη διείσδυση:

- Των εφαρμογών πληροφορικής, οι οποίες αναπτύσσονται και βελτιώνονται με ραγδαίο ρυθμό αξιοποιώντας τα έξυπνα κινητά και tablets καθώς τις δικτυακές πύλες, **για όλες** τις δραστηριότητες της αλυσίδας αξίας. Σημαντική είναι η ψηφιοποίηση πολιτισμικού υλικού και η δημιουργία ψηφιακού αποθετηρίου.
- Φωτοβολταϊκών και άλλων ήπιων μορφών ενέργειας, εισαγωγή συστημάτων έλεγχου και διαχείρισης ενέργειας σε ξενοδοχειακές μονάδες και άλλες ενεργοβόρες δραστηριότητες.
- Προηγμένων συστημάτων παρακολούθησης της ποιότητας του αέρα, του νερού και του εδάφους σε τουριστικές περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους

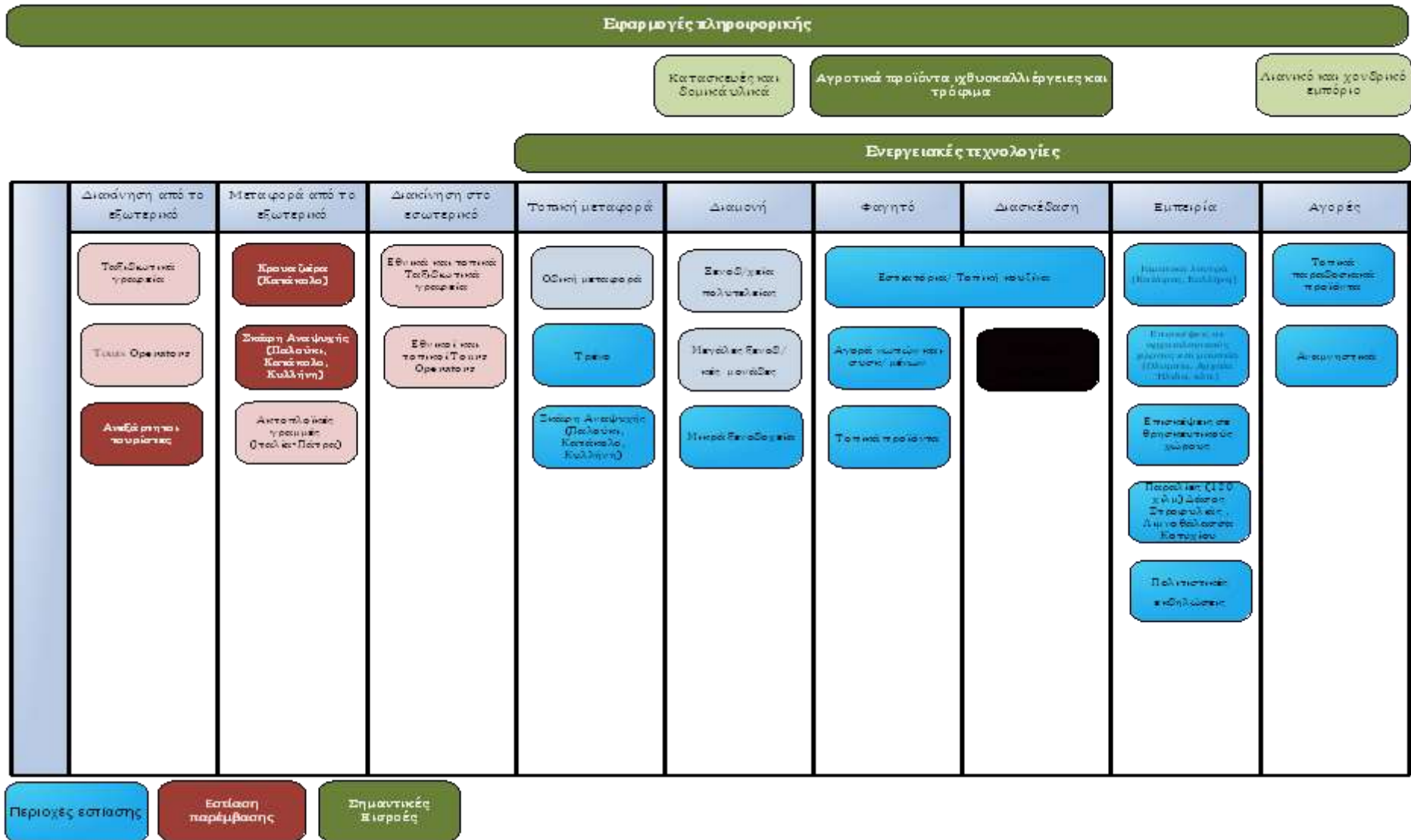
Μέτρα προς αυτή την κατεύθυνση είναι τα κάτωθι:

- Εκσυγχρονισμός τουριστικών μονάδων με εισαγωγή ΤΠΕ
  - Ανάπτυξη ηλεκτρονικών Υποδομών Τουριστικής Πληροφόρησης τύπου Smart City του Δήμου Πατρέων
- Προώθηση του «Πράσινου τουρισμού» για τη μείωση των οικολογικού αποτυπώματος των τουριστικών δραστηριοτήτων ενισχύοντας:
  - την δημιουργία ηλεκτρονικών εφαρμογών για την προώθηση και αξιοποίηση του τουριστικού και αγροτικού προϊόντος
  - την ανάπτυξη της περιβαλλοντικής συνείδησης των εμπλεκόμενων στην τουριστική διαδικασία και της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης των τουριστικών επιχειρήσεων.
  - την αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών των τουριστικών μονάδων, τη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και των περιβαλλοντικών τους επιδόσεων.

- την δημιουργία υποδομών και σχεδίων δράσεων που πληρούν τα κριτήρια οικολογικής πιστοποίησης.
- την δημιουργία ηλεκτρονικής πλατφόρμας χαρτογράφησης διαδρομών τουριστικού ενδιαφέροντος και ηλεκτρονικής πλατφόρμας χαρτογράφησης περιοχών - ενοτήτων βιολογικής καλλιέργειας.
- την εγκατάσταση επιδεικτικών έργων αποκατάστασης ρυπασμένων περιοχών τουριστικού ενδιαφέροντος και ιδιαίτερου φυσικού κάλλους
- οικο-καινοτόμων, φθηνών και μικρού ενεργειακού κόστους λειτουργίας τεχνολογιών επεξεργασίας υδατικών και στερεών αποβλήτων σε τουριστικές περιοχές
- Ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς της ΠΔΕ με τρόπους που ενισχύουν τον τουρισμό:
  - Ψηφιοποίηση πολιτιστικού υλικού και ανάπτυξη εφαρμογών ΤΠΕ (με αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρουν τα tablets και smartphones) που ενσωματώνουν τον πολιτισμό στην τουριστική εμπειρία.
  - Δημιουργία πολιτιστικών διαδρομών
  - Υποστήριξη Θεματικών Πάρκων και Δικτύων (εξωτικής ομορφιάς παραλίες, μοναστήρια, δίκτυα αρχαίων θεάτρων) – Συγχρηματοδότηση ανάπτυξης με ιδιωτικά κεφάλαια (ΣΔΙΤ)
- Ανάδειξη της τοπικής διατροφής και ενσωμάτωση των τοπικών προϊόντων στη διατροφή των τουριστών:
  - Ανάπτυξη συνεργασίας τουριστικών επιχειρήσεων με ομάδες και ενώσεις παραγωγών αγροτικών προϊόντων και επιχειρήσεων διατροφής
  - Ηλεκτρονικές περιηγήσεις των τουριστικών υπηρεσιών και της αγροτικής οικονομίας της ΠΔΕ

Σχήμα 19: Αλυσίδα Αξίας Τουρισμού - Πολιτισμού

3.2.4 Υλικά και μικροηλεκτρονική

Η ανάπτυξη της μικροηλεκτρονικής στη ΠΔΕ πηγαίνει πίσω στη δεκαετία του 90 ως μια πρώτη προσπάθεια από αποφοίτους και ακαδημαϊκό προσωπικό του Πανεπιστημίου Πατρών να αναπτύξουν επιχειρηματική δραστηριότητα. Κατά καιρούς πολυεθνικές στο χώρο της μικροηλεκτρονικής έχουν παρουσία στην περιοχή μέσα από εξαγορές τοπικών επιχειρήσεων. Σήμερα είναι συγκεντρωμένο στην περιοχή ένα σημαντικό τεχνολογικό και ερευνητικό δυναμικό τόσο στα Πανεπιστήμια, το ΤΕΙ και τα ερευνητικά κέντρα όσο και στις επιχειρήσεις.

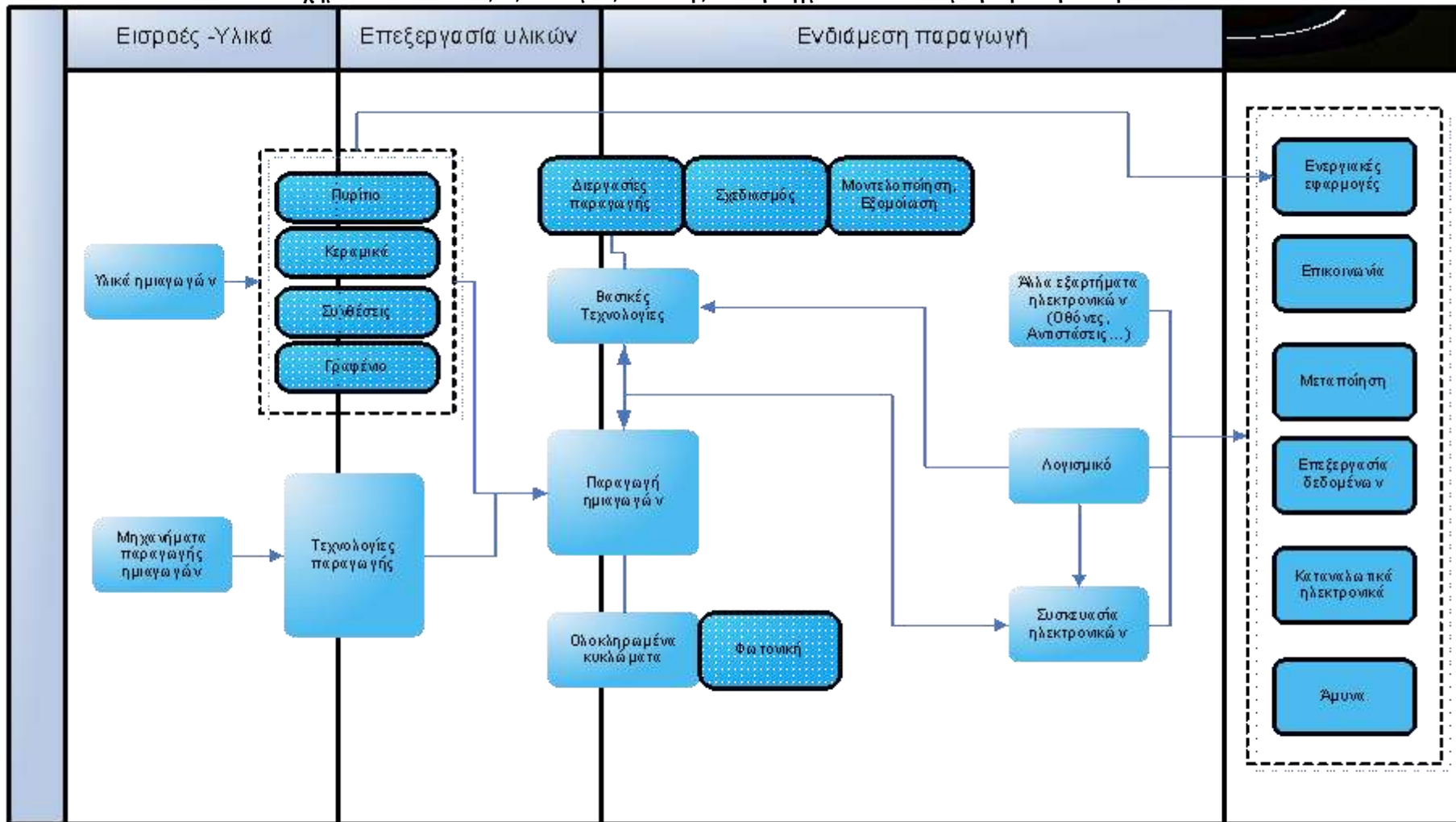
Όπως παρουσιάζεται στην αλυσίδα αξίας το παραγωγικό ενδιαφέρον επικεντρώνεται κυρίως:

- στην παραγωγή προηγμένων υλικών που αξιοποιούνται τόσο στη μικροηλεκτρονική όσο και στην ενέργεια (π.χ. Φ/Β και κυψέλες υδρογόνου)
- στο σχεδιασμό εξαρτημάτων μικροηλεκτρονικής τα οποία βρίσκουν σημαντικές εφαρμογές σε σειρά κλάδων όπως τα ηλεκτρονικά συστήματα (βιομηχανικές και καταναλωτικές εφαρμογές), οι ΤΠΕ κ.λπ.

Οι προτεραιότητες ανάπτυξης θα πρέπει να επικεντρώνονται σε παρεμβάσεις όπως:

- Συμπράξεις εφαρμοσμένης έρευνας ανάμεσα σε ερευνητικά τμήματα και επιχειρήσεις που να προωθούν την διεθνή ανταγωνιστικότητα τόσο των επιχειρήσεων του κλάδου όσο και των ερευνητικών φορέων και μετατρέπουν την περιοχή της Πάτρας σε πόλο έλξης ιδιωτικών τεχνολογικών και ερευνητικών επενδύσεων.
- Ενίσχυση της ζήτησης με τη διείσδυση των προηγμένων υλικών και των εφαρμογών μικροηλεκτρονικής στην οικονομία της Περιφέρειας (πχ public procurement)
- Ενίσχυση συμπληρωματικών δράσεων για τη συνεργασία με πανεπιστημιακά εργαστήρια ώστε να προκύπτουν προϊόντα και υπηρεσίες από την εκμετάλλευση των αποτελεσμάτων και καινοτομιών έργων του προγράμματος "Ορίζοντα 2020"
- Διασύνδεση ΑΕΙ, Ερευνητικών Κέντρων και τοπικών ΜΜΕ με αντίστοιχους Φορείς του Εξωτερικού για Μεταφορά Τεχνογνωσίας και συμμετοχή σε κοινές δράσεις προώθησης περιφερειακών οικονομικών δραστηριοτήτων υψηλής προστιθέμενης αξίας

Σχήμα 20: Αλυσίδα αξίας και τομείς εστίασης στα προηγμένα υλικά και μικροηλεκτρονική

Περιοχές εστίασης

3.3 Ανάπτυξη έξυπνων πόλεων

Παρά τις συνεχιζόμενες πολιτικές ενίσχυσης της αποκέντρωσης τα αστικά κέντρα της Περιφέρειας συνεχίζουν να αυξάνονται πληθυσμιακά δημιουργώντας πιέσεις στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον δημιουργώντας νέες προκλήσεις αναπτυξιακού σχεδιασμού που θέτουν στο επίκεντρο τη δημιουργία «έξυπνων» πόλεων που θα βασίζονται στην έξυπνη τεχνολογία, στην έξυπνη Υγεία, στην έξυπνη διακυβέρνηση, στην έξυπνη Ενέργεια, στις έξυπνες υποδομές, στα Έξυπνα Κτίρια, στην έξυπνη κινητικότητα αλλά και στους έξυπνους πολίτες.

Σχήμα 21: Διαστάσεις «Έξυπνης Πόλης»

Σε άμεση συνάρτηση με τις ανάγκες της ΠΔΕ οι παραπάνω διαστάσεις αναλύονται ως προς το περιεχόμενο τους και σκιαγραφούν την ανάπτυξη έξυπνων, πράσινων και καινοτόμων πόλεων της Περιφέρειας. Ειδικότερα:

- Η **Έξυπνη Τεχνολογία** περιλαμβάνει την ευρυζωνική σύνδεση υψηλής ταχύτητας αλλά την ανάπτυξη προϊόντων και γνώσεων υψηλής προστιθέμενης αξίας. Αυτά δημιουργούνται μέσω της έρευνας, της τεχνολογίας και του ανθρώπινου δυναμικού. Ανεξάρτητα του δυναμικού μίας πόλης, η γνώση μπορεί να είναι τοποθετημένη στο κέντρο του σχεδιασμού ανάπτυξής της. Η Πάτρα για παράδειγμα είναι μία πόλη που δέχεται κάθε χρόνο χιλιάδες φοιτητές και αποτελεί τη βάση πολλών ακαδημαϊκών και ερευνητικών ιδρυμάτων. Είναι υποχρέωσή της να συνδέσει αποτελεσματικά αυτό το δυναμικό μέσα από υποδομές και δικτύωση.
- Η **Έξυπνη Διακυβέρνηση** περιλαμβάνει την εισαγωγή μια σειρά από λύσεις ηλεκτρονικής διακυβέρνησης προς όφελος των δημοσίων φορέων, των ιδιωτών - επιχειρηματιών, των πολιτών και επισκεπτών της ΠΔΕ.
- Η **Έξυπνη Υγεία** περιλαμβάνει ένα ενεργειακό σύστημα αποτελεσματικής υγειονομικής περίθαλψης και ευφείς υποδομές υγειονομικής περίθαλψης για την ενίσχυση της προσβασιμότητας στις υπηρεσίες υγείας.
- Η **Έξυπνη Ενέργεια** περιλαμβάνει επενδύσεις σε επιχειρήσεις για την χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για την βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας

των Επιχειρήσεων και επενδύσεις σε δημόσιες υποδομές για ενεργειακή αναβάθμιση και την χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για την αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας των δημοσίων υποδομών. Η Έξυπνη Ενέργεια τροφοδοτεί και την ανάπτυξη **Έξυπνων Κτηρίων** που είναι ενεργειακά αποδοτικά.

- Οι Έξυπνες πόλεις θα προσφέρουν **Έξυπνη Κινητικότητα** που περιλαμβάνει την ενίσχυση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας μέσω της προώθησης εναλλακτικών μορφών αστικών μεταφορών φιλικών στο περιβάλλον που οδηγούν στη μείωση των επιπτώσεων στο περιβάλλον (εκπομπές CO₂, αέριοι ρύποι, θόρυβος) που προκαλείται από τους συμβατικούς τρόπους μετακίνησης (αστικές μεταφορές, αυτοκίνητα κλπ.).
- Οι **Έξυπνες Υποδομές** περιλαμβάνουν την ανάπτυξη των υποδομών εκείνων που θα επιτρέψουν στις πόλεις της Περιφέρειας ελκυστικές και ενεργειακά αποδοτικές.
- Τέλος, αναπόσπαστο μέρος των έξυπνων πόλεων είναι οι **Έξυπνοι Πολίτες** που αποτελούν το ανθρώπινο δυναμικό που καλείται να λειτουργήσει με τρόπο που θα συμβάλλει στην ανάπτυξη των έξυπνων πόλεων, κάνοντας χρήση των εναλλακτικών μεταφορικών μέσων που δεν επιβαρύνουν το περιβάλλον.

Διευκρινίζεται ότι η «έξυπνη πόλη» δεν αποτελεί περιοχή προτεραιότητας της Περιφερειακής Έξυπνης Εξειδίκευσης, αναδεικνύεται ωστόσο ως μια πρόκληση για την Περιφέρεια και εκτιμάται ότι οι παρεμβάσεις που αναμένονται να υλοποιηθούν για την εφαρμογή της περιφερειακής RIS3 θα συμβάλλουν στην κατεύθυνση της δημιουργίας/ διαμόρφωσης έξυπνων πόλεων στη Δυτική Ελλάδα.

3.4 Διαβούλευση για τη διαμόρφωση των περιοχών προτεραιότητας της RIS3

Η διαδικασία εκπόνησης της στρατηγικής RIS βασίσθηκε σε εκτεταμένη και αναλυτική διαδικασία διαβούλευσης με το σύνολο των πιθανών δικαιούχων και διαμορφωτών πολιτικής (Πανεπιστήμια, Ερευνητικά Ινστιτούτα, επιμελητήρια, επιχειρηματικούς συνεταιρισμούς, υπουργεία, φορείς αυτοδιοίκησης κλπ). Η διαβούλευση η οποία βασίσθηκε στη μεθοδολογία της από κάτω προς τα επάνω προσέγγισης (bottom up) βασίσθηκε στις ακόλουθες διακριτές ομάδες ενεργειών :

- Ημερίδες ενημέρωσης
Πραγματοποιήθηκαν πέντε ανοικτές εκδηλώσεις ενημέρωσης και κατάθεσης απόψεων για την προετοιμασία της στρατηγικής RIS. Κλήθηκαν και συμμετείχαν φορείς από Ερευνητικό και Ακαδημαϊκό χώρο, τον τομέα της Αυτοδιοίκησης, τα Επιμελητήρια, τον πρωτογενή τομέα (Αγροτικοί συνεταιρισμοί κλπ), φορείς καινοτομίας (Επιστημονικό Πάρκο Πατρών, CORALLIA INNOHUB)
- Θεματικές (εστιασμένες) συναντήσεις
Πραγματοποιήθηκαν 12 θεματικές συναντήσεις με εκπροσώπους από συγκεκριμένους τομείς οικονομικής δραστηριότητας (ΣΕΒΙΠΑ, Corallia cluster μικροηλεκτρονικής, Ένωση Οινοπαραγωγών, Επιχειρήσεις Υδατοκαλλιέργειών και αλιείων, επιμελητήρια, Δήμοι Περιφέρειας, κλπ)
- Ερωτηματολόγια αποτύπωσης δραστηριότητας και εξειδίκευσης
Σχεδιάσθηκαν και στάλθηκαν σε όλους τους φορείς ερωτηματολόγιο αποτύπωσης της δραστηριότητας των φορέων σε δράσεις E&T και εξειδίκευσης των προτεραιοτήτων και αναγκών των φορέων σε δράσεις καινοτομίας. Στάλθηκαν αρκετές απαντήσεις κυρίως από φορείς Έρευνας (Πανεπιστήμια και Ερευνητικά Ινστιτούτα, Επιμελητήρια και Δημόσιους φορείς).
- Ερωτηματολόγια ανακάλυψης καινοτομικής δραστηριότητας επιχειρήσεων
Σχεδιάσθηκε και στάλθηκε σε επιχειρήσεις ερωτηματολόγιο ανακάλυψης της καινοτομικής δραστηριότητας από τις επιχειρήσεις.

Οι φορείς που κλήθηκαν και συμμετείχαν ενεργά στη διαμόρφωση των προτεραιοτήτων του RIS είναι οι ακόλουθοι :

- Επιχειρηματικός τομέας : Εμπορικά και Βιομηχανικά Επιμελητήρια τριών Νομών της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, ΣΤΕΔΕ (Σύνδεσμος Τεχνολογικών Επιχειρήσεων Δυτικής Ελλάδας), ΣΕΒ Δυτικής Ελλάδας, ΣΕΒΙΠΑ (Σύνδεσμος Εγκατεστημένων Επιχειρήσεων στη ΒΙ Πάτρας), Σύλλογος μονάδων Υδατοκαλλιέργειας και αλιείας Δυτικής Ελλάδας, Ένωση οινοπαραγωγών Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, Εταιρείας cluster μικροηλεκτρονικής CORALLIA INNOHUB, Ένωση Νέων Αγροτών Δυτικής Ελλάδας
- Ακαδημαϊκός & Ερευνητικός τομέας: Πανεπιστήμιο Πατρών, ΕΑΠ, ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας, ΙΤΕ/ΙΕΧΜΗ, ΕΑΙΤΥ ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ, ΙΝΒΙΣ/ΕΚ ΑΘΗΝΑ, ΕΘΙΑΓΕ, Επιστημονικό Πάρκο Πατρών, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
- Δημόσιος τομέας: Υπουργείο Ανάπτυξης, Υπουργείο Πολιτισμού, Υπ. Τουρισμού, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης, Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας, Δήμοι της Περιφέρειας
- Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις

Η έναρξη της προετοιμασίας της στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας ξεκίνησε τον **Αύγουστο του 2012** (29/08/2012) με την πραγματοποίηση συνάντησης εργασίας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, στην οποία συμμετείχαν Εμπειρογνώμονες της Ε.Ε., εκπρόσωποι Πανεπιστημίων, ΤΕΙ και Ερευνητικών Ινστιτούτων, εκπρόσωποι του Επιστημονικού Πάρκου Πατρών και εκπρόσωποι των Επιμελητηρίων της Περιφέρειας.

Τον **Οκτώβριο του 2012** συγκροτήθηκε στην Περιφέρεια η Ομάδα Εργασίας για την RIS3 και παράλληλα το ίδιο διάστημα έγινε η εγγραφή της Περιφέρειας στην πλατφόρμα Seville.

Το **Νοέμβριο του 2012** στάλθηκαν ερωτηματολόγια και ενημερωτικό υλικό στους φορείς της Περιφέρειας στο πλαίσιο της διαμόρφωσης των βασικών αξόνων της RIS3.

Το **Δεκέμβριο του 2012** (3/12/2012) πραγματοποιήθηκε ημερίδα εργασίας στην Πάτρα για τη Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας στη νέα Προγραμματική Περίοδο. Σε αυτή συμμετείχαν περισσότεροι από 90 εκπρόσωποι φορέων από τον ακαδημαϊκό και ερευνητικό χώρο, καθώς και από τον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα. Από την συνάντηση αυτή προέκυψαν κάποια πρώτα συμπεράσματα και πέντε θεματικές ενότητες οι οποίες παρουσίαζαν ενδιαφέρον για την Περιφέρεια: α) Περιβάλλον και Βιώσιμη Ανάπτυξη, β) Αγροδιατροφή και Τρόφιμα, γ) Υλικά και Νέες Ενεργειακές Τεχνολογίες, δ) Τεχνολογίες Πληροφορικής & Επικοινωνιών, ε) Νέα Οικονομία – Καινοτόμος Επιχειρηματικότητα. Τα συμπεράσματα ανά θεματική ενότητα στάλθηκαν σε όλους τους συμμετέχοντες καθώς και δημοσιοποιήθηκαν στο ευρύ κοινό μέσω της ιστοσελίδας της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (www.pde.gov.gr) καθώς και της ιστοσελίδας της Ενδιάμεσης Διαχειριστικής Αρχής (www.depin.gr).

Το διάστημα **Δεκέμβριος 2012 – Ιανουάριος 2013** έγινε συγκέντρωση και επεξεργασία των προτάσεων που στάλθηκαν από τους φορείς και πραγματοποιήθηκαν δύο θεματικές συναντήσεις:

- Η 1^η συνάντηση έγινε στις 22/1/2013 και αφορούσε: «Περιβάλλον και Βιώσιμη Ανάπτυξη», «Αγροδιατροφή και Τρόφιμα». Σε αυτή συμμετείχαν 14 φορείς από τον ακαδημαϊκό και ερευνητικό χώρο, 8 επιμελητήρια, 3 εταιρείες, 6 φορείς του Δημοσίου και 2 αγρότες.
- Η 2^η συνάντηση έγινε στις 29/1/2013 και αφορούσε: «Υλικά και Νέες Ενεργειακές Τεχνολογίες», «Τεχνολογίες Πληροφορικής & Επικοινωνιών», «Νέα Οικονομία – Καινοτόμος Επιχειρηματικότητα». Σε αυτή συμμετείχαν 20 φορείς από τον ακαδημαϊκό και ερευνητικό χώρο, 3 επιμελητήρια, 4 εταιρείες, 2 φορείς του Δημοσίου και 2 αγρότες.

Τα συμπεράσματα και οι τομείς που επισημάνθηκαν στις παραπάνω συναντήσεις αναρτήθηκαν στο διαδίκτυο για διαβούλευση.

Τον **Απρίλιο 2013** (23 και 24 Απριλίου) πραγματοποιήθηκε στην Πάτρα το 1^ο Περιφερειακό Συνέδριο για τη νέα προγραμματική περίοδο 2014-2020. Οι εργασίες του Συνεδρίου ξεκίνησαν με συνάντηση εργασίας (23/4) για την Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020. Στην εν λόγω συνάντηση συμμετείχαν φορείς της Περιφέρειας όπως Πανεπιστήμια και ΤΕΙ, Ερευνητικοί φορείς, Επιμελητήρια, φορείς αγροτικών οργάνωσεων και επιχειρήσεων κ.α.

Τον **Μάιο 2013** η Περιφέρεια με βάση τις κατευθύνσεις της 2ης εγκυκλίου σχεδιασμού του Υπουργείου Ανάπτυξης, καθώς και των εργασιών του Αναπτυξιακού Συνεδρίου που πραγματοποιήθηκε 23-24 Απριλίου στην Πάτρα, διαμόρφωσε τον βασικό σχεδιασμό για την περίοδο 2014-2020 στον οποίο περιλαμβάνονταν και οι βασικοί άξονες για την RIS3. Τις προτεινόμενες κατηγορίες δράσεων απέστειλε προς διαβούλευση, συμπλήρωση και περαιτέρω εξειδίκευση στους κοινωνικούς, οικονομικούς και λοιπούς εμπλεκόμενους φορείς.

Το διάστημα **Αύγουστος – Σεπτέμβριος 2013** πραγματοποιήθηκαν συναντήσεις εργασίας με τους παραγωγικούς φορείς της Περιφέρειας στο πλαίσιο της περαιτέρω εξειδίκευσης της περιφερειακής στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης.

Τον **Δεκέμβριο 2013** συγκεντρώθηκαν οι προτάσεις των φορέων από τη διαβούλευση και τροφοδότησαν την εξειδίκευση της RIS3 της Περιφέρειας, η πρώτη φάση της οποίας ολοκληρώθηκε τον Φεβρουάριο του 2014.

3.5 Επιχειρηματική ανακάλυψη στους τομείς προτεραιότητας της RIS3

3.5.1 Μεθοδολογικό πλαίσιο

Η έξυπνη εξειδίκευση αποτελεί μια επιχειρηματική διαδικασία ανακάλυψης που αποκαλύπτει αυτά που κάνει ή μπορεί να κάνει μια Περιφέρεια ή Χώρα καλύτερα από τις υπόλοιπες με όρους E&A και καινοτομίας.

Για το σκοπό αυτό η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας έχει ήδη ξεκινήσει τη διαδικασία της επιχειρηματικής ανακάλυψης στους τομείς προτεραιότητας που έχουν αναδειχθεί στην Περιφερειακή RIS3, προκειμένου να διαμορφωθούν οι επιχειρηματικές ευκαιρίες σε επίπεδο τμήματος των αλυσίδων αξίας κάθε τομέα προτεραιότητας. Η διαδικασία αυτή θα συμβάλλει στην εξειδίκευση των παρεμβάσεων ανά τομέα προτεραιότητας που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο της Περιφερειακής Στρατηγικής.

Στη διαδικασία της επιχειρηματικής ανακάλυψης συμμετέχουν εκπρόσωποι του επιχειρηματικού κόσμου, εκπρόσωποι του ακαδημαϊκού χώρου, ερευνητές, οργανώσεις φορέων και επιχειρήσεων κλπ.

Η μεθοδολογία που ακολουθείται για την επιχειρηματική ανακάλυψη περιλαμβάνει την οργάνωση θεματικών εργαστηρίων ανά συγκεκριμένο τομέα με στόχο την ανάδειξη των δυνατοτήτων αλλά και των αναγκών των καινοτόμων επιχειρηματικών σχημάτων της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, καθώς και την τελική εξειδίκευση δράσεων για τη στήριξη της επιχειρηματικότητας και της έρευνας - τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας στους συγκεκριμένους τομείς, με την κατάθεση-συζήτηση-επεξεργασία καινοτόμων προτάσεων. Κάθε θεματικό εργαστήριο περιλαμβάνει παράλληλες συνεδρίες αλλά και συνεδρίες της ολομέλειας.

Πιο αναλυτικά σχετικά με τη μεθοδολογία για την ενεργό συνεισφορά των συμμετεχόντων στη διαδικασία επιχειρηματικής ανακάλυψης:

Κάθε παράλληλη συνεδρία περιλαμβάνει μία παρουσίαση από ειδικό εμπειρογνώμονα με στόχο να αναπτυχθεί διαδραστική συζήτηση μεταξύ των συμμετεχόντων για τη γέννηση και την επεξεργασία καινοτόμων ιδεών καθώς και αντιμετώπισης των προβλημάτων ανάπτυξης

του κάθε τομέα. Η διαδικασία αυτή προτείνεται να γίνει με συστηματικό τρόπο και να υποστηριχθεί από τα τυποποιημένα έντυπα (βλέπε Παράρτημα II: Έντυπο 1 έως 4). Για τη καλύτερη διεξαγωγή της συζήτησης θα υπάρχει συντονιστής.

Εργασία 1: Κατάθεση και περιγραφή καινοτόμων ιδεών

Το έντυπο 1 μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την αποτύπωση και την κατάθεση καινοτόμων ιδεών από τους συμμετέχοντες. Κάθε ιδέα μπορεί να περιγραφεί με τη συμπλήρωση του τυποποιημένου εντύπου 1. Τα πεδία του εντύπου που πρέπει να συμπληρωθούν είναι α) το προφίλ/σύντομη περιγραφή του συμμετέχοντα/φορέα, β) η περιγραφή της καινοτόμου ιδέας και γ) η εξειδικευμένη γνώση και οι συνεργάτες που απαιτούνται για την υλοποίηση της ιδέας.

Εργασία 2: Καταγραφή καινοτόμων ιδεών από κάθε συμμετέχοντα

Το Έντυπο 2 χρησιμοποιείται για την συσχέτιση της καινοτόμου ιδέας που παρουσιάζεται με τις δικές του ιδέες, τα ενδιαφέροντα του οργανισμού στον οποίο εργάζεται και με το σύνολο των δεξιοτήτων του.

Εργασία 3: Βαθμολόγηση των καινοτόμων ιδεών

Μετά την ολοκλήρωση της κατάθεσης και περιγραφής των καινοτόμων ιδεών κάθε συμμετέχων επιλέγει έως τρεις από τις ιδέες, τις οποίες βαθμολογεί από 1 έως 3 ανάλογα με το ενδιαφέρον που έχει γι αυτόν η ιδέα (1 χαμηλός βαθμός προτίμησης, 3 υψηλός βαθμός προτίμησης). Με τον τρόπο αυτό θα μπορεί να συμπληρώνεται από το συντονιστή της συζήτησης το Έντυπο 3.

Ακολουθεί μία πρώτη επεξεργασία και ομαδοποίηση (συγχώνευση) συναφών ιδεών.

Εργασία 4: Ανάπτυξη των ιδεών και συνεργασιών

Μετά την αρχική διαμόρφωση των καινοτόμων προτάσεων, οι συμμετέχοντες επεξεργάζονται βασικά στοιχεία για την υλοποίηση κάθε κατηγορίας πράξεων μέσω ενός σχήματος συνεργασίας. Οι ζητούμενες πληροφορίες είναι οι εξής (Έντυπο 4):

- Σύντομη περιγραφή της ιδέας – συνεργασίας
- Συνεισφορά των διαφόρων εταίρων
- Αρχικές εκτιμήσεις σχετικές με το πλαίσιο εφαρμογής: νομικά θέματα, ανάγκες σε ανθρώπινο δυναμικό, δεξιότητες, εκπαίδευση κλπ.
- Αρχικές οικονομικές εκτιμήσεις
- Προσδιορισμός των αρχικών «επόμενων» βημάτων

Τα αποτελέσματα των ανωτέρω εργασιών αποτελούν αντικείμενο επεξεργασίας εκ μέρους της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.

3.5.2 Η εφαρμογή της διαδικασίας της επιχειρηματικής ανακάλυψης στη Δυτική Ελλάδα

Προκειμένου να επιτευχθεί η επιχειρηματική ανακάλυψη στην Περιφερειακή RIS, θα πρέπει να εφαρμοστεί η σχετική διαδικασία όπως περιγράφηκε στην ενότητα 3.5.1 σε όλους τους τομείς προτεραιότητας αυτής.

Σημειώνεται ότι η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας αποτελεί μια από τις τέσσερις Περιφέρειες που επιλέχθηκαν να εφαρμόσουν πιλοτικά την διαδικασία της επιχειρηματικής ανακάλυψης σε έναν συγκεκριμένο τομέα. Για τη Δυτική Ελλάδα το τομέας αυτός ήταν η Μικροηλεκτρονική και τα Προηγμένα Υλικά (στο πλαίσιο της αλυσίδας αξίας «Υλικά και μικροηλεκτρονική»). Τα αποτελέσματα αυτής της πιλοτικής εφαρμογής παρουσιάζονται στο Παράρτημα ΙΙΙ.

Σε ότι αφορά τα επόμενα βήματα για την επιχειρηματική ανακάλυψη, περιλαμβάνουν τη σταδιακή οργάνωση θεματικών εργαστηρίων ανά τομέα προτεραιότητας της RIS. Στόχος είναι μέχρι το τέλος του 2015 θα έχει ολοκληρωθεί η σχετική διαδικασία.

Στο διάγραμμα που ακολουθεί δίνεται ένας εκτιμώμενος χρονικός προγραμματισμός.

Τομέας Προτεραιότητας	Χρονικός Προγραμματισμός			
	Α ΤΡΙΜΗΝΟ '15	Β ΤΡΙΜΗΝΟ '15	Γ ΤΡΙΜΗΝΟ '15	Δ ΤΡΙΜΗΝΟ '15
Αγροτική Παραγωγή – Ύδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα		■	■	
Τουρισμός – Πολιτισμός		■	■	
Υλικά – Μικροηλεκτρονική	■	■		
Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΠΠΕ)		■	■	
Ενεργειακά συστήματα και εφαρμογές			■	■

4. Δημιουργία του κατάλληλου μίγματος πολιτικών καινοτομίας στην ΠΔΕ - Πρόγραμμα Δράσης

4.1 Στρατηγική Στοχοθεσία έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ

Για την επίτευξη του κοινού οράματος για την έξυπνη εξειδίκευση στην ΠΔΕ και την αντιμετώπιση των διαπιστωμένων προκλήσεων σε αυτή την προσπάθεια επίτευξης του οράματος προτείνεται ένα Στρατηγικό Σχέδιο το οποίο περιλαμβάνει τέσσερις Στρατηγικές Προτεραιότητες που βρίσκονται σε άμεση συνάφεια με την πολιτική της συνοχής της περιόδου 2020 αλλά και με τις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας της έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ όπως αναλύθηκαν παραπάνω. Ως προς την πολιτική της συνοχής η συνάφεια έγκειται στο γεγονός ότι αξιοποιούνται οι θεματικοί στόχοι της E2020, που αφορούν την E&K, τις ΤΠΕ και την επιχειρηματικότητα, ενώ ως προς τις περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης η συνάφεια έγκειται στο γεγονός ότι οι προτεινόμενοι Τύποι Δράσεων αφορούν αυτές τις περιοχές προτεραιότητες.

Ειδικότερα, η στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης περιλαμβάνει τέσσερις Στρατηγικές Προτεραιότητες (ΣΠ), οι οποίες είναι οι εξής:

Στρατηγική Προτεραιότητα 1: Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ

Η ΣΠ 1 συνδέεται άμεσα με την πρόκληση για αύξηση και βελτίωση των επενδύσεων στη γνώση και στην αριστεία, για ενίσχυση της έρευνας και της καινοτομίας των επιχειρήσεων και την αύξηση την συνδεσιμότητας της έρευνας με τον παραγωγικό ιστό της Περιφέρειας καθώς και με την πρόκληση για αναχαίτιση του μεταναστευτικού ρεύματος κυρίως νέου επιστημονικού δυναμικού της περιφέρειας. Επίσης σε όρους κοινοτικής πολιτικής (θεματικοί στόχοι για τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία «ΕΔΕΤ») συνδέεται με τον Θεματικό Στόχο 1 «Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας».

Στρατηγική Προτεραιότητα 2: Βελτίωση της πρόσβασης σε Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), της χρήσης και ποιότητάς τους και αξιοποίησή τους στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ

Η ΣΠ 2 συνδέεται άμεσα με την πρόκληση για μετασχηματισμό της Περιφέρειας σε πρότυπο έξυπνης και ψηφιακής περιφέρειας και έμμεσα με την πρόκληση για αναδιάρθρωση, εκσυγχρονισμό και οικονομική διαφοροποίησης της περιφερειακής οικονομίας. Επίσης σε όρους κοινοτικής πολιτικής συνδέεται με τον Θεματικό Στόχο 2 «Ενίσχυση της πρόσβασης σε ΤΠΕ και της χρήσης και ποιότητάς τους».

Στρατηγική Προτεραιότητα 3: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων με αναδιάρθρωση, εκσυγχρονισμό και οικονομική διαφοροποίηση της περιφερειακής οικονομίας προσανατολισμένη στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ

Η ΣΠ 3 συνδέεται άμεσα με την πρόκληση για αναδιάρθρωση, εκσυγχρονισμό και οικονομική διαφοροποίησης της περιφερειακής οικονομίας και έμμεσα με την πρόκληση

για αναχαίτιση του μεταναστευτικού ρεύματος κυρίως νέου επιστημονικού δυναμικού της περιφέρειας. Επίσης σε όρους κοινοτικής πολιτικής συνδέεται με τον Θεματικό Στόχο 3 «Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων», ενώ υποστηρικτικά στην εν λόγω Προτεραιότητα δρα και ο Θεματικός Στόχος 8 «Πρώθηση της βιώσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων».

Στρατηγική Προτεραιότητα 4: Βελτίωση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας μέσω της αξιοποίησης των φυσικών και πολιτιστικών της πόρων, της ενεργειακής αναβάθμισης καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος

Η ΣΠ 4 συνδέεται άμεσα με την πρόκληση για την μετάβαση σε μια οικονομία φιλική στο περιβάλλον (βελτίωση ενεργειακής αποδοτικότητας επιχειρήσεων που περιλαμβάνονται σε τομείς προτεραιότητας της RIS3), αλλά και την αξιοποίηση του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος για την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας (κυρίως του τουριστικού τομέα). Σε όρους κοινοτικής πολιτικής συνδέεται με τους Θεματικούς Στόχους 4 «Στήριξη της μετάβασης προς την οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς» και 6 «Διαφύλαξη και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων». Ουσιαστικά στο πλαίσιο της συγκεκριμένης ΣΠ πρόκειται να υλοποιηθούν παρεμβάσεις που δρουν υποστηρικτικά προς τους τομείς προτεραιότητας της RIS 3.

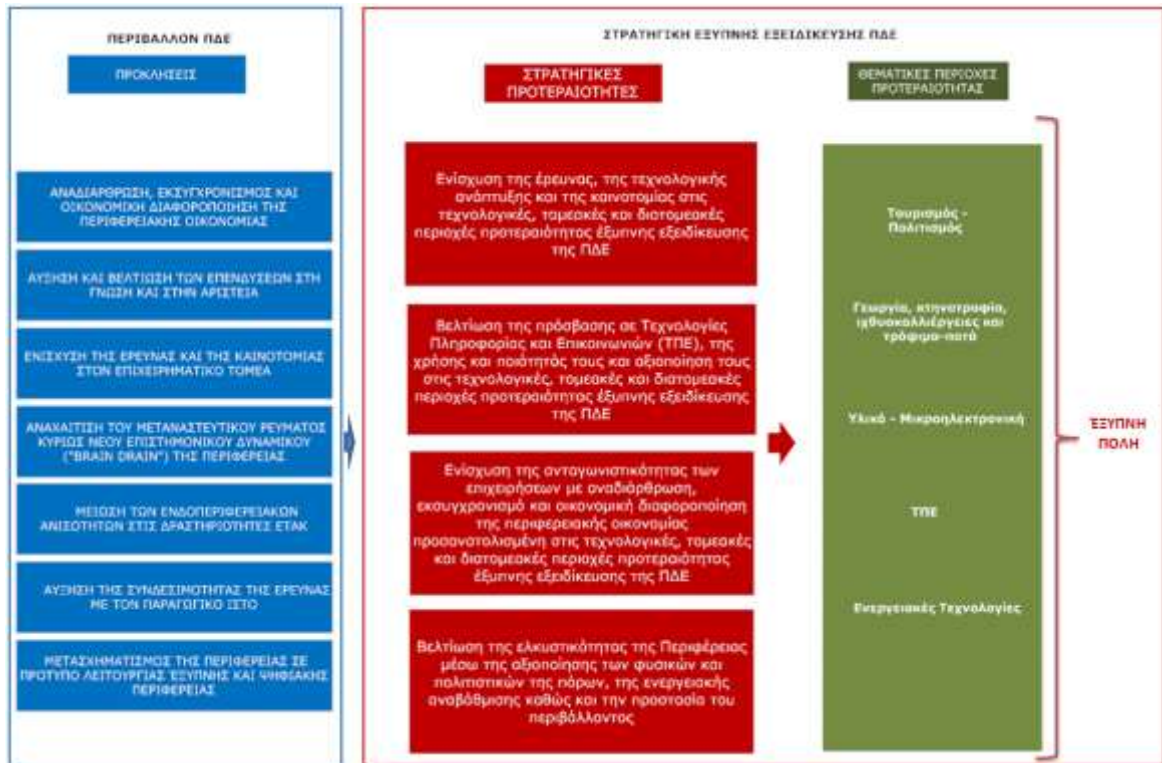
Οι παραπάνω στρατηγικές προτεραιότητες θα επιτευχθούν με παρεμβάσεις στις θεματικές προτεραιότητες της RIS3 της ΠΔΕ και ειδικότερα στην Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα, στον Τουρισμό – Πολιτισμό και στα Υλικά – Μικροηλεκτρονική, που αποτελούν δυναμικούς τομείς της Περιφέρειας αλλά και στις οριζόντιες θεματικές προτεραιότητες Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) και Ενεργειακές Εφαρμογές. ~~Οι παρεμβάσεις σε αυτές τις θεματικές προτεραιότητες έξυπνης εξειδίκευσης θα συμβάλλουν στην ανάπτυξη έξυπνων πόλεων στην ΠΔΕ.~~

Επιπρόσθετα, σημειώνεται ότι οι παρεμβάσεις σε αυτές τις θεματικές προτεραιότητες της έξυπνης εξειδίκευσης θα συμβάλλουν και στην ανάπτυξη «έξυπνων» πόλεων στην ΠΔΕ. Όπως αναφέρθηκε και στην ενότητα 3.3 οι «έξυπνες» πόλεις βασίζονται στην έξυπνη τεχνολογία, στην έξυπνη διακυβέρνηση, στην έξυπνη ενέργεια κλπ. Τα αποτελέσματα από τις παρεμβάσεις στις περιοχές προτεραιότητας RIS αναμένεται να συμβάλλουν στις παραπάνω πτυχές μιας έξυπνης πόλης. Για παράδειγμα:

- Η προαγωγή της έρευνας και καινοτομίας στους τομείς της RIS (όπως Υλικά και μικροηλεκτρονική, ΤΠΕ, Ενεργειακές Εφαρμογές), η προώθηση της ευρυζωνικότητας, καθώς και η αξιοποίηση των ΤΠΕ για την προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών σε τομείς όπως Τουρισμός – Πολιτισμός, Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα κ.α. συμβάλλουν στην διάσταση «Έξυπνη Τεχνολογία».
- Η δημιουργία ηλεκτρονικών υποδομών και υπηρεσιών σε τομείς προτεραιότητας της RIS (όπως Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα, Τουρισμός – Πολιτισμός, Υλικά και μικροηλεκτρονική κ.α.) με στόχο την αύξηση των προσφερόμενων υπηρεσιών ΤΠΕ σε επιχειρήσεις και πολίτες, συμβάλλει στην διάσταση «Έξυπνη Διακυβέρνηση», όπως επίσης και στον μετασχηματισμό της συνολικά της Δυτικής Ελλάδας σε «έξυπνη» περιφέρεια.

- Οι επενδύσεις σε επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε τομείς της RIS για την ενεργειακή τους αναβάθμιση και την χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας συμβάλλει στην διάσταση «Έξυπνη Ενέργεια».

Σχήμα 22: Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης ΠΔΕ

4.2 Πυλώνες χρηματοδότησης της στρατηγικής για την έξυπνη εξειδίκευση της ΠΔΕ

Η περιφερειακή στρατηγική για την έξυπνη εξειδίκευση θα βασιστεί στην κινητοποίηση όλων των πηγών χρηματοδότησης που θα διατεθούν για την υλοποίηση δράσεων καινοτομίας και ΤΠΕ, ανεξαρτήτως από τον φορέα που θα αναλάβει τη διαχείριση των μέτρων. Για το σκοπό αυτό προβλέπεται η αξιοποίηση πόρων από τα Επενδυτικά και Διαρθρωτικά Ταμεία της Ε.Ε. στο πλαίσιο της Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020, Πόρων που άλλα προγράμματα της ΕΕ, Εθνικών πόρων καθώς και μόχλευση πόρων από τον ιδιωτικό τομέα.

Συνοπτικά η στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ αναμένεται να χρηματοδοτηθεί από τους κάτωθι πυλώνες:

- Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το οποίο θα συγχρηματοδοτήσει δράσεις στην Ε&Κ, στις ΤΠΕ και στις ΜΜΕ που συνδέονται με τις θεματικές περιοχές προτεραιότητας για την έξυπνη εξειδίκευση
- Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), το οποίο θα συγχρηματοδοτήσει δράσεις ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού που συνδέονται με τις θεματικές περιοχές προτεραιότητας για την έξυπνη εξειδίκευση

- Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) το οποίο θα συγχρηματοδοτήσει δράσεις για την ενίσχυση της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας
- Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ) το οποίο θα συγχρηματοδοτήσει δράσεις για την ενίσχυση της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας του τομέα της αλιείας και των υδατοκαλλιιεργειών
- Εθνικοί πόροι
- Πρόγραμμα Ορίζοντα 2020, το οποίο αποτελεί το χρηματοδοτικό πλαίσιο της ΕΕ για την Έρευνα και την Καινοτομία που θα καλύψει την περίοδο 2014-2020
- Πρόγραμμα COSME το οποίο είναι πρόγραμμα της ΕΕ για την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) που λειτουργεί από το 2014 έως το 2020
- Ιδιωτική πρωτοβουλία

Ειδικά σε ότι αφορά τα Επιχειρησιακά Προγράμματα της Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020 βασικές πηγές χρηματοδότησης της Περιφερειακής Στρατηγικής αναμένεται να αποτελέσουν:

- Το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ) Δυτικής Ελλάδας
- Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα & Καινοτομία» (ΕΠΑνΕΚ)
- Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ)
- Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα ΕΠ Αλιεία και Θάλασσα

4.3 Ανάλυση των στρατηγικών προτεραιοτήτων έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ

4.3.1 Γενικό πλαίσιο

Στην ενότητα αυτή γίνεται η εξειδίκευση του Επιχειρησιακού σκέλους της Περιφερειακής RIS3. Στο πλαίσιο αυτό, για κάθε στρατηγική προτεραιότητα παρουσιάζεται:

- η λογική της παρέμβασης
- η γενική στοχοθεσία η οποία εξειδικεύεται σε ειδικούς στόχους
- τα αναμενόμενα αποτελέσματα
- οι Τύποι Δράσεων που αναμένονται να υλοποιηθούν

Κάθε Τύπος Δράσης αναλύεται ως προς τα ακόλουθα:

- Συνοπτική περιγραφή φυσικού αντικειμένου
- Παρεμβάσεις που αναμένεται να υλοποιηθούν για κάθε περιοχή προτεραιότητας της RIS3
- Ενδεικτικές ομάδες ωφελουμένων και δικαιούχων
- Δυνητικές πηγές χρηματοδότησης
- Κριτήρια επιλογής

Τέλος, σε ότι αφορά τον χρονικό και οικονομικό προγραμματισμό του Προγράμματος Δράσης της Περιφερειακής RIS3 στοιχεία παρουσιάζονται στην ενότητα 4.5 του παρόντος.

4.3.2 Στρατηγική Προτεραιότητα 1: Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ

Λογική παρέμβασης

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, συγκριτικά με τις υπόλοιπες περιφέρειες της χώρας, χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη σημαντικού δυναμικού φορέων ερευνητικής και τεχνολογικής δραστηριότητας και ερευνητών σε τομείς έντασης γνώσης και στην παρουσία αξιόλογων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Ωστόσο ο τομέας δεν παρουσιάζει την αναμενόμενη αποτελεσματικότητα, με βάση τις ανεπτυγμένες υποδομές και τις δαπάνες που γίνονται για Έρευνα και Καινοτομία στην Περιφέρεια. Λαμβάνοντας υπόψη τις καινοτομικές επιδόσεις και τις συνεπαγόμενες αναπτυξιακές ανάγκες της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας ειδική μέριμνα θα δοθεί στην ενίσχυση των υποδομών έρευνας και καινοτομίας και των δυνατοτήτων αριστείας, στην ενίσχυση των επενδύσεων στην έρευνα και την καινοτομία και την διασύνδεση ανάμεσα στις επιχειρήσεις, τα κέντρα Ε&Κ και την τριτοβάθμια εκπαίδευση αλλά και στην αξιοποίηση των νέων προγραμμάτων της ΕΕ για έρευνα και τεχνολογία για την περίοδο 2014-2020.

Γενικός Στόχος

Στόχο της συγκεκριμένης στρατηγικής προτεραιότητας αποτελεί η ενίσχυση των υποδομών έρευνας και καινοτομίας (Ε&Κ) και των δυνατοτήτων αριστείας στον τομέα της Ε&Κ καθώς και προώθησης κέντρων επάρκειας, η προώθηση των επιχειρηματικών επενδύσεων στην έρευνα και καινοτομία, και διασύνδεση και συνέργεια ανάμεσα στις επιχειρήσεις τα κέντρα Ε&Κ και την τριτοβάθμια εκπαίδευση και η ανάπτυξη της διασύνδεσης και των συνεργειών με το Πρόγραμμα Ορίζοντα 2020 με στόχο την προώθηση των τεχνολογικών, τομεακών και διατομεακών περιοχών προτεραιότητας της ΠΔΕ.

Ειδικό Στόχοι

- ΕΣ 1.1.Αύξηση της παραγωγικότητας των φορέων έρευνας και καινοτομίας σε τομείς προτεραιότητας της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης
- ΕΣ 1.2.Αύξηση της συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα στην έρευνα και καινοτομία

Αναμενόμενα Αποτελέσματα

- Αύξηση των δαπανών των επιχειρήσεων για έρευνα και καινοτομία
- Μείωση του αριθμού ερευνητών που εγκαταλείπουν την Περιφέρεια
- Δημιουργία νέων και αναβάθμιση υφιστάμενων Ερευνητικών Κέντρων και Κέντρων Αριστείας
- Δημιουργία κέντρων αριστείας σε κρίσιμους τομείς (Key Enabling Technologies KETs)
- Ανάδειξη των τομέων εκείνων όπου η ΠΔΕ εμφανίζει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα (π.χ. Γεωργία, κτηνοτροφία, Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα-ποτά, Τουρισμός – Πολιτισμός, Προηγμένα υλικά και Μικροηλεκτρονική κ.α.)

Περιγραφή Τύπων Δράσεων

Παρακάτω περιγράφονται οι τύποι δράσεων που αναμένονται να υλοποιηθούν για την επίτευξη των Ειδικών Στόχων.

ΕΣ 1.1. Αύξηση της παραγωγικότητας των φορέων έρευνας και καινοτομίας σε τομείς προτεραιότητας της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης

Τύπος Δράσης 1.1.1 «Ενίσχυση των φορέων έρευνας και καινοτομίας»

Συνοπτική περιγραφή

Αφορά την ενίσχυση της ικανότητας των Ερευνητικών Κέντρων και Κέντρων Αριστείας για αριστεία στον τομέα της έρευνας και καινοτομίας, με επενδύσεις σε υποδομές και εξοπλισμό έρευνας, σε τομείς προτεραιότητας της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης.

Ενδεικτικές δράσεις

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται δράσεις που αναμένεται να υλοποιηθούν καθώς και οι κύριοι τομείς προτεραιότητας της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης τους οποίους έχουν εφαρμογή.

Προτεραιότητες RIS	Ενδεικτικές δράσεις
Υλικά και μικροηλεκτρονική ΤΠΕ Ενεργειακές Εφαρμογές	<ul style="list-style-type: none"> • Ενίσχυση εξοπλισμού εργαστηρίων Πανεπιστημίων και Ερευνητικών Κέντρων εφαρμοσμένης έρευνας • Υποστήριξη ερευνητικών δραστηριοτήτων για την δικτύωση των φορέων με κέντρα αριστείας εκτός περιφέρειας (π.χ. κινητικότητα ερευνητών, ενίσχυση κοινής έρευνας σε τομείς αιχμής κλπ). • Έργα και δράσεις από το δίκτυο αξιολόγησης ESFRI (European Strategy Forum for Research Infrastructures) της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας, στα οποία οι φορείς έρευνας και καινοτομίας της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας έχουν συντονιστικό ρόλο και παρουσιάζουν αριστεία (π.χ. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Έρευνας, κλπ).

Σημειώνεται ότι η εξειδίκευση των δράσεων ανά τομέα προτεραιότητας της RIS θα γίνει μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας της επιχειρηματικής ανακάλυψης ανά τομέα προτεραιότητας.

Βασικοί ωφελούμενοι (ομάδες στόχου)

- Επιστημονικό και Ερευνητικό δυναμικό της ΠΔΕ

Ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων

- Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
- Ερευνητικοί Φορείς

Δυνητικές πηγές χρηματοδότησης

- ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020
- ΕΠΑνΕΚ 2014-2020
- Πρόγραμμα HORIZON 2020
- Λοιπά προγράμματα ΕΕ
- Ιδιωτική συμμετοχή

Κριτήρια επιλογής πράξεων

Οι προτεινόμενες για χρηματοδότηση πράξεις θα πρέπει:

- Να εντάσσονται στις περιοχές προτεραιότητας της RIS3
- Να εναρμονίζονται με τους επιμέρους όρους και προϋποθέσεις που θέτουν οι πηγές χρηματοδότησης.

ΕΣ 1.2.Αύξηση της συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα στην έρευνα και καινοτομία

Τύπος Δράσης 1.2.1 «Ενίσχυση υποδομών έρευνας και καινοτομίας σε επιχειρήσεις και συνεργατικούς σχηματισμούς τους (clusters)»

Συνοπτική περιγραφή

Μέσω της δράσης θα υποστηριχθεί η αύξηση της ερευνητικής δραστηριότητας και της καινοτομίας στον επιχειρηματικό τομέα, καθώς και η περαιτέρω ενσωμάτωση της έρευνας και της καινοτομίας στην παραγωγική διαδικασία μέσω της ενίσχυσης των υποδομών έρευνας και καινοτομίας σε επιχειρήσεις και συνεργατικούς σχηματισμούς τους.

Ενδεικτικές δράσεις

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται δράσεις που αναμένεται να υλοποιηθούν καθώς και οι κύριοι τομείς προτεραιότητας της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης τους οποίους έχουν εφαρμογή.

Προτεραιότητες RIS	Ενδεικτικές δράσεις
Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα Τουρισμός Πολιτισμός Υλικά και μικροηλεκτρονική ΤΠΕ Ενεργειακές Εφαρμογές	<ul style="list-style-type: none"> • Ενίσχυση του ερευνητικού εξοπλισμού σε υφιστάμενα και νέα τμήματα Έρευνας και Καινοτομίας μεμονωμένων επιχειρήσεων • Ενίσχυση του ερευνητικού εξοπλισμού σε υφιστάμενα και νέα τμήματα Έρευνας και Καινοτομίας σε συνεργατικούς σχηματισμούς επιχειρήσεων. <p>Οι δράσεις αυτές αναμένεται να εφαρμοστούν κυρίως στους τομείς «Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα», «Υλικά και μικροηλεκτρονική» και ΤΠΕ και σε μικρότερο βαθμό στον «Τουρισμό - Πολιτισμό» και «Ενεργειακές Εφαρμογές».</p>

Σημειώνεται ότι η εξειδίκευση των δράσεων ανά τομέα προτεραιότητας της RIS θα γίνει μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας της επιχειρηματικής ανακάλυψης ανά τομέα προτεραιότητας.

Βασικοί ωφελούμενοι (ομάδες στόχου)

- Επιχειρήσεις
- Επιχειρηματικοί συνεργατισμοί (clusters) οποιασδήποτε μορφής (πχ. συμπράξεις, συνεταιρισμοί κλπ.)

Ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων

- Επιχειρήσεις
- Επιχειρηματικοί συνεργατισμοί (clusters) οποιασδήποτε μορφής (πχ. συμπράξεις, συνεταιρισμοί κλπ.)

Δυνητικές πηγές χρηματοδότησης

- ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020
- ΕΠΑνΕΚ 2014-2020
- ΠΑΑ 2014-2020 & Πρόγραμμα Θάλασσα και Αλιεία 2014-2020
- Πρόγραμμα HORIZON 2020
- Λοιπά προγράμματα ΕΕ
- Ιδιωτική συμμετοχή

Κριτήρια επιλογής πράξεων

Οι προτεινόμενες για χρηματοδότηση πράξεις θα πρέπει:

- Να εντάσσονται στις περιοχές προτεραιότητας της RIS3
- Να εναρμονίζονται με τους επιμέρους όρους και προϋποθέσεις που θέτουν οι πηγές χρηματοδότησης.

Τύπος Δράσης 1.2.2 «Ενίσχυση σχεδίων έρευνας ανάπτυξης & καινοτομίας στους τομείς προτεραιότητας της RIS3»

Συνοπτική περιγραφή

Περιλαμβάνει την προώθηση καινοτόμων σχεδίων έρευνας ανάπτυξης και καινοτομίας στον τομέα της μεταποίησης/τυποποίησης προϊόντων σε τομείς προτεραιότητας της RIS3. Ειδικότερα, θα αφορά την ενίσχυση ανάπτυξης συνεργασιών επιχειρήσεων της Περιφέρειας με ακαδημαϊκά και ερευνητικά κέντρα στο πλαίσιο ερευνητικών κοινοπραξιών μεσοπρόθεσμης διάρκειας, με στόχο την ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών ή τεχνολογική βελτίωση υφιστάμενων προϊόντων σε τομείς προτεραιότητας της περιφερειακής στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης.

Ενδεικτικές δράσεις

Ανά περιοχή προτεραιότητας της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης ενδεικτικές δράσεις που αναμένεται να υλοποιηθούν είναι:

Προτεραιότητες RIS3	Ενδεικτικές δράσεις
Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα	Ενίσχυση ανάπτυξης συνεργασιών επιχειρήσεων της Περιφέρειας με ακαδημαϊκά και ερευνητικά κέντρα για την: <ul style="list-style-type: none"> • ανάπτυξη νέων προϊόντων, • βελτίωση ποιότητας παραγωγής, πιστοποίησης, συσκευασίας εξοικονόμησης ενέργειας με χρήση ενεργητικών και παθητικών μέσων κλπ.

<p>Τουρισμός Πολιτισμός</p>	<p>Ενίσχυση της συνεργασίας επιχειρήσεων και ακαδημαϊκών φορέων και ερευνητικών φορέων, για την ανάδειξη της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων τουρισμού – πολιτισμού της Περιφέρειας:</p>
<p>Υλικά και μικροηλεκτρονική</p>	<ul style="list-style-type: none"> • διασύνδεση αρχαιολογικής έρευνας με πολιτιστικό τουρισμό • τουρισμού – αγροδιατροφής • τουρισμού –υγείας • τουρισμού – περιβάλλοντος • χρησιμοποίηση ΑΠΕ στην λειτουργία επιχειρήσεων τουριστικού τομέα κλπ). • Ανάπτυξη καινοτόμων τεχνολογιών στους τομείς των εξελιγμένων υλικών/νανοτεχνολογίας και της μικροηλεκτρονικής (βλ. παράρτημα ΙΙΙ με προτάσεις που προέκυψαν από το θεματικό εργαστήριο για την επιχειρηματική ανακάλυψη στον τομέα αυτό).
<p>ΤΠΕ</p>	
<p>Ενεργειακές Εφαρμογές</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη καινοτόμων τεχνολογιών αντιρρυπαντικής προστασίας με έμφαση στη ρύπανση της θάλασσας και του αέρα. • Ανάπτυξη καινοτόμων τεχνολογιών για την προστασία και οικολογική αποκατάσταση υδάτινων σωμάτων (ποταμιών, λιμνών, υδροτόπων) σε τουριστικές περιοχές και σε περιοχές σημαντικές για την αλιεία και υδατοκαλλιέργεια κλπ. • Ανάπτυξη τεχνολογιών ανάκτησης, ανακύκλωσης και επαναχρησιμοποίησης υλικών • Ανάπτυξη καινοτόμων εφαρμογών και τεχνολογιών αιχμής για τη διαχείριση βιο-αποβλήτων και βιομηχανικών αποβλήτων και την ενεργειακή αξιοποίηση τους ειδικά από τον τομέα της αγροβιοδιατροφής.

Σημειώνεται ότι η ολοκλήρωση της διαδικασίας της επιχειρηματικής ανακάλυψης ανά τομέα προτεραιότητας της RIS θα συμβάλλει στην περαιτέρω ανάπτυξη και εξειδίκευση των δράσεων που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του συγκεκριμένου Τύπου Δράσης. ~~ανά τομέα προτεραιότητας της RIS θα γίνει μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας της επιχειρηματικής ανακάλυψης ανά τομέα προτεραιότητας.~~

Βασικοί ωφελούμενοι (ομάδες στόχου)

- Ερευνητικοί φορείς
- Ακαδημαϊκά Ιδρύματα
- Επιχειρήσεις
- Επιχειρηματικοί συνεργατισμοί (clusters) οποιασδήποτε μορφής (πχ. συμπράξεις, συνεταιρισμοί κλπ.)

Ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων

- Ερευνητικοί φορείς
- Ακαδημαϊκά Ιδρύματα
- Επιχειρήσεις
- Επιχειρηματικοί συνεργατισμοί (clusters) οποιασδήποτε μορφής (πχ. συμπράξεις, συνεταιρισμοί κλπ.)

Δυναμικές πηγές χρηματοδότησης

- ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020
- ΕΠΑνΕΚ 2014-2020
- Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020
- Πρόγραμμα HORIZON 2020
- Λοιπά προγράμματα ΕΕ
- Ιδιωτική συμμετοχή

Κριτήρια επιλογής πράξεων

Οι προτεινόμενες για χρηματοδότηση πράξεις θα πρέπει:

- Να εντάσσονται στις περιοχές προτεραιότητας της RIS3
- Να εναρμονίζονται με τους επιμέρους όρους και προϋποθέσεις που θέτουν οι πηγές χρηματοδότησης.

Τύπος Δράσης 1.2.3 «Προώθηση Διεθνικών ερευνητικών έργων για ΜΜΕ»

Συνοπτική περιγραφή

Μέσω του συγκεκριμένου τύπου δράσης επιδιώκεται η αύξηση της έρευνας και της καινοτομίας στον επιχειρηματικό τομέα και η περαιτέρω ενσωμάτωση της έρευνας και της καινοτομίας διεθνούς επιπέδου στην παραγωγική διαδικασία μέσω της προώθησης διεθνικών ερευνητικών έργων.

Ενδεικτικές δράσεις

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται δράσεις που αναμένεται να υλοποιηθούν καθώς και οι κύριοι τομείς προτεραιότητας της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης τους οποίους έχουν εφαρμογή.

Προτεραιότητες RIS	Ενδεικτικές δράσεις
Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα Τουρισμός Πολιτισμός Υλικά και μικροηλεκτρονική	<ul style="list-style-type: none"> • Ενίσχυση έργων διεθνικών συνεργασιών σε τομείς του Ορίζοντα 2020, που εντάσσονται στο πλαίσιο ευρωπαϊκών δικτύων ERA-NET στα οποία συμμετέχει η ΠΔΕ κ.α. • Ενίσχυση συμπληρωματικών δράσεων για τη συνεργασία με επιχειρήσεις της περιφέρειας ώστε να προκύπτουν προϊόντα και υπηρεσίες από την εκμετάλλευση των αποτελεσμάτων και καινοτομιών έργων του προγράμματος Ορίζον 2020 • Ανάπτυξη συνεργασιών και συνεργατικών δράσεων

<p style="text-align: center;">ΤΠΕ</p> <p>Ενεργειακές Εφαρμογές</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Υποστήριξη διεθνούς δικτύωσης επιχειρήσεων της Περιφέρειας, ιδίως ΜΜΕ, με επιχειρήσεις και ερευνητικά κέντρα του εξωτερικού. <p>Έμφαση θα δοθεί σε προγράμματα έρευνας και καινοτομίας στους NMP τομείς (Nanotechnology – Materials – Production) με εστίαση σε υλικά υψηλής τεχνολογίας (βιοϋλικά, γραφένιο, δραστικές ουσίες κ.α.). Στη προσπάθεια αυτή η ΠΔΕ θα αξιοποιήσει την εμπειρία που αποκτήθηκε από την επιτυχή συμμετοχή στα ευρωπαϊκά προγράμματα ERANET (MANUNET I & II , LEADERA και INCOMERA). Τα Πανεπιστημιακά ιδρύματα, οι ερευνητικοί φορείς και οι λοιποί φορείς καινοτομίας που δραστηριοποιούνται στην ΠΔΕ (Επιστημονικό Πάρκο Πατρών, CORALIA-PATRAS INNOHUB) θα διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο σε αυτή την προσπάθεια.</p>
---	--

Σημειώνεται ότι η ολοκλήρωση της διαδικασίας της επιχειρηματικής ανακάλυψης ανά τομέα προτεραιότητας της RIS θα συμβάλλει στην περαιτέρω ανάπτυξη και εξειδίκευση των δράσεων που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του συγκεκριμένου Τύπου Δράσης. Σημειώνεται ότι η εξειδίκευση των δράσεων ανά τομέα προτεραιότητας της RIS θα γίνει μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας της επιχειρηματικής ανακάλυψης ανά τομέα προτεραιότητας.

Βασικοί ωφελούμενοι (ομάδες στόχου)

- Ερευνητικοί φορείς
- Ακαδημαϊκά Ιδρύματα
- Επιχειρήσεις
- Επιχειρηματικοί συνεργατισμοί (clusters) οποιασδήποτε μορφής (πχ. συμπράξεις, συνεταιρισμοί κλπ.)

Ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων

- Ερευνητικοί φορείς
- Ακαδημαϊκά Ιδρύματα
- Επιχειρήσεις
- Επιχειρηματικοί συνεργατισμοί (clusters) οποιασδήποτε μορφής (πχ. συμπράξεις, συνεταιρισμοί κλπ.)

Δυνητικές πηγές χρηματοδότησης

- ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020
- ΕΠΑνΕΚ 2014-2020
- ΠΑΑ 2014-2020 & Πρόγραμμα Θάλασσα και Αλιεία 2014-2020
- Λοιπά προγράμματα ΕΕ
- Ιδιωτική συμμετοχή

Κριτήρια επιλογής πράξεων

Οι προτεινόμενες για χρηματοδότηση πράξεις θα πρέπει:

- Να εντάσσονται στις περιοχές προτεραιότητας της RIS3
- Να εναρμονίζονται με τους επιμέρους όρους και προϋποθέσεις που θέτουν οι πηγές χρηματοδότησης.

Τύπος Δράσης 1.2.4 «Στήριξη δράσεων Horizon 2020»

Συνοπτική περιγραφή

Στον συγκεκριμένο τύπο δράσης περιλαμβάνεται η υποστήριξη των ενδιαφερομένων φορέων για την συμμετοχή τους στο πρόγραμμα ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ 2020 στους τομείς προτεραιότητας της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης.

Ενδεικτικές δράσεις

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται δράσεις που αναμένεται να υλοποιηθούν καθώς και οι κύριοι τομείς προτεραιότητας της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης τους οποίους έχουν εφαρμογή.

Προτεραιότητες RIS	Ενδεικτικές δράσεις
Υλικά και μικροηλεκτρονική ΤΠΕ Ενεργειακές Εφαρμογές	<ul style="list-style-type: none"> Υποστήριξη της προετοιμασίας του σχήματος για την μελέτη οικονομικής βιωσιμότητας και ολοκλήρωση της πρότασης για συμμετοχή στο πρόγραμμα ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ 2020 Κάλυψη δαπανών παγίων (capacity building) Δράσεις συνεργειών με τον Ορίζοντα όπως τα εταιρικά σχήματα καινοτομίας (Joint Technology Initiatives) κ.α.

Σημειώνεται ότι η εξειδίκευση των δράσεων ανά τομέα προτεραιότητας της RIS θα γίνει μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας της επιχειρηματικής ανακάλυψης ανά τομέα προτεραιότητας.

Βασικοί ωφελούμενοι (ομάδες στόχου)

- Επιχειρήσεις
- Επιχειρηματικοί συνεργατισμοί (clusters) οποιασδήποτε μορφής (πχ. συμπράξεις, συνεταιρισμοί κλπ.)
- Επιστημονικό και Ερευνητικό δυναμικό της ΠΔΕ
- Ερευνητικοί φορείς
- Ακαδημαϊκά Ιδρύματα

Ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων

- Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
- Ερευνητικοί Φορείς
- Επιχειρήσεις
- Επιχειρηματικοί συνεργατισμοί (clusters) οποιασδήποτε μορφής (πχ. συμπράξεις, συνεταιρισμοί κλπ.)

Δυναμικές πηγές χρηματοδότησης

- ΕΠΑνΕΚ 2014-2020

Κριτήρια επιλογής πράξεων

Οι προτεινόμενες για χρηματοδότηση πράξεις θα πρέπει:

- Να εντάσσονται στις περιοχές προτεραιότητας της RIS3
- Να εναρμονίζονται με τους επιμέρους όρους και προϋποθέσεις που θέτουν οι πηγές χρηματοδότησης.

Τύπος Δράσης 1.2.5 «Δράσεις ενίσχυσης ερευνητικού δυναμικού»

Συνοπτική περιγραφή

Αφορά παρεμβάσεις για την αναβάθμιση για την ανάπτυξη και αναβάθμιση του ερευνητικού δυναμικού της περιφέρειας.

Ενδεικτικές δράσεις

Προτεραιότητες RIS3	Ενδεικτικές δράσεις
<p>Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα</p> <p>Τουρισμός Πολιτισμός</p> <p>Υλικά και μικροηλεκτρονική</p> <p>ΤΠΕ</p> <p>Ενεργειακές Εφαρμογές</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Προγράμματα εκπαίδευσης και μετεκπαίδευσης του ερευνητικού δυναμικού σε ταχέως αναπτυσσόμενες καινοτόμες τεχνολογίες

Σημειώνεται ότι η εξειδίκευση των δράσεων ανά τομέα προτεραιότητας της RIS θα γίνει μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας της επιχειρηματικής ανακάλυψης ανά τομέα προτεραιότητας.

Βασικοί ωφελούμενοι (ομάδες στόχου)

- Επιστημονικό και Ερευνητικό δυναμικό της ΠΔΕ

Ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων

- Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
- Ερευνητικοί Φορείς
- Επιχειρήσεις
- Επιχειρηματικοί συνεργατισμοί (clusters) οποιασδήποτε μορφής (πχ. συμπράξεις, συνεταιρισμοί κλπ.)

Δυνητικές πηγές χρηματοδότησης

- ΕΠΑνΕΚ 2014-2020
- ΠΑΑ 2014-2020 & Πρόγραμμα Θάλασσας και Αλιείας 2014-2020
- Πρόγραμμα HORIZON 2020
- Λοιπά προγράμματα ΕΕ

- Ιδιωτική συμμετοχή

Κριτήρια επιλογής πράξεων

Οι προτεινόμενες για χρηματοδότηση πράξεις θα πρέπει:

- Να εντάσσονται στις περιοχές προτεραιότητας της RIS3
- Να εναρμονίζονται με τους επιμέρους όρους και προϋποθέσεις που θέτουν οι πηγές χρηματοδότησης.

4.3.3 Στρατηγική Προτεραιότητα 2: Βελτίωση της πρόσβασης σε Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), της χρήσης και ποιότητάς τους και αξιοποίηση τους στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ

Λογική παρέμβασης

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας αν και έχει τη δυναμική υποδομών και ανθρώπινων πόρων, ώστε να αποτελέσει πρότυπο λειτουργίας Ψηφιακής Περιφέρειας εντούτοις παρά την σημαντική πρόοδο εμφανίζει ιδιαίτερα χαμηλές επιδόσεις τόσο στην χρήση Η/Υ και Διαδικτύου όσο και στη χρήση των ηλεκτρονικά διαθέσιμων δημόσιων υπηρεσιών προς τον πολίτη και προς τις επιχειρήσεις. Παράλληλα οι ΤΠΕ δεν αξιοποιούνται επαρκώς για την ανάπτυξη και την προώθηση των δυναμικών τομέων της περιφερειακής οικονομίας της Δυτικής Ελλάδας όπως πολιτισμός, τουρισμός, περιβάλλον και αγροτική οικονομία.

Γενικός Στόχος

Στόχο της συγκεκριμένης στρατηγικής προτεραιότητας αποτελεί η επέκταση των ευρυζωνικών υπηρεσιών και δικτύων υψηλών ταχυτήτων και ενίσχυση της ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών και δικτύων για την ψηφιακή οικονομία, η ανάπτυξη νέων καινοτομικών προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ και η ενίσχυση εφαρμογών ΤΠΕ στις περιοχές προτεραιότητας για την έξυπνη εξειδίκευση της ΠΔΕ.

Ειδικό Στόχοι

- ΕΣ 2.1. Μείωση του «ευρυζωνικού χάσματος» μεταξύ των πλέον μειονεκτικών περιοχών (ορεινών και αγροτικών) και των περιοχών στις οποίες ήδη προσφέρονται ευρυζωνικές υπηρεσίες.
- ΕΣ 2.2. Αύξηση των επιχειρήσεων που εκσυγχρονίζονται ως προς την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ
- ΕΣ 2.3. Αύξηση των προσφερόμενων υπηρεσιών ΤΠΕ σε επιχειρήσεις και πολίτες

Αναμενόμενα Αποτελέσματα

- Μείωση του «ευρυζωνικού χάσματος» μεταξύ των πλέον μειονεκτικών περιοχών (ορεινών και αγροτικών) και των περιοχών στις οποίες ήδη προσφέρονται ευρυζωνικές υπηρεσίες.
- Αύξηση της χρήσης του Διαδικτύου και των ΤΠΕ από τις ΜΜΕ, βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των ΜΜΕ.
- Αύξηση των ηλεκτρονικών δημόσιων υπηρεσιών που προσφέρονται μέσω εφαρμογών ΤΠΕ στους πολίτες και τις επιχειρήσεις.
- Αύξηση της διείσδυσης των πολιτών και των επιχειρήσεων στις υπηρεσίες ηλεκτρονικής διακυβέρνησης που προσφέρουν οι δημόσιες υπηρεσίες.

Περιγραφή Τύπων Δράσεων

Παρακάτω περιγράφονται οι τύποι δράσεων που αναμένονται να υλοποιηθούν για την επίτευξη των Ειδικών Στόχων.

ΕΣ 2.1. Μείωση του «ευρυζωνικού χάσματος» μεταξύ των πλέον μειονεκτικών περιοχών (ορεινών και αγροτικών) και των περιοχών στις οποίες ήδη προσφέρονται ευρυζωνικές υπηρεσίες

Τύπος Δράσης 2.1.1 «Αξιοποίηση και επέκταση μητροπολιτικών δικτύων οπτικών ινών και προώθηση ευρυζωνικότητας σε απομακρυσμένες περιοχές»

Συνοπτική περιγραφή

Στόχος είναι η επέκταση και αναβάθμιση υφιστάμενων δικτύων ελεύθερης ασύρματης πρόσβασης, επέκταση μητροπολιτικών δικτύων οπτικών ινών και προώθηση ευρυζωνικότητας με την ανάπτυξη ασύρματων υποδομών έξυπνων πόλεων στις επιχειρήσεις.

Ενδεικτικές δράσεις

Προτεραιότητες RIS3	Ενδεικτικές δράσεις
ΤΠΕ	<ul style="list-style-type: none"> • Γεφύρωση Ψηφιακού Χάσματος & ανάπτυξη ευρυζωνικών υποδομών νέας γενιάς (NGA) • Δημιουργία και την ανάπτυξη υποδομών για τις υπηρεσίες νέφους.

Σημειώνεται ότι η εξειδίκευση των δράσεων ανά τομέα προτεραιότητας της RIS θα γίνει μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας της επιχειρηματικής ανακάλυψης ανά τομέα προτεραιότητας.

Βασικοί ωφελούμενοι (ομάδες στόχου)

- Πολίτες
- Επιχειρήσεις
- Δημόσιοι οργανισμοί
- Ερευνητικοί φορείς
- Ακαδημαϊκά Ιδρύματα

Ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων

- Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας
- Δήμοι

Δυναμικές πηγές χρηματοδότησης

- ΕΠΑνΕΚ 2014-2020
- Ιδιωτική συμμετοχή

Κριτήρια επιλογής πράξεων

Οι προτεινόμενες για χρηματοδότηση πράξεις θα πρέπει:

- Να εντάσσονται στις περιοχές προτεραιότητας της RIS3
- Να εναρμονίζονται με τους επιμέρους όρους και προϋποθέσεις που θέτουν οι πηγές χρηματοδότησης.

ΕΣ 2.2. Αύξηση των επιχειρήσεων που εκσυγχρονίζονται ως προς την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ

Τύπος Δράσης 2.2.1 «Αξιοποίηση των ΤΠΕ για την προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών σε δυναμικούς παραγωγικούς τομείς της περιφερειακής οικονομίας με προτεραιότητα στις αρχές του Ανοικτού Λογισμικού (πολιτισμός, τουρισμός, αγροτική οικονομία κλπ.)»

Συνοπτική περιγραφή

Περιλαμβάνει τη δημιουργία ηλεκτρονικών εφαρμογών για την προώθηση και αξιοποίηση του τουριστικού, πολιτιστικού και αγροτικού προϊόντος, ανάπτυξη διαδικτυακών προγραμμάτων εκπαίδευσης προώθησης των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης, ενίσχυση της χρήσης του Ανοικτού Λογισμικού σε τοπικό επίπεδο κ.α.

Ενδεικτικές δράσεις

Προτεραιότητες RIS3	Ενδεικτικές δράσεις
Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα Τουρισμός Πολιτισμός Υλικά και μικροηλεκτρονική ΤΠΕ Ενεργειακές Εφαρμογές	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη υπηρεσιών και εφαρμογών για τον εμπλουτισμό της εμπειρίας και ανάδειξη των τουριστικών πόρων π.χ. εικονικοποίηση υπηρεσιών και υποδομών μέσω διαδραστικών εφαρμογών κινητών συσκευών και παιχνιδιών (Mobile Applications&Games) • Ανάπτυξη Ψηφιακής Σήμανσης - ψηφιακές εφαρμογές αγορών, ψηφιακές ξεναγήσεις • Εφαρμογές για έξυπνα κινητά τηλέφωνα • e-ticketing, ηλεκτρονικές υπηρεσίες τουριστικού προϊόντος κλπ.

Σημειώνεται ότι η εξειδίκευση των δράσεων ανά τομέα προτεραιότητας της RIS θα γίνει μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας της επιχειρηματικής ανακάλυψης ανά τομέα προτεραιότητας. [Επιπρόσθετα μέσω της συγκεκριμένης διαδικασίας θα προσδιοριστεί και ο τρόπος με τον οποίο οι δράσεις αυτές θα υποστηρίξουν την καινοτομία.](#)

Βασικοί ωφελούμενοι (ομάδες στόχου)

- Κάτοικοι και επισκέπτες της Περιφέρειας
- Επιχειρήσεις

Ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων

- Επιχειρήσεις

Δυναμικές πηγές χρηματοδότησης

- ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020
- ΕΠΑνΕΚ 2014-2020
- ΠΑΑ 2014-2020 & Πρόγραμμα Θάλασσα και Αλιεία 2014-2020
- Πρόγραμμα HORIZON 2020

- Λοιπά προγράμματα ΕΕ
- Ιδιωτική συμμετοχή

Κριτήρια επιλογής πράξεων

Οι προτεινόμενες για χρηματοδότηση πράξεις θα πρέπει:

- Να εντάσσονται στις περιοχές προτεραιότητας της RIS3
- Να εναρμονίζονται με τους επιμέρους όρους και προϋποθέσεις που θέτουν οι πηγές χρηματοδότησης.

ΕΣ 2.3. Αύξηση των προσφερόμενων υπηρεσιών ΤΠΕ σε επιχειρήσεις και πολίτες

Τύπος Δράσης 2.3.1 «Ανάπτυξη ηλεκτρονικών υποδομών και υπηρεσιών»

Συνοπτική περιγραφή

Στόχος είναι η ανάπτυξη ηλεκτρονικών υποδομών και υπηρεσιών για τον μετασχηματισμό της Δυτικής Ελλάδας σε «έξυπνη» περιφέρεια και η αύξηση των ηλεκτρονικών υπηρεσιών προς το ευρύ κοινό, που προσφέρονται μέσω εφαρμογών ΤΠΕ στους πολίτες και τις επιχειρήσεις. –Στο πλαίσιο αυτό προβλέπεται η δημιουργία ηλεκτρονικών υποδομών και υπηρεσιών για ανταλλαγή πληροφοριών και ενημέρωσης προς όφελος των δημοσίων φορέων, των ιδιωτών - επιχειρηματιών, των πολιτών και επισκεπτών της ΠΔΕ.

Ενδεικτικές δράσεις

Προτεραιότητες RIS3	Ενδεικτικές δράσεις
Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα Τουρισμός Πολιτισμός Υλικά και μικροηλεκτρονική ΤΠΕ Ενεργειακές Εφαρμογές	<ul style="list-style-type: none"> • Σχεδιασμός και ανάπτυξη ψηφιακών επιχειρηματικών και εμπορικών κέντρων για την προώθηση της περιφερειακής / τοπικής επιχειρηματικότητας στους τομείς της RIS3 της Περιφέρειας • Ανάπτυξη ψηφιακών εφαρμογών ενημέρωσης, ψυχαγωγίας των πολιτών, επισκεπτών και τουριστών της Περιφέρειας • Ανάπτυξη εφαρμογών και διαδραστικών υπηρεσιών εξυπηρέτησης πολιτών σε αστικά κέντρα (π.χ. θέσεις parking, κυκλοφοριακές ρυθμίσεις κλπ) • Σχεδιασμός και ανάπτυξη συστήματος μέτρησης και παρακολούθησης της ποιότητας ζωής σε μεγάλα αστικά κέντρα και ενημέρωση πολιτών σε πραγματικό χρόνο, κλπ.

Σημειώνεται ότι η εξειδίκευση των δράσεων ανά τομέα προτεραιότητας της RIS θα γίνει μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας της επιχειρηματικής ανακάλυψης ανά τομέα προτεραιότητας. [Επιπρόσθετα μέσω της συγκεκριμένης διαδικασίας θα προσδιοριστεί και ο τρόπος με τον οποίο οι δράσεις αυτές θα υποστηρίξουν την καινοτομία.](#)

Βασικοί ωφελούμενοι (ομάδες στόχου)

- Κάτοικοι και επισκέπτες της Περιφέρειας

- Επιχειρήσεις

Ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων

- Δημόσιοι φορείς
- Επιμελητήρια

Δυναμικές πηγές χρηματοδότησης

- ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020
- ΠΑΑ 2014-2020 & Πρόγραμμα Θάλασσα και Αλιεία 2014-2020
- Λοιπά προγράμματα ΕΕ
- Ιδιωτική συμμετοχή

Κριτήρια επιλογής πράξεων

Οι προτεινόμενες για χρηματοδότηση πράξεις θα πρέπει:

- Να εντάσσονται στις περιοχές προτεραιότητας της RIS3
- Να εναρμονίζονται με τους επιμέρους όρους και προϋποθέσεις που θέτουν οι πηγές χρηματοδότησης.

4.3.4 Στρατηγική Προτεραιότητα 3: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων με αναδιάρθρωση, εκσυγχρονισμό και οικονομική διαφοροποίηση της περιφερειακής οικονομίας προσανατολισμένη στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ

Λογική παρέμβασης

Η οικονομική δραστηριότητα της Περιφέρειας επικεντρώνεται στον πρωτογενή και τριτογενή τομέα και χαρακτηρίζεται από παραδοσιακές μορφές καλλιέργειας και ζωικής παραγωγής με μικρές εξαιρέσεις, την περιορισμένη αξιοποίηση των δυνατοτήτων της αλιείας, του τουρισμού και της μεταποίησης γεγονός που μειώνει την ανταγωνιστικότητα της περιφερειακής οικονομίας και ενισχύει την ανάγκη για ένα νέο αναπτυξιακό οικονομικό υπόδειγμα. Προς τούτο απαιτούνται δράσεις προς την κατεύθυνση ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων με αναδιάρθρωση, εκσυγχρονισμό και οικονομική διαφοροποίηση της περιφερειακής οικονομίας. Οι ενισχύσεις θα εστιαστούν σε επιλεγμένα πεδία οικονομικής δραστηριότητας, ενώ ταυτόχρονα θα υποστηριχθεί η καινοτομική επιχειρηματικότητα, η παραγωγή και η αξιοποίηση της νέας επιστημονικής και τεχνολογικής γνώσης και το άνοιγμα σε νέες αγορές προϊόντων και υπηρεσιών.

Γενικός Στόχος

Στόχο της συγκεκριμένης στρατηγικής προτεραιότητας αποτελεί η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων με αναδιάρθρωση, εκσυγχρονισμό και οικονομική διαφοροποίηση της περιφερειακής οικονομίας προσανατολισμένη στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ.

Ειδικόί Στόχοι

- ΕΣ 3.1. Ενίσχυση της επιχειρηματικής δραστηριότητας των ΜΜΕ σε τομείς προτεραιότητας της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης
- ΕΣ 3.2. Αύξηση των επιχειρήσεων που συμμετέχουν σε επιχειρηματικούς σχηματισμούς
- ΕΣ 3.3. Αύξηση της εξωστρέφειας των ΜΜΕ που συνδέονται με τομείς προτεραιότητας της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης
- ΕΣ 3.4. Αναβάθμιση ανθρώπινου δυναμικού, υποστήριξη εργαζομένων, αυτοαπασχολούμενων και επιχειρηματιών
- ΕΣ 3.5. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του αγροτικού τομέα και του τομέα αλιείας / υδατοκαλλιέργειών μέσω των ΕΓΤΑΑ και ΕΤΘΑ

Αναμενόμενα Αποτελέσματα

- Μετασχηματισμός της παραγωγικής βάσης προς νέα ή διαφοροποιημένα ανταγωνιστικά προϊόντα.
- Διεθνοποίηση των επιχειρήσεων και αύξηση των εξαγωγών τους.
- Αναβάθμιση της θέσης της ΠΔΕ στη διεθνή αγορά στους τομείς όπου παρουσιάζει πλεονέκτημα (τουρισμός, πολιτισμός, υδατοκαλλιέργειες κλπ.).
- Συγκράτηση του επιστημονικού δυναμικού στην Περιφέρεια.

- Προσαρμογή εργαζομένων και επιχειρηματιών στις προκλήσεις και απαιτήσεις που απορρέουν από την εφαρμογή της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης.

Περιγραφή Τύπων Δράσεων

Παρακάτω περιγράφονται οι τύποι δράσεων που αναμένονται να υλοποιηθούν για την επίτευξη των Ειδικών Στόχων.

ΕΣ 3.1. Ενίσχυση της επιχειρηματικής δραστηριότητας των ΜΜΕ σε τομείς προτεραιότητας της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης

Τύπος Δράσης 3.1.1 «Στήριξη επιχειρήσεων (υφιστάμενων και νέων) & ειδικών μορφών επιχειρηματικότητας»

Συνοπτική περιγραφή

Περιλαμβάνει τη στήριξη ιδιαίτερα των καινοτόμων και δημιουργικών ΜΜΕ συναφών με τις περιοχές προτεραιότητας περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης, τη δημιουργία θερμοκοιτίδων υψηλής προστιθέμενης αξίας και εξαγωγικού χαρακτήρα προϊόντων κ.α.

Ενδεικτικές δράσεις

Προτεραιότητες RIS3	Ενδεικτικές δράσεις
Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα Τουρισμός Πολιτισμός Υλικά και μικροηλεκτρονική ΤΠΕ Ενεργειακές Εφαρμογές	<ul style="list-style-type: none"> • Κεφάλαια εκκίνησης (σποράς) ή αναβάθμισης της επιχείρησης για υποδομές και εξοπλισμό • Δημιουργία θερμοκοιτίδων <p>Οι δράσεις αυτές αναμένεται να εφαρμοστούν κυρίως στους τομείς «Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα», «Τουρισμός - Πολιτισμός», «Ενεργειακές Εφαρμογές» και σε μικρότερο βαθμό στους τομείς «Υλικά και μικροηλεκτρονική» και ΤΠΕ.</p>

Σημειώνεται ότι η εξειδίκευση των δράσεων ανά τομέα προτεραιότητας της RIS θα γίνει μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας της επιχειρηματικής ανακάλυψης ανά τομέα προτεραιότητας.

Βασικοί ωφελούμενοι (ομάδες στόχου)

- Μικρομεσαίες επιχειρήσεις
- Εργαζόμενοι

Ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων

- Μικρομεσαίες επιχειρήσεις

Δυναμικές πηγές χρηματοδότησης

- ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020

- ΕΠΑνΕΚ 2014-2020
- ΠΑΑ 2014-2020 & Πρόγραμμα Θάλασσα και Αλιεία 2014-2020
- Λοιπά προγράμματα ΕΕ
- Ιδιωτική συμμετοχή

Κριτήρια επιλογής πράξεων

Οι προτεινόμενες για χρηματοδότηση πράξεις θα πρέπει:

- Να εντάσσονται στις περιοχές προτεραιότητας της RIS3
- Να εναρμονίζονται με τους επιμέρους όρους και προϋποθέσεις που θέτουν οι πηγές χρηματοδότησης.

ΕΣ 3.2. Αύξηση των επιχειρήσεων που συμμετέχουν σε επιχειρηματικούς σχηματισμούς

Τύπος Δράσης 3.2.1 «Υποστήριξη σε υπάρχοντα και νέα cluster επιχειρήσεων»

Συνοπτική περιγραφή

Ο συγκεκριμένος τύπος δράσης αποσκοπεί στη δημιουργία κατάλληλων συνθηκών για την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ μικρομεσαίων επιχειρήσεων της ΠΔΕ που δραστηριοποιούνται σε τομείς προτεραιότητας της RIS3, αλλά και την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων των συνεργασιών μεταξύ επιχειρήσεων και ερευνητικών/ ακαδημαϊκών φορέων για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών.

Ενδεικτικές δράσεις

Προτεραιότητες RIS3	Ενδεικτικές δράσεις
<p>Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα</p> <p>Τουρισμός Πολιτισμός</p> <p>Υλικά και μικροηλεκτρονική</p> <p>ΤΠΕ</p> <p>Ενεργειακές Εφαρμογές</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Υποστήριξη cluster επιχειρήσεων (υφιστάμενα και νέα) ως προς την κάλυψη δαπανών για κτιριακή διαμόρφωση, αγορά εξοπλισμού (όπως συσκευαστήρια προϊόντων, όργανα ποιοτικού ελέγχου, λήψη συμβουλευτικών υπηρεσιών κλπ.). • Αξιοποίηση του κτιριακού αποθέματος των Πόλεων της Περιφέρειας για τη δημιουργία ή/και επέκταση οργανωμένων επιχειρηματικών πάρκων ή θερμοκοιτίδες μικρομεσαίων επιχειρήσεων (υποστήριξη για κτιριακή διαμόρφωση, αγορά εξοπλισμού για τη λειτουργία του χώρου κλπ.). <p>Οι δράσεις αυτές αναμένεται να εφαρμοστούν κυρίως στους τομείς «Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα» και «Υλικά και μικροηλεκτρονική» και σε μικρότερο βαθμό στους τομείς «Τουρισμός - Πολιτισμός», «Ενεργειακές Εφαρμογές» και ΤΠΕ.</p>

Σημειώνεται ότι η εξειδίκευση των δράσεων ανά τομέα προτεραιότητας της RIS θα γίνει μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας της επιχειρηματικής ανακάλυψης ανά τομέα προτεραιότητας.

Βασικοί ωφελούμενοι (ομάδες στόχου)

- Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις
- Επιχειρηματικοί συνεργατισμοί (clusters) οποιασδήποτε μορφής (πχ. συμπράξεις, συνεταιρισμοί κλπ.)

Ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων

- Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις
- Επιχειρηματικοί συνεργατισμοί (clusters) οποιασδήποτε μορφής (πχ. συμπράξεις, συνεταιρισμοί κλπ.)

Δυνητικές πηγές χρηματοδότησης

- ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020
- ΕΠΑνΕΚ 2014-2020
- ΠΑΑ 2014-2020 & Πρόγραμμα Θάλασσα και Αλιεία 2014-2020
- Λοιπά προγράμματα ΕΕ
- Ιδιωτική συμμετοχή

Κριτήρια επιλογής πράξεων

Οι προτεινόμενες για χρηματοδότηση πράξεις θα πρέπει:

- Να εντάσσονται στις περιοχές προτεραιότητας της RIS3
- Να εναρμονίζονται με τους επιμέρους όρους και προϋποθέσεις που θέτουν οι πηγές χρηματοδότησης.

ΕΣ 3.3. Αύξηση της εξωστρέφειας των ΜΜΕ που συνδέονται με τομείς προτεραιότητας της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης

Τύπος Δράσης 3.3.1 «Ενέργειες διεθνοποίησης και εξαγωγών των επιχειρήσεων»

Συνοπτική περιγραφή

Στο πλαίσιο του συγκεκριμένου τύπου δράσης στόχος είναι η υποστήριξη επιχειρήσεων της Περιφέρειας για τη συστηματική προώθηση των προϊόντων τους, καθώς και την ενίσχυση της εξωστρεφούς επιχειρηματικότητας και διεθνοποίησής τους.

Ενδεικτικές δράσεις

Προτεραιότητες RIS3	Ενδεικτικές δράσεις
Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα Τουρισμός Πολιτισμός Υλικά και μικροηλεκτρονική	<ul style="list-style-type: none"> • Συμμετοχή σε εκθέσεις & επιχειρηματικές αποστολές και b2b συναντήσεις σε αγορές στόχους, • Ανάπτυξη εξαγωγικών σχεδίων μάρκετινγκ, τυποποίησης προϊόντων & προϊόντων αριστείας, • Ανάπτυξη κοινών δράσεων ομάδων εξαγωγικών επιχειρήσεων, • Προβολή - προώθηση εξαγωγών τοπικών προϊόντων, • Λοιπές δράσεις εξωστρέφειας επιχειρήσεων (mentoring,

ΤΠΕ Ενεργειακές Εφαρμογές	export marketing tools) • Πιστοποίηση προϊόντων και υπηρεσιών κ.α. Οι δράσεις αυτές αναμένεται να εφαρμοστούν κυρίως στους τομείς «Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα» και τομείς «Τουρισμός - Πολιτισμός» και σε μικρότερο βαθμό στους τομείς «Υλικά και μικροηλεκτρονική», «Ενεργειακές Εφαρμογές» και ΤΠΕ.
--	--

Σημειώνεται ότι η εξειδίκευση των δράσεων ανά τομέα προτεραιότητας της RIS θα γίνει μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας της επιχειρηματικής ανακάλυψης ανά τομέα προτεραιότητας.

Βασικοί ωφελούμενοι (ομάδες στόχου)

- Μικρομεσαίες επιχειρήσεις
- Εργαζόμενοι μικρομεσαίων επιχειρήσεων

Ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων

- Μικρομεσαίες επιχειρήσεις
- Εργαζόμενοι μικρομεσαίων επιχειρήσεων

Δυναμικές πηγές χρηματοδότησης

- ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020
- ΕΠΑνΕΚ 2014-2020
- ΠΑΑ 2014-2020 & Πρόγραμμα Θάλασσα και Αλιεία 2014-2020
- Ιδιωτική συμμετοχή

Κριτήρια επιλογής πράξεων

Οι προτεινόμενες για χρηματοδότηση πράξεις θα πρέπει:

- Να εντάσσονται στις περιοχές προτεραιότητας της RIS3
- Να εναρμονίζονται με τους επιμέρους όρους και προϋποθέσεις που θέτουν οι πηγές χρηματοδότησης.

ΕΣ 3.4. Αναβάθμιση ανθρώπινου δυναμικού, υποστήριξη εργαζομένων, αυτοαπασχολούμενων και επιχειρηματιών

Τύπος Δράσης 3.4.1 «Βελτίωση δεξιοτήτων ανέργων και δημιουργία θέσεων εργασίας»

Συνοπτική περιγραφή

Μέσω του συγκεκριμένου τύπου δράσης θα δοθεί η δυνατότητα σε άνεργους της Περιφέρειας να αναβαθμίσουν τα προσόντα τους σε θεματικές συναφείς με τομείς προτεραιότητας της RIS αυξάνοντας έτσι πιθανότητες εύρεσης εργασίας, όπως επίσης θα δοθεί η δυνατότητα σε επιχειρήσεις να απασχολήσουν επιστημονικό προσωπικό.

Ενδεικτικές δράσεις

Προτεραιότητες RIS3

Ενδεικτικές δράσεις

Αγροτική Παραγωγή –
Υδατοκαλλιέργειες και
τρόφιμα

Τουρισμός Πολιτισμός

Υλικά και
μικροηλεκτρονική

ΤΠΕ

Ενεργειακές Εφαρμογές

- Βελτίωση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού (άνεργοι) μέσω προγραμμάτων κατάρτισης τα οποία οδηγούν σε πιστοποίηση σε θεματικές συναφείς με τους τομείς προτεραιότητας της RIS,
- Προγράμματα για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας για ανέργους με έμφαση σε αυτούς με υψηλά τυπικά προσόντα

Σημειώνεται ότι η ολοκλήρωση της διαδικασίας της επιχειρηματικής ανακάλυψης ανά τομέα προτεραιότητας της RIS θα συμβάλλει στην περαιτέρω ανάπτυξη και εξειδίκευση των δράσεων που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του συγκεκριμένου Τύπου Δράσης. Σημειώνεται ότι η εξειδίκευση των δράσεων ανά τομέα προτεραιότητας της RIS θα γίνει μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας της επιχειρηματικής ανακάλυψης ανά τομέα προτεραιότητας. Επιπρόσθετα, για την εξειδίκευση των παρεμβάσεων της θα αξιοποιηθούν και τα στοιχεία που θα προκύψουν από τη λειτουργία του μηχανισμού για τη διάγνωση των αναγκών της περιφερειακής αγοράς εργασίας (ο οποίος προβλέπεται στο ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020) μέσω του οποίου θα γίνεται σε συστηματική βάση ο προσδιορισμός των ζητούμενων αναγκών σε δεξιότητες και επαγγέλματα.

Βασικοί ωφελούμενοι (ομάδες στόχου)

- Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων
- Άνεργοι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων

- ΟΤΑ
- Νομικά Πρόσωπα ΟΤΑ
- Αναπτυξιακές Εταιρίες ΟΤΑ
- Επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα

Δινητικές πηγές χρηματοδότησης

- ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020
- ΠΑΑ 2014-2020 & Πρόγραμμα Θάλασσα και Αλιεία 2014-2020
- Ιδιωτική συμμετοχή

Κριτήρια επιλογής πράξεων

Οι προτεινόμενες για χρηματοδότηση πράξεις θα πρέπει:

- Να εντάσσονται στις περιοχές προτεραιότητας της RIS3
- Να εναρμονίζονται με τους επιμέρους όρους και προϋποθέσεις που θέτουν οι πηγές χρηματοδότησης.

Τύπος Δράσης 3.4.2 «Υποστήριξη ανέργων για τη δημιουργία νέων και καινοτόμων επιχειρήσεων σε τομείς προτεραιότητας της Περιφέρειας»

Συνοπτική περιγραφή

Αφορά τη χρηματοδότηση νέων (start up) και καινοτόμων επιχειρήσεων σε τομείς προτεραιότητας της Περιφέρειας, υποστηρίζοντας έτσι τους ανέργους στην προσπάθειά τους να ιδρύσουν επιχείρηση.

Ενδεικτικές δράσεις

Προτεραιότητες RIS3	Ενδεικτικές δράσεις
Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα Τουρισμός Πολιτισμός Υλικά και μικροηλεκτρονική ΤΠΕ Ενεργειακές Εφαρμογές	<ul style="list-style-type: none"> • Παροχή κεφαλαίου εκκίνησης επιχειρήσεων σε ανέργους (start up) • Παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης, καθοδήγησης και λοιπών συνοδευτικών υποστηρικτικών υπηρεσιών (εκπαίδευση κλπ.) για την ενίσχυση των νέων εν δυνάμει επιχειρηματιών.

Σημειώνεται ότι η ολοκλήρωση της διαδικασίας της επιχειρηματικής ανακάλυψης ανά τομέα προτεραιότητας της RIS θα συμβάλλει στην περαιτέρω ανάπτυξη και εξειδίκευση των δράσεων που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του συγκεκριμένου Τύπου Δράσης. Σημειώνεται ότι η εξειδίκευση των δράσεων ανά τομέα προτεραιότητας της RIS θα γίνει μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας της επιχειρηματικής ανακάλυψης ανά τομέα προτεραιότητας. Επιπρόσθετα, δύναται να αξιοποιηθούν και τα στοιχεία που θα προκύψουν από τη λειτουργία του μηχανισμού για τη διάγνωση των αναγκών της περιφερειακής αγοράς εργασίας (ο οποίος προβλέπεται στο ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020) μέσω του οποίου θα γίνεται σε συστηματική βάση ο προσδιορισμός των ζητούμενων αναγκών σε δεξιότητες και επαγγέλματα.

Βασικοί ωφελούμενοι (ομάδες στόχου)

- Άνεργοι

Ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων

- Άνεργοι

Δυναμικές πηγές χρηματοδότησης

- ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020

- ΕΠΑνΕΚ 2014-2020
- ΠΑΑ 2014-2020 & Πρόγραμμα Θάλασσα και Αλιεία 2014-2020
- Λοιπά προγράμματα ΕΕ
- Ιδιωτική συμμετοχή

Κριτήρια επιλογής πράξεων

Οι προτεινόμενες για χρηματοδότηση πράξεις θα πρέπει:

- Να εντάσσονται στις περιοχές προτεραιότητας της RIS3
- Να εναρμονίζονται με τους επιμέρους όρους και προϋποθέσεις που θέτουν οι πηγές χρηματοδότησης.

Τύπος Δράσης 3.4.3 «Υποστήριξη εργαζομένων και επιχειρηματιών σε τομείς προτεραιότητας της Περιφέρειας»

Συνοπτική περιγραφή

Μέσω του συγκεκριμένου τύπου δράσης πρόκειται να υποστηριχθούν εργαζόμενοι αλλά και επιχειρηματίες σε κλάδους της RIS3 ώστε να αυξήσουν την ικανότητα προσαρμογής τους στο νέο περιβάλλον που διαμορφώνεται με απώτερο στόχο την ενίσχυση της παραγωγικότητας αλλά και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, την αύξηση της ανταγωνιστικότητάς τους αλλά και της δημιουργίας βιώσιμων θέσεων εργασίας.

Ενδεικτικές δράσεις

Προτεραιότητες RIS3	Ενδεικτικές δράσεις
<p>Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα</p> <p>Τουρισμός Πολιτισμός</p> <p>Υλικά και μικροηλεκτρονική</p> <p>ΤΠΕ</p> <p>Ενεργειακές Εφαρμογές</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Προγράμματα ανάπτυξης δεξιοτήτων των επιχειρηματιών: τα προγράμματα αυτά δύναται να περιλαμβάνουν ενέργειες όπως συμβουλευτική, κατάρτιση, δικτύωση, κλπ. • Προγράμματα ανάπτυξης δεξιοτήτων των εργαζομένων: προγράμματα αυτά δύναται να περιλαμβάνουν ενέργειες όπως συμβουλευτική, κατάρτιση/ επιμόρφωση, πιστοποίηση προσόντων. • Προγράμματα ανάπτυξης/ αναδιάρθρωσης των επιχειρήσεων, τα οποία δύναται να περιλαμβάνουν επιχειρηματικές συμβουλές, διαμόρφωση επιχειρηματικών πλάνων ανάπτυξης των επιχειρήσεων κλπ.

[Σημειώνεται ότι η ολοκλήρωση της διαδικασίας της επιχειρηματικής ανακάλυψης ανά τομέα προτεραιότητας της RIS θα συμβάλλει στην περαιτέρω ανάπτυξη και εξειδίκευση των δράσεων που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του συγκεκριμένου Τύπου Δράσης. Επιπρόσθετα, για την εξειδίκευση των παρεμβάσεων θα αξιοποιηθούν και τα στοιχεία που θα προκύψουν από τη λειτουργία του μηχανισμού για τη διάγνωση των αναγκών της περιφερειακής αγοράς εργασίας \(ο οποίος προβλέπεται στο ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020\) μέσω του οποίου θα](#)

γίνεται σε συστηματική βάση ο προσδιορισμός των ζητούμενων αναγκών σε δεξιότητες και επαγγέλματα.

Σημειώνεται ότι η εξειδίκευση των δράσεων ανά τομέα προτεραιότητας της RIS θα γίνει μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας της επιχειρηματικής ανακάλυψης ανά τομέα προτεραιότητας.

Βασικοί ωφελούμενοι (ομάδες στόχου)

- Εργαζόμενοι σε επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας
- Επιχειρηματίες
- Επιχειρήσεις

Ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων

- Επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα
- Επιχειρηματίες

Δυνητικές πηγές χρηματοδότησης

- ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020
- ΕΠΑνΕΚ 2014-2020
- ΠΑΑ 2014-2020 & Πρόγραμμα Θάλασσα και Αλιεία 2014-2020
- Ιδιωτική συμμετοχή

Κριτήρια επιλογής πράξεων

Οι προτεινόμενες για χρηματοδότηση πράξεις θα πρέπει:

- Να εντάσσονται στις περιοχές προτεραιότητας της RIS3
- Να εναρμονίζονται με τους επιμέρους όρους και προϋποθέσεις που θέτουν οι πηγές χρηματοδότησης.

ΕΣ 3.5. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του αγροτικού τομέα και του τομέα αλιείας υδατοκαλλιέργειών μέσω των ΕΓΤΑΑ και ΕΤΘΑ

Τύπος Δράσης 3.5.1 «Ενίσχυση της βιολογικής γεωργίας»

Συνοπτική περιγραφή

Περιλαμβάνει δράσεις για τον εκσυγχρονισμό γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων για την εφαρμογή της ενδεδειγμένης χρήσης συντελεστών παραγωγής, συμπεριλαμβανομένων των νέων τεχνολογιών - καινοτομιών, με στόχο την παραγωγή βιολογικών προϊόντων, τη δημιουργία πρότυπων επισκέψιμων αγροκτημάτων Βιολογικής Γεωργίας- Κτηνοτροφίας, την ενίσχυση αγροτών για τη μετάβαση στη Βιολογική Γεωργία, την ενίσχυση προϊόντων βιολογικής γεωργίας με ποιοτικά και τοπικά χαρακτηριστικά κ.α.

Σημειώνεται ότι η ολοκλήρωση της διαδικασίας της επιχειρηματικής ανακάλυψης στον τομέα της «Αγροτικής Παραγωγής – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα» θα συμβάλλει στην περαιτέρω ανάπτυξη και εξειδίκευση των δράσεων που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του συγκεκριμένου Τύπου Δράσης.

Βασικοί ωφελούμενοι (ομάδες στόχου)

- Αγρότες, Κτηνοτρόφοι

Ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων

- Αγρότες, Κτηνοτρόφοι
- Ενώσεις Παραγωγών
- Συνεταιρισμοί

Δυνητικές πηγές χρηματοδότησης

- Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020

Κριτήρια επιλογής πράξεων

Οι προτεινόμενες για χρηματοδότηση πράξεις θα πρέπει:

- Να εντάσσονται στις περιοχές προτεραιότητας της RIS3
- Να εναρμονίζονται με τους επιμέρους όρους και προϋποθέσεις που θέτουν οι πηγές χρηματοδότησης.

Τύπος Δράσης 3.5.2 «Υποστήριξη Ομάδων Παραγωγών»

Συνοπτική περιγραφή

Αναφέρεται κυρίως σε τομείς της ζωικής παραγωγής και –περιλαμβάνει ενδεικτικά την ενίσχυση συνεργατικών σχημάτων παραγωγών προϊόντων μη ικανοποιητικής αυτάρκειας (π.χ. ζωικής παραγωγής) για δράσεις με στόχο την αύξηση της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων αυτών και την άμβλυση της σχέσης παραγωγής και εμπορίας μεταξύ ζωικής και φυτικής παραγωγής, τη δημιουργία κέντρου διασύνδεσης-υποστήριξης Ομάδων Παραγωγών, την καταγραφή και χαρτογράφηση κτηνοτροφικών και γεωργικών μονάδων για την οργάνωση ποιμνιοστασίων και λοιπών εγκαταστάσεων σε νόμιμες, μόνιμες εγκαταστάσεις με χρήση γεωγραφικού συστήματος πληροφοριών και παροχή βασικών υποδομών (ύδρευση, ηλεκτρισμός, διαδίκτυο), την ενίσχυση ενώσεων παραγωγών κ.α.

[Σημειώνεται ότι η ολοκλήρωση της διαδικασίας της επιχειρηματικής ανακάλυψης στον τομέα της «Αγροτικής Παραγωγής – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα» θα συμβάλλει στην περαιτέρω ανάπτυξη και εξειδίκευση των δράσεων που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του συγκεκριμένου Τύπου Δράσης.](#)

Βασικοί ωφελούμενοι (ομάδες στόχου)

- Αγρότες, Κτηνοτρόφοι

Ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων

- Αγρότες, Κτηνοτρόφοι
- Ενώσεις Παραγωγών
- Συνεταιρισμοί

Δυνητικές πηγές χρηματοδότησης

- Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020

Κριτήρια επιλογής πράξεων

Οι προτεινόμενες για χρηματοδότηση πράξεις θα πρέπει:

- Να εντάσσονται στις περιοχές προτεραιότητας της RIS3
- Να εναρμονίζονται με τους επιμέρους όρους και προϋποθέσεις που θέτουν οι πηγές χρηματοδότησης.

Τύπος Δράσης 3.5.3 «Υιοθέτηση συστημάτων διασφάλισης και ελέγχου ποιότητας»

Συνοπτική περιγραφή

Περιλαμβάνει δράσεις στήριξης της ανταγωνιστικότητας προϊόντων και επιχειρήσεων του αγροδιατροφικού τομέα με μέτρα και ενέργειες ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας των ΜΜΕ, όπως η απόκτηση επιχειρηματικής αντίληψης και η πιστοποίηση προϊόντων και υπηρεσιών για τη βελτίωση του αγροδιατροφικού εμπορικού ισοζυγίου, δράσεις στήριξης της ανταγωνιστικότητας των αλιευτικών προϊόντων και προϊόντων Υδατοκαλλιέργειας με μέτρα και ενέργειες αύξησης της προστιθέμενης αξίας και της ποιότητας των αλιευμάτων, όπως η μεταποίηση, η πιστοποίηση και η εμπορία των αλιευτικών προϊόντων, οι επενδύσεις σε τόπους εκφόρτωσης και αλιευτικά καταφύγια, δράσεις ενίσχυσης της υιοθέτησης συστημάτων διασφάλισης και ελέγχου ποιότητας κ.α.

[Σημειώνεται ότι η ολοκλήρωση της διαδικασίας της επιχειρηματικής ανακάλυψης στον τομέα της «Αγροτικής Παραγωγής – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα» θα συμβάλλει στην περαιτέρω ανάπτυξη και εξειδίκευση των δράσεων που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του συγκεκριμένου Τύπου Δράσης.](#)

Βασικοί ωφελούμενοι (ομάδες στόχου)

- Αγρότες, Κτηνοτρόφοι
- Αλιείς, Υδατοκαλλιεργητές
- Επιχειρήσεις του αγροτικού τομέα και του τομέα αλιείας/ υδατοκαλλιεργειών

Ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων

- Αγρότες
- Κτηνοτρόφοι
- Αλιείς, Υδατοκαλλιεργητές
- Ενώσεις Παραγωγών
- Συνεταιρισμοί
- Επιχειρήσεις του αγροτικού τομέα και του τομέα αλιείας/ υδατοκαλλιεργειών

Δυνητικές πηγές χρηματοδότησης

- Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θάλασσα και Αλιεία 2014-2020

Κριτήρια επιλογής πράξεων

Οι προτεινόμενες για χρηματοδότηση πράξεις θα πρέπει:

- Να εντάσσονται στις περιοχές προτεραιότητας της RIS3
- Να εναρμονίζονται με τους επιμέρους όρους και προϋποθέσεις που θέτουν οι πηγές χρηματοδότησης.

Τύπος Δράσης 3.5.4 «Σύσταση δομών εμπορίας και προώθησης αγροδιατροφικών προϊόντων»

Συνοπτική περιγραφή

Περιλαμβάνει τη δημιουργία ή/και εκσυγχρονισμό των στεγασμένων αγορών εμπορίας και προώθησης αγροδιατροφικών προϊόντων, την στήριξη των βραχείων αλυσίδων εφοδιασμού των τοπικών αγορών αγροδιατροφικών προϊόντων, την ενίσχυση μορφών συνεργασίας και δικτύωσης για την προώθηση των τοπικών προϊόντων στην τοπική, εγχώρια και διεθνή και αγορά, την δημιουργία δημοπρατηρίου αγροτικών προϊόντων κ.α.

Σημειώνεται ότι η ολοκλήρωση της διαδικασίας της επιχειρηματικής ανακάλυψης στον τομέα της «Αγροτικής Παραγωγής – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα» θα συμβάλλει στην περαιτέρω ανάπτυξη και εξειδίκευση των δράσεων που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του συγκεκριμένου Τύπου Δράσης.

Βασικοί ωφελούμενοι (ομάδες στόχου)

- Αγρότες, Κτηνοτρόφοι

Ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων

- Αγρότες, Κτηνοτρόφοι
- Ενώσεις Παραγωγών
- Συνεταιρισμοί
- Επιχειρήσεις του αγροτικού τομέα

Δυναμικές πηγές χρηματοδότησης

- Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020

Κριτήρια επιλογής πράξεων

Οι προτεινόμενες για χρηματοδότηση πράξεις θα πρέπει:

- Να εντάσσονται στις περιοχές προτεραιότητας της RIS3
- Να εναρμονίζονται με τους επιμέρους όρους και προϋποθέσεις που θέτουν οι πηγές χρηματοδότησης.

4.3.5 Στρατηγική Προτεραιότητα 4: Βελτίωση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας μέσω της αξιοποίησης των φυσικών και πολιτιστικών της πόρων, της ενεργειακής αναβάθμισης καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος

Λογική παρέμβασης

Βασικές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη της ΠΔΕ λόγω και της γεωγραφικής της θέσης αποτελεί:

- Η αντιμετώπιση των προκλήσεων της στρατηγικής της ΠΔΕ για ανάδειξη του τουρισμού και της πολιτιστικής ταυτότητας σε σημαντικό πόλο έλξης
- Η αναγνώριση των αστικών κέντρων ως "κινητήρες" της ανάπτυξης της ΠΔΕ
- Η ανάγκη αναβάθμισης του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος

Γενικός Στόχος

Στόχο της συγκεκριμένης στρατηγικής προτεραιότητας αποτελεί η βελτίωση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας μέσω της αξιοποίησης των φυσικών και πολιτιστικών της πόρων, της ενεργειακής αναβάθμισης καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος. Ειδικότερα θα επιδιωχθεί η ανάδειξη και αξιοποίηση της φυσικής και πολιτιστικής ταυτότητας σε σημαντικό πόλο έλξης της ΠΔΕ, η υποστήριξη της βιώσιμης αστικής κινητικότητας, η βελτίωση του ενεργειακού αποτυπώματος των μικρομεσαίων επιχειρήσεων μέσω της χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και η μείωση της κατανάλωσης ενέργειας από τις δημόσιες υποδομές συμπεριλαμβανομένου των δημοσίων κτιρίων.

Ειδικό Στόχοι

- ΕΣ 4.1. Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων
- ΕΣ 4.2. Αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας των δημοσίων υποδομών
- ΕΣ 4.3. Ενίσχυση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας
- ΕΣ 4.4. Αύξηση της ελκυστικότητας των φυσικών και πολιτιστικών περιοχών
- ΕΣ 4.5. Στήριξη για ολοκληρωμένη αστική ανάπτυξη

Αναμενόμενα Αποτελέσματα

- Μετάβαση σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον
- Δημιουργία ενεργειακά έξυπνων πόλεων
- Ανάδειξη και αξιοποίηση της φυσικής και πολιτιστικής ταυτότητας σε σημαντικό πόλο έλξης ενισχύοντας έτσι τον τομέα του τουρισμού.

Περιγραφή Τύπων Δράσεων

Παρακάτω περιγράφονται οι τύποι δράσεων που αναμένονται να υλοποιηθούν για την επίτευξη των Ειδικών Στόχων.

ΕΣ 4.1. Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων

Τύπος Δράσης 4.1.1 «Επενδύσεις σε επιχειρήσεις για ενεργειακή αναβάθμιση και την χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας»

Συνοπτική περιγραφή

Ο συγκεκριμένος τύπος δράσης εξυπηρετεί την περιφερειακή RIS, καθώς θέτει στο επίκεντρο την αξιοποίηση ενεργειακών συστημάτων προκειμένου να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα των μεταποιητικών επιχειρήσεων και να γίνει πιο ανταγωνιστικό το τουριστικό προϊόν της ΠΔΕ.

Ειδικότερα προβλέπεται η υποστήριξη μεταποιητικών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε τομείς της RIS καθώς και επιχειρήσεων του τουριστικού κλάδου προκειμένου να βελτιωθεί το ενεργειακό τους αποτύπωμα.

Ενδεικτικές δράσεις

Προτεραιότητες RIS3	Ενδεικτικές δράσεις
<p>Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα</p> <p>Τουρισμός Πολιτισμός</p> <p>Υλικά και μικροηλεκτρονική</p> <p>ΤΠΕ</p> <p>Ενεργειακές Εφαρμογές</p>	<ul style="list-style-type: none"> Υποστήριξη επιχειρήσεων μεταποίησης (με έμφαση σε αυτές αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων) και του τουρισμού για την ενσωμάτωση ΑΠΕ Ειδικές παρεμβάσεις με στόχο την εξοικονόμηση ενέργειας στην παραγωγική διαδικασία των μεταποιητικών μονάδων και των τουριστικών επιχειρήσεων.

Σημειώνεται ότι η εξειδίκευση των δράσεων ανά τομέα προτεραιότητας της RIS θα γίνει μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας της επιχειρηματικής ανακάλυψης ανά τομέα προτεραιότητας. [Επιπρόσθετα μέσω της συγκεκριμένης διαδικασίας θα προσδιοριστεί και ο τρόπος με τον οποίο οι δράσεις αυτές θα υποστηρίξουν την καινοτομία.](#)

Βασικοί ωφελούμενοι (ομάδες στόχου)

- Μικρομεσαίες επιχειρήσεις

Ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων

- Μικρομεσαίες επιχειρήσεις

Δυνητικές πηγές χρηματοδότησης

- ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020
- ΕΠΑνΕΚ 2014-2020
- ΠΑΑ 2014-2020 & Πρόγραμμα Θάλασσα και Αλιεία 2014-2020
- Ιδιωτική συμμετοχή

Κριτήρια επιλογής πράξεων

Οι προτεινόμενες για χρηματοδότηση πράξεις θα πρέπει:

- Να εντάσσονται στις περιοχές προτεραιότητας της RIS3
- Να εναρμονίζονται με τους επιμέρους όρους και προϋποθέσεις που θέτουν οι πηγές χρηματοδότησης.

ΕΣ 4.2. Αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας των δημοσίων υποδομών

Τύπος Δράσης 4.2.1 «Επενδύσεις σε δημόσιες υποδομές για ενεργειακή αναβάθμιση και την χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας»

Συνοπτική περιγραφή

Ο συγκεκριμένος τύπος δράσης εξυπηρετεί την περιφερειακή RIS, καθώς θέτει στο επίκεντρο τη δημιουργία ενεργειακά έξυπνων πόλεων, μέσω της μείωσης της κατανάλωσης ενέργειας από τις δημόσιες υποδομές συμπεριλαμβανομένου των δημοσίων κτιρίων.

Ενδεικτικές δράσεις

- Εγκατάσταση φωτοβολταϊκών και ηλιακών συλλεκτών για εξοικονόμηση ενέργειας σε δημοτικά κτίρια, σχολεία, μουσεία, νοσοκομεία κ.α.,
- Δράσεις ενεργειακής αναβάθμισης δημοτικών υποδομών που μεταξύ άλλων περιλαμβάνει την αντικατάσταση συμβατικών λαμπτήρων φωτισμού κτιρίων και δημοτικού φωτισμού με λαμπτήρες χαμηλής κατανάλωσης, την αντικατάσταση κουφωμάτων και κατασκευή μονώσεων κλπ.
- Συστήματα ελέγχου και διαχείρισης της ενεργειακής κατανάλωσης, συστήματα αποθήκευσης ενέργειας κλπ.

Επιπρόσθετα σημειώνεται ότι τα αποτελέσματα από τη διαδικασία της επιχειρηματικής ανακάλυψης στους τομείς της RIS, θα αξιοποιηθούν και στην παρούσα Δράση σε ότι αφορά τη διάσταση της καινοτομίας.

Βασικοί ωφελούμενοι (ομάδες στόχου)

- Γενικός πληθυσμός Περιφέρειας
- Δημόσιοι φορείς και οργανισμοί

Ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων

- ΟΤΑ
- Δημόσιοι φορείς και οργανισμοί

Δυνητικές πηγές χρηματοδότησης

- ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020
- Λοιπά προγράμματα ΕΕ
- Ιδιωτική συμμετοχή

Κριτήρια επιλογής πράξεων

Οι προτεινόμενες για χρηματοδότηση πράξεις θα πρέπει:

- Να εντάσσονται στις περιοχές προτεραιότητας της RIS3
- Να εναρμονίζονται με τους επιμέρους όρους και προϋποθέσεις που θέτουν οι πηγές χρηματοδότησης.

ΕΣ 4.3. Ενίσχυση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας

Τύπος Δράσης 4.3.1 «Προώθηση εναλλακτικών μορφών αστικών μεταφορών φιλικών στο περιβάλλον»

Συνοπτική περιγραφή

Ο συγκεκριμένος τύπος δράσης εξυπηρετεί την περιφερειακή RIS καθώς θέτει στο επίκεντρο τη δημιουργία ενεργειακά έξυπνων πόλεων. Στόχος είναι η μείωση των επιπτώσεων στο περιβάλλον (εκπομπές CO₂, αέριοι ρύποι, θόρυβος) που προκαλείται από τους συμβατικούς τρόπους μετακίνησης (αστικές μεταφορές, αυτοκίνητα κλπ.).

Ενδεικτικές δράσεις

Περιλαμβάνει την αξιοποίηση εναλλακτικών μορφών αστικών μεταφορών φιλικών προς το περιβάλλον (όπως ηλεκτρικά βαν, ποδήλατα κλπ.).

Επιπρόσθετα σημειώνεται ότι τα αποτελέσματα από τη διαδικασία της επιχειρηματικής ανακάλυψης στους τομείς της RIS, θα αξιοποιηθούν και στην παρούσα Δράση σε ότι αφορά τη διάσταση της καινοτομίας.

Βασικοί ωφελούμενοι (ομάδες στόχου)

- Γενικός πληθυσμός Περιφέρειας
- Επισκέπτες Περιφέρειας
- Δημόσιοι φορείς και οργανισμοί

Ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων

- Δημόσιοι φορείς και οργανισμοί
- ΟΤΑ

Δυνητικές πηγές χρηματοδότησης

- ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020
- Λοιπά προγράμματα ΕΕ
- Ιδιωτική συμμετοχή

Κριτήρια επιλογής πράξεων

Οι προτεινόμενες για χρηματοδότηση πράξεις θα πρέπει:

- Να εντάσσονται στις περιοχές προτεραιότητας της RIS3
- Να εναρμονίζονται με τους επιμέρους όρους και προϋποθέσεις που θέτουν οι πηγές χρηματοδότησης.

ΕΣ 4.4. Αύξηση της ελκυστικότητας των φυσικών και πολιτιστικών περιοχών

Τύπος Δράσης 4.4.1 «Επενδύσεις για τη διαφοροποίηση των τοπικών οικονομιών με την προστασία και την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και των φυσικών τοπίων»

Συνοπτική περιγραφή

Ο συγκεκριμένος τύπος δράσης υπηρετεί την περιφερειακή στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης, καθώς θέτει στο επίκεντρο το τρίπτυχο περιβάλλον-πολιτισμός-τουρισμός.

Ενδεικτικές δράσεις

- Έργα για την ανάδειξη – προστασία – διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος και την αξιοποίηση των δυνατοτήτων ειδικών μορφών τουρισμού (πχ. θεραπευτικός, ιαματικός κλπ).
- Έργα ανάδειξης, προβολής και δικτύωσης των πολιτιστικών πόρων της ΠΔΕ όπως Μνημεία, Σύνολα και Αρχαιολογικοί Χώροι, πολιτιστικές διαδρομές με έμφαση:
  - ο στη δικτύωση επισκέψιμων Μνημείων, Αρχαιολογικών Χώρων και Μουσείων,
  - ο στη βελτίωση της επισκεψιμότητας και αντιληπτότητας των μνημείων και των χώρων καθώς και της ελκυστικότητας των μουσειακών εκθέσεων
  - ο στην αναβάθμιση του επιπέδου των υπηρεσιών που προσφέρονται στους επισκέπτες.
- Ενέργειες προώθησης του τουριστικού προϊόντος που συνδυάζει φυσικούς πόρους και πολιτιστική κληρονομιά

Επιπρόσθετα σημειώνεται ότι τα αποτελέσματα από τη διαδικασία της επιχειρηματικής ανακάλυψης στους τομείς της RIS (και κυρίως στον τομέα Τουρισμός – Πολιτισμός), θα αξιοποιηθούν και στην παρούσα Δράση σε ότι αφορά τη διάσταση της καινοτομίας.

Βασικοί ωφελούμενοι (ομάδες στόχου)

- Γενικός πληθυσμός Περιφέρειας
- Επισκέπτες της Περιφέρειας

Ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων

- ΟΤΑ
- Δημόσιοι φορείς
- Υπουργεία

Δυναμικές πηγές χρηματοδότησης

- ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020
- ΕΠΑνΕΚ 2014-2020
- Λοιπά προγράμματα ΕΕ
- Ιδιωτική συμμετοχή

Κριτήρια επιλογής πράξεων

Οι προτεινόμενες για χρηματοδότηση πράξεις θα πρέπει:

- Να εντάσσονται στις περιοχές προτεραιότητας της RIS3
- Να εναρμονίζονται με τους επιμέρους όρους και προϋποθέσεις που θέτουν οι πηγές χρηματοδότησης.

ΕΣ 4.5. Στήριξη για ολοκληρωμένη αστική ανάπτυξη

Τύπος Δράσης 4.5.1 «Παρεμβάσεις Αστικής Ανάπτυξης»

Συνοπτική περιγραφή

Ο συγκεκριμένος τύπος δράσης υπηρετεί την περιφερειακή στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης, καθώς συμβάλλει στην αύξηση της ελκυστικότητας των αστικών κέντρων της Περιφέρειας.

Ενδεικτικές δράσεις

- Αστικές αναπλάσεις ιστορικών και εμπορικών κέντρων
- Πεζοδρομήσεις
- Αστικές αναπλάσεις για τη μείωση του φαινομένου της θερμοκής αστικής νησίδας (για την βελτίωση του βιοκλίματος σε αστικές περιοχές)
- Ποδηλατόδρομοι, αστικός εξοπλισμός κλπ.

Επιπρόσθετα σημειώνεται ότι τα αποτελέσματα από τη διαδικασία της επιχειρηματικής ανακάλυψης στους τομείς της RIS, θα αξιοποιηθούν και στην παρούσα Δράση τόσο για την περαιτέρω εξειδίκευση αυτής, όσο και για τον προσδιορισμό του τρόπου με τον οποίο θα υποστηριχθεί η καινοτομία.

Βασικοί ωφελούμενοι (ομάδες στόχου)

- Γενικός πληθυσμός Περιφέρειας
- Επισκέπτες στην Περιφέρεια
- Παραγωγικός ιστός Περιφέρειας

Ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων

- ΟΤΑ
- ΜΚΟ
- Δημόσιοι φορείς
- Υπουργεία

Δυναμικές πηγές χρηματοδότησης

- ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020
- Λοιπά προγράμματα ΕΕ
- Ιδιωτική συμμετοχή

Κριτήρια επιλογής πράξεων

Οι προτεινόμενες για χρηματοδότηση πράξεις θα πρέπει:

- Να εντάσσονται στις περιοχές προτεραιότητας της RIS3
- Να εναρμονίζονται με τους επιμέρους όρους και προϋποθέσεις που θέτουν οι πηγές χρηματοδότησης.

Τύπος Δράσης 4.5.2 «Επενδύσεις για την προστασία της βιοποικιλότητας εντός ή πλησίον πολεοδομικών συγκροτημάτων»

Συνοπτική περιγραφή

Ο συγκεκριμένος τύπος δράσης υπηρετεί την περιφερειακή στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης, καθώς συμβάλλει στην αύξηση της ελκυστικότητας των αστικών κέντρων της Περιφέρειας.

Ενδεικτικές δράσεις

- Έργα φύτευσης πρασίνου σε κοινόχρηστους χώρους

- Έργα ανάπλασης που συνοδεύονται με την αύξηση της αστικής βιοποικιλότητας με τη δημιουργία κήπων.

Επιπρόσθετα σημειώνεται ότι τα αποτελέσματα από τη διαδικασία της επιχειρηματικής ανακάλυψης στους τομείς της RIS, θα αξιοποιηθούν και στην παρούσα Δράση σε ότι αφορά τη διάσταση της καινοτομίας.

Βασικοί ωφελούμενοι (ομάδες στόχου)

- Γενικός πληθυσμός Περιφέρειας
- Επισκέπτες στην Περιφέρεια

Ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων

- ΟΤΑ
- Υπουργεία

Δυνητικές πηγές χρηματοδότησης

- ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020
- ΠΑΑ 2014-2020 & Πρόγραμμα Θάλασσα και Αλιεία 2014-2020
- Λοιπά προγράμματα ΕΕ
- Ιδιωτική συμμετοχή

Κριτήρια επιλογής πράξεων

Οι προτεινόμενες για χρηματοδότηση πράξεις θα πρέπει:

- Να εντάσσονται στις περιοχές προτεραιότητας της RIS3
- Να εναρμονίζονται με τους επιμέρους όρους και προϋποθέσεις που θέτουν οι πηγές χρηματοδότησης.

4.3.6 Σύνοψη Προγράμματος Δράσης

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται συνολικά και συνοπτικά οι παρεμβάσεις που αναμένεται να υλοποιηθούν για την εφαρμογή της περιφερειακής στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης.

Πίνακας 9: Συνοπτική παρουσίαση παρεμβάσεων RIS ΠΔΕ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ RIS	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ RIS	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΗΣ RIS	ΤΟΜΕΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ RIS	ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
1: Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας στις τεχνολογικές, τομειακές και διατομειακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ	ΕΣ 1.1.Αύξηση της παραγωγικότητας των φορέων έρευνας και καινοτομίας σε τομείς προτεραιότητας της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης	1.1.1 «Ενίσχυση των φορέων έρευνας και καινοτομίας»	<ul style="list-style-type: none"> • Υλικά και μικροηλεκτρονική • ΤΠΕ • Ενεργειακές Εφαρμογές 	<ul style="list-style-type: none"> • ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020 • ΕΠΑνΕΚ 2014-2020 • Πρόγραμμα HORIZON 2020 • Λοιπά προγράμματα ΕΕ • Ιδιωτική συμμετοχή
	ΕΣ 1.2.Αύξηση της συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα στην έρευνα και καινοτομία	1.2.1 «Ενίσχυση υποδομών έρευνας και καινοτομίας σε επιχειρήσεις και συνεργατικούς σχηματισμούς τους (clusters)»	<ul style="list-style-type: none"> • Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα • Υλικά και μικροηλεκτρονική • ΤΠΕ • Τουρισμός Πολιτισμός • Ενεργειακές Εφαρμογές 	<ul style="list-style-type: none"> • ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020 • ΕΠΑνΕΚ 2014-2020 • ΠΑΑ 2014-2020 & Πρόγραμμα Θάλασσα και Αλιεία 2014-2020 • Πρόγραμμα HORIZON 2020 • Λοιπά προγράμματα ΕΕ • Ιδιωτική συμμετοχή
		1.2.2 «Ενίσχυση σχεδίων έρευνας ανάπτυξης & καινοτομίας στους τομείς προτεραιότητας της RIS3»	<ul style="list-style-type: none"> • Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα • Τουρισμός Πολιτισμός • Υλικά και μικροηλεκτρονική • ΤΠΕ • Ενεργειακές Εφαρμογές 	<ul style="list-style-type: none"> • ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020 • ΕΠΑνΕΚ 2014-2020 • Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020 • Πρόγραμμα HORIZON 2020 • Λοιπά προγράμματα ΕΕ • Ιδιωτική συμμετοχή
		1.2.3 «Προώθηση Διεθνικών ερευνητικών έργων για ΜΜΕ»	<ul style="list-style-type: none"> • Υλικά και μικροηλεκτρονική • ΤΠΕ • Ενεργειακές Εφαρμογές • Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα • Τουρισμός Πολιτισμός 	<ul style="list-style-type: none"> • ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020 • ΕΠΑνΕΚ 2014-2020 • ΠΑΑ 2014-2020 & Πρόγραμμα Θάλασσα και Αλιεία 2014-2020 • Λοιπά προγράμματα ΕΕ • Ιδιωτική συμμετοχή
		1.2.4 «Στήριξη δράσεων Horizon 2020»	<ul style="list-style-type: none"> • Υλικά και μικροηλεκτρονική • ΤΠΕ • Ενεργειακές Εφαρμογές 	<ul style="list-style-type: none"> • ΕΠΑνΕΚ 2014-2020

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ RIS	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ RIS	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΗΣ RIS	ΤΟΜΕΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ RIS	ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
		1.2.5 «Δράσεις ενίσχυσης ερευνητικού δυναμικού»	<ul style="list-style-type: none"> • Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα • Υλικά και μικροηλεκτρονική • ΤΠΕ • Τουρισμός Πολιτισμός • Ενεργειακές Εφαρμογές 	<ul style="list-style-type: none"> • ΕΠΑνΕΚ 2014-2020 • ΠΑΑ 2014-2020 & Πρόγραμμα Θάλασσας και Αλιείας 2014-2020 • Πρόγραμμα HORIZON 2020 • Λοιπά προγράμματα ΕΕ • Ιδιωτική συμμετοχή
2: Βελτίωση της πρόσβασης σε Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), της χρήσης και ποιότητάς τους και αξιοποίηση τους στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ	ΕΣ 2.1. Μείωση του «ευρωζωνικού χάσματος» μεταξύ των πλέον μειονεκτικών περιοχών (ορεινών και αγροτικών) και των περιοχών στις οποίες ήδη προσφέρονται ευρωζωνικές υπηρεσίες.	2.1.1 «Αξιοποίηση και επέκταση μητροπολιτικών δικτύων οπτικών ινών και προώθηση ευρωζωνικότητας σε απομακρυσμένες περιοχές»	<ul style="list-style-type: none"> • ΤΠΕ 	<ul style="list-style-type: none"> • ΕΠΑνΕΚ 2014-2020 • Ιδιωτική συμμετοχή
	ΕΣ 2.2. Αύξηση των επιχειρήσεων που εκσυγχρονίζονται ως προς την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ	2.2.1 «Αξιοποίηση των ΤΠΕ για την προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών σε δυναμικούς παραγωγικούς τομείς της περιφερειακής οικονομίας με προτεραιότητα στις αρχές του Ανοικτού Λογισμικού (πολιτισμός, τουρισμός, αγροτική οικονομία κλπ.)»	<ul style="list-style-type: none"> • Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα • Τουρισμός Πολιτισμός • Υλικά και μικροηλεκτρονική • ΤΠΕ • Ενεργειακές Εφαρμογές 	<ul style="list-style-type: none"> • ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020 • ΕΠΑνΕΚ 2014-2020 • ΠΑΑ 2014-2020 & Πρόγραμμα Θάλασσα και Αλιεία 2014-2020 • Πρόγραμμα HORIZON 2020 • Λοιπά προγράμματα ΕΕ • Ιδιωτική συμμετοχή
	ΕΣ 2.3. Αύξηση των προσφερόμενων υπηρεσιών ΤΠΕ σε επιχειρήσεις και πολίτες	2.3.1 «Ανάπτυξη ηλεκτρονικών υποδομών και υπηρεσιών»	<ul style="list-style-type: none"> • Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα • Τουρισμός Πολιτισμός • Υλικά και μικροηλεκτρονική • ΤΠΕ • Ενεργειακές Εφαρμογές 	<ul style="list-style-type: none"> • ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020 • ΠΑΑ 2014-2020 & Πρόγραμμα Θάλασσα και Αλιεία 2014-2020 • Λοιπά προγράμματα ΕΕ • Ιδιωτική συμμετοχή

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ RIS	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ RIS	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΗΣ RIS	ΤΟΜΕΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ RIS	ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
3: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων με αναδιάρθρωση, εκσυγχρονισμό και οικονομική διαφοροποίηση της περιφερειακής οικονομίας προσανατολισμένη στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ	ΕΣ 3.1. Ενίσχυση της επιχειρηματικής δραστηριότητας των ΜΜΕ σε τομείς προτεραιότητας της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης	3.1.1 «Στήριξη επιχειρήσεων (υφιστάμενων και νέων) & ειδικών μορφών επιχειρηματικότητας»	<ul style="list-style-type: none"> • Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα • Υλικά και μικροηλεκτρονική • ΤΠΕ • Τουρισμός Πολιτισμός • Ενεργειακές Εφαρμογές 	<ul style="list-style-type: none"> • ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020 • ΕΠΑνΕΚ 2014-2020 • ΠΑΑ 2014-2020 & Πρόγραμμα Θάλασσα και Αλιεία 2014-2020 • Λοιπά προγράμματα ΕΕ • Ιδιωτική συμμετοχή
	ΕΣ 3.2. Αύξηση των επιχειρήσεων που συμμετέχουν σε επιχειρηματικούς σχηματισμούς	3.2.1 «Υποστήριξη σε υπάρχοντα και νέα cluster επιχειρήσεων»	<ul style="list-style-type: none"> • Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα • Υλικά και μικροηλεκτρονική • ΤΠΕ • Τουρισμός Πολιτισμός • Ενεργειακές Εφαρμογές 	<ul style="list-style-type: none"> • ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020 • ΕΠΑνΕΚ 2014-2020 • ΠΑΑ 2014-2020 & Πρόγραμμα Θάλασσα και Αλιεία 2014-2020 • Λοιπά προγράμματα ΕΕ • Ιδιωτική συμμετοχή
	ΕΣ 3.3. Αύξηση της εξωστρέφειας των ΜΜΕ που συνδέονται με τομείς προτεραιότητας της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης	3.3.1 «Ενέργειες διεθνοποίησης και εξαγωγών των επιχειρήσεων»	<ul style="list-style-type: none"> • Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα • Τουρισμός Πολιτισμός • Υλικά και μικροηλεκτρονική • Ενεργειακές Εφαρμογές • ΤΠΕ 	<ul style="list-style-type: none"> • ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020 • ΕΠΑνΕΚ 2014-2020 • ΠΑΑ 2014-2020 & Πρόγραμμα Θάλασσα και Αλιεία 2014-2020 • Ιδιωτική συμμετοχή
	ΕΣ 3.4. Αναβάθμιση ανθρώπινου δυναμικού, υποστήριξη εργαζομένων, αυτοαπασχολούμενων και επιχειρηματιών	3.4.1 «Βελτίωση δεξιοτήτων νέων και δημιουργία θέσεων εργασίας»	<ul style="list-style-type: none"> • Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα • Τουρισμός Πολιτισμός • Υλικά και μικροηλεκτρονική • ΤΠΕ • Ενεργειακές Εφαρμογές 	<ul style="list-style-type: none"> • ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020 • ΠΑΑ 2014-2020 & Πρόγραμμα Θάλασσα και Αλιεία 2014-2020 • Ιδιωτική συμμετοχή

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ RIS	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ RIS	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΗΣ RIS	ΤΟΜΕΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ RIS	ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
		3.4.2 «Υποστήριξη ανέργων για τη δημιουργία νέων και καινοτόμων επιχειρήσεων σε τομείς προτεραιότητας της Περιφέρειας»	<ul style="list-style-type: none"> • Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα • Τουρισμός Πολιτισμός • Υλικά και μικροηλεκτρονική • ΤΠΕ • Ενεργειακές Εφαρμογές 	<ul style="list-style-type: none"> • ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020 • ΕΠΑνΕΚ 2014-2020 • ΠΑΑ 2014-2020 & Πρόγραμμα Θάλασσα και Αλιεία 2014-2020 • Λοιπά προγράμματα ΕΕ • Ιδιωτική συμμετοχή
		3.4.3 «Υποστήριξη εργαζομένων και επιχειρηματιών σε τομείς προτεραιότητας της Περιφέρειας»	<ul style="list-style-type: none"> • Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα • Τουρισμός Πολιτισμός • Υλικά και μικροηλεκτρονική • ΤΠΕ • Ενεργειακές Εφαρμογές 	<ul style="list-style-type: none"> • ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020 • ΕΠΑνΕΚ 2014-2020 • ΠΑΑ 2014-2020 & Πρόγραμμα Θάλασσα και Αλιεία 2014-2020 • Ιδιωτική συμμετοχή
	ΕΣ 3.5. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του αγροτικού τομέα και του τομέα αλιείας υδατοκαλλιεργειών μέσω των ΕΓΤΑΑ και ΕΤΘΑ	3.5.1 «Ενίσχυση της βιολογικής γεωργίας»	<ul style="list-style-type: none"> • Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα 	<ul style="list-style-type: none"> • Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020
		3.5.2 «Υποστήριξη Ομάδων Παραγωγών»	<ul style="list-style-type: none"> • Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα 	<ul style="list-style-type: none"> • Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2021
		3.5.3 «Υιοθέτηση συστημάτων διασφάλισης και ελέγχου ποιότητας»	<ul style="list-style-type: none"> • Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα 	<ul style="list-style-type: none"> • Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020 • Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θάλασσα και Αλιεία 2014-2020
		3.5.4 «Σύσταση δομών εμπορίας και προώθησης αγροδιατροφικών προϊόντων»	<ul style="list-style-type: none"> • Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα 	<ul style="list-style-type: none"> • Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020
4: Βελτίωση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας μέσω της αξιοποίησης των φυσικών και πολιτιστικών της πόρων, της ενεργειακής αναβάθμισης καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος	ΕΣ 4.1. Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων	4.1.1 «Επενδύσεις σε επιχειρήσεις για ενεργειακή αναβάθμιση και την χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας»	<ul style="list-style-type: none"> • Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα • Τουρισμός Πολιτισμός • Υλικά και μικροηλεκτρονική • ΤΠΕ • Ενεργειακές Εφαρμογές 	<ul style="list-style-type: none"> • ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020 • ΕΠΑνΕΚ 2014-2020 • ΠΑΑ 2014-2020 & Πρόγραμμα Θάλασσα και Αλιεία 2014-2020 • Ιδιωτική συμμετοχή

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ RIS	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ RIS	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΗΣ RIS	ΤΟΜΕΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ RIS	ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
	ΕΣ 4.2. Αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας των δημοσίων υποδομών	4.2.1 «Επενδύσεις σε δημόσιες υποδομές για ενεργειακή αναβάθμιση και την χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας»	<ul style="list-style-type: none"> • Τουρισμός Πολιτισμός • Υλικά και μικροηλεκτρονική • ΤΠΕ • Ενεργειακές Εφαρμογές 	<ul style="list-style-type: none"> • ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020 • Λοιπά προγράμματα ΕΕ • Ιδιωτική συμμετοχή
	ΕΣ 4.3. Ενίσχυση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας	4.3.1 «Προώθηση εναλλακτικών μορφών αστικών μεταφορών φιλικών στο περιβάλλον»	<ul style="list-style-type: none"> • Τουρισμός Πολιτισμός 	<ul style="list-style-type: none"> • ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020 • Λοιπά προγράμματα ΕΕ • Ιδιωτική συμμετοχή
	ΕΣ 4.4. Αύξηση της ελκυστικότητας των φυσικών και πολιτιστικών περιοχών	4.4.1 «Επενδύσεις για τη διαφοροποίηση των τοπικών οικονομιών με την προστασία και την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και των φυσικών τοπίων»	<ul style="list-style-type: none"> • Τουρισμός Πολιτισμός 	<ul style="list-style-type: none"> • ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020 • ΕΠΑνΕΚ 2014-2020 • Λοιπά προγράμματα ΕΕ • Ιδιωτική συμμετοχή
	ΕΣ 4.5. Στήριξη για ολοκληρωμένη αστική ανάπτυξη	4.5.1 «Παρεμβάσεις Αστικής Ανάπτυξης»	<ul style="list-style-type: none"> • Τουρισμός Πολιτισμός 	<ul style="list-style-type: none"> • ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020 • Λοιπά προγράμματα ΕΕ • Ιδιωτική συμμετοχή
		4.5.2 «Επενδύσεις για την προστασία της βιοποικιλότητας εντός ή πλησίον πολεοδομικών συγκροτημάτων»	<ul style="list-style-type: none"> • Τουρισμός Πολιτισμός 	<ul style="list-style-type: none"> • ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020 • ΠΑΑ 2014-2020 & Πρόγραμμα Θάλασσα και Αλιεία 2014-2020 • Λοιπά προγράμματα ΕΕ • Ιδιωτική συμμετοχή

4.4 Σύνδεση περιφερειακής RIS με τα Επιχειρησιακά Προγράμματα 2014-2020

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω βασική πηγή χρηματοδότησης των παρεμβάσεων της RIS της ΠΔΕ αποτελούν τα Επιχειρησιακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ 2014-2020.

Ειδικά σε ότι αφορά το ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020, θα συμβάλλει η στην υλοποίησης της RIS της Περιφέρειας κατά κύριο λόγο μέσω του 1^{ου} άξονα προτεραιότητας με τίτλο «Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα, με αιχμή την καινοτομία και αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας». Ο εν λόγω ΑΠ περιλαμβάνει τους Θεματικούς Στόχους 1, 2 και 3 των ΕΔΕΤ και εναρμονίζεται με τις Στρατηγικές Προτεραιότητες της RIS 1, 2 και 3 που παρουσιάστηκαν παραπάνω. Υποστηρικτικά στην επίτευξη των στόχων της περιφερειακής RIS λειτουργούν και οι ακόλουθοι άξονες προτεραιότητας του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας:

- ΑΠ 4 «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, προώθηση της Κοινωνικής Ένταξης και Καταπολέμηση της Φτώχειας και των Διακρίσεων», μέσω του Θεματικού Στόχου 8, ο οποίος συμβάλλει στην Στρατηγική Προτεραιότητα 3 της RIS3.
- ΑΠ 2 «Προστασία του Περιβάλλοντος – Μετάβαση σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον», μέσω των Θεματικών Στόχων 4 και 6, ο οποίος συμβάλλει στην Στρατηγική Προτεραιότητα 4 της RIS3.

Σε ότι αφορά τη σύνδεση της RIS της ΠΔΕ με τις προτεραιότητες των τομεακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2014-2020 (ΕΠΑνΕΚ, Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης κλπ.) σημειώνεται ότι:

- Το ΕΠΑνΕΚ μέσω των Θεματικών Στόχων 1 (ΕΠ 1α, 1β), 2 (ΕΠ 2α, 2β, 2γ), 3 (3α, 3β, 3γ, 3δ), 8 (ΕΠ 8.iii και 8.v) αναμένεται να συμβάλλει καθοριστικά στην επίτευξη των στόχων της περιφερειακής RIS3.
- Τα Προγράμματα «Αγροτική Ανάπτυξη» και «Θάλασσα και Αλιεία» θα συνεισφέρουν στην επίτευξη των στόχων του τομέα «Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα».

Σε κάθε περίπτωση η σχετική διαδικασία διαβούλευσης με τα παραπάνω Προγράμματα είναι σε εξέλιξη, όπως σε εξέλιξη είναι και η διαδικασία της περαιτέρω εξειδίκευσης των δράσεων στους τομείς προτεραιότητας της RIS3 (βλ. διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης), συνεπώς η συμβολή τους στην περιφερειακής RIS αναμένεται να προσδιοριστεί περαιτέρω το επόμενο διάστημα.

Αναφορικά με το Πρόγραμμα HORIZON 2020, η RIS της ΠΔΕ εξυπηρετείται και από τις τρεις (3) προτεραιότητές του ως ακολούθως: α) Επιστήμη αριστείας, β) Βιομηχανική υπεροχή και γ) Κοινωνικές προκλήσεις.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται σε πινακοποιημένη μορφή ενδεικτική σύνδεση: α) της Περιφερειακής RIS με το ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας και το ΕΠΑΝΕΚ, της Περιφερειακής RIS με τα Προγράμματα Αγροτικής Ανάπτυξης και Θάλασσα και Αλιεία 2014-2020, γ) Περιφερειακής RIS με το HORIZON 2020.

Πίνακας 10: Σύνδεση περιφερειακής RIS με το ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας και το ΕΠΑΝΕΚ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ RIS ΠΔΕ	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΗΣ RIS ΠΔΕ	ΠΕΠ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 2014 -2020			ΕΠΑΝΕΚ 2014-2020		
		ΑΠ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	ΑΠ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΔΡΑΣΕΙΣ
1: Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας στις τεχνολογικές, τομειακές και διατομειακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ	1.1.1 «Ενίσχυση των φορέων έρευνας και καινοτομίας»	ΑΠ01	1.α	1.α.1.1. «Ενίσχυση φορέων έρευνας και καινοτομίας»	ΑΠ03 "Ανάπτυξη μηχανισμών στήριξης της επιχειρηματικότητας"	1.α	1. Ενίσχυση σημαντικών ερευνητικών υποδομών εθνικής εμβέλειας με διεθνή αναγνώριση της αριστείας τους καθώς και της συμμετοχής σε δίκτυα ευρωπαϊκών υποδομών (ESFRI) με βάση τις προτεραιότητες του Εθνικού Οδικού Χάρτη Ερευνητικών Υποδομών, 2. Διαμόρφωση και λειτουργία Εθνικού Μητρώου Ερευνητικών Υποδομών και συστήματος παρακολούθησης της χρήσης και αξιοποίησής τους από τον ιδιωτικό τομέα & την Πολιτεία, 3. Ανάπτυξη Κέντρων Ικανότητας (Centers of Competence) με παράλληλη ενίσχυση των εργαστηριακών υποδομών καινοτομίας, που δημιουργούνται για την παροχή επιστημονικών και τεχνικών υπηρεσιών με όρους αγοράς και σύμφωνα με τις ανάγκες της στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης, 4. Συγκρότηση Δικτύου Ανάπτυξης Καινοτομίας που θα οργανώσει και θα ενισχύσει τη συνεργασία των ελληνικών επιχειρήσεων με τους έλληνες ερευνητές και την πρόσβαση τους στις ερευνητικές υποδομές της χώρας

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ RIS ΠΔΕ	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΗΣ RIS ΠΔΕ	ΠΕΠ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 2014 -2020			ΕΠΑνΕΚ 2014-2020		
		ΑΠ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	ΑΠ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΔΡΑΣΕΙΣ
	1.2.1 «Ενίσχυση υποδομών έρευνας και καινοτομίας σε επιχειρήσεις και συνεργατικούς σχηματισμούς τους (clusters)»	ΑΠ01	1,β	1,β.1.1. «Ενίσχυση υποδομών έρευνας και καινοτομίας σε επιχειρήσεις και συνεργατικούς σχηματισμούς τους (clusters)»			1. Ενίσχυση της έρευνας και της καινοτομίας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της επίδειξης σε λειτουργούσες επιχειρήσεις, 2. Ενίσχυση των βραχυπρόθεσμων συνεργασιών επιχειρήσεων με εργαστήρια ΑΕΙ και ερευνητικών ιδρυμάτων, 3. Ενίσχυση της δημιουργίας και ανάπτυξης συστάδων ή συμπράξεων επιχειρήσεων, ερευνητικών και εκπαιδευτικών οργανισμών, 4. Ανάπτυξη του βιομηχανικού σχεδίου (industrial design) στην Ελλάδα και της παροχής σχετικών υπηρεσιών, 5.Ενίσχυση Συμπράξεων επιχειρήσεων με ακαδημαϊκά και ερευνητικά κέντρα στο πλαίσιο κοινοπραξιών μεσοπρόθεσμης διάρκειας, 6.Ενίσχυση των βραχυπρόθεσμων συνεργασιών επιχειρήσεων με εργαστήρια ΑΕΙ και ερευνητικών ιδρυμάτων, 7.Υποστήριξη της κατοχύρωσης των ερευνητικών αποτελεσμάτων και γενικότερα της βιομηχανικής ιδιοκτησίας στα κυριότερα γραφεία στον κόσμο, 9.Ανάπτυξη δομών σύνδεσης επιχειρήσεων με ακαδημαϊκά/ερευνητικά κέντρα, 12. Εγκατάσταση Μηχανισμού Παρακολούθησης (monitoring mechanism) της υλοποίησης της στρατηγικής RIS3, 13. Αλλαγή της εικόνας της Ελλάδας στο εξωτερικό αναφορικά με τη δυνατότητα ανάπτυξης επιχειρηματικότητας έντασης γνώσης
	1.2.2 «Ενίσχυση σχεδίων έρευνας ανάπτυξης & καινοτομίας στους τομείς προτεραιότητας της RIS3»	ΑΠ01	1,β	1,β.1.2.«Ενίσχυση σχεδίων έρευνας ανάπτυξης & καινοτομίας σε τομείς προτεραιότητας της RIS3»	ΑΠ 01 «Ανάπτυξη επιχειρηματικότητας με τομεακές προτεραιότητες»	1,β	

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ RIS ΠΔΕ	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΗΣ RIS ΠΔΕ	ΠΕΠ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 2014 -2020			ΕΠΑνΕΚ 2014-2020		
		ΑΠ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	ΑΠ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΔΡΑΣΕΙΣ
	1.2.3 «Προώθηση Διεθνικών ερευνητικών έργων για ΜΜΕ»	ΑΠ01	1.β	1.β.1.3. «Προώθηση Διεθνικών ερευνητικών έργων για ΜΜΕ»	ΑΠ 01 «Ανάπτυξη επιχειρηματικότητας με τομεακές προτεραιότητες»	1.β	11. Χρηματοδότηση της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης διά μέσου διακρατικών ερευνητικών συμφωνιών
	1.2.4 «Στήριξη δράσεων Horizon 2020»				ΑΠ 01 «Ανάπτυξη επιχειρηματικότητας με τομεακές προτεραιότητες»	1.β	10. Υποστήριξη των ελληνικών ερευνητικών ομάδων να συμμετέχουν στις ευρωπαϊκές δραστηριότητες του ΟΡΙΖΩΝ 2020 και του COSME
	1.2.5 «Δράσεις ενίσχυσης ερευνητικού δυναμικού»				ΑΠ 01 «Ανάπτυξη επιχειρηματικότητας με τομεακές προτεραιότητες»	1.β	8. Ανάπτυξη, αναβάθμιση ερευνητικού δυναμικού και διάδοση των νέων τεχνολογιών
2: Βελτίωση της πρόσβασης σε Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), της χρήσης και ποιότητάς τους και αξιοποίηση τους στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έμπνευσης της ΠΔΕ	2.1.1 «Αξιοποίηση και επέκταση μητροπολιτικών δικτύων οπτικών ινών και προώθηση ευρυζωνικότητας σε απομακρυσμένες περιοχές»				ΑΠ03 "Ανάπτυξη μηχανισμών στήριξης της επιχειρηματικότητας"	2.α	1. Γεφύρωση Ψηφιακού Χάσματος & ανάπτυξη ευρυζωνικών υποδομών νέας γενιάς (NGA) 2.Ενίσχυση των υποδομών τεχνολογιών νέφους
	2.2.1 «Αξιοποίηση των ΤΠΕ για την προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών σε δυναμικούς παραγωγικούς τομείς της περιφερειακής οικονομίας με προτεραιότητα στις αρχές του Ανοικτού Λογισμικού (πολιτισμός, τουρισμός, αγροτική οικονομία κλπ.)»	ΑΠ01	2.β	2.β.1.1.«Αξιοποίηση των ΤΠΕ για την προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών σε δυναμικούς παραγωγικούς τομείς της περιφερειακής οικονομίας με προτεραιότητα στις αρχές του Ανοικτού Λογισμικού (πολιτισμός, τουρισμός, αγροτική οικονομία κλπ.)»	ΑΠ 01 «Ανάπτυξη επιχειρηματικότητας με τομεακές προτεραιότητες»	2.β	1. Ανάπτυξη & προσαρμογή ολοκληρωμένων λύσεων λογισμικού & ψηφιακού περιεχομένου, 2.Εστίαση σε γρήγορα αναπτυσσόμενες περιοχές ΤΠΕ, υποστηριζόμενες από τεχνολογική ανάπτυξη, 3.Ανάπτυξη ψηφιακής επιχειρηματικότητας που αξιοποιούν ανοιχτά δεδομένα και big data (πχ. Δημοσίου), 4.Βελτίωση της εξωστρέφειας και υποστήριξη της επιχειρηματικότητας μέσω αναβάθμισης των πληροφοριακών υποδομών της Δημόσιας Διοίκησης,

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ RIS ΠΔΕ	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΗΣ RIS ΠΔΕ	ΠΕΠ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 2014 -2020			ΕΠΑνΕΚ 2014-2020		
		ΑΠ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	ΑΠ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΔΡΑΣΕΙΣ
							5. Ανάπτυξη υποδομών και ψηφιακών υπηρεσιών καταγραφής και διαχείρισης ακίνητης περιουσίας – Κτηματολόγιο
	2.3.1 «Ανάπτυξη ηλεκτρονικών υποδομών και υπηρεσιών»	ΑΠ01	2.γ	2.γ.1.1.«Ανάπτυξη ηλεκτρονικών υποδομών και υπηρεσιών»			
3: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων με αναδιάρθρωση, εκσυγχρονισμό και οικονομική διαφοροποίηση της περιφερειακής οικονομίας προσανατολισμένη στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ	3.1.1 «Στήριξη επιχειρήσεων (υφιστάμενων και νέων) & ειδικών μορφών επιχειρηματικότητας»	ΑΠ01	3.α	3.α.1.1 «Στήριξη επιχειρήσεων (υφιστάμενων και νέων) & ειδικών μορφών επιχειρηματικότητας»	ΑΠ 01 «Ανάπτυξη επιχειρηματικότητας με τομεακές προτεραιότητες»	3.α	1. Ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών ιδεών, διερεύνηση δυνατοτήτων αξιοποίησης τους και εφαρμογή τους μέσω νέων προϊόντων και υπηρεσιών, 2. Υποδομές εκκόλαψης νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων έντασης γνώσης και θερμοκοιτίδες, 3. Η χρηματοδοτική ενίσχυση των επιχειρηματικών επενδύσεων
	3.2.1 «Υποστήριξη σε υπάρχοντα και νέα cluster επιχειρήσεων»	ΑΠ01	3.γ	3.γ.1.1 «Υποστήριξη σε υπάρχοντα και νέα cluster επιχειρήσεων»	ΑΠ 01 «Ανάπτυξη επιχειρηματικότητας με τομεακές προτεραιότητες»	3.γ	1. Απλοποίηση/ αυτοματοποίηση λειτουργικών δραστηριοτήτων μέσω της εισαγωγής ή/και αύξηση της χρήσης ΤΠΕ στις ΜΜΕ, 2. Πιστοποίηση λειτουργιών και προϊόντων των επιχειρήσεων, 3. Υποστήριξη δράσεων απόκτησης τεχνογνωσίας για νέα προϊόντα και υπηρεσίες, 4. Στήριξη ρευστότητας, 5. Αναβάθμιση υποδομών για την εγκατάσταση και λειτουργία σύγχρονων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, 6. Ανάπτυξη εργαστηριακών υποδομών προτυποποίησης και πιστοποίησης

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ RIS ΠΔΕ	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΗΣ RIS ΠΔΕ	ΠΕΠ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 2014 -2020			ΕΠΑνΕΚ 2014-2020		
		ΑΠ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	ΑΠ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΔΡΑΣΕΙΣ
							προϊόντων και υπηρεσιών
	3.3.1 «Ενέργειες διεθνοποίησης και εξαγωγών των επιχειρήσεων»	ΑΠ01	3.δ	3.δ.1.1 «Ενέργειες διεθνοποίησης και εξαγωγών των επιχειρήσεων»	ΑΠ 01 «Ανάπτυξη επιχειρηματικότητας με τομεακές προτεραιότητες»	3.δ	1. Υποστήριξη επιχειρήσεων για αναζήτηση ευκαιριών σε νέες αγορές του εξωτερικού, 2. Βελτίωση ικανότητας εξυπηρέτησης υφιστάμενων αγορών, 3. Αναβάθμιση της εικόνας των ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό, 4. Συνεργασίες, συμπράξεις ή / και ανάπτυξη δικτύων επιχειρήσεων που είναι ομοειδείς, συμπληρωματικές ή ανήκουν στην ίδια αλυσίδα αξίας
	3.4.1 «Βελτίωση δεξιοτήτων ανέργων και δημιουργία θέσεων εργασίας»	ΑΠ04	8.1	8.1.1.1 Δράσεις βελτίωσης των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού μέσω προγραμμάτων κατάρτισης 8.1.1.2 Προγράμματα δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας για ανέργους με υψηλά τυπικά προσόντα σε επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε τομείς με συγκριτικό πλεονέκτημα για την Περιφέρεια.			
	3.4.2 «Υποστήριξη ανέργων για τη δημιουργία νέων και καινοτόμων επιχειρήσεων σε τομείς προτεραιότητας της Περιφέρειας»	ΑΠ04	8.3	8.3.1.1 Προγράμματα για τη δημιουργία νέων (start up) και καινοτόμων επιχειρήσεων σε τομείς που έχουν αναδειχθεί στο πλαίσιο της περιφερειακής έμπνης εξειδίκευσης	ΑΠ02 «Προσαρμογή εργαζομένων, επιχειρήσεων και επιχειρηματικού περιβάλλοντος στις νέες αναπτυξιακές απαιτήσεις»	8.3	1.Ανάπτυξη γυναικείας επιχειρηματικότητας, 2.Ανάπτυξη επιχειρηματικότητας στους τομείς στρατηγικής στόχευσης του ΕΠ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ RIS ΠΔΕ	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΗΣ RIS ΠΔΕ	ΠΕΠ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 2014 -2020			ΕΠΑνΕΚ 2014-2020		
		ΑΠ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	ΑΠ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΔΡΑΣΕΙΣ
	3.4.3 «Υποστήριξη εργαζομένων και επιχειρηματιών σε τομείς προτεραιότητας της Περιφέρειας»	ΑΠ04	8.5	8.5.1.1. Προγράμματα υποστήριξης εργαζομένων και επιχειρηματιών σε τομείς της οικονομίας που περιλαμβάνονται στην περιφερειακή στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης	ΑΠ02 «Προσαρμογή εργαζομένων, επιχειρήσεων και επιχειρηματικού περιβάλλοντος στις νέες αναπτυξιακές απαιτήσεις»	8.5	1.Υποστήριξη μεμονωμένων επιχειρήσεων ή /και ομάδων επιχειρήσεων για την κατάρτιση και εφαρμογή σχεδίων προσαρμογής και αναδιάρθρωσης, με πρώτη προτεραιότητα τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στους εννέα (9) τομείς προτεραιότητας της χώρας, 2.Πιστοποίηση γνώσεων, δεξιοτήτων και επαγγελματικών προσόντων εργαζομένων βάσει αναγνωρισμένων προτύπων, 3.Υπηρεσίες και εργαλεία υποστήριξης και καθοδήγησης των επιχειρήσεων
4: Βελτίωση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας μέσω της αξιοποίησης των φυσικών και πολιτιστικών της πόρων, της ενεργειακής αναβάθμισης καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος	4.1.1 «Επενδύσεις σε επιχειρήσεις για ενεργειακή αναβάθμιση και την χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας»	ΑΠ02	4.β	4.β.1.1. «Επενδύσεις σε επιχειρήσεις για ενεργειακή αναβάθμιση και την χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας»	ΑΠ03 "Ανάπτυξη μηχανισμών στήριξης της επιχειρηματικότητας"	4.β	1. Ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων επαγγελματικής χρήσης, 2. Βελτίωση ενεργειακής απόδοσης μικρομεσαίων μεταποιητικών επιχειρήσεων και των πλωτών μέσων
	4.2.1 «Επενδύσεις σε δημόσιες υποδομές για ενεργειακή αναβάθμιση και την χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας»	ΑΠ02	4.γ	4.γ.1.1. «Επενδύσεις σε δημόσιες υποδομές για ενεργειακή αναβάθμιση και την χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας»	ΑΠ03 "Ανάπτυξη μηχανισμών στήριξης της επιχειρηματικότητας"	4.γ	1. Ενεργειακή αναβάθμιση στα δημόσια κτίρια
	4.3.1 «Προώθηση εναλλακτικών μορφών αστικών μεταφορών φιλικών στο περιβάλλον»	ΑΠ02	4.ε	Προώθηση εναλλακτικών μορφών αστικών μεταφορών φιλικών στο περιβάλλον			

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ RIS ΠΔΕ	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΗΣ RIS ΠΔΕ	ΠΕΠ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 2014 -2020			ΕΠΑνΕΚ 2014-2020		
		ΑΠ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	ΑΠ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΔΡΑΣΕΙΣ
	4.4.1 «Επενδύσεις για τη διαφοροποίηση των τοπικών οικονομιών με την προστασία και την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και των φυσικών τοπίων»	ΑΠ02	6.γ	6.γ.1.1. Επενδύσεις για τη διαφοροποίηση των τοπικών οικονομιών με την προστασία και την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και των φυσικών τοπίων	ΑΠ03 "Ανάπτυξη μηχανισμών στήριξης της επιχειρηματικότητας"	6.γ	1. Προώθηση και προβολή του τουριστικού προϊόντος σε σχέση με το φυσικό κεφάλαιο και την πολιτιστική κληρονομιά της χώρας, 2. Ανάπτυξη περιβαλλοντικών / πολιτιστικών υπηρεσιών σε συνεργασία με την κοινωνία και την αγορά, 3. Εφαρμογή καινοτομικών μεθοδολογιών για αειφορική ανάπτυξη σε περιοχές με ιδιαίτερο φυσικό πλούτο και πολιτιστική κληρονομιά
	4.5.1 «Παρεμβάσεις Αστικής Ανάπτυξης»	ΑΠ02	6.ε	6.ε.1.1. Παρεμβάσεις Αστικής Ανάπτυξης			
	4.5.2 «Επενδύσεις για την προστασία της βιοποικιλότητας εντός ή πλησίον πολεοδομικών συγκροτημάτων»	ΑΠ02	6.ε	6.ε.1.2. Επενδύσεις για την προστασία της βιοποικιλότητας εντός ή πλησίον πολεοδομικών συγκροτημάτων			

* ΕΠ 1.α. Ενίσχυση των υποδομών έρευνας και καινοτομίας (Ε&Κ) και των ικανοτήτων ανάπτυξης αριστείας στον τομέα της έρευνας και καινοτομίας και της προαγωγής των κέντρων ικανότητας, ιδίως των κέντρων ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος:

ΕΠ 1.β. Προαγωγή επιχειρηματικών επενδύσεων στην Ε&Κ, ανάπτυξης δεσμών και συνεργειών μεταξύ επιχειρήσεων, κέντρων έρευνας και ανάπτυξης και του τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης, ιδίως μέσω της προαγωγής επενδύσεων για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών, στη μεταφορά τεχνολογίας, στην κοινωνική καινοτομία, στην οικολογική καινοτομία, στις εφαρμογές παροχής δημόσιων υπηρεσιών, στην ενθάρρυνση της ζήτησης, στη δικτύωση, στα συμπλέγματα φορέων και στην ανοιχτή καινοτομία μέσω ευφυούς εξειδίκευσης, καθώς και στήριξης της τεχνολογικής και εφαρμοσμένης έρευνας, πιλοτικών γραμμών, ενεργειών έγκαιρης επικύρωσης προϊόντων, προηγμένων ικανοτήτων παραγωγής και πρώτης παραγωγής ειδικά σε βασικές τεχνολογίες γενικής εφαρμογής και διάδοση των τεχνολογιών γενικής εφαρμογής:

ΕΠ 2.β. Ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ και του ηλεκτρονικού εμπορίου και της ενίσχυσης της ζήτησης για ΤΠΕ

ΕΠ 2.γ. Ενίσχυση των εφαρμογών ΤΠΕ για ηλεκτρονική κυβέερνηση, ηλεκτρονική μάθηση, ηλεκτρονική ένταξη, ηλεκτρονικό πολιτισμό και ηλεκτρονική υγεία

ΕΠ 3.α. Προαγωγή της επιχειρηματικότητας, ιδίως με τη διευκόλυνση της οικονομικής αξιοποίησης νέων ιδεών και ενίσχυσης της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων και μέσω θερμοκοιτίδων επιχειρήσεων

ΕΠ 3.γ. Στήριξη της δημιουργίας και της επέκτασης προηγμένων ικανοτήτων για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών

ΕΠ 3.δ. Στήριξη της ικανότητας των ΜΜΕ να αναπτύσσονται σε περιφερειακές, εθνικές και διεθνείς αγορές, και συμμετέχουν σε διαδικασίες καινοτομίας

ΕΠ 4.β. Προαγωγή της ενεργειακής απόδοσης και της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στις επιχειρήσεις

ΕΠ 4.γ. Στήριξη της ενεργειακής απόδοσης, της έξυπνης διαχείρισης της ενέργειας και της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στις δημόσιες υποδομές, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων κτηρίων, και στον τομέα της στέγασης:

ΕΠ 4.ε. Προαγωγή στρατηγικών χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα για όλους τους τύπους περιοχών, ιδιαίτερα για τις αστικές περιοχές, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της αειφόρου πολυτροπικής αστικής κινητικότητας και των μέτρων προσαρμογής σχετικά με τον περιορισμό των επιπτώσεων

ΕΠ 6γ. Διατήρηση, προστασία, προαγωγή και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς

ΕΠ 6ε. Ανάληψη δράσης για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, για την ανάπλαση των πόλεων, αναζωογόνησης και απολύμανσης των υποβαθμισμένων περιβαλλοντικά εκτάσεων (συμπεριλαμβανομένων των προς ανασυγκρότηση περιοχών), τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και την προώθηση μέτρων για τον περιορισμό του θορύβου

ΕΠ 8.1 Πρόσβαση στην απασχόληση για αναζητούντες θέση εργασίας και οικονομικά μη ενεργά άτομα, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων και των ατόμων που έχουν αποκοπεί επί μακρόν από την αγορά εργασίας, μέσω επίσης τοπικών πρωτοβουλιών για την απασχόληση και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων

ΕΠ 8.3 Ανταπασχόληση, επιχειρηματικότητα και δημιουργία επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένων καινοτόμων πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων

ΕΠ 8.5 Προσαρμογή των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών στις αλλαγές

Πίνακας 11: Σύνδεση περιφερειακής RIS με τα Προγράμματα Αγροτικής Ανάπτυξης και Θάλασσα και Αλιεία 2014-2020

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ RIS ΠΔΕ	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΗΣ RIS ΠΔΕ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 14-20	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΘΑΛΑΣΣΑ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑ 14-20
		ΜΕΤΡΑ	ΑΡΘΡΑ
1: Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ	1.2.1 «Ενίσχυση υποδομών έρευνας και καινοτομίας σε επιχειρήσεις και συνεργατικούς σχηματισμούς τους (clusters)»	M16: Συνεργασία	Άρθρο 26: Καινοτομία Άρθρο 49: Υπηρεσίες διαχείρισης, ανακούφισης και παροχής συμβουλών για εκμεταλλεύσεις υδατοκαλλιέργειας
	1.2.2 «Ενίσχυση σχεδίων έρευνας ανάπτυξης & καινοτομίας στους τομείς προτεραιότητας της RIS3»	M16: Συνεργασία	Άρθρο 26: Καινοτομία Άρθρο 27: Συμβουλευτικές υπηρεσίες Άρθρο 28: Συμπράξεις μεταξύ επιστημόνων και αλιέων
	1.2.3 «Προώθηση Διεθνικών ερευνητικών έργων για ΜΜΕ»	M16: Συνεργασία	Άρθρο 64: Δραστηριότητες συνεργασίας
	1.2.5 «Δράσεις ενίσχυσης ερευνητικού δυναμικού»	Μέτρο 01 : Δράσεις μεταφοράς γνώσεων και ενημέρωσης	Άρθρο 27: Συμβουλευτικές υπηρεσίες Άρθρο 50: Ενίσχυση του ανθρώπινου κεφαλαίου και της δικτύωσης
2: Βελτίωση της πρόσβασης σε Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), της χρήσης και ποιότητάς τους και αξιοποίησή τους στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ	2.2.1 «Αξιοποίηση των ΤΠΕ για την προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών σε δυναμικούς παραγωγικούς τομείς της περιφερειακής οικονομίας με προτεραιότητα στις αρχές του Ανοικτού Λογισμικού (πολιτισμός, τουρισμός, αγροτική οικονομία κλπ.)»	Μέτρο 07: Βασικές υπηρεσίες και ανάπλαση χωριών σε αγροτικές περιοχές	
	2.3.1 «Ανάπτυξη ηλεκτρονικών υποδομών και υπηρεσιών»	Μέτρο 07: Βασικές υπηρεσίες και ανάπλαση χωριών σε αγροτικές περιοχές	

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ RIS ΠΔΕ	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΗΣ RIS ΠΔΕ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 14-20	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΘΑΛΑΣΣΑ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑ 14-20
		ΜΕΤΡΑ	ΑΡΘΡΑ
3: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων με αναδιάρθρωση, εκσυγχρονισμό και οικονομική διαφοροποίηση της περιφερειακής οικονομίας προσανατολισμένη στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ	3.1.1 «Στήριξη επιχειρήσεων (υφιστάμενων και νέων) & ειδικών μορφών επιχειρηματικότητας»	Μέτρο 02: Συμβουλευτικές υπηρεσίες, υπηρεσίες διαχείρισης γεωργικής εκμετάλλευσης και υπηρεσίες αντικατάστασης στην εκμετάλλευση Μέτρο 03: Συστήματα ποιότητας γεωργικών προϊόντων και τροφίμων Μέτρο 05: Ανάπτυξη γεωργικών εκμεταλλεύσεων και επιχειρήσεων	Άρθρο 27: Συμβουλευτικές υπηρεσίες Άρθρο 31: Στήριξη για την εκκίνηση επιχειρηματικής δραστηριότητας σε νέους αλιείς Άρθρο 48: Παραγωγικές επενδύσεις στην υδατοκαλλιέργεια
	3.2.1 «Υποστήριξη σε υπάρχοντα και νέα cluster επιχειρήσεων»	Μέτρο 02: Συμβουλευτικές υπηρεσίες, υπηρεσίες διαχείρισης γεωργικής εκμετάλλευσης και υπηρεσίες αντικατάστασης στην εκμετάλλευση	Άρθρο 27: Συμβουλευτικές υπηρεσίες Άρθρο 48: Παραγωγικές επενδύσεις στην υδατοκαλλιέργεια
	3.3.1 «Ενέργειες διεθνοποίησης και εξαγωγών των επιχειρήσεων»	Μέτρο 02: Συμβουλευτικές υπηρεσίες, υπηρεσίες διαχείρισης γεωργικής εκμετάλλευσης και υπηρεσίες αντικατάστασης στην εκμετάλλευση	Άρθρο 27: Συμβουλευτικές υπηρεσίες Άρθρο 48: Παραγωγικές επενδύσεις στην υδατοκαλλιέργεια
	3.4.1 «Βελτίωση δεξιοτήτων νέων και δημιουργία θέσεων εργασίας»	Μέτρο 01 : Δράσεις μεταφοράς γνώσεων και ενημέρωσης	Άρθρο 27: Συμβουλευτικές υπηρεσίες Άρθρο 50: Ενίσχυση του ανθρώπινου κεφαλαίου και της δικτύωσης
	3.4.2 «Υποστήριξη νέων και καινοτόμων επιχειρήσεων σε τομείς προτεραιότητας της Περιφέρειας»	Μέτρο 01 : Δράσεις μεταφοράς γνώσεων και ενημέρωσης Μέτρο 02: Συμβουλευτικές υπηρεσίες, υπηρεσίες διαχείρισης γεωργικής εκμετάλλευσης και υπηρεσίες αντικατάστασης στην εκμετάλλευση Μέτρο 05: Ανάπτυξη γεωργικών εκμεταλλεύσεων και επιχειρήσεων	Άρθρο 27: Συμβουλευτικές υπηρεσίες Άρθρο 31: Στήριξη για την εκκίνηση επιχειρηματικής δραστηριότητας σε νέους αλιείς Άρθρο 50: Ενίσχυση του ανθρώπινου κεφαλαίου και της δικτύωσης
	3.4.3 «Υποστήριξη εργαζομένων και επιχειρηματιών σε τομείς προτεραιότητας της Περιφέρειας»	Μέτρο 01 : Δράσεις μεταφοράς γνώσεων και ενημέρωσης Μέτρο 02: Συμβουλευτικές υπηρεσίες, υπηρεσίες διαχείρισης γεωργικής εκμετάλλευσης και υπηρεσίες αντικατάστασης	Άρθρο 27: Συμβουλευτικές υπηρεσίες Άρθρο 50: Ενίσχυση του ανθρώπινου κεφαλαίου και της δικτύωσης

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ RIS ΠΔΕ	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΗΣ RIS ΠΔΕ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 14-20	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΘΑΛΑΣΣΑ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑ 14-20
		ΜΕΤΡΑ	ΑΡΘΡΑ
		στην εκμετάλλευση	
	3.5.1 «Ενίσχυση της βιολογικής γεωργίας»	Μέτρο 03: Συστήματα ποιότητας γεωργικών προϊόντων και τροφίμων Μέτρο 05: Ανάπτυξη γεωργικών εκμεταλλεύσεων και επιχειρήσεων Μέτρο 11: Βιολογική γεωργία	
	3.5.2 «Υποστήριξη Ομάδων Παραγωγών»	Μέτρο 02: Συμβουλευτικές υπηρεσίες, υπηρεσίες διαχείρισης γεωργικής εκμετάλλευσης και υπηρεσίες αντικατάστασης στην εκμετάλλευση Μέτρο 03: Συστήματα ποιότητας γεωργικών προϊόντων και τροφίμων Μέτρο 05: Ανάπτυξη γεωργικών εκμεταλλεύσεων και επιχειρήσεων Μέτρο 09: Σύσταση ομάδων και οργανώσεων παραγωγών	
	3.5.3 «Υιοθέτηση συστημάτων διασφάλισης και ελέγχου ποιότητας»	Μέτρο 03: Συστήματα ποιότητας γεωργικών προϊόντων και τροφίμων Μέτρο 04: Επενδύσεις σε υλικά στοιχεία του ενεργητικού	Άρθρο 69: Μεταποίηση προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας
	3.5.4 «Σύσταση δομών εμπορίας και προώθησης αγροδιατροφικών προϊόντων»		
4: Βελτίωση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας μέσω της αξιοποίησης των φυσικών και πολιτιστικών της πόρων, της ενεργειακής αναβάθμισης καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος	4.1.1 «Επενδύσεις σε επιχειρήσεις για ενεργειακή αναβάθμιση και την χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας»	Μέτρο 07: Βασικές υπηρεσίες και ανάπλαση χωριών σε αγροτικές περιοχές	
	4.5.2 «Επενδύσεις για την προστασία της βιοποικιλότητας εντός ή πλησίον πολεοδομικών συγκροτημάτων»	Μέτρο 07: Βασικές υπηρεσίες και ανάπλαση χωριών σε αγροτικές περιοχές	

Πίνακας 12: Σύνδεση περιφερειακής RIS με το HORIZON 2020

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ RIS ΠΔΕ	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΗΣ RIS ΠΔΕ	HORIZON 2020
		ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ
1: Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ	1.1.1 «Ενίσχυση των φορέων έρευνας και καινοτομίας»	1) Επιστημονική Αριστεία 2) Βιομηχανική υπεροχή (αφορά στήριξη για ΤΠΕ, νανοτεχνολογίες, προηγμένα υλικά) 3) Κοινωνιακές προκλήσεις (αφορά κυρίως τις προκλήσεις: Ασφαλής, καθαρή και αποδοτική ενέργεια, Έξυπνες, περιβαλλοντικά φιλικές και ολοκληρωμένες μεταφορές, Δράση για το κλίμα, απόδοση πόρων και πρώτες ύλες)
	1.2.1 «Ενίσχυση υποδομών έρευνας και καινοτομίας σε επιχειρήσεις και συνεργατικούς σχηματισμούς τους (clusters)»	
	1.2.2 «Ενίσχυση σχεδίων έρευνας ανάπτυξης & καινοτομίας στους τομείς προτεραιότητας της RIS3»	
	1.2.3 «Προώθηση Διεθνικών ερευνητικών έργων για ΜΜΕ»	
	1.2.5 «Δράσεις ενίσχυσης ερευνητικού δυναμικού»	
2: Βελτίωση της πρόσβασης σε Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), της χρήσης και ποιότητάς τους και αξιοποίηση τους στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ	2.2.1 «Αξιοποίηση των ΤΠΕ για την προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών σε δυναμικούς παραγωγικούς τομείς της περιφερειακής οικονομίας με προτεραιότητα στις αρχές του Ανοικτού Λογισμικού (πολιτισμός, τουρισμός, αγροτική οικονομία κλπ.)»	

4.5 Δείκτες περιφερειακής στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται οι δείκτες εκροής και αποτελέσματος από τις παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο της στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ. Λαμβάνονται υπόψη ότι οι βασικές πηγές χρηματοδότησης των παρεμβάσεων είναι τα Επιχειρησιακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ 2014-2020 οι δείκτες θα πρέπει να συνάδουν με την αντίστοιχη στοχοθεσία των προγραμμάτων αυτών.

Δεδομένου ότι, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω:

- η διαδικασία εξειδίκευσης της περιφερειακής RIS είναι σε εξέλιξη και θα ολοκληρωθεί μέχρι τέλος του 2015 μέσω της διαδικασίας της επιχειρηματικής ανακάλυψης
- η διαδικασία διαβούλευσης με τα λοιπά Επιχειρησιακά Προγράμματα για τη δυνατότητα χρηματοδότησης παρεμβάσεων της RIS3 της ΠΔΕ είναι επίσης σε εξέλιξη

ακολούθως παρουσιάζονται οι δείκτες του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020 και του ΕΠΑΝΕΚ στους οποίους συμβάλλει η περιφερειακή στρατηγική λαμβάνοντας υπόψη το βαθμό εξειδίκευσής της μέχρι σήμερα.

Σε κάθε περίπτωση διευκρινίζεται ότι οι δείκτες θα εμπλουτίζονται και θα επικαιροποιούνται ανάλογα με την εξειδίκευση των δράσεων στους τομείς προτεραιότητας της Περιφερειακής RIS3 αλλά και την πρόοδο των διαβουλεύσεων με τα τομεακά Προγράμματα που συνεισφέρουν σε αυτήν.

Πίνακας 13: Συμβολή περιφερειακής RIS στους δείκτες του ΠΕΠ ΔΕ και του ΕΠΑΝΕΚ

RIS ΠΔΕ		ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΠΕΠ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ		ΕΠΑΝΕΚ	
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΗΣ RIS ΠΔΕ		ΕΚΡΟΗΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	ΕΚΡΟΗΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ
1: Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ	1.1.1 «Ενίσχυση των φορέων έρευνας και καινοτομίας»	1.α	CO25 - Αριθμός ερευνητών που εργάζονται σε βελτιωμένες εγκαταστάσεις ερευνητικών υποδομών	T1803 - Αριθμός δημοσιεύσεων των φορέων έρευνας και καινοτομίας	CO25- Αριθμός ερευνητών που εργάζονται σε βελτιωμένες εγκαταστάσεις ερευνητικών υποδομών T4225 - Αριθμός ερευνητικών υποδομών που ενισχύονται	T4224 - Μέσος όρος αναφορών ανά δημοσίευση ελλήνων ερευνητών (Δείκτης απήχησης)
	1.2.1 «Ενίσχυση υποδομών έρευνας και καινοτομίας σε επιχειρήσεις και συνεργατικούς σχηματισμούς τους (clusters)» 1.2.2 «Ενίσχυση σχεδίων έρευνας ανάπτυξης & καινοτομίας στους τομείς προτεραιότητας της RIS3» 1.2.3 «Προώθηση Διεθνικών ερευνητικών έργων για MME» 1.2.4 «Στήριξη δράσεων Horizon 2020» 1.2.5 «Δράσεις ενίσχυσης ερευνητικού δυναμικού»	1.β	CO26 - Αριθμός επιχειρήσεων που συνεργάζονται με ερευνητικά ιδρύματα	T1804 - Δαπάνες των επιχειρήσεων για έρευνα και καινοτομία (% επί του περιφερειακού ΑΕΠ)	CO26 - Αριθμός επιχειρήσεων που συνεργάζονται με ερευνητικά ιδρύματα CO01- Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη CO02 - Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν επιχορηγήσεις CO03 -Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν οικονομική στήριξη πλην επιχορηγήσεων CO05 - Αριθμός νέων επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη CO24 - Αριθμός νέων ερευνητών σε φορείς που λαμβάνουν ενίσχυση T4204 - Αριθμός κοινών έργων Ε&Κ με φορείς άλλων χωρών (με ή χωρίς συντονισμό με την Ε.Ε)	T4201 - Δαπάνη Ε&Α των επιχειρήσεων ως ποσοστό του ΑΕΠ T4223 - Αριθμός πατεντών (PCT patents)

RIS ΠΔΕ		ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΠΕΠ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ		ΕΠΑΝΕΚ	
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΗΣ RIS ΠΔΕ		ΕΚΡΟΗΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	ΕΚΡΟΗΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ
2: Βελτίωση της πρόσβασης σε Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), της χρήσης και ποιότητάς τους και αξιοποίηση τους στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ	2.1.1 «Αξιοποίηση και επέκταση μητροπολιτικών δικτύων οπτικών ινών και προώθηση ευρυζωνικότητας σε απομακρυσμένες περιοχές»	2.α			CO10 - Πρόσθετα νοικοκυριά με πρόσβαση σε ευρυζωνικά δίκτυα με ταχύτητες τουλάχιστον 30 Mbps T4227 – Πρόσθετες επιχειρήσεις με ευρυζωνική πρόσβαση με ταχύτητα μεγαλύτερη των 30 Mbps	T4206 - Ποσοστό των σταθερών ευρυζωνικών συνδέσεων ταχύτητας >=100Mbps T4226 - Ποσοστό κάλυψης των ευρυζωνικών συνδέσεων επόμενης γενιάς
	2.2.1 «Αξιοποίηση των ΤΠΕ για την προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών σε δυναμικούς παραγωγικούς τομείς της περιφερειακής οικονομίας με προτεραιότητα στις αρχές του Ανοικτού Λογισμικού (πολιτισμός, τουρισμός, αγροτική οικονομία κλπ.)»	2.β	CO28 - Αριθμός επιχειρήσεων που ενισχύονται για να εισάγουν προϊόντα νέα στην αγορά CO01 - Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη CO08 - Αύξηση της απασχόλησης στις επιχειρήσεις που λαμβάνουν ενίσχυση	T1805 - Επιχειρήσεις που επένδυσαν σε ΤΠΕ	CO02 - Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν επιχορηγήσεις CO01 - Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη CO08 - Αύξηση της απασχόλησης στις επιχειρήσεις που λαμβάνουν ενίσχυση CO03 - Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν οικονομική στήριξη πλην επιχορηγήσεων	T4205 - Υιοθέτηση ΤΠΕ από επιχειρήσεις
	2.3.1 «Ανάπτυξη ηλεκτρονικών υποδομών και υπηρεσιών»	2.γ	T1801 - Ψηφιακές υπηρεσίες και εφαρμογές που δημιουργούνται	T1806 - Χρήστες ηλεκτρονικών υπηρεσιών και εφαρμογών του δημοσίου		
3: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων με αναδιάρθρωση, εκσυγχρονισμό και οικονομική διαφοροποίηση της περιφερειακής οικονομίας προσανατολισμένη στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης	3.1.1 «Στήριξη επιχειρήσεων (υφιστάμενων και νέων) & ειδικών μορφών επιχειρηματικότητας»	3.α	CO02 - Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν επιχορηγήσεις	T1807 - Κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων στους τομείς προτεραιότητας της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης	CO02 - Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν επιχορηγήσεις	T4207 - Ποσοστό καινοτόμων επιχειρήσεων επί του συνόλου

RIS ΠΔΕ		ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΠΕΠ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ		ΕΠΑΝΕΚ	
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΗΣ RIS ΠΔΕ		ΕΚΡΟΗΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	ΕΚΡΟΗΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ
εξειδίκευση της ΠΔΕ						
			CO01 - Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη		CO01 - Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη	
			CO08 - Αύξηση της απασχόλησης στις επιχειρήσεις που λαμβάνουν ενίσχυση		CO08 - Αύξηση της απασχόλησης στις επιχειρήσεις που λαμβάνουν ενίσχυση	
					CO03 - Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν οικονομική στήριξη πλην επιχορηγήσεων	
					CO05 - Αριθμός νέων επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη	
					CO29 - Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν ενίσχυση για να εισάγουν νέα προϊόντα στην εταιρεία	
					T4209 - Επιχειρηματικές πρωτοβουλίες που υποστηρίζονται από θερμοκοιτίδες	
	3.2.1 «Υποστήριξη σε υπάρχοντα και νέα cluster επιχειρήσεων»	3.γ	CO01 - Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη	T1808 - Μέλη συνεργατικών σχηματισμών	CO01 - Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη	T4212 - Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ) των 9 στρατηγικών τομέων της χώρας
			CO02 - Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν επιχορηγήσεις		CO02 - Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν επιχορηγήσεις	
					CO03 - Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν οικονομική στήριξη πλην επιχορηγήσεων	
					CO08 - Αύξηση της απασχόλησης στις επιχειρήσεις που λαμβάνουν ενίσχυση	

RIS ΠΔΕ		ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΠΕΠ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ		ΕΠΑΝΕΚ	
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΗΣ RIS ΠΔΕ		ΕΚΡΟΗΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	ΕΚΡΟΗΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ
					T4213 - Αριθμός υποδομών εγκατάστασης υποδοχής επιχειρήσεων (επιχειρηματικά πάρκα) που ενισχύονται	
	3.3.1 «Ενέργειες διεθνοποίησης και εξαγωγών των επιχειρήσεων»	3.δ	CO01 - Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη	T1809 - Αξία εξαγωγών των ΜΜΕ στους τομείς της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης	CO01 - Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη	T4214 - Εξαγωγές ελληνικών επιχειρήσεων στους 9 στρατηγικούς τομείς της χώρας
			CO02 - Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν επιχορηγήσεις		CO02 - Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν επιχορηγήσεις	
			CO04 - Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν μη οικονομική στήριξη		CO03 - Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν οικονομική στήριξη πλην επιχορηγήσεων	
					CO08 - Αύξηση της απασχόλησης στις επιχειρήσεις που λαμβάνουν ενίσχυση	
	3.4.1 «Βελτίωση δεξιοτήτων ανέργων και δημιουργία θέσεων εργασίας»	8.1	CO01 - Συμμετέχοντες άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων	CR03 - Συμμετέχοντες που αποκτούν εξειδίκευση αμέσως μετά τη λήξη της συμμετοχής τους		
	3.4.2 «Υποστήριξη ανέργων για τη δημιουργία νέων και καινοτόμων επιχειρήσεων σε τομείς προτεραιότητας της Περιφέρειας»	8.3	T1832 - Επιχειρηματικά σχέδια για νέες επιχειρήσεις στους τομείς της RIS3	T1836 - Επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στους τομείς της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης ένα έτος μετά την ενίσχυση τους	T4218 - Υποστηριζόμενα σχέδια για δημιουργία νέων επιχειρήσεων	T4217 - Νεοφυείς επιχειρήσεις που διατηρούνται 6 μήνες μετά τη λήξη της παρέμβασης
					T4219 - Θέσεις εργασίας που δημιουργούνται επιπρόσθετα του επιχειρηματία	

RIS ΠΔΕ		ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΠΕΠ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ		ΕΠΑΝΕΚ	
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΗΣ RIS ΠΔΕ		ΕΚΡΟΗΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	ΕΚΡΟΗΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ
	3.4.3 «Υποστήριξη εργαζομένων και επιχειρηματιών σε τομείς προτεραιότητας της Περιφέρειας»	8.5	CO23 - Αριθμός υποστηριζόμενων ΜΜΕ (συμπεριλαμβανομένων συνεταιριστικών επιχειρήσεων και επιχειρήσεων της κοινωνικής οικονομίας).	T1837 - Επιχειρήσεις με βελτιωμένη κατάσταση επιχειρησιακής λειτουργίας ένα έτος μετά τη λήξη της ενίσχυση τους	CO23 - Αριθμός υποστηριζόμενων ΜΜΕ (συμπεριλαμβανομένων συνεταιριστικών επιχειρήσεων και επιχειρήσεων της κοινωνικής οικονομίας).	CR03 - Συμμετέχοντες που αποκτούν εξειδίκευση αμέσως μετά τη λήξη της συμμετοχής τους
						CO05 - Απασχολούμενοι, συμπεριλαμβανομένων των αυτοαπασχολούμενων
4: Βελτίωση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας μέσω της αξιοποίησης των φυσικών και πολιτιστικών της πόρων, της ενεργειακής αναβάθμισης καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος	4.1.1 «Επενδύσεις σε επιχειρήσεις για ενεργειακή αναβάθμιση και την χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας»	4.β	CO01 - Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη	T1814 - Μερίδιο των ΑΠΕ στην Ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας	CO01 - Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη	T4228 - Ετήσια εξοικονόμηση τελικής ενέργειας
			CO02 - Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν επιχορηγήσεις		CO02 - Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν επιχορηγήσεις	
			CO03 - Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν οικονομική στήριξη πλην των επιχορηγήσεων		CO03 - Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν οικονομική στήριξη πλην των επιχορηγήσεων	
					CO34 - Μείωση εκπομπών αερίων θερμοκηπίου: Εκτιμώμενη ετήσια μείωση των εκπομπών των αερίων θερμοκηπίου	
	4.2.1 «Επενδύσεις σε δημόσιες υποδομές για ενεργειακή αναβάθμιση και την χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας»	4.γ	T1811 - Αριθμός Δημοσίων κτιρίων που ενισχύονται για εξοικονόμηση ενέργειας	T1815 - Ετήσια εξοικονόμηση τελικής ενέργειας	CO32 - Ενεργειακή απόδοση: Μείωση της ετήσιας κατανάλωσης πρωτογενούς ενέργειας των δημόσιων κτιρίων	T4228 - Ετήσια εξοικονόμηση τελικής ενέργειας

RIS ΠΔΕ		ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΠΕΠ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ		ΕΠΑΝΕΚ	
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΗΣ RIS ΠΔΕ		ΕΚΡΟΗΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	ΕΚΡΟΗΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ
	4.3.1 «Προώθηση εναλλακτικών μορφών αστικών μεταφορών φιλικών στο περιβάλλον»	4.ε	T1853 - Μεταφορικά μέσα ήπιας κυκλοφορίας που αποκτούνται	T1816 - Μέση μηνιαία χρήση βιώσιμων αστικών μεταφορών		
	4.4.1 «Επενδύσεις για τη διαφοροποίηση των τοπικών οικονομιών με την προστασία και την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και των φυσικών τοπίων»	6.γ	T1813 - Πολιτιστικά Μνημεία που αναβαθμίζονται	T1822 - Επισκεψιμότητα πολιτιστικών χώρων	T4232 - Αριθμός περιοχών ενδιαφέροντος όπου ενισχύεται η οικονομική δραστηριότητα από το ΕΠΑνεΚ	T4231 - Αριθμός επισκεπτών σε αρχαιολογικούς χώρους κα μουσεία
					CO09 - Αειφόρος Τουρισμός: Αύξηση του αναμενόμενου αριθμού επισκέψεων σε ενισχυόμενες τοποθεσίες πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς και πόλους έλξης επισκεπτών	
	4.5.1 «Παρεμβάσεις Αστικής Ανάπτυξης»	6.ε	CO37 - Πληθυσμός που ζει σε περιοχές με στρατηγικές ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης	T1824 - Μέγιστος αριθμός ημερών με μέση ημερήσια συγκέντρωση ΑΣ10 μεγαλύτερη από 50 μg/m ³ που καταγράφεται σε σταθμό μέτρησης		

4.6 Οικονομικός και χρονικός προγραμματισμός

4.6.1 Οικονομικός Προγραμματισμός

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζεται ο οικονομικός προγραμματισμός της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας σχετικά με τους εκτιμώμενους χρηματικούς πόρους για την υλοποίηση της στρατηγικής για την έξυπνη εξειδίκευση.

Οι πόροι που απαιτούνται για την επίτευξη των στόχων της περιφερειακής στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης εκτιμώνται σε **1 δις€**. Από αυτούς 50% περίπου αναμένεται να διατεθεί από Προγράμματα της Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020 και το υπόλοιπο ποσό από την ιδιωτική συμμετοχή. Σχετικά με την διαδικασία που θα ακολουθήσει η Περιφέρεια για τη μόχλευση ιδιωτικών πόρων αυτή θα είναι μέσω της επιχειρηματικής ανακάλυψης ανά τομέα προτεραιότητας της RIS, στην οποία (όπως αναφέρθηκε και παραπάνω) ο ιδιωτικός τομέας έχει ενεργό συμμετοχή.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η ανάλυση του ποσού αυτού ανά τομέα προτεραιότητας και πηγή χρηματοδότησης.

Πίνακας 14: Εκτιμώμενοι πόροι ανά τομέα προτεραιότητας της Περιφερειακής RIS και της πηγή χρηματοδότησης

Τομέας Προτεραιότητας	Πηγή Χρηματοδότησης*						
	ΠΕΠ ΔΕ 2014 -2020	ΕΠΑνΕΚ 2014-2020	ΠΑΑ 2014- 2020 & ΕΠ ΘΑΛΑΣΣΑ & ΑΛΙΕΙΑ	HORIZON 2020	ΛΟΙΠΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜ ΑΤΑ ΤΗΣ ΕΕ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤ ΟΧΗ	ΣΥΝΟΛΟ
Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργει ς και τρόφιμα	13.135.113	37.500.000	48.700.000	4.000.000	10.700.000	97.700.000	211.735.113
Τουρισμός – Πολιτισμός	18.500.000	49.000.000	0	2.200.000	8.550.000	108.200.000	186.450.000
Υλικά – Μικροηλεκτρονικ ή	14.200.000	45.200.000	0	10.700.000	10.500.000	77.300.000	157.900.000
Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)	18.829.728	64.300.000	2.000.000	8.200.000	9.100.000	99.400.000	201.829.728
Ενεργειακά συστήματα και εφαρμογές	21.700.000	72.000.000	8.300.000	6.200.000	11.550.000	124.200.000	243.950.000
ΣΥΝΟΛΟ	86.364.841	268.000.000	59.000.000	31.300.000	50.400.000	506.800.000	1.001.864.841

*Τα ποσά των Προγραμμάτων της ΠΠ 2014-2020 είναι σε όρους Δημόσιας Δαπάνης

Στη συνέχεια στους πίνακες που ακολουθούν αναλύονται οι εκτιμώμενοι πόροι ανά τομέα προτεραιότητας σε επίπεδο στρατηγικής προτεραιότητας, τύπο δράσης και πηγή χρηματοδότησης.

Πίνακας 15: Εκτιμώμενοι πόροι ανά τύπο δράσης και πηγή χρηματοδότησης

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ RIS	ΤΥΠΟΙ ΔΡΑΣΕΩΝ	ΠΕΠ ΔΕ	ΕΠΑΝΕΚ	ΠΑΑ & ΕΠ ΘΑΛΑΣΣΑ & ΑΛΙΕΙΑ	HORIZON	ΑΛΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΕ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜ.	ΣΥΝΟΛΟ
Στρατηγική Προτεραιότητα 1: Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ	1.1.1 «Ενίσχυση των φορέων έρευνας και καινοτομίας»	2.000.000 €	10.000.000 €		9.000.000 €	3.500.000 €	3.500.000 €	28.000.000 €
	1.2.1 «Ενίσχυση υποδομών έρευνας και καινοτομίας σε επιχειρήσεις και συνεργατικούς σχηματισμούς τους (clusters)»	1.000.000 €	4.500.000 €	1.800.000 €	4.500.000 €	4.600.000 €	7.600.000 €	24.000.000 €
	1.2.5 «Δράσεις ενίσχυσης ερευνητικού δυναμικού»		3.000.000 €	500.000 €	1.300.000 €	3.400.000 €	11.000.000 €	19.200.000 €
	1.2.2 «Ενίσχυση σχεδίων έρευνας ανάπτυξης & καινοτομίας στους τομείς προτεραιότητας της RIS3»	5.735.113 €	20.000.000 €	6.500.000 €	16.000.000 €	7.500.000 €	34.000.000 €	89.735.113 €
	1.2.3 «Προώθηση Διεθνικών ερευνητικών έργων για ΜΜΕ»	3.000.000 €	4.500.000 €	1.000.000 €		1.950.000 €	8.200.000 €	18.650.000 €
	1.2.4 «Στήριξη δράσεων Horizon 2020»			3.500.000 €				
Στρατηγική Προτεραιότητα 2: Βελτίωση της πρόσβασης σε Τεχνολογίες Πληροφορίας και	2.1.1 «Αξιοποίηση και επέκταση μητροπολιτικών δικτύων οπτικών ινών και προώθηση ευρυζωνικότητας σε απομακρυσμένες περιοχές»		25.000.000 €				29.000.000 €	54.000.000 €

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ RIS	ΤΥΠΟΙ ΔΡΑΣΕΩΝ	ΠΕΠ ΔΕ	ΕΠΑΝΕΚ	ΠΑΑ & ΕΠ ΘΑΛΑΣΣΑ & ΑΛΙΕΙΑ	HORIZON	ΑΛΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΕ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜ.	ΣΥΝΟΛΟ
Επικοινωνιών (ΤΠΕ), της χρήσης και ποιότητάς τους και αξιοποίηση τους στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ	2.2.1 «Αξιοποίηση των ΤΠΕ για την προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών σε δυναμικούς παραγωγικούς τομείς της περιφερειακής οικονομίας με προτεραιότητα στις αρχές του Ανοικτού Λογισμικού (πολιτισμός, τουρισμός, αγροτική οικονομία κλπ.)»	3.877.449 €	12.500.000 €	1.000.000 €	500.000 €	1.000.000 €	29.500.000 €	48.377.449 €
	2.3.1 «Ανάπτυξη ηλεκτρονικών υποδομών και υπηρεσιών»	2.000.000 €		3.500.000 €		1.500.000 €	16.500.000 €	23.500.000 €
Στρατηγική Προτεραιότητα 3: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων με αναδιάρθρωση, εκσυγχρονισμό και οικονομική διαφοροποίηση της περιφερειακής οικονομίας προσανατολισμένη στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της	3.1.1 «Στήριξη επιχειρήσεων (υφιστάμενων και νέων) & ειδικών μορφών επιχειρηματικότητας»	45.000.000 €	120.000.000 €	13.000.000 €		16.500.000 €	225.000.000 €	419.500.000 €
	3.2.1 «Υποστήριξη σε υπάρχοντα και νέα cluster επιχειρήσεων»	6.000.000 €	13.000.000 €	3.000.000 €		2.500.000 €	23.000.000 €	47.500.000 €
	3.3.1 «Ενέργειες διεθνοποίησης και εξαγωγών των επιχειρήσεων»	1.500.000 €	12.000.000 €	3.000.000 €			29.000.000 €	45.500.000 €
	3.5.1 «Ενίσχυση της βιολογικής γεωργίας»			5.000.000 €				5.000.000 €
	3.5.2 «Υποστήριξη Ομάδων Παραγωγών»			6.000.000 €				6.000.000 €
	3.5.3 «Υιοθέτηση συστημάτων διασφάλισης και ελέγχου ποιότητας»			4.000.000 €				4.000.000 €

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ RIS	ΤΥΠΟΙ ΔΡΑΣΕΩΝ	ΠΕΠ ΔΕ	ΕΠΑΝΕΚ	ΠΑΑ & ΕΠ ΘΑΛΑΣΣΑ & ΑΛΙΕΙΑ	HORIZON	ΑΛΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΕ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜ.	ΣΥΝΟΛΟ
ΠΔΕ	3.5.4 «Σύσταση δομών εμπορίας και προώθησης αγροδιατροφικών προϊόντων»			1.200.000 €				1.200.000 €
	3.4.1 «Βελτίωση δεξιοτήτων ανέργων και δημιουργία θέσεων εργασίας»	1.600.000 €		3.000.000 €			13.500.000 €	18.100.000 €
	3.4.2 «Υποστήριξη ανέργων για τη δημιουργία νέων και καινοτόμων επιχειρήσεων σε τομείς προτεραιότητας της Περιφέρειας»	2.000.000 €	12.000.000 €	1.000.000 €		2.000.000 €	16.500.000 €	33.500.000 €
	3.4.3 «Υποστήριξη εργαζομένων και επιχειρηματιών σε τομείς προτεραιότητας της Περιφέρειας»	2.202.279 €	13.500.000 €	1.500.000 €		2.000.000 €	16.500.000 €	35.702.279 €
Στρατηγική Προτεραιότητα 4: Βελτίωση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας μέσω της αξιοποίησης των φυσικών και πολιτιστικών της πόρων, της ενεργειακής αναβάθμισης καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος	4.1.1 «Επενδύσεις σε επιχειρήσεις για ενεργειακή αναβάθμιση και την χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας»	2.000.000 €	13.500.000 €	2.500.000 €			23.000.000 €	41.000.000 €
	4.2.1 «Επενδύσεις σε δημόσιες υποδομές για ενεργειακή αναβάθμιση και την χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας»	1.600.000 €				500.000 €	1.500.000 €	3.600.000 €
	4.3.1 «Προώθηση εναλλακτικών μορφών αστικών μεταφορών φιλικών στο περιβάλλον»	350.000 €				300.000 €	700.000 €	1.350.000 €
	4.4.1 «Επενδύσεις για τη διαφοροποίηση των τοπικών οικονομιών με την προστασία και την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και των φυσικών τοπίων»	500.000 €	1.000.000 €			300.000 €	800.000 €	2.600.000 €
	4.5.1 «Παρεμβάσεις Αστικής Ανάπτυξης»	5.500.000 €				1.500.000 €	15.500.000 €	22.500.000 €

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ RIS	ΤΥΠΟΙ ΔΡΑΣΕΩΝ	ΠΕΠ ΔΕ	ΕΠΑΝΕΚ	ΠΑΑ & ΕΠ ΘΑΛΑΣΣΑ & ΑΛΙΕΙΑ	HORIZON	ΑΛΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΕ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜ.	ΣΥΝΟΛΟ
	4.5.2 «Επενδύσεις για την προστασία της βιοποικιλότητας εντός ή πλησίον πολεοδομικών συγκροτημάτων»	500.000 €		1.500.000 €		1.350.000 €	2.500.000 €	5.850.000 €
	ΣΥΝΟΛΟ	86.364.841 €	268.000.000 €	59.000.000 €	31.300.000 €	50.400.000 €	506.800.000 €	1.001.864.841 €

Πίνακας 16: Εκτιμώμενοι πόροι ανά τύπο δράσης και πηγή χρηματοδότησης για τον τομέα «Αγροτική Παραγωγή – Υδατοκαλλιέργειες και τρόφιμα»

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ RIS	ΤΥΠΟΙ ΔΡΑΣΕΩΝ	ΠΕΠ ΔΕ	ΕΠΑΝΕΚ	ΠΑΑ & ΕΠ ΘΑΛΑΣΣΑ & ΑΛΙΕΙΑ	HORIZON	ΑΛΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΕ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜ.	ΣΥΝΟΛΟ
Στρατηγική Προτεραιότητα 1: Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ	1.1.1 «Ενίσχυση των φορέων έρευνας και καινοτομίας»							
	1.2.1 «Ενίσχυση υποδομών έρευνας και καινοτομίας σε επιχειρήσεις και συνεργατικούς σχηματισμούς τους (clusters)»	200.000 €	1.000.000 €	1.000.000 €	1.000.000 €	2.000.000 €	2.200.000 €	7.400.000 €
	1.2.5 «Δράσεις ενίσχυσης ερευνητικού δυναμικού»		500.000 €	500.000 €	500.000 €	200.000 €	4.000.000 €	5.700.000 €
	1.2.2 «Ενίσχυση σχεδίων έρευνας ανάπτυξης & καινοτομίας στους τομείς προτεραιότητας της RIS3»	535.113 €	2.500.000 €	3.500.000 €	2.000.000 €	1.500.000 €	7.000.000 €	17.035.113 €
	1.2.3 «Πρώθηση Διεθνικών ερευνητικών έργων για ΜΜΕ»	600.000 €	1.000.000 €	1.000.000 €			1.500.000 €	4.100.000 €
	1.2.4 «Στήριξη δράσεων Horizon 2020»							
Στρατηγική Προτεραιότητα 2: Βελτίωση της πρόσβασης σε Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), της	2.1.1 «Αξιοποίηση και επέκταση μητροπολιτικών δικτύων οπτικών ινών και πρώθηση ευρυζωνικότητας σε απομακρυσμένες περιοχές»							

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ RIS	ΤΥΠΟΙ ΔΡΑΣΕΩΝ	ΠΕΠ ΔΕ	ΕΠΑΝΕΚ	ΠΑΑ & ΕΠ ΘΑΛΑΣΣΑ & ΑΛΙΕΙΑ	HORIZON	ΆΛΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΕ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜ.	ΣΥΝΟΛΟ
χρήσης και ποιότητάς τους και αξιοποίηση τους στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ	2.2.1 «Αξιοποίηση των ΤΠΕ για την προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών σε δυναμικούς παραγωγικούς τομείς της περιφερειακής οικονομίας με προτεραιότητα στις αρχές του Ανοικτού Λογισμικού (πολιτισμός, τουρισμός, αγροτική οικονομία κλπ.)»	500.000 €	1.000.000 €	1.000.000 €	500.000 €	500.000 €	3.000.000 €	6.500.000 €
	2.3.1 «Ανάπτυξη ηλεκτρονικών υποδομών και υπηρεσιών»	300.000 €		2.500.000 €			4.000.000 €	6.800.000 €
Στρατηγική Προτεραιότητα 3: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων με αναδιάρθρωση, εκσυγχρονισμό και οικονομική διαφοροποίηση της περιφερειακής οικονομίας προσανατολισμένη στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ	3.1.1 «Στήριξη επιχειρήσεων (υφιστάμενων και νέων) & ειδικών μορφών επιχειρηματικότητας»	8.000.000 €	20.000.000 €	8.000.000 €		5.000.000 €	45.000.000 €	86.000.000 €
	3.2.1 «Υποστήριξη σε υπάρχοντα και νέα cluster επιχειρήσεων»	1.500.000 €	3.500.000 €	3.000.000 €		500.000 €	8.500.000 €	17.000.000 €
	3.3.1 «Ενέργειες διεθνοποίησης και εξαγωγών των επιχειρήσεων»	350.000 €	2.500.000 €	2.500.000 €			8.000.000 €	13.350.000 €
	3.5.1 «Ενίσχυση της βιολογικής γεωργίας»			5.000.000 €				5.000.000 €
	3.5.2 «Υποστήριξη Ομάδων Παραγωγών»			6.000.000 €				6.000.000 €
	3.5.3 «Υιοθέτηση συστημάτων διασφάλισης και ελέγχου ποιότητας»			4.000.000 €				4.000.000 €
	3.5.4 «Σύσταση δομών εμπορίας και προώθησης αγροδιατροφικών			1.200.000 €				1.200.000 €

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ RIS	ΤΥΠΟΙ ΔΡΑΣΕΩΝ	ΠΕΠ ΔΕ	ΕΠΑΝΕΚ	ΠΑΑ & ΕΠ ΘΑΛΑΣΣΑ & ΑΛΙΕΙΑ	HORIZON	ΆΛΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΕ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜ.	ΣΥΝΟΛΟ
	προϊόντων»							
	3.4.1 «Βελτίωση δεξιοτήτων ανέργων και δημιουργία θέσεων εργασίας»	400.000 €		3.000.000 €			3.000.000 €	6.400.000 €
	3.4.2 «Υποστήριξη ανέργων για τη δημιουργία νέων και καινοτόμων επιχειρήσεων σε τομείς προτεραιότητας της Περιφέρειας»	100.000 €	1.000.000 €	1.000.000 €		500.000 €	2.500.000 €	5.100.000 €
	3.4.3 «Υποστήριξη εργαζομένων και επιχειρηματιών σε τομείς προτεραιότητας της Περιφέρειας»	150.000 €	1.500.000 €	1.500.000 €			2.000.000 €	5.150.000 €
	4.1.1 «Επενδύσεις σε επιχειρήσεις για ενεργειακή αναβάθμιση και την χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας»	500.000 €	3.000.000 €	2.500.000 €			6.000.000 €	12.000.000 €
Στρατηγική Προτεραιότητα 4: Βελτίωση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας μέσω της αξιοποίησης των φυσικών και πολιτιστικών της πόρων, της ενεργειακής αναβάθμισης καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος	4.2.1 «Επενδύσεις σε δημόσιες υποδομές για ενεργειακή αναβάθμιση και την χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας»							
	4.3.1 «Πρώθηση εναλλακτικών μορφών αστικών μεταφορών φιλικών στο περιβάλλον»							
	4.4.1 «Επενδύσεις για τη διαφοροποίηση των τοπικών οικονομιών με την προστασία και την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και των φυσικών τοπίων»							
	4.5.1 «Παρεμβάσεις Αστικής Ανάπτυξης»							

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ RIS	ΤΥΠΟΙ ΔΡΑΣΕΩΝ	ΠΕΠ ΔΕ	ΕΠΑΝΕΚ	ΠΑΑ & ΕΠ ΘΑΛΑΣΣΑ & ΑΛΙΕΙΑ	HORIZON	ΑΛΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΕ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜ.	ΣΥΝΟΛΟ
	4.5.2 «Επενδύσεις για την προστασία της βιοποικιλότητας εντός ή πλησίον πολεοδομικών συγκροτημάτων»			1.500.000 €		500.000 €	1.000.000 €	3.000.000 €
	ΣΥΝΟΛΟ	13.135.113 €	37.500.000 €	48.700.000 €	4.000.000 €	10.700.000 €	97.700.000 €	211.735.113 €

Πίνακας 17: Εκτιμώμενοι πόροι ανά τύπο δράσης και πηγή χρηματοδότησης για τον τομέα «Τουρισμός Πολιτισμός»

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ RIS	ΤΥΠΟΙ ΔΡΑΣΕΩΝ	ΠΕΠ ΔΕ	ΕΠΑΝΕΚ	ΠΑΑ & ΕΠ ΘΑΛΑΣΣΑ & ΑΛΙΕΙΑ	HORIZON	ΑΛΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΕ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜ.	ΣΥΝΟΛΟ
Στρατηγική Προτεραιότητα 1: Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ	1.1.1 «Ενίσχυση των φορέων έρευνας και καινοτομίας»							
	1.2.1 «Ενίσχυση υποδομών έρευνας και καινοτομίας σε επιχειρήσεις και συνεργατικούς σχηματισμούς τους (clusters)»	100.000 €	1.000.000 €		500.000 €	500.000 €	1.100.000 €	3.200.000 €
	1.2.5 «Δράσεις ενίσχυσης ερευνητικού δυναμικού»		500.000 €		200.000 €	200.000 €	3.000.000 €	3.900.000 €
	1.2.2 «Ενίσχυση σχεδίων έρευνας ανάπτυξης & καινοτομίας στους τομείς προτεραιότητας της RIS3»	600.000 €	1.500.000 €		1.500.000 €	1.000.000 €	4.000.000 €	8.600.000 €
	1.2.3 «Προώθηση Διεθνικών ερευνητικών έργων για MME»	300.000 €	500.000 €			350.000 €	600.000 €	1.750.000 €
	1.2.4 «Στήριξη δράσεων Horizon 2020»							
Στρατηγική Προτεραιότητα 2: Βελτίωση της πρόσβασης σε Τεχνολογίες Πληροφορίας και	2.1.1 «Αξιοποίηση και επέκταση μητροπολιτικών δικτύων οπτικών ινών και προώθηση ευρυζωνικότητας σε απομακρυσμένες περιοχές»							

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ RIS	ΤΥΠΟΙ ΔΡΑΣΕΩΝ	ΠΕΠ ΔΕ	ΕΠΑΝΕΚ	ΠΑΑ & ΕΠ ΘΑΛΑΣΣΑ & ΑΛΙΕΙΑ	HORIZON	ΑΛΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΕ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜ.	ΣΥΝΟΛΟ
Επικοινωνιών (ΤΠΕ), της χρήσης και ποιότητάς τους και αξιοποίηση τους στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ	2.2.1 «Αξιοποίηση των ΤΠΕ για την προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών σε δυναμικούς παραγωγικούς τομείς της περιφερειακής οικονομίας με προτεραιότητα στις αρχές του Ανουκτού Λογισμικού (πολιτισμός, τουρισμός, αγροτική οικονομία κλπ.)»	500.000 €	3.000.000 €			500.000 €	9.000.000 €	13.000.000 €
	2.3.1 «Ανάπτυξη ηλεκτρονικών υποδομών και υπηρεσιών»	500.000 €				500.000 €	4.000.000 €	5.000.000 €
Στρατηγική Προτεραιότητα 3: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων με αναδιάρθρωση, εκσυγχρονισμό και οικονομική διαφοροποίηση της περιφερειακής οικονομίας προσανατολισμένη στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ	3.1.1 «Στήριξη επιχειρήσεων (υφιστάμενων και νέων) & ειδικών μορφών επιχειρηματικότητας»	10.000.000 €	30.000.000 €			3.000.000 €	50.000.000 €	93.000.000 €
	3.2.1 «Υποστήριξη σε υπάρχοντα και νέα cluster επιχειρήσεων»	1.000.000 €	1.000.000 €			500.000 €	2.500.000 €	5.000.000 €
	3.3.1 «Ενέργειες διεθνοποίησης και εξαγωγών των επιχειρήσεων»	300.000 €	3.000.000 €				8.000.000 €	11.300.000 €
	3.5.1 «Ενίσχυση της βιολογικής γεωργίας»							
	3.5.2 «Υποστήριξη Ομάδων Παραγωγών»							
	3.5.3 «Υιοθέτηση συστημάτων διασφάλισης και ελέγχου ποιότητας»							

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ RIS	ΤΥΠΟΙ ΔΡΑΣΕΩΝ	ΠΕΠ ΔΕ	ΕΠΑΝΕΚ	ΠΑΑ & ΕΠ ΘΑΛΑΣΣΑ & ΑΛΙΕΙΑ	HORIZON	ΑΛΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΕ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜ.	ΣΥΝΟΛΟ	
	3.5.4 «Σύσταση δομών εμπορίας και προώθησης αγροδιατροφικών προϊόντων»								
	3.4.1 «Βελτίωση δεξιοτήτων ανέργων και δημιουργία θέσεων εργασίας»	150.000 €					3.500.000 €	3.650.000 €	
	3.4.2 «Υποστήριξη ανέργων για τη δημιουργία νέων και καινοτόμων επιχειρήσεων σε τομείς προτεραιότητας της Περιφέρειας»	200.000 €	1.500.000 €			500.000 €	2.000.000 €	4.200.000 €	
	3.4.3 «Υποστήριξη εργαζομένων και επιχειρηματιών σε τομείς προτεραιότητας της Περιφέρειας»	250.000 €	2.000.000 €			500.000 €	2.500.000 €	5.250.000 €	
Στρατηγική Προτεραιότητα 4: Βελτίωση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας μέσω της αξιοποίησης των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, της ενεργειακής αναβάθμισης καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος	4.1.1 «Επενδύσεις σε επιχειρήσεις για ενεργειακή αναβάθμιση και την χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας»	600.000 €	5.000.000 €				10.000.000 €	15.600.000 €	
	4.2.1 «Επενδύσεις σε δημόσιες υποδομές για ενεργειακή αναβάθμιση και την χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας»								
	4.3.1 «Προώθηση εναλλακτικών μορφών αστικών μεταφορών φιλικών στο περιβάλλον»								
	4.4.1 «Επενδύσεις για τη διαφοροποίηση των τοπικών οικονομιών με την προστασία και την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και των φυσικών τοπίων»	500.000 €							500.000 €
	4.5.1 «Παρεμβάσεις Αστικής Ανάπτυξης»	3.000.000 €					500.000 €	7.000.000 €	10.500.000 €

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ RIS	ΤΥΠΟΙ ΔΡΑΣΕΩΝ	ΠΕΠ ΔΕ	ΕΠΑΝΕΚ	ΠΑΑ & ΕΠ ΘΑΛΑΣΣΑ & ΑΛΙΕΙΑ	HORIZON	ΑΛΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΕ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜ.	ΣΥΝΟΛΟ
	4.5.2 «Επενδύσεις για την προστασία της βιοποικιλότητας εντός ή πλησίον πολεοδομικών συγκροτημάτων»	500.000 €				500.000 €	1.000.000 €	2.000.000 €
	ΣΥΝΟΛΟ	18.500.000 €	49.000.000 €	0	2.200.000 €	8.550.000 €	108.200.000 €	186.450.000 €

Πίνακας 18: Εκτιμώμενοι πόροι ανά τύπο δράσης και πηγή χρηματοδότησης για τον τομέα «Υλικά – Μικροηλεκτρονική»

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ RIS	ΤΥΠΟΙ ΔΡΑΣΕΩΝ	ΠΕΠ ΔΕ	ΕΠΑΝΕΚ	ΠΑΑ & ΕΠ ΘΑΛΑΣΣΑ & ΑΛΙΕΙΑ	HORIZON	ΑΛΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΕ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜ.	ΣΥΝΟΛΟ
Στρατηγική Προτεραιότητα 1: Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ	1.1.1 «Ενίσχυση των φορέων έρευνας και καινοτομίας»	1.000.000 €	5.000.000 €		5.000.000 €	1.500.000 €	1.500.000 €	14.000.000 €
	1.2.1 «Ενίσχυση υποδομών έρευνας και καινοτομίας σε επιχειρήσεις και συνεργατικούς σχηματισμούς τους (clusters)»	300.000 €	1.000.000 €		1.500.000 €	1.000.000 €	1.300.000 €	5.100.000 €
	1.2.5 «Δράσεις ενίσχυσης ερευνητικού δυναμικού»		700.000 €		200.000 €	1.000.000 €	1.000.000 €	2.900.000 €
	1.2.2 «Ενίσχυση σχεδίων έρευνας ανάπτυξης & καινοτομίας στους τομείς προτεραιότητας της RIS3»	1.300.000 €	5.000.000 €		4.000.000 €	2.000.000 €	8.000.000 €	20.300.000 €
	1.2.3 «Προώθηση Διεθνικών ερευνητικών έργων για ΜΜΕ»	800.000 €	1.000.000 €				2.000.000 €	3.800.000 €
	1.2.4 «Στήριξη δράσεων Horizon 2020»		1.500.000 €					1.500.000 €
Στρατηγική Προτεραιότητα 2: Βελτίωση της πρόσβασης σε Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), της χρήσης και ποιότητάς τους και αξιοποίηση	2.1.1 «Αξιοποίηση και επέκταση μητροπολιτικών δικτύων οπτικών ινών και προώθηση ευρυζωνικότητας σε απομακρυσμένες περιοχές»							

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ RIS	ΤΥΠΟΙ ΔΡΑΣΕΩΝ	ΠΕΠ ΔΕ	ΕΠΑΝΕΚ	ΠΑΑ & ΕΠ ΘΑΛΑΣΣΑ & ΑΛΙΕΙΑ	HORIZON	ΆΛΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΕ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜ.	ΣΥΝΟΛΟ
τους στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ	2.2.1 «Αξιοποίηση των ΤΠΕ για την προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών σε δυναμικούς παραγωγικούς τομείς της περιφερειακής οικονομίας με προτεραιότητα στις αρχές του Ανοικτού Λογισμού (πολιτισμός, τουρισμός, αγροτική οικονομία κλπ.)»	800.000 €	1.500.000 €				3.500.000 €	5.800.000 €
	2.3.1 «Ανάπτυξη ηλεκτρονικών υποδομών και υπηρεσιών»	300.000 €				1.000.000 €	2.500.000 €	3.800.000 €
Στρατηγική Προτεραιότητα 3: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων με αναδιάρθρωση, εκσυγχρονισμό και οικονομική διαφοροποίηση της περιφερειακής οικονομίας προσανατολισμένη στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ	3.1.1 «Στήριξη επιχειρήσεων (υφιστάμενων και νέων) & ειδικών μορφών επιχειρηματικότητας»	5.000.000 €	15.000.000 €			2.500.000 €	35.000.000 €	57.500.000 €
	3.2.1 «Υποστήριξη σε υπάρχοντα και νέα cluster επιχειρήσεων»	2.500.000 €	5.000.000 €			500.000 €	7.000.000 €	15.000.000 €
	3.3.1 «Ενέργειες διεθνοποίησης και εξαγωγών των επιχειρήσεων»	350.000 €	2.500.000 €				4.500.000 €	7.350.000 €
	3.5.1 «Ενίσχυση της βιολογικής γεωργίας»							
	3.5.2 «Υποστήριξη Ομάδων Παραγωγών»							

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ RIS	ΤΥΠΟΙ ΔΡΑΣΕΩΝ	ΠΕΠ ΔΕ	ΕΠΑΝΕΚ	ΠΑΑ & ΕΠ ΘΑΛΑΣΣΑ & ΑΛΙΕΙΑ	HORIZON	ΆΛΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΕ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜ.	ΣΥΝΟΛΟ
	3.5.3 «Υιοθέτηση συστημάτων διασφάλισης και ελέγχου ποιότητας»							
	3.5.4 «Σύσταση δομών εμπορίας και προώθησης αγροδιατροφικών προϊόντων»							
	3.4.1 «Βελτίωση δεξιοτήτων ανέργων και δημιουργία θέσεων εργασίας»	350.000 €					2.000.000 €	2.350.000 €
	3.4.2 «Υποστήριξη ανέργων για τη δημιουργία νέων και καινοτόμων επιχειρήσεων σε τομείς προτεραιότητας της Περιφέρειας»	700.000 €	4.000.000 €			500.000 €	5.000.000 €	10.200.000 €
	3.4.3 «Υποστήριξη εργαζομένων και επιχειρηματιών σε τομείς προτεραιότητας της Περιφέρειας»	800.000 €	3.000.000 €			500.000 €	4.000.000 €	8.300.000 €
Στρατηγική Προτεραιότητα 4: Βελτίωση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας μέσω της αξιοποίησης των φυσικών και πολιτιστικών της πόρων, της ενεργειακής αναβάθμισης καθώς και την προστασία του	4.1.1 «Επενδύσεις σε επιχειρήσεις για ενεργειακή αναβάθμιση και την χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας»							
	4.2.1 «Επενδύσεις σε δημόσιες υποδομές για ενεργειακή αναβάθμιση και την χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας»							
	4.3.1 «Προώθηση εναλλακτικών μορφών αστικών μεταφορών φιλικών στο περιβάλλον»							

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ RIS	ΤΥΠΟΙ ΔΡΑΣΕΩΝ	ΠΕΠ ΔΕ	ΕΠΑΝΕΚ	ΠΑΑ & ΕΠ ΘΑΛΑΣΣΑ & ΑΛΙΕΙΑ	HORIZON	ΑΛΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΕ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜ.	ΣΥΝΟΛΟ
περιβάλλοντος	4.4.1 «Επενδύσεις για τη διαφοροποίηση των τοπικών οικονομιών με την προστασία και την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και των φυσικών τοπίων»							
	4.5.1 «Παρεμβάσεις Αστικής Ανάπτυξης»							
	4.5.2 «Επενδύσεις για την προστασία της βιοποικιλότητας εντός ή πλησίον πολεοδομικών συγκροτημάτων»							
	ΣΥΝΟΛΟ	14.200.000 €	45.200.000 €	0	10.700.000 €	10.500.000 €	77.300.000 €	157.900.000 €

Πίνακας 19: Εκτιμώμενοι πόροι ανά τύπο δράσης και πηγή χρηματοδότησης για τον τομέα «Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)»

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ RIS	ΤΥΠΟΙ ΔΡΑΣΕΩΝ	ΠΕΠ ΔΕ	ΕΠΑΝΕΚ	ΠΑΑ & ΕΠ ΘΑΛΑΣΣΑ & ΑΛΙΕΙΑ	HORIZON	ΑΛΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΕ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜ.	ΣΥΝΟΛΟ
Στρατηγική Προτεραιότητα 1: Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ	1.1.1 «Ενίσχυση των φορέων έρευνας και καινοτομίας»	500.000 €	3.000.000 €		2.000.000 €	1.000.000 €	1.000.000 €	7.500.000 €
	1.2.1 «Ενίσχυση υποδομών έρευνας και καινοτομίας σε επιχειρήσεις και συνεργατικούς σχηματισμούς τους (clusters)»	250.000 €	1.000.000 €	500.000 €	1.000.000 €	800.000 €	1.500.000 €	5.050.000 €
	1.2.5 «Δράσεις ενίσχυσης ερευνητικού δυναμικού»		800.000 €		200.000 €	1.000.000 €	1.500.000 €	3.500.000 €
	1.2.2 «Ενίσχυση σχεδίων έρευνας ανάπτυξης & καινοτομίας στους τομείς προτεραιότητας της RIS3»	1.600.000 €	6.000.000 €	1.500.000 €	5.000.000 €	1.000.000 €	5.500.000 €	20.600.000 €
	1.2.3 «Προώθηση Διεθνικών ερευνητικών έργων για ΜΜΕ»	500.000 €	1.000.000 €			800.000 €	1.900.000 €	4.200.000 €
	1.2.4 «Στήριξη δράσεων Horizon 2020»			1.000.000 €				1.000.000 €
Στρατηγική Προτεραιότητα 2: Βελτίωση της πρόσβασης σε Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), της	2.1.1 «Αξιοποίηση και επέκταση μητροπολιτικών δικτύων οπτικών ινών και προώθηση ευρυζωνικότητας σε απομακρυσμένες περιοχές»		25.000.000 €				29.000.000 €	54.000.000 €

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ RIS	ΤΥΠΟΙ ΔΡΑΣΕΩΝ	ΠΕΠ ΔΕ	ΕΠΑΝΕΚ	ΠΑΑ & ΕΠ ΘΑΛΑΣΣΑ & ΑΛΙΕΙΑ	HORIZON	ΆΛΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΕ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜ.	ΣΥΝΟΛΟ
χρήσης και ποιότητάς τους και αξιοποίηση τους στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ	2.2.1 «Αξιοποίηση των ΤΠΕ για την προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών σε δυναμικούς παραγωγικούς τομείς της περιφερειακής οικονομίας με προτεραιότητα στις αρχές του Ανοικτού Λογισμικού (πολιτισμός, τουρισμός, αγροτική οικονομία κλπ.)»	1.577.449 €	5.000.000 €				8.000.000 €	14.577.449 €
	2.3.1 «Ανάπτυξη ηλεκτρονικών υποδομών και υπηρεσιών»	900.000 €					4.000.000 €	4.900.000 €
Στρατηγική Προτεραιότητα 3: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων με αναδιάρθρωση, εκσυγχρονισμό και οικονομική διαφοροποίηση της περιφερειακής οικονομίας προσανατολισμένη στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ	3.1.1 «Στήριξη επιχειρήσεων (υφιστάμενων και νέων) & ειδικών μορφών επιχειρηματικότητας»	10.000.000 €	10.000.000 €			3.000.000 €	25.000.000 €	48.000.000 €
	3.2.1 «Υποστήριξη σε υπάρχοντα και νέα cluster επιχειρήσεων»		1.500.000 €			500.000 €	2.000.000 €	4.000.000 €
	3.3.1 «Ενέργειες διεθνοποίησης και εξαγωγών των επιχειρήσεων»	200.000 €	1.500.000 €				3.500.000 €	5.200.000 €
	3.5.1 «Ενίσχυση της βιολογικής γεωργίας»							0
	3.5.2 «Υποστήριξη Ομάδων Παραγωγών»							0
	3.5.3 «Υιοθέτηση συστημάτων διασφάλισης και ελέγχου ποιότητας»							

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ RIS	ΤΥΠΟΙ ΔΡΑΣΕΩΝ	ΠΕΠ ΔΕ	ΕΠΑΝΕΚ	ΠΑΑ & ΕΠ ΘΑΛΑΣΣΑ & ΑΛΙΕΙΑ	HORIZON	ΆΛΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΕ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜ.	ΣΥΝΟΛΟ
	3.5.4 «Σύσταση δομών εμπορίας και προώθησης αγροδιατροφικών προϊόντων»							0
	3.4.1 «Βελτίωση δεξιοτήτων ανέργων και δημιουργία θέσεων εργασίας»	400.000 €					2.500.000 €	2.900.000 €
	3.4.2 «Υποστήριξη ανέργων για τη δημιουργία νέων και καινοτόμων επιχειρήσεων σε τομείς προτεραιότητας της Περιφέρειας»	500.000 €	3.000.000 €				4.000.000 €	7.500.000 €
	3.4.3 «Υποστήριξη εργαζομένων και επιχειρηματιών σε τομείς προτεραιότητας της Περιφέρειας»	502.279 €	3.000.000 €			500.000 €	3.500.000 €	7.502.279 €
Στρατηγική Προτεραιότητα 4: Βελτίωση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας μέσω της αξιοποίησης των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, της ενεργειακής αναβάθμισης καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος	4.1.1 «Επενδύσεις σε επιχειρήσεις για ενεργειακή αναβάθμιση και την χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας»	150.000 €	2.000.000 €				2.500.000 €	4.650.000 €
	4.2.1 «Επενδύσεις σε δημόσιες υποδομές για ενεργειακή αναβάθμιση και την χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας»	600.000 €						600.000 €
	4.3.1 «Προώθηση εναλλακτικών μορφών αστικών μεταφορών φιλικών στο περιβάλλον»	150.000 €					200.000 €	350.000 €
	4.4.1 «Επενδύσεις για τη διαφοροποίηση των τοπικών οικονομιών με την προστασία και την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και των φυσικών τοπίων»			500.000 €			300.000 €	800.000 €
	4.5.1 «Παρεμβάσεις Αστικής Ανάπτυξης»	1.000.000 €					500.000 €	3.500.000 €

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ RIS	ΤΥΠΟΙ ΔΡΑΣΕΩΝ	ΠΕΠ ΔΕ	ΕΠΑΝΕΚ	ΠΑΑ & ΕΠ ΘΑΛΑΣΣΑ & ΑΛΙΕΙΑ	HORIZON	ΑΛΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΕ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜ.	ΣΥΝΟΛΟ
	4.5.2 «Επενδύσεις για την προστασία της βιοποικιλότητας εντός ή πλησίον πολεοδομικών συγκροτημάτων»							0
	ΣΥΝΟΛΟ	18.829.728 €	64.300.000 €	2.000.000 €	8.200.000 €	9.100.000 €	99.400.000 €	201.829.728 €

Πίνακας 20: Εκτιμώμενοι πόροι ανά τύπο δράσης και πηγή χρηματοδότησης για τον τομέα «Ενεργειακά συστήματα και εφαρμογές»

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ RIS	ΤΥΠΟΙ ΔΡΑΣΕΩΝ	ΠΕΠ ΔΕ	ΕΠΑΝΕΚ	ΠΑΑ & ΕΠ ΘΑΛΑΣΣΑ & ΑΛΙΕΙΑ	HORIZON	ΑΛΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΕ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜ.	ΣΥΝΟΛΟ
Στρατηγική Προτεραιότητα 1: Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ	1.1.1 «Ενίσχυση των φορέων έρευνας και καινοτομίας»	500.000 €	2.000.000 €		2.000.000 €	1.000.000 €	1.000.000 €	6.500.000 €
	1.2.1 «Ενίσχυση υποδομών έρευνας και καινοτομίας σε επιχειρήσεις και συνεργατικούς σχηματισμούς τους (clusters)»	150.000 €	500.000 €	300.000 €	500.000 €	300.000 €	1.500.000 €	3.250.000 €
	1.2.5 «Δράσεις ενίσχυσης ερευνητικού δυναμικού»		500.000 €		200.000 €	1.000.000 €	1.500.000 €	3.200.000 €
	1.2.2 «Ενίσχυση σχεδίων έρευνας ανάπτυξης & καινοτομίας στους τομείς προτεραιότητας της RIS3»	1.700.000 €	5.000.000 €	1.500.000 €	3.500.000 €	2.000.000 €	9.500.000 €	23.200.000 €
	1.2.3 «Προώθηση Διεθνικών ερευνητικών έργων για ΜΜΕ»	800.000 €	1.000.000 €			800.000 €	2.200.000 €	4.800.000 €
	1.2.4 «Στήριξη δράσεων Horizon 2020»		1.000.000 €					1.000.000 €
Στρατηγική Προτεραιότητα 2: Βελτίωση της πρόσβασης σε Τεχνολογίες Πληροφορίας και	2.1.1 «Αξιοποίηση και επέκταση μητροπολιτικών δικτύων οπτικών ινών και προώθηση ευρυζωνικότητας σε απομακρυσμένες περιοχές»							0

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ RIS	ΤΥΠΟΙ ΔΡΑΣΕΩΝ	ΠΕΠ ΔΕ	ΕΠΑΝΕΚ	ΠΑΑ & ΕΠ ΘΑΛΑΣΣΑ & ΑΛΙΕΙΑ	HORIZON	ΑΛΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΕ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜ.	ΣΥΝΟΛΟ
Επικοινωνιών (ΤΠΕ), της χρήσης και ποιότητάς τους και αξιοποίηση τους στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ	2.2.1 «Αξιοποίηση των ΤΠΕ για την προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών σε δυναμικούς παραγωγικούς τομείς της περιφερειακής οικονομίας με προτεραιότητα στις αρχές του Ανοικτού Λογισμικού (πολιτισμός, τουρισμός, αγροτική οικονομία κλπ.)»	500.000 €	2.000.000 €				6.000.000 €	8.500.000 €
	2.3.1 «Ανάπτυξη ηλεκτρονικών υποδομών και υπηρεσιών»			1.000.000 €			2.000.000 €	3.000.000 €
Στρατηγική Προτεραιότητα 3: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων με αναδιάρθρωση, εκσυγχρονισμό και οικονομική διαφοροποίηση της περιφερειακής οικονομίας προσανατολισμένη στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ	3.1.1 «Στήριξη επιχειρήσεων (υφιστάμενων και νέων) & ειδικών μορφών επιχειρηματικότητας»	12.000.000 €	45.000.000 €	5.000.000 €		3.000.000 €	70.000.000 €	135.000.000 €
	3.2.1 «Υποστήριξη σε υπάρχοντα και νέα cluster επιχειρήσεων»	1.000.000 €	2.000.000 €			500.000 €	3.000.000 €	6.500.000 €
	3.3.1 «Ενέργειες διεθνοποίησης και εξαγωγών των επιχειρήσεων»	300.000 €	2.500.000 €	500.000 €			5.000.000 €	8.300.000 €
	3.5.1 «Ενίσχυση της βιολογικής γεωργίας»							0
	3.5.2 «Υποστήριξη Ομάδων Παραγωγών»							0
	3.5.3 «Υιοθέτηση συστημάτων διασφάλισης και ελέγχου ποιότητας»							0

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ RIS	ΤΥΠΟΙ ΔΡΑΣΕΩΝ	ΠΕΠ ΔΕ	ΕΠΑΝΕΚ	ΠΑΑ & ΕΠ ΘΑΛΑΣΣΑ & ΑΛΙΕΙΑ	HORIZON	ΑΛΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΕ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜ.	ΣΥΝΟΛΟ
	3.5.4 «Σύσταση δομών εμπορίας και προώθησης αγροδιατροφικών προϊόντων»							0
	3.4.1 «Βελτίωση δεξιοτήτων ανέργων και δημιουργία θέσεων εργασίας»	300.000 €					2.500.000 €	2.800.000 €
	3.4.2 «Υποστήριξη ανέργων για τη δημιουργία νέων και καινοτόμων επιχειρήσεων σε τομείς προτεραιότητας της Περιφέρειας»	500.000 €	2.500.000 €			500.000 €	3.000.000 €	6.500.000 €
	3.4.3 «Υποστήριξη εργαζομένων και επιχειρηματιών σε τομείς προτεραιότητας της Περιφέρειας»	500.000 €	4.000.000 €			500.000 €	4.500.000 €	9.500.000 €
Στρατηγική Προτεραιότητα 4: Βελτίωση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας μέσω της αξιοποίησης των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, της ενεργειακής αναβάθμισης καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος	4.1.1 «Επενδύσεις σε επιχειρήσεις για ενεργειακή αναβάθμιση και την χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας»	750.000 €	3.500.000 €				4.500.000 €	8.750.000 €
	4.2.1 «Επενδύσεις σε δημόσιες υποδομές για ενεργειακή αναβάθμιση και την χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας»	1.000.000 €				500.000 €	1.500.000 €	3.000.000 €
	4.3.1 «Προώθηση εναλλακτικών μορφών αστικών μεταφορών φιλικών στο περιβάλλον»	200.000 €				300.000 €	500.000 €	1.000.000 €
	4.4.1 «Επενδύσεις για τη διαφοροποίηση των τοπικών οικονομιών με την προστασία και την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και των φυσικών τοπίων»			500.000 €		300.000 €	500.000 €	1.300.000 €
	4.5.1 «Παρεμβάσεις Αστικής Ανάπτυξης»	1.500.000 €				500.000 €	5.000.000 €	7.000.000 €

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ RIS	ΤΥΠΟΙ ΔΡΑΣΕΩΝ	ΠΕΠ ΔΕ	ΕΠΑΝΕΚ	ΠΑΑ & ΕΠ ΘΑΛΑΣΣΑ & ΑΛΙΕΙΑ	HORIZON	ΑΛΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΕ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜ.	ΣΥΝΟΛΟ
	4.5.2 «Επενδύσεις για την προστασία της βιοποικιλότητας εντός ή πλησίον πολεοδομικών συγκροτημάτων»					350.000 €	500.000 €	850.000 €
	ΣΥΝΟΛΟ	21.700.000 €	72.000.000 €	8.300.000 €	6.200.000 €	11.550.000 €	124.200.000 €	243.950.000 €

4.6.2 Χρονικός Προγραμματισμός

Η Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης της Δυτικής Ελλάδας θα υλοποιηθεί το διάστημα 2014-2020, το οποίο συμπίπτει με αυτό της 5ης προγραμματικής περιόδου 2014-2020. Δεδομένου ότι πόροι που θα διατεθούν για την χρηματοδότησή της θα είναι μέσω Προγραμμάτων της ΕΕ, η ενεργοποίηση των παρεμβάσεων της RIS θα γίνει σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα και τις προτεραιότητες των Προγραμμάτων αυτών.

Από την πιλοτική εφαρμογή της διαδικασίας της επιχειρηματικής ανακάλυψης στον τομέα «Υλικά – Μικροηλεκτρονική» αναμένεται εντός του Α' εξαμήνου του 2015 να εκδοθεί μια πρόσκληση για τον εν λόγω τομέα στο πλαίσιο του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας.

Στόχος και επιδίωξη της Περιφέρειας σε κάθε περίπτωση είναι μέχρι το Α' εξάμηνο του 2016 να έχει γίνει η ουσιαστική ενεργοποίηση της εφαρμογής της Περιφερειακής Στρατηγικής, ήτοι να έχουν εκδοθεί προσκλήσεις για υποβολή προτάσεων σε όλους τους τομείς προτεραιότητας της RIS καθώς και να ξεκινήσει η υλοποίηση σχετικών δράσεων.

5. Δομή διακυβέρνησης RIS3 και Μηχανισμός Παρακολούθησης της εφαρμογής της

5.1 Δομή διακυβέρνησης RIS3

Για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή των στρατηγικών RIS3, υιοθετείται το μοντέλο Plan - Do - Check - Act του **Κύκλου Deming**, που αποτελεί κοινά παραδεκτή μεθοδολογική προσέγγιση για τον έλεγχο, την εφαρμογή αλλαγών και την συνεχή βελτίωση διαδικασιών σε οποιαδήποτε κλίμακα διοίκησης. Η προσαρμογή του Κύκλου Deming στο πλαίσιο της RIS3 απεικονίζεται στο σχήμα που ακολουθεί.

Σχήμα 23: Ο Κύκλος της διακυβέρνησης

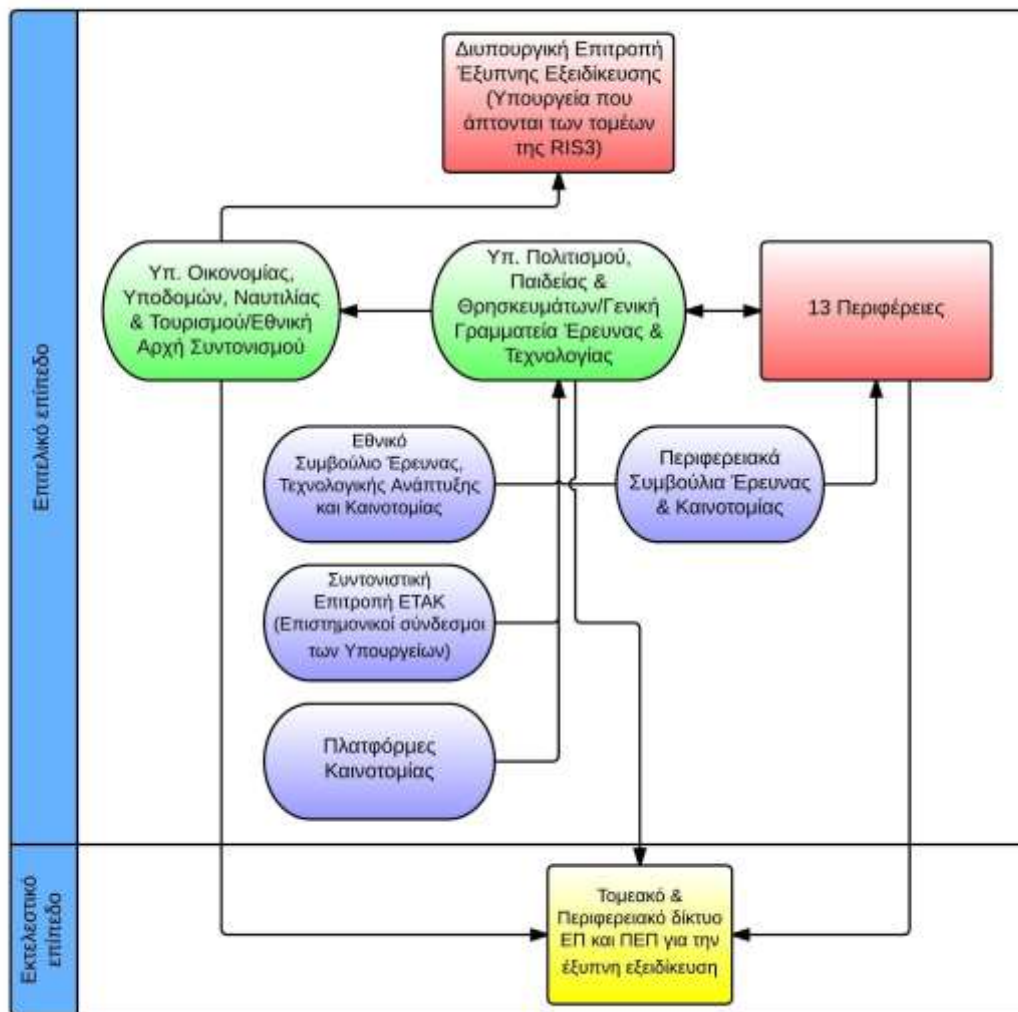

Πηγή: «RIS3 Governance Guide S3 Platform», Willem Reek for the S3 Platform and the Northern Netherlands Alliance, Οκτώβριος 2013

Για την εφαρμογή της έξυπνης εξειδίκευσης στο πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου 2014 – 2020 ο **Κύκλος αυτός θα επαναληφθεί τουλάχιστον 2 φορές.**

Για την μεγιστοποίηση των ωφελειών του συστήματος και την επίτευξη της έξυπνης εξειδίκευσης είναι απαραίτητος ο προ-καθορισμός συγκεκριμένων ρόλων των εμπλεκόμενων στο σύστημα. Στο παρακάτω σχήμα παρουσιάζεται το σύστημα διακυβέρνησης της Στρατηγικής της Έξυπνης Εξειδίκευσης σε Εθνικό Επίπεδο.

ΣΧΕΔΙΟ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΕΞΥΠΝΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ

Σχήμα 24: Σύστημα διακυβέρνησης της Στρατηγικής της Έξυπνης Εξειδίκευσης σε Εθνικό Επίπεδο

Με το προτεινόμενο σύστημα, εξασφαλίζεται η ενεργός συμμετοχή εκπροσώπων όλων των εμπλεκόμενων καθώς και ο αποτελεσματικός ο **συντονισμός μεταξύ των φορέων της κεντρικής διοίκησης και του περιφερειακού επιπέδου λειτουργίας του συστήματος**. Έτσι, οι περιφερειακές στρατηγικές RIS3 αλληλεπιδρούν με την εθνική RIS3 στις προτεραιότητες της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας και εξειδικεύουν τον σχεδιασμό, σύμφωνα με τα αποτελέσματα των διαδικασιών επιχειρηματικής ανακάλυψης.

Η συμμετοχικότητα στις διαδικασίες της επιχειρηματικής ανακάλυψης, εκτός του ότι συμβάλλει στην ενημέρωση των πολιτών για τις εθνικές και περιφερειακές προτεραιότητες της έξυπνης εξειδίκευσης, θα αναδείξει νέες επιχειρηματικές ανάγκες ή/ και ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, αλλά και νέους πιθανούς εμπλεκόμενους εταίρους στο σύστημα.

Σε ότι αφορά τη δομή διακυβέρνησης της Περιφερειακής RIS, αυτή περιλαμβάνει δύο επίπεδα:

A) Το **Επιτελικό Επίπεδο**, το οποίο αφορά τη χάραξη πολιτικής και τη λήψη αποφάσεων.

Β) Το **Εκτελεστικό Επίπεδο**, το οποίο αφορά την τεκμηρίωση, το συντονισμό και την εφαρμογή της διαμορφωθείσας πολιτικής.

Κάθε επίπεδο στελεχώνεται από τους κάτωθι φορείς / όργανα:

A) Επιτελικό Επίπεδο

Στο επίπεδο αυτό περιλαμβάνονται τα όργανα διοίκησης της Περιφέρειας τα οποία είναι αρμόδια για την χάραξη πολιτικής για την έρευνα και καινοτομία στην Περιφέρεια, καθώς και την λήψη / επικύρωση αποφάσεων στους τομείς αυτούς. Αυτά είναι ο Περιφερειάρχης και το Περιφερειακό Συμβούλιο.

Τα παραπάνω όργανα συνεπικουρούνται στο έργο τους από ένα Συμβουλευτικό Όργανο που είναι το Περιφερειακό Συμβούλιο Έρευνας και Καινοτομίας Δυτικής Ελλάδας.

Περιφερειακό Συμβούλιο Έρευνας και Καινοτομίας Δυτικής Ελλάδας

Σύμφωνα με τον ν.4310/2014 με απόφαση κάθε Περιφερειάρχη συγκροτείται Περιφερειακό Επιστημονικό Συμβούλιο Έρευνας και Καινοτομίας (ΠΣΕΚ), ως συμβουλευτικό όργανο για την υποστήριξη της Περιφέρειας και της ΓΓΕΤ και για την υλοποίηση της Εθνικής Στρατηγικής Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας (ΕΣΕΤΑΚ) και του Σχεδίου Δράσης σε περιφερειακό επίπεδο.

Το (ΠΣΕΚ) αποτελείται από επτά (7) μέλη, από τα οποία τρεις είναι καθηγητές ή ερευνητές, εκπρόσωποι δημόσιων ερευνητικών οργανισμών της οικείας Περιφέρειας και τα υπόλοιπα μέλη προέρχονται από την τοπική αυτοδιοίκηση, τους παραγωγικούς φορείς και τον επιχειρηματικό χώρο.

Η υποστήριξη παρέχεται με εισηγήσεις προς τον Περιφερειάρχη και τη ΓΓΕΤ για την ενθάρρυνση και υποστήριξη της ανάπτυξης της ΕΤΑΚ στην περιφέρεια, τη δημιουργία περιφερειακών συσπειρώσεων ερευνητικών οργανισμών, τεχνολογικών φορέων, επιχειρήσεων, λοιπών φορέων και περιφερειακών Αρχών, για την προώθηση της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας, την ενθάρρυνση ανάπτυξης σχημάτων σύμπραξης του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα και τη διαμόρφωση συνθηκών και προοπτικών επιτυχούς συμμετοχής οργανισμών των περιφερειών σε εθνικά και ευρωπαϊκά ερευνητικά έργα.

Η γραμματειακή και διοικητική υποστήριξη του ΠΣΕΚ παρέχονται από την Περιφέρεια.

B) Εκτελεστικό Επίπεδο

Στο επίπεδο αυτό εντάσσονται οι φορείς που έχουν την ευθύνη της παρακολούθησης της πορείας υλοποίησης της περιφερειακής RIS καθώς και οι φορείς διαχείρισης και φορείς υλοποίησης των σχετικών δράσεων.

Ειδικότερα περιλαμβάνονται οι κάτωθι φορείς/ όργανα:

Συντονιστικό όργανο παρακολούθησης της RIS3

Το Συντονιστικό όργανο έχει ως κύρια αρμοδιότητα την παρακολούθηση της πορείας υλοποίησης της Περιφερειακής RIS3. Στις αρμοδιότητές του, επίσης, περιλαμβάνονται:

- Η εξειδίκευση των δράσεων της RIS3
- Η ενημέρωση της ΠΣΕΚ μέσω αναφορών/ εισηγήσεων για θέματα της RIS3.

- Η υποστήριξη των οργάνων που συμμετέχουν στο Επιτελικό επίπεδο διακυβέρνησης της Περιφερειακής RIS3 για θέματα σχεδιασμού και τεκμηρίωσης της περιφερειακής RIS3.
- Η διατύπωση εισηγήσεων και προτάσεων για τυχόν αναθεωρήσεις της Περιφερειακής RIS3.
- Η συλλογή των απαιτούμενων στοιχείων τεκμηρίωσης για τις δράσεις της RIS3.
- Η παρακολούθηση και τροφοδότηση με στοιχεία του συστήματος δεικτών της περιφερειακής RIS3.
- Η υποστήριξη των φορέων διαχείρισης των δράσεων της RIS3 (εφόσον απαιτηθεί) κατά το στάδιο προκήρυξης των παρεμβάσεων (πχ. υποστήριξη στην εξειδίκευση των προσκλήσεων υποβολής προτάσεων για χρηματοδότηση, λειτουργία ως help desk για τους ενδιαφερόμενους φορείς, υποστήριξη των Επιτροπών Αξιολόγησης των προτάσεων κλπ.)
- Η συνεργασία με τους φορείς διαχείρισης των δράσεων κατά το στάδιο της υλοποίησης των παρεμβάσεων.

Το ρόλο του Συντονιστικού οργάνου αναλαμβάνει Διεύθυνση της Περιφέρειας κατόπιν σχετικής απόφασης του Περιφερειάρχη (προτείνεται η Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού ως καθ' ύλην αρμόδια).

Το ανωτέρω όργανο δύναται να υποστηρίζεται από Ομάδες Εργασίας οι οποίες μπορούν να συσταθούν ανά τομέα προτεραιότητας της Περιφερειακής RIS. Η συγκρότηση των Ομάδων Εργασίας γίνεται με απόφαση του Περιφερειάρχη και αποτελούνται από στελέχη των αρμόδιων Δ/νσεων της Περιφέρειας.

Επίσης, σε ορισμένες εργασίες του Συντονιστικού οργάνου ή των Ομάδων Εργασίας (πχ. εξειδίκευση δράσεων) δύναται να προσκαλούνται, κατόπιν απόφασης του Περιφερειάρχη, να συμμετάσχουν παραγωγικοί και επιχειρηματικοί φορείς της Περιφέρειας (πχ. επιμελητήρια κλπ.), εμπειρογνώμονες κλπ.

□ Φορείς διαχείρισης

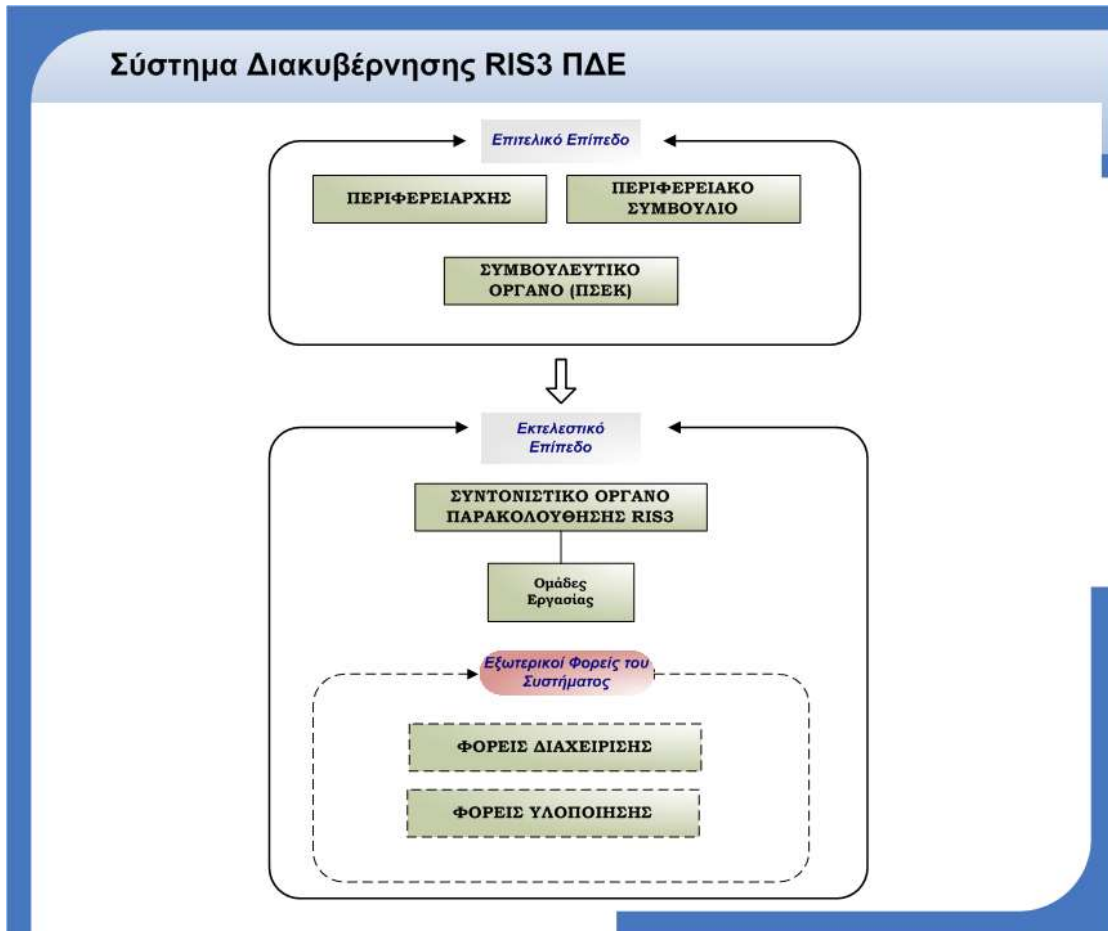
Πρόκειται για εξωτερικούς φορείς που συμμετέχουν στο σύστημα διακυβέρνησης της RIS3, οι οποίοι έχουν την αρμοδιότητα της διαχείρισης των δράσεων της RIS3. Ενδεικτικά αναφέρονται:

- Οι Ειδικές Υπηρεσίες Διαχείρισης (ή/ και Ενδιάμεσοι Φορείς Διαχείρισης) των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020 που χρηματοδοτούν τις δράσεις της περιφερειακής RIS3 (όπως ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020, ΕΠ Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα, Καινοτομία 2014-2020 κλπ.) .
- Οι φορείς διαχείρισης λοιπών Προγραμμάτων (όπως HORIZON 2020, COSME κλπ)

□ Φορείς υλοποίησης

Πρόκειται, επίσης, για εξωτερικούς φορείς που συμμετέχουν στο σύστημα διακυβέρνησης της RIS3 και είναι αυτοί που θα υλοποιήσουν τις δράσεις (Δικαιούχοι, Ανάδοχοι κλπ.).

Στο σχήμα που ακολουθεί γίνεται απεικόνιση του συστήματος διακυβέρνησης της Περιφερειακής RIS3.

Σχήμα 25: Σύστημα διακυβέρνησης της Στρατηγικής της Έξυπνης Εξειδίκευσης σε Περιφερειακό Επίπεδο

Στην ενότητα που ακολουθεί παρουσιάζεται ο μηχανισμός παρακολούθησης και αξιολόγησης της περιφερειακής RIS. Το καθ' ύλην αρμόδιο όργανο του συστήματος διακυβέρνησης που επιφορτίζεται με τον ρόλο αυτό και κατ' επέκταση την εφαρμογή των περιγραφόμενων διαδικασιών είναι το Συντονιστικό όργανο.

5.2 Μηχανισμός παρακολούθησης και αξιολόγησης RIS3

Η Περιφερειακή RIS3 παρουσιάζει τεχνικές και διαχειριστικές ιδιαιτερότητες ως προς την υλοποίησή της, λαμβάνοντας υπόψη ότι:

- Η χρηματοδότησή της θα προέλθει από διαφορετικές πηγές (όπως ΕΣΠΑ 14-20, πρόγραμμα που χρηματοδοτούνται απευθείας από την ΕΕ, ιδιωτικές πρωτοβουλίες κλπ.), γεγονός που συνεπάγεται διαφορετικούς κανόνες και προϋποθέσεις για την ένταξη και υλοποίηση των δράσεων που περιλαμβάνονται σε αυτή.
- Εμπλέκεται μεγάλος αριθμός φορέων (φορείς διαχείρισης Επιχειρησιακών Προγραμμάτων 2014-2020, αρμόδιοι φορείς για την προκήρυξη προγραμμάτων της ΕΕ όπως HORIZON κλπ.).
- Οι δράσεις παρά τη διαφορετική πηγή χρηματοδότησής τους, αλληλοσυνδέονται για την επίτευξη ενός κοινού στόχου.
- Προκύπτουν θέματα συντονισμού των οργάνων που εμπλέκονται σύστημα διακυβέρνησης της RIS τόσο εσωτερικά όσο και σε σχέση με το εξωτερικό τους περιβάλλον.

Για τους παραπάνω λόγους κρίνεται αναγκαία η διαμόρφωση ενός ολοκληρωμένου και συνεκτικού μεθοδολογικού πλαισίου παρακολούθησης και αξιολόγησης της Περιφερειακής RIS3 το οποίο θα περιλαμβάνει συγκεκριμένες διαδικασίες παρακολούθησης και εργαλεία. Κρίσιμης σημασίας παράμετροι για την επίτευξη των στόχων της RIS3 αποτελούν ο έγκαιρος εντοπισμός αποκλίσεων από τους αρχικούς στόχους καθώς και η δυνατότητα λήψη αναθεωρητικών μέτρων και μέτρων βελτίωσης.

5.2.1 Διαδικασίες παρακολούθησης και αξιολόγησης

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται συνοπτικά οι διαδικασίες παρακολούθησης και αξιολόγησης της RIS της ΠΔΕ.

α/α	Τίτλος Διαδικασίας
1	Διαδικασία παρακολούθησης φυσικής, οικονομικής και χρονικής προόδου
2	Διαδικασία διαχείρισης κινδύνων
3	Διαδικασία αναθεώρησης προγραμματισμού
4	Διαδικασία αξιολόγησης
5	Διαδικασία αναφορών
6	Διαδικασία διαχείρισης ποιότητας

5.2.1.1 Διαδικασία παρακολούθησης φυσικής, οικονομικής και χρονικής προόδου

Η παρακολούθηση της πορείας υλοποίησης των δράσεων της RIS3 συνίσταται σε μια σειρά ενεργειών οι οποίες αναλύονται παρακάτω:

Συγκέντρωση στοιχείων φυσικής υλοποίησης και οικονομικής απορρόφησης

Η εν λόγω ενέργεια περιλαμβάνει την αποστολή από τους εμπλεκόμενους στις δράσεις προς τα αρμόδια όργανα διακυβέρνησης της RIS στοιχείων για την πορεία υλοποίησης του έργου τους.

Ενδεικτικά τα εν λόγω στοιχεία περιλαμβάνουν:

- Συνοπτικές ενέργειες που έλαβαν χώρα κατά το διάστημα αναφοράς.
- Αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν.
- Δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν.

Έλεγχος χρονοδιαγραμμάτων

Περιλαμβάνει τον έλεγχο των χρονοδιαγραμμάτων κάθε δράσης και ειδικότερα:

- Έναρξη και λήξη.
- Χρονικά σημεία εκροών/αποτελεσμάτων.
- Ενημέρωση των χρονοδιαγραμμάτων με τα τρέχοντα δεδομένα.
- Εντοπισμός τυχόν αποκλίσεων από τους προγραμματισμένους χρόνους.

Παρακολούθηση της πορείας προκήρυξης έργων/ προγραμμάτων

Συνίσταται στην παρακολούθηση της πορείας προκηρύξεων έργων και προγραμμάτων ανάλογα με τη πηγή χρηματοδότησης, τα οποία περιλαμβάνονται στον σχεδιασμό της RIS3 της ΠΔΕ, με στόχο τη διασφάλιση της υλοποίησης των δράσεων εντός των προκαθορισμένων χρονοδιαγραμμάτων.

Εντοπισμός αποκλίσεων και λήψη διορθωτικών μέτρων

Η εν λόγω ενέργεια περιλαμβάνει τη διάγνωση και καταγραφή προβλημάτων και αποκλίσεων από τον προκαθορισμένο στόχο και τη λήψη των κατάλληλων διορθωτικών μέτρων.

Ενδεικτικά αναφέρονται οι κάτωθι κατηγορίες προβλημάτων που μπορούν να προκύψουν:

- Αδυναμία εκτέλεσης των δράσεων εντός του προκαθορισμένου χρονοδιαγράμματος από τους εμπλεκόμενους φορείς.
- Χρηματοδοτική ανεπάρκεια δράσεων ή τμημάτων των δράσεων.
- Διοικητικές αδυναμίες φορέων στην υλοποίηση και διαχείριση των δράσεων.
- Τεχνικές ατέλειες προϊόντων των δράσεων πχ πληροφορικά συστήματα.
- Νομικές ή δικαστικές εμπλοκές κλπ.

Παρακολούθηση ρυθμού απορρόφησης των οικονομικών πόρων

Αντικείμενο της ενέργειας αυτής είναι η παρακολούθηση του ρυθμού απορρόφησης των οικονομικών πόρων των δράσεων, η οποία αποσκοπεί αφενός στην επιβεβαίωση της τήρησης του οικονομικού προγραμματισμού τους, αφετέρου στη διασφάλιση της υλοποίησης των δράσεων μέσω της εξασφάλισης της απαιτούμενης χρηματοδότησης.

Αξιολόγηση πορείας υλοποίησης

Συνίσταται στην αποτίμηση σε συγκεκριμένα χρονικά ορόσημα της πορείας υλοποίησης της RIS3 σε σχέση με τους στόχους που έχουν τεθεί σε επίπεδο προγραμματισμού (Διαδικασία αξιολόγησης)

Τήρηση αρχείου

Για την ορθή και απρόσκοπτη παρακολούθηση της εξέλιξης των δράσεων κάθε Δράσης, συνίσταται η οργάνωση κατάλληλων Αρχείων/ Φακέλων στους οποίους θα περιλαμβάνονται όλα τα σχετιζόμενα με την εξέλιξη των δράσεων έγγραφα και στοιχεία.

5.2.1.2 Διαδικασία διαχείρισης κινδύνων

Η διαδικασία διαχείρισης κινδύνων αποτελεί ένα εργαλείο αναγνώρισης, καταγραφής, αξιολόγησης και διαχείρισης των κυριότερων κινδύνων που μπορούν να παρουσιαστούν κατά τη διάρκεια υλοποίησης ενός Έργου/ Προγράμματος και οι οποίοι δύναται να δράσουν ανασταλτικά στην επίτευξη των αναμενόμενων αποτελεσμάτων.

Το εν λόγω μεθοδολογικό εργαλείο θα χρησιμοποιηθεί κατά τη διάρκεια υλοποίησης των δράσεων που περιλαμβάνονται στην Περιφερειακή RIS, τόσο για την έγκαιρη πρόβλεψη των προβλημάτων που ενδέχεται να ανακύψουν όσο και για τη διαχείρισή τους.

Τα βήματα της διαδικασίας «διαχείριση κινδύνων» έχουν ως ακολούθως:

Βήμα 1^ο: Αναγνώριση κινδύνων

Αφορά στην αναγνώριση κινδύνων που αναδεικνύονται κατά τη διάρκεια της υλοποίησης της Περιφερειακής RIS3 και στηρίζεται στην κατά το δυνατόν μεγαλύτερη κατανόηση των πραγματικών απαιτήσεων των δράσεων και των επιμέρους στόχων που έχουν τεθεί.

Για την αναγνώριση των κινδύνων θα ληφθούν υπόψη και θα αξιοποιηθούν τα στοιχεία που θα συλλεχθούν από την παρακολούθηση του φυσικού και οικονομικού αντικειμένου των δράσεων (βλ. 5.2.1.1 Διαδικασία παρακολούθησης φυσικής, οικονομικής και χρονικής προόδου).

Ενδεικτικές κατηγορίες κινδύνων που δύναται να εμφανιστούν:

- Αποκλίσεις σε επίπεδο χρονοδιαγραμμάτων, φυσικού και οικονομικού αντικειμένου των δράσεων.
- Καθυστερήσεις στη χρηματοδότηση των δράσεων.
- Αδυναμία εκτέλεσης έργου από τους εμπλεκόμενους φορείς.
- Δυσκολία συντονισμού των εμπλεκόμενων φορέων.

Βήμα 2^ο: Αξιολόγηση κινδύνων

Η αξιολόγηση των κινδύνων ακολουθεί στο στάδιο της αναγνώρισης και αποσκοπεί στον προσδιορισμό της πιθανότητας και στην εκτίμηση της σοβαρότητας εμφάνισής τους.

Για την αξιολόγηση κάθε κινδύνου που εντοπίζεται λαμβάνονται υπόψη δυο διαστάσεις, ήτοι:

- Η πιθανολογική, η οποία αναφέρεται στην πιθανότητα εμφάνισης του κινδύνου (πχ σχεδόν βέβαιο, πιθανό, σχετικά πιθανό, σχεδόν απίθανο).

- Η ποιοτική, η οποία αναφέρεται στο βαθμό επίδρασής στα επιδιωκόμενα αποτελέσματα (πχ. χαμηλός, μέτριος, υψηλός).

Για τη συστηματοποιημένη αποτύπωση των κινδύνων αναπτύσσεται ένας συγκεντρωτικός πίνακας, στον οποίο περιγράφεται το είδος των κινδύνων, η πιθανότητα εμφάνισής τους, ο βαθμός επίδρασης στους επιδιωκόμενους στόχους καθώς και οι εμπλεκόμενοι φορείς.

Παρακάτω, παρατίθεται υπόδειγμα του εν λόγω πίνακα.

Περιγραφή Κινδύνου	Πιθανότητα εμφάνισης	Βαθμός επίδρασης	Εμπλεκόμενοι φορείς/ μονάδες
Αποκλίσεις σε επίπεδο χρονοδιαγραμμάτων, φυσικού και οικονομικού αντικειμένου	(Κλίμακα: σχεδόν βέβαιο, σχετικά πιθανό, σχεδόν απίθανο)	(Κλίμακα: Χαμηλός, Μέτριος, Υψηλός)	
Καθυστερήσεις στη χρηματοδότηση των δράσεων.	(Κλίμακα: σχεδόν βέβαιο, σχετικά πιθανό, σχεδόν απίθανο)	(Κλίμακα: Χαμηλός, Μέτριος, Υψηλός)	
Αδυναμία συντονισμού εμπλεκόμενων φορέων	(Κλίμακα: σχεδόν βέβαιο, σχετικά πιθανό, σχεδόν απίθανο)	(Κλίμακα: Χαμηλός, Μέτριος, Υψηλός)	

Βήμα 3^ο: Διαχείριση κινδύνων

Το παρόν στάδιο αφορά στη διαχείριση των κινδύνων που ενδέχεται να προκύψουν κατά την υλοποίηση της RIS3 και αναφέρεται στην προσπάθεια μείωσης της σχετικής πιθανότητας ή/και μείωσης των αρνητικών συνεπειών του επικείμενου συμβάντος.

Οι ενέργειες διαχείρισης κινδύνων διακρίνονται σε δύο βασικές κατηγορίες:

- **Προληπτικές ενέργειες**, που στόχο έχουν να ελαχιστοποιήσουν ή/και να εξαλείψουν την πιθανότητα εμφάνισης του κινδύνου ή να ελαχιστοποιήσουν τη σοβαρότητά του.
- **Ενέργειες αντιμετώπισης** του κινδύνου, που πρέπει να εκτελεστούν εάν ο κίνδυνος τελικά εμφανιστεί (πχ. εφαρμογή εναλλακτικών σχεδίων).

Ο προσδιορισμός των ενεργειών αυτών γίνεται λαμβανομένου υπόψη των επιδράσεων επί των ακόλουθων ενδεικτικών παραγόντων: κόστος, λειτουργικότητα, ανθρώπινος παράγοντας, χρονικοί περιορισμοί, ποιότητα.

Βήμα 4^ο: Συστηματική επισκόπηση κινδύνων

Το παρόν στάδιο αναφέρεται στη συστηματική και αξιόπιστη παρακολούθηση όλων των δυνητικών πηγών κινδύνων που απορρέουν από την υλοποίηση της RIS και παρέχει τη δυνατότητα της ενδελεχούς εξέτασης και ελέγχου της πορείας υλοποίησης των δράσεων, της έγκαιρης διάγνωσης και αντιμετώπισης κινδύνων και αποκλίσεων από τον αρχικό στόχο.

Τα αποτελέσματα από τη διαδικασία «Διαχείριση Κινδύνων» πιθανά να οδηγήσουν στην αναθεώρηση επί μέρους στόχων των δράσεων και στον επαναπροσδιορισμό των στόχων αλλά και του προγραμματισμού της RIS.

Αναφορικά με τη συχνότητα εκτέλεσης της εν λόγω διαδικασίας, θα πρέπει να γίνεται σε συνεχή βάση, από την έναρξη υλοποίησης των δράσεων που συνδέονται με τη RIS και μέχρι την ολοκλήρωσή τους σε επίπεδο φυσικού και οικονομικού αντικειμένου.

5.2.1.3 Διαδικασία αναθεώρησης προγραμματισμού

Η στρατηγική RIS δεν είναι στατική και ανεπίδεκτη τροποποιήσεων, ενώ είναι πιθανό οι συνθήκες κάτω από τις οποίες υλοποιείται να επιβάλλουν την αναθεώρησή της.

Ως διαδικασία αναθεώρησης προγραμματισμού της Περιφερειακής RIS νοείται το σύνολο των αλληλένδετων ενεργειών που στοχεύουν στην αλλαγή ή τροποποίηση της δομής της λόγω συγκεκριμένων προβλημάτων που ανακύπτουν κατά τη διάρκεια υλοποίησής της. Για το λόγο αυτό η διαδικασία αναθεώρησης συνδέεται με τα αποτελέσματα που προκύπτουν από τη διαδικασία παρακολούθησης της φυσικής, χρονικής και οικονομικής προόδου της υλοποίησης των δράσεων καθώς και με τον εντοπισμό, την καταγραφή και την ανάλυση των κινδύνων που παρουσιάστηκαν. Η διαδικασία αναθεώρησης μπορεί να αναφέρεται σε παραμέτρους όπως: δράσεις, στόχοι κλπ.

Διευκρινιστικά αναφέρεται ότι τυχόν τροποποιήσεις ή μικρότερης κλίμακας διορθωτικές ενέργειες που πιθανόν λαμβάνουν χώρα κατά τη διάρκεια υλοποίησης των Δράσεων δεν θεωρούνται αναθεώρηση προγραμματισμού, αλλά μεμονωμένες ενέργειες βελτίωσης.

5.2.1.4 Διαδικασία αξιολόγησης

Η αξιολόγηση της πορείας εφαρμογής της Περιφερειακής RIS αποσκοπεί στα ακόλουθα:

- Έλεγχο της πορείας σχεδιασμού προς την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί.
- Επανατοποθέτηση του σχεδιασμού σε σχέση με τους στόχους.
- Εκτίμηση των δυνατών και αδύνατων σημείων και συγκριτική θεώρηση των επιμέρους αποτελεσμάτων.
- Παρακολούθηση της φυσικής και οικονομικής πορείας των δράσεων. Ειδικά σε ότι αφορά την αξιολόγηση της πορείας υλοποίησης της φυσικής προόδου προβλέπεται η ανάπτυξη ενός συστήματος δεικτών για την RIS της ΠΔΕ.
- Αποτίμηση της απορρόφησης, της αποδοτικότητας και των επιπτώσεων.

5.2.1.5 Διαδικασία αναφορών

Περιλαμβάνονται τακτικές εκθέσεις αναφοράς σχετικά με την πορεία υλοποίησης των δράσεων της RIS, καθώς επίσης εισηγήσεις, γνωμοδοτήσεις κλπ., των φορέων που συμμετέχουν στο σύστημα διακυβέρνησης της Περιφερειακής RIS.

5.2.1.6 Διαδικασία διαχείρισης ποιότητας

Περιλαμβάνει τις ενέργειες που απαιτούνται για την επιβεβαίωση ότι η Περιφερειακή RIS3, υλοποιείται σύμφωνα με τους στόχους για τους οποίους σχεδιάστηκε. Η διαχείριση της ποιότητας αφορά:

- Σε επίπεδο αποτελεσματικής λειτουργίας της δομής διακυβέρνησης της Περιφερειακής RIS.
- Σε επίπεδο παρακολούθησης της πορείας υλοποίησης
- Σε επίπεδο επίτευξης των αναμενόμενων αποτελεσμάτων

5.2.2 Εργαλεία παρακολούθησης και αξιολόγησης

Αφορά την αξιοποίηση κατάλληλων εργαλείων από τα αρμόδια όργανα διακυβέρνησης της Περιφερειακής RIS που θα επιτρέψουν την απρόσκοπτη και αποτελεσματική παρακολούθηση της πορείας υλοποίησής της. Συνοπτικά τα εργαλεία έχουν ως ακολούθως:

- Σύστημα επικοινωνίας
- Έντυπα αναφορών
- Σύστημα δεικτών

5.2.2.1 Σύστημα επικοινωνίας

Η εγκαθίδρυση ενός συστήματος επικοινωνίας μεταξύ των οργάνων διακυβέρνησης της RIS θα συμβάλλει:

- Στη δημιουργία κατάλληλου κλίματος επικοινωνίας και συνεργασίας
- Στην έγκαιρη ενημέρωση και ανταλλαγή πληροφοριών
- Στον έγκαιρο εντοπισμό προβλημάτων και λήψη μέτρων αντιμετώπισής τους
- Στον βέλτιστο συντονισμό φορέων και διαδικασιών

Το εν λόγω σύστημα επικοινωνίας θα περιλαμβάνει:

- Διεξαγωγή συναντήσεων μεταξύ των οργάνων (τακτικών και έκτακτων κατά περίπτωση).
- Σύγκληση κατά περίπτωση ευρύτερων συνεδριάσεων για ειδικά θέματα που άπτονται της RIS.
- Διακίνηση πληροφοριών μέσω συστήματος εγγράφων (εισηγήσεις, πρακτικά συναντήσεων κλπ.) και ηλεκτρονικής αλληλογραφίας.

5.2.2.2 Έντυπα αναφορών

Όπως αναφέρθηκε και στη σχετική διαδικασία προβλέπονται στο πλαίσιο της παρακολούθησης των δράσεων της RIS3 σχετικές εκθέσεις αναφοράς. Κρίνεται σκόπιμο να χρησιμοποιούνται τυποποιημένα έντυπα κατάλληλα διαμορφωμένα ως προς το είδος της πληροφορίας, ανάλογα με τον φορέα και τη θέση του στη δομή διακυβέρνησης της Περιφερειακής RIS.

5.2.2.3 Σύστημα δεικτών

Οι δείκτες αποτελούν βασικό εργαλείο για την παρακολούθηση της πορείας εφαρμογής της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης. Οι δείκτες της RIS είναι σε άμεση

συνάρτηση με τους δείκτες των Προγραμμάτων μέσω των οποίων θα γίνει η χρηματοδότηση των δράσεων της RIS. Για το σκοπό αυτό θα αξιοποιηθεί το πλαίσιο δεικτών που έχει διαμορφωθεί στην ενότητα 4.5.

Παράρτημα Ι- Μεθοδολογικός Πίνακας Οικονομικής Εξειδίκευσης Δ. Ελλάδας

Κλάδοι	ΕΕ27 (%)	ΠΔΕ Απασχόληση	ΠΔΕ (%)	Μέγεθος	Εστίαση	Εξειδίκευση	Συνολική Εξειδίκευση
Αεροπορικές μεταφορές	0.17%	0	0.00%			0.00	
Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια	0.08%	3,222.0	1.07%			13.47	1
Άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες	0.37%	282	0.09%			0.25	
Αποθήκευση και υποστηρικτικές προς τη μεταφορά δραστηριότητες	1.07%	1,029	0.34%			0.32	
Βιομηχανία δέρματος και δερμάτινων ειδών	0.19%	172	0.06%			0.30	
Βιομηχανία ξύλου και κατασκευή προϊόντων από ξύλο και φελλό,	0.46%	389	0.13%			0.28	
Βιομηχανία τροφίμων	1.86%	3,302	1.10%			0.59	
Δασοκομία και υλοτομία	0.23%	0.0	0.00%			0.00	
Δημιουργικές δραστηριότητες	0.71%	882	0.29%			0.41	
Δραστηριότητες απασχόλησης	1.70%	49	0.02%			0.01	
Εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων	0.38%	401	0.13%			0.35	
Επισκευή και εγκατάσταση μηχανημάτων και εξοπλισμού	0.55%	445	0.15%			0.27	
Επιχειρηματικές Υπηρεσίες	4.32%	4,941	1.64%	1		0.38	1
Εξόρυξη, ορυχεία και λατομία	0.29%	136	0.05%			0.16	
Κατασκευές	7.85%	16,119	5.35%	1	1	0.68	2
Κατασκευή ειδών ένδυσης	0.51%	493	0.16%			0.32	
Κατασκευή επίπλων	0.48%	546	0.18%			0.38	
Κατασκευή ηλεκτρολογικού εξοπλισμού	0.65%	206	0.07%			0.11	
Κατασκευή ηλεκτρονικών υπολογιστών, ηλεκτρονικών και οπτικών	0.52%	54	0.02%			0.03	
Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών	0.33%						
Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, με εξαίρεση τα μηχανήματα κα	1.62%	5,088	1.69%			1.04	
Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού π.δ.κ.α.	1.30%	227	0.08%			0.06	
Κατασκευή μηχανοκίνητων οχημάτων, ρυμουλκούμενων και ημιρυμ	0.99%	177	0.06%			0.06	
Κατασκευή προϊόντων από ελαστικό (καουτσούκ) και πλαστικές ύ	0.73%	438	0.15%			0.20	
Κτηνιατρικές δραστηριότητες	0.08%	52	0.02%			0.21	
Μεσητικές υπηρεσίες και υπηρεσίες κτηρίων	3.26%	1,267	0.42%			0.13	
Παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων	0.63%	1,005	0.33%			0.53	

Κλάδοι	ΕΕ27 (%)	ΠΔΕ Απασχόληση	ΠΔΕ (%)	Μέγεθος	Εστίαση	Εξειδίκευση	Συνολική Εξειδίκευση
Παραγωγή βασικών μετάλλων	0.46%	105	0.03%			0.08	
Παραγωγή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων και φαρμακευτικών σ	0.24%	0	0.00%			0.00	
Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών	0.31%	576	0.19%			0.62	
Παραγωγή οπτάνθρακα και προϊόντων διύλισης πετρελαίου	0.06%	0	0.00%			0.00	
Παραγωγή προϊόντων καπνού	0.02%	0	0.00%			0.00	
Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων	0.53%	204	0.07%			0.13	
Παροχή νερού και διαχείριση αποβλήτων	0.56%	362	0.12%			0.21	
Πληροφορική και τηλεπικοινωνίες	2.01%	1,983	0.66%			0.33	
Πλωτές μεταφορές	0.10%	125	0.04%			0.43	
Ποτοποιία	0.21%	956	0.32%			1.50	1
Ταχυδρομικές και ταχυμεταφορικές δραστηριότητες	0.80%	648	0.22%			0.27	
Τουρισμός	4.66%	12,604	4.19%	1	1	0.90	2
Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα και συναφείς δραστηριότητες	4.66%	58,901	19.56%	1	1	4.20	3
Χαρτοποιία και κατασκευή χαρτινών προϊόντων	0.29%	363	0.12%			0.41	
Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	2.51%	7,144	2.37%		1	0.94	1

Παράρτημα ΙΙ - Έντυπα Διαδικασίας «Επιχειρηματική Ανακάλυψη»

ΠΑΤΡΑ .../.../2015

Έντυπο 1: Υποβολή προτάσεων καινοτομίας

Προφίλ - Τύπος περιγραφή φορέα
Πρόταση καινοτομίας
Απαιτούμενες συνεργασίες/ Ανάλυση Αγοράς
Στοιχεία επικοινωνίας

ΠΑΤΡΑ .../.../2015

ΕΝΤΥΠΟ 2: ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΙΔΕΩΝ

Αριθμός Ομάδας Εργασίας	Αριθμός συμμετέχοντα	Εργασία 2	
<i>Παρακαλώ σημειώστε ότι το δελτίο αυτό είναι μόνο για τη βοήθειά σας.</i>			
Περιγραφή ιδέας	Συμπληρωματική /συναφής με την ιδέα μου;	Σχετική με τον οργανισμό μου;	Σχετική με το σύνολο των δεξιοτήτων μου;
Ιδέα 1			
Ιδέα 2			
Ιδέα 3			
Ιδέα 4			
Ιδέα 5			

ΠΑΤΡΑ .../.../2015

ΕΝΤΥΠΟ 3: Βαθμολόγηση των καινοτόμων ιδεών

Αριθμός Ομάδας Εργασίας	Εργασία 3
-------------------------	-----------

*Παρακαλώ σημειώστε ότι το δελτίο αυτό είναι μόνο για τη βοήθειά σας.
Βαθμολογήστε με 1-3 (1 χαμηλός βαθμός προτίμησης, 3 υψηλός βαθμός προτίμησης)*

Συμμετέχοντες	Τύπος Συμμετέχοντα ¹	Ιδέα -	Ιδέα -	Ιδέα -	Ιδέα -	Ιδέα -	Ιδέα -	Ιδέα -	Ιδέα -	Ιδέα -	Ιδέα -
	Σύνολο βαθμών										

¹ Επιχείρηση, ερευνητικό κέντρο/πανεπιστήμιο, διοίκηση κλπ.

ΕΝΤΥΠΟ 4: Ανάπτυξη ιδεών και συνεργασιών

Αριθμός Ομάδας Εργασίας/Θέμα	Ιδέα/όνομα συνεργασίας	Εργασία 4
------------------------------	------------------------	-----------

<p>1. Σύντομη περιγραφή της ιδέας – συνεργασίας</p>
<p>2. Συνεισφορά των διαφόρων εταιριών</p>
<p>3. Αρχικές εκτιμήσεις σχετικά με το πλαίσιο εφαρμογής: νομικά θέματα, ανάγκες σε ανθρώπινο δυναμικό δεξιοτήτες, εκπαίδευση κλπ.</p>
<p>4. Αρχικές εκτιμήσεις οικονομικές εκτιμήσεις</p>
<p>5. Προσδιορισμός των αρχικών «επόμενων» βημάτων</p>

Παράρτημα III - Πιλοτική εφαρμογή της διαδικασίας της επιχειρηματικής ανακάλυψης

Η διαδικασία της επιχειρηματικής ανακάλυψης ξεκίνησε στη Δυτική Ελλάδα για τους τομείς της Μικροηλεκτρονικής και των Προηγμένων Υλικών, οι οποίοι εντάσσονται στην αλυσίδα αξίας «Υλικά και μικροηλεκτρονική».

Οι εν λόγω τομείς παρουσιάζουν ιδιαίτερη δυναμική για την Περιφέρεια, καθώς χαρακτηρίζονται από συγκέντρωση καινοτομικού και ερευνητικού δυναμικού το οποίο θα μπορούσε να τροφοδοτήσει την παραγωγική δραστηριότητα, έτσι ώστε οι τομείς αυτοί να αποτελέσουν πυρήνες δυναμικής ανάπτυξης για την Περιφέρεια. Ουσιαστικά προτεραιότητα στους εν λόγω τομείς αποτελεί η διαφοροποίηση της παραγωγής με νέα προϊόντα και δραστηριότητες στα οποία μπορούν αξιοποιηθούν οι σημαντικές τους τεχνολογικές ικανότητες.

Για την επιχειρηματική ανακάλυψη στους παραπάνω τομείς οργανώθηκε θεματικό εργαστήριο στην Πάτρα στις 10 Φεβρουαρίου 2015 στο οποίο συμμετείχαν στελέχη της Περιφέρειας και του Υπουργείου Ανάπτυξης, Εμπειρογνώμονες της ΕΕ, εκπρόσωποι από τον ακαδημαϊκό και ερευνητικό χώρο, καθώς και τον επιχειρηματικό κόσμο. Συνολικά οι συμμετέχοντες ανήλθαν σε 96 άτομα. Από αυτούς οι 38 προέρχονται από τον επιχειρηματικό κόσμο (εταιρείες, τράπεζες κλπ.), οι 9 ήταν εκπρόσωποι συνδέσμων (επιχειρηματικοί, ερευνητικοί κλπ.), 35 από τον ακαδημαϊκό/ ερευνητικό χώρο (ΑΕΙ/ Ινστιτούτα) και 14 από την Περιφέρεια, Υπουργεία κλπ.

Το θεματικό εργαστήριο περιλάμβανε δύο παράλληλες συνεδρίες: η μια αφορούσε τα Προηγμένα Υλικά και η άλλη την Μικροηλεκτρονική. Η διαδικασία πραγματοποιήθηκε με την εφαρμογή της μεθοδολογίας που παρουσιάστηκε στην ενότητα 3.5.1, δηλ. κατάθεση και περιγραφή καινοτόμων ιδεών, βαθμολόγηση ιδεών κλπ. Επίσης, σε κάθε παράλληλη συνεδρία υπήρχε εισήγηση από ειδικό εμπειρογνώμονα και συντονιστής.

Στη συνέχεια στους πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζονται ανά τομέα οι προτάσεις που κατατέθηκαν, οι φορείς που τις πρότειναν και η βαθμολογία που συγκέντρωσαν. Διευκρινίζεται ότι οι προτάσεις που παρουσιάζονται έχουν ομαδοποιηθεί ως προς την θεματική τους.

Τομέας: Προηγμένα Υλικά

ΙΔΕΕΣ	ΠΡΟΤΕΙΝΩΝ ΦΟΡΕΑΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ
			ΣΥΝΟΛΟ
ΙΔΕΑ - 1	Ινστιτούτο Επιστημών Χημικής Μηχανικής (ΙΕΧΜΗ), ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ ΤΜΗΜΑ ΧΗΜΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	ΥΛΙΚΑ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ	19
ΙΔΕΑ - 2	ΑΕΡΟΤΡΟΝ, ΙΕΧΜΗ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ	SMART MATERIAL/COMPOSITES ALLOYS : βιομηχανοποίηση συστημάτων με Smart Material Alloys για την χρήση σε αεροδιαστημικά ή άλλα οχήματα, ανεμογεννήτριες, κτήρια και άλλες κατασκευές.	17

ΙΔΕΕΣ	ΠΡΟΤΕΙΝΩΝ ΦΟΡΕΑΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ
			ΣΥΝΟΛΟ
ΙΔΕΑ - 3	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΓΕΝΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΠΑΤΡΩΝ	ΕΝΔΟΠΡΟΣΘΕΤΑ ΠΟΛΥΜΕΡΙΚΩΝ: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΝΔΠΡΟΣΘΕΤΩΝ (STENT) ΠΟΛΥΜΕΡΙΚΩΝ ΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΥΛΙΚΩΝ	9
ΙΔΕΑ - 4	ADAMANT, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ, CABLES	ΠΟΛΥ-ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΥΛΙΚΑ: ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ ΠΛΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΘΕΤΩΝ ΥΛΙΚΩΝ ΜΕ ΣΤΟΧΟ ΤΗΝ ΠΟΛΥ-ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ ΜΕ ΧΡΗΣΗ ΝΑΝΟ-ΥΛΙΚΩΝ - ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΣΥΝΘΕΤΑ ΥΛΙΚΑ ΥΨΗΛΗΣ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗΣ ΑΞΙΑΣ	25
ΙΔΕΑ - 5	CABLEL, ΙΕΧΜΗ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ	ΝΕΑ ΚΑΛΩΔΙΑ: ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ COMPOSITE ΜΕ ΓΡΑΦΕΝΙΟ Ή ΝΑΝΟΣΩΛΗΝΕΣ ΑΝΘΡΑΚΑ	14
ΙΔΕΑ - 6	ΙΤΕ/ΙΕΧΜΗ	ΦΥΛΛΑ ΓΡΑΦΕΝΙΟΥ: ΑΥΤΟΜΑΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΥΚΑΜΠΤΩΝ ΟΘΟΝΩΝ ΜΕ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΦΥΛΛΩΝ ΓΡΑΦΕΝΙΟΥ	20
ΙΔΕΑ - 7	ΠΑΝ ΠΑΤΡΩΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΜΙΚΡΟΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ, ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΜΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΠΑΝ ΠΑΤΡΩΝ	READOUT NANOELECTRONICS ΓΙΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΧΗΜΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΙ ΝΑΝΟΔΟΜΗΜΕΝΑ ΝΑΝΟ-ΣΥΝΘΕΤΑ ΠΟΛΥΜΕΡΗ ΜΕ ΑΓΩΓΙΜΑ ΣΤΡΩΜΑΤΑ - ΙΝΕΣ	2
ΙΔΕΑ - 8	BRITE SOLAR	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΗΜΙΔΙΑΦΑΝΩΝ ΦΩΤΟΒΟΛΤΑΪΚΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗ ΝΑΝΟΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΡΩΣΕΙΣ ΔΙΑΦΑΝΩΝ ΗΜΙΑΓΩΓΩΝ ΜΕ INKJET PRINTERS	8
ΙΔΕΑ - 9	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΜΑΤΙΣΜΟΥ ΠΑΝ ΠΑΤΡΩΝ	ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ ΓΙΑ ΜΟΝΤΕΛΟΠΟΙΗΣΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ - ΧΡΗΣΗ ΝΕΑΣ ΓΕΝΙΑΣ ΡΟΜΠΟΤ ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΑ	4
ΙΔΕΑ - 10	ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΠΑΤΡΩΝ, ΙΤΕ ΙΕΧΜΗ	PRODUCT DEVELOPMENT CENTER - ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ SPIN OFF ΚΑΙ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ	1
ΙΔΕΑ - 11	ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΥΛΙΚΩΝ	ΥΒΡΙΔΙΚΑ ΦΩΤΟΒΟΛΤΑΪΚΑ - ΝΑΝΟΦΩΤΟΝΙΚΟΙ ΑΙΣΘΗΤΗΡΕΣ - ΥΛΙΚΑ ΓΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ - ΥΛΙΑ ΓΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ	0

Τομέας: Μικροηλεκτρονική

ΙΔΕΕΣ	ΟΜΑΔΟΠΟΙΗΣΗ ΙΔΕΩΝ	ΠΡΟΤΕΙΝΩΝ ΦΟΡΕΑΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ
				ΣΥΝΟΛΟ
ΙΔΕΑ - 1	ΙΔΕΑ 1 -6: ΘΕΣΜΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΤΗΡΙΞΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	ΣΤΕΔΕ, CORALLIA	ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΝΕΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	17
ΙΔΕΑ - 2		ΣΤΕΔΕ, CORALLIA	ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	
ΙΔΕΑ - 3		ΛΥΔΑΚΗΣ- BEDICULUS	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ (COWORKING SPACE, ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΑ,	

ΙΔΕΕΣ	ΟΜΑΔΟΠΟΙΗΣΗ ΙΔΕΩΝ	ΠΡΟΤΕΙΝΩΝ ΦΟΡΕΑΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ
				ΣΥΝΟΛΟ
			ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΚΑΙ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ, ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ)	
ΙΔΕΑ - 4		CITRIX, CORALLIA	ΚΙΝΗΤΡΑ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ Ε&Α ΣΤΗΝ ΠΔΕ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	
ΙΔΕΑ - 5		IRIDA LABS	ΓΡΗΓΟΡΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΙΣΤΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ PROJECTS	
ΙΔΕΑ - 6		KNOWLEDGE	ΣΤΗΡΙΞΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΜΕ ICT CLUSTER	
ΙΔΕΑ - 7	ΙΔΕΑ 7-11: SMART CITIES – SMART REGION	ΣΤΕΛΕ, ANALOGIES, INBIS, CORALLIA	SMART CITY/REGION	20
ΙΔΕΑ - 8		DYNACOMP	ΑΣΤΙΚΟ ΑΣΥΡΜΑΤΟ ΔΙΚΤΥΟ SSID ΓΙΑ ΟΛΗ ΤΗΝ ΠΟΛΗ	
ΙΔΕΑ - 9		DYNACOMP	ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΑΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΜΕ ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	
ΙΔΕΑ - 10		DIGITAL SKY	ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΕ ΠΑΙΔΙΚΟΥΣ ΣΤΑΘΜΟΥΣ Ή ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ	
ΙΔΕΑ - 11		KNOWLEDGE	SMART REGION: ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΜΕ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΧΡΗΣΤΩΝ & ΠΑΡΟΧΩΝ	
ΙΔΕΑ - 12	ΙΔΕΑ 12-14: εφαρμογές IoT (Internet of Things)	ECONAIS	ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΓΙΑ IoT	23
ΙΔΕΑ - 13		ΠΠ LMS - ΜΟΥΡΤΖΗΣ	ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ SMART/DIGITAL MANUFACTURING (ΣΕ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ, ΠΟΛΕΙΣ, ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ, ΤΟΥΡΙΣΜΟ)	
ΙΔΕΑ - 14		ACCUSONUS	VOICE ENGINE ΝΕΑΣ ΓΕΝΙΑΣ ΓΙΑ ΕΞΥΠΝΑ ΣΠΠΙΑ & IoT	
ΙΔΕΑ - 15		ANALOGIES	ΕΞΥΠΝΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ	0
ΙΔΕΑ - 16	ΙΔΕΑ 16-17: ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ	INBIS, MEAZON	ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ, ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΜΟΝΤΕΛΟΠΟΙΗΣΗ ΚΤΙΡΙΩΝ, ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ESCO's	9
ΙΔΕΑ - 17		MEAZON	ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ, ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ESCO's	
ΙΔΕΑ - 18	ΙΔΕΑ 18-23: ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ ΣΕ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ	ΠΠ - ΚΟΥΦΟΠΑΥΛΟΥ	ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΚΥΚΛΩΜΑΤΑ ΓΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΚΡΥΠΤΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΑΛΓΟΡΙΘΜΩΝ	9

ΙΔΕΕΣ	ΟΜΑΔΟΠΟΙΗΣΗ ΙΔΕΩΝ	ΠΡΟΤΕΙΝΩΝ ΦΟΡΕΑΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ
				ΣΥΝΟΛΟ
ΙΔΕΑ - 19	ΚΥΚΛΩΜΑΤΑ	ΠΠ - ΑΛΕΞΙΟΥ	ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΚΥΚΛΩΜΑΤΑ ΓΙΑ ΓΡΗΓΟΡΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΕΙΚΟΝΑΣ, ΕΝΣΩΜΑΤΩΜΕΝΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΙΚΟΝΑΣ	
ΙΔΕΑ - 20		ΠΠ - ΔΕΝΑΖΗΣ	ΕΞΥΠΙΝΗ ΜΕΤΑΔΟΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ (VIDEO) ΣΕ ΜΕΓΑΛΗ ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΕΣΩ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ ΣΕ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ ΧΡΟΝΟ ΜΕ ΧΡΗΣΗ ΚΑΤΑΝΕΜΗΜΕΝΩΝ ΠΟΡΩΝ	
ΙΔΕΑ - 21		THINK SILICON	ΠΛΑΤΦΟΡΜΕΣ ΓΙΑ ΙοΤ. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΑΦΑΙΡΕΣΗ DSPs, ΕΠΙΤΑΧΥΝΣΗ VISION / SOUND ΣΕ ΕΝΣΩΜΑΤΩΜΕΝΟΥΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΤΕΣ ΓΡΑΦΙΚΩΝ	
ΙΔΕΑ - 22		IRIDA LABS	ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΟΡΑΣΗΣ - ΗΧΟΥ ΓΙΑ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΠΡΟΣΩΠΩΝ & ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ	
ΙΔΕΑ - 23		ΠΠ - ΒΛΑΣΣΗΣ	ΕΞΥΠΙΝΟ ΓΑΝΤΙ: ΑΣΘΕΝΕΙΣ PARKINSON (ΜΕΙΩΣΗ ΤΡΕΜΟΥΛΑΣ, ΜΕΤΡΗΣΕΙΣ ΒΙΟΪΑΤΡΙΚΩΝ ΠΑΡΑΜΕΤΡΩΝ ΓΙΑ ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΦΑΡΜΑΚΩΝ)	
ΙΔΕΑ - 24		KNOWLEDGE	ICT-ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ: ΕΣΤΙΑΣΗ, ΑΝΑΨΥΧΗ, ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ, ΤΟΠΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	1

Με βάση τα αποτελέσματα του εργαστηρίου, στον πίνακα που ακολουθεί φαίνεται μια πρώτη εξειδίκευση στους τομείς των Υλικών και της Μικροηλεκτρονικής της RIS της ΠΔΕ.

Πίνακας 21: Εξειδίκευση τομέα «Υλικά – Μικροηλεκτρονική» βάσει αποτελεσμάτων 1^{ου} θεματικού εργαστηρίου

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ RIS	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΗΣ RIS	ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ RIS	ΔΡΑΣΕΙΣ	ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΔΡΑΣΕΩΝ (ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ)	ΣΥΝΔΕΣ Η ΜΕ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
1: Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ	1.1.1 «Ενίσχυση των φορέων έρευνας και καινοτομίας»	ΥΛΙΚΑ	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΕΝΤΡΟΥ ΑΡΙΣΤΕΙΑΣ ΣΤΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΠΑΤΡΩΝ	PRODUCT DEVELOPMENT CENTER - ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ SPIN OFF ΚΑΙ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΜΕ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΩΜΑΔΩΝ ΚΑΙ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ	1.α	ΠΕΠ ΔΕ, ΕΠΑΝΕΚ
	1.2.2 «Ενίσχυση σχεδίων έρευνας ανάπτυξης & καινοτομίας»	ΥΛΙΚΑ	ΥΛΙΚΑ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ	Ανάπτυξη υλικών κατάλληλων για συσκευασία τροφίμων	1.β	ΠΕΠ ΔΕ, ΕΠΑΝΕΚ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ RIS	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΗΣ RIS	ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ RIS	ΔΡΑΣΕΙΣ	ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΔΡΑΣΕΩΝ (ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ)	ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
	στους τομείς προτεραιότητας της RIS3»					
		ΥΛΙΚΑ	SMART MATERIAL/COMPOSITES ALLOYS	Αφορά την βιομηχανοποίηση συστημάτων με Smart Material Alloys για την χρήση σε αεροδιαστημικά ή άλλα οχήματα, ανεμογεννήτριες, κτήρια και άλλες κατασκευές.	1.β	ΠΕΠ ΔΕ, ΕΠΑΝΕΚ
		ΥΛΙΚΑ	ΕΝΔΟΠΡΟΣΘΕΤΑ ΠΟΛΥΜΕΡΙΚΩΝ	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΝΔΠΡΟΣΘΕΤΩΝ (STENT) ΠΟΛΥΜΕΡΙΚΩΝ ΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΥΛΙΚΩΝ	1.β	ΠΕΠ ΔΕ, ΕΠΑΝΕΚ
		ΥΛΙΚΑ	ΠΟΛΥ-ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΥΛΙΚΑ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ ΠΛΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΘΕΤΩΝ ΥΛΙΚΩΝ ΜΕ ΣΤΟΧΟ ΤΗΝ ΠΟΛΥ-ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ ΜΕ ΧΡΗΣΗ ΝΑΝΟ-ΥΛΙΚΩΝ - ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΣΥΝΘΕΤΑ ΥΛΙΚΑ ΥΨΗΛΗΣ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗΣ ΑΞΙΑΣ	1.β	ΠΕΠ ΔΕ, ΕΠΑΝΕΚ
		ΥΛΙΚΑ	ΝΕΑ ΚΑΛΩΔΙΑ	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ COMPOSITE ΜΕ ΓΡΑΦΕΝΙΟ Ή ΝΑΝΟΣΩΛΗΝΕΣ ΑΝΘΡΑΚΑ	1.β	ΠΕΠ ΔΕ, ΕΠΑΝΕΚ
		ΥΛΙΚΑ	ΦΥΛΛΑ ΓΡΑΦΕΝΙΟΥ	ΑΥΤΟΜΑΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΥΚΑΜΠΤΩΝ ΟΘΩΝΩΝ ΜΕ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΦΥΛΛΩΝ ΓΡΑΦΕΝΙΟΥ	1.β	ΠΕΠ ΔΕ, ΕΠΑΝΕΚ
		ΥΛΙΚΑ	READOUT NANO-ELECTRONICS	ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΧΗΜΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΙ ΝΑΝΟΔΟΜΗΜΕΝΑ ΝΑΝΟ-ΣΥΝΘΕΤΑ ΠΟΛΥΜΕΡΗ ΜΕ ΑΓΩΓΙΜΑ ΣΤΡΩΜΑΤΑ - ΙΝΕΣ	1.β	ΠΕΠ ΔΕ, ΕΠΑΝΕΚ
		ΥΛΙΚΑ	Τεχνολογίες παραγωγής Φ/Β συστημάτων	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΗΜΙΔΙΑΦΑΝΩΝ ΦΩΤΟΒΟΛΤΑΙΚΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗ ΝΑΝΟΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΡΩΣΕΙΣ ΔΙΑΦΑΝΩΝ ΗΜΙΑΓΩΓΩΝ ΜΕ INKJET PRINTERS	1.β	ΠΕΠ ΔΕ, ΕΠΑΝΕΚ
		ΥΛΙΚΑ	ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ ΓΙΑ ΜΟΝΤΕΛΟΠΟΙΗΣΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ - ΧΡΗΣΗ ΝΕΑΣ ΓΕΝΙΑΣ ΡΟΜΠΟΤ ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΑ	ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ ΓΙΑ ΜΟΝΤΕΛΟΠΟΙΗΣΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΜΕ ΧΡΗΣΗ ΣΥΝΘΕΤΩΝ ΥΛΙΚΩΝ & ΑΥΤΟΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΣΥΝΑΡΜΟΛΟΓΗΣΗ ΜΕ ΧΡΗΣΗ ΣΥΝΘΕΤΩΝ ΥΛΙΚΩΝ (ΧΡΗΣΗ ΝΕΑΣ ΓΕΝΙΑΣ ΡΟΜΠΟΤ ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΑ)	1.β	ΠΕΠ ΔΕ, ΕΠΑΝΕΚ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ RIS	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΗΣ RIS	ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ RIS	ΔΡΑΣΕΙΣ	ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΔΡΑΣΕΩΝ (ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ)	ΣΥΝΔΕΣ Η ΜΕ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
		ΜΙΚΡΟΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ	ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ	1. ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ, ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΜΟΝΤΕΛΟΠΟΙΗΣΗ ΚΤΙΡΙΩΝ, ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ESCO's, 2.ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΚΥΚΛΩΜΑΤΑ ΓΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΚΡΥΠΤΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΑΛΓΟΡΙΘΜΩΝ, 3.ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΚΥΚΛΩΜΑΤΑ ΓΙΑ ΓΡΗΓΟΡΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΕΙΚΟΝΑΣ, ΕΝΣΩΜΑΤΩΜΕΝΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΙΚΟΝΑΣ, 4. ΕΞΥΠΙΝΗ ΜΕΤΑΛΛΟΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ (VIDEO) ΣΕ ΜΕΓΑΛΗ ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΕΣΩ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ ΣΕ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ ΧΡΟΝΟ ΜΕ ΧΡΗΣΗ ΚΑΤΑΝΕΜΗΜΕΝΩΝ ΠΟΡΩΝ, 5. ΠΛΑΤΦΟΡΜΕΣ ΓΙΑ ΙoT. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΑΦΑΙΡΕΣΗ DSPs, ΕΠΙΤΑΧΥΝΣΗ VISION / SOUND ΣΕ ΕΝΣΩΜΑΤΩΜΕΝΟΥΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΤΕΣ ΓΡΑΦΙΚΩΝ, 6.ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΟΡΑΣΗΣ - ΗΧΟΥ ΓΙΑ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΠΡΟΣΩΠΩΝ & ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ, 7. ΕΞΥΠΙΝΟ ΓΑΝΤΙ: ΑΣΘΕΝΕΙΣ PARKINSON (ΜΕΙΩΣΗ ΤΡΕΜΟΥΛΑΣ, ΜΕΤΡΗΣΕΙΣ ΒΙΟΪΑΤΡΙΚΩΝ ΠΑΡΑΜΕΤΡΩΝ ΓΙΑ ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΦΑΡΜΑΚΩΝ), 7. ICT-ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ: ΕΣΤΙΑΣΗ, ΑΝΑΨΥΧΗ, ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ, ΤΟΠΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	1,β	ΠΕΠ ΔΕ, ΕΠΑΝΕΚ
2: Βελτίωση της πρόσβασης σε Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), της χρήσης και ποιότητάς τους και αξιοποίηση τους στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έμπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ	2.1.1 «Αξιοποίηση και επέκταση μητροπολιτικών δικτύων οπτικών ινών και προώθηση ευρυζωνικότητας σε απομακρυσμένες περιοχές»	ΜΙΚΡΟΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ	SMART CITIES – SMART REGION	ΑΣΤΙΚΟ ΑΣΥΡΜΑΤΟ ΔΙΚΤΥΟ SSID ΓΙΑ ΟΛΗ ΤΗΝ ΠΟΛΗ	2,α	ΕΠΑΝΕΚ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ RIS	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΗΣ RIS	ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ RIS	ΔΡΑΣΕΙΣ	ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΔΡΑΣΕΩΝ (ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ)	ΣΥΝΔΕΣ Η ΜΕ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
	2.2.1 «Αξιοποίηση των ΤΠΕ για την προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών σε δυναμικούς παραγωγικούς τομείς της περιφερειακής οικονομίας με προτεραιότητα στις αρχές του Ανοικτού Λογισμικού (πολιτισμός, τουρισμός, αγροτική οικονομία κλπ.)»	ΜΙΚΡΟΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ	Εφαρμογές IoT (Internet of Things)	1. ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ SMART/DIGITAL MANUFACTURING (ΣΕ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ, ΠΟΛΕΙΣ, ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ, ΤΟΥΡΙΣΜΟ), 2. ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΓΙΑ IoT, 3.VOICE ENGINE ΝΕΑΣ ΓΕΝΙΑΣ ΓΙΑ ΕΞΥΠΝΑ ΣΠΠΙΑ & IoT	2.β	ΠΕΠ ΔΕ, ΕΠΑΝΕΚ
		ΜΙΚΡΟΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ	SMART CITIES – SMART REGION	ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΕ ΠΑΙΔΙΚΟΥΣ ΣΤΑΘΜΟΥΣ Η ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ ΜΕΣΩ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ	2.β	ΠΕΠ ΔΕ, ΕΠΑΝΕΚ
	2.3.1 «Ανάπτυξη ηλεκτρονικών υποδομών και υπηρεσιών»	ΜΙΚΡΟΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ	SMART CITIES – SMART REGION	1. SMART CITY/REGION, ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΜΕ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΧΡΗΣΤΩΝ & ΠΑΡΟΧΩΝ, 2. ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΑΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΜΕ ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	2.γ	ΠΕΠ ΔΕ
3: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων με αναδιάρθρωση, εκσυγχρονισμό και οικονομική διαφοροποίηση της περιφερειακής οικονομίας προσανατολισμένη στις τεχνολογικές, τομειακές και διατομιακές περιοχές προτεραιότητας έμπνευσης της ΠΔΕ	3.1.1 «Στήριξη επιχειρήσεων (υφιστάμενων και νέων) & ειδικών μορφών επιχειρηματικότητας»	ΜΙΚΡΟΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ	ΘΕΣΜΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΤΗΡΙΞΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	1. ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΝΕΩΝ ΚΑΙ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ, 2. ΓΡΗΓΟΡΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΙΣΤΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ PROJECTS 3. ΚΙΝΗΤΡΑ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ E&A ΣΤΗΝ ΠΔΕ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ. 4.ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ (COWORKING SPACE, ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΑ, ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΚΑΙ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ, ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ)	3.α	ΕΠΑΝΕΚ
	3.2.1 «Υποστήριξη σε υπάρχοντα και νέα cluster επιχειρήσεων»	ΜΙΚΡΟΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ	ΘΕΣΜΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΤΗΡΙΞΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	ΣΤΗΡΙΞΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΜΕ ICT CLUSTER	3.γ	ΠΕΠ ΔΕ, ΕΠΑΝΕΚ

Με βάση τα αποτελέσματα του παραπάνω εργαστηρίου, το εκτιμώμενο χρονοδιάγραμμα των απαραίτητων ενεργειών για την προετοιμασία και δημοσίευση πρόσκλησης υποβολής έργων στους τομείς της μικροηλεκτρονικής και των υλικών παρουσιάζεται ακολούθως:

Πίνακας 22: Εκτιμώμενο χρονοδιάγραμμα επόμενων ενεργειών για την έκδοση πρόσκλησης στον τομέα «Υλικά – Μικροηλεκτρονική»

A/A	Στάδιο προετοιμασίας	Ανάλυση	Συμμετέχοντες φορείς	Χρόνος ολοκλήρωσης
1	Περαιτέρω επεξεργασία των προτάσεων που κατατέθηκαν στην Περιφέρεια την ημέρα πραγματοποίησης της ημερίδας	Πρώτη ομαδοποίηση των προτάσεων σύμφωνα με τις προδιαγραφές και δομή του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας και ΕΠΑνΕΚ	ΕΥΔ Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας	10/3/2015
2	Συνάντηση και διαβούλευση με φορείς (επιχειρήσεις και ερευνητικούς φορείς) για την προσδιορισμό, οριστικοποίηση και προτεραιοποίηση των δράσεων που θα αποτελέσουν το αντικείμενο της πρόσκλησης.	Προσδιορισμός αναγκών, δυναμικού πλήθους συμμετεχόντων φορέων, βαθμού αναγκαιότητας και προετοιμασίας των προτάσεων – έργων, ενδεικτικού προϋπολογισμού, είδος δράσεων κλπ	ΕΥΔ Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, επιχειρήσεις, ακαδημαϊκοί & ερευνητικοί φορείς, συλλογικοί φορείς (π.χ. CORALLIA Cluster) κλπ	30/3/2015
3	Επεξεργασία των αποτελεσμάτων της διαβούλευσης με τους φορείς	Επεξεργασία των προτάσεων των φορέων για τον καθορισμό των ομάδων και είδους έργων που θα περιλαμβάνει η προκήρυξη. Προσδιορισμός δυναμικών δικαιούχων, χρηματοδοτικά στοιχεία δράσης, προσδιορισμός είδους χρηματοδοτικού εργαλείου, ανάλυση και προσδιορισμός φορέα υλοποίησης της δράσης	ΕΥΔ Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, άλλες υπηρεσίες Περιφέρειας Δυτ. Ελλάδας, υπηρεσίες ΥΠΑΑΝ (π.χ. Δ/ση Κρατικών Ενισχύσεων), κλπ	15/5/2015
4	Δημοσίευση της πρόσκλησης (με την αίρεση της ύπαρξης του απαραίτητου Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου για τις πράξεις των κρατικών ενισχύσεων, εγκρίσεις χρηματοδοτικού εργαλείου κλπ)		ΕΥΔ Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας και Δ/ση Κρατικών Ενισχύσεων ΥΠΑΑΝ	30/6/2015

Κατάλογος Πινάκων

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ	5
ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΗΣ ΠΔΕ	5
ΠΙΝΑΚΑΣ 3: ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ - ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΤΗΣ ΠΔΕ.....	7
ΠΙΝΑΚΑΣ 4: ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΖΙΡΟΣ ΑΥΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΝΑ ΜΟΝΟΨΗΦΙΟ ΚΛΑΔΟ ΣΤΑΚΟΔ-2008.....	8
ΠΙΝΑΚΑΣ 5: ΤΟΜΕΑΚΗ ΚΑΙ ΚΛΑΔΙΚΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	13
ΠΙΝΑΚΑΣ 6: ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	24
ΠΙΝΑΚΑΣ 7: ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΣΧΕΤΙΚΟ ΔΕΙΚΤΗ ΑΠΗΧΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2006-2010	27
ΠΙΝΑΚΑΣ 8: ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΤΟΥ ΤΕΙ ΠΑΤΡΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΣΧΕΤΙΚΟ ΔΕΙΚΤΗ ΑΠΗΧΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2006-2010	30
ΠΙΝΑΚΑΣ 9: ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ RIS ΠΔΕ.....	105
ΠΙΝΑΚΑΣ 10: ΣΥΝΔΕΣΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ RIS ΜΕ ΤΟ ΠΕΠ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΠΑΝΕΚ	111
ΠΙΝΑΚΑΣ 11: ΣΥΝΔΕΣΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ RIS ΜΕ ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΑ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑ 2014-2020	118
ΠΙΝΑΚΑΣ 12: ΣΥΝΔΕΣΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ RIS ΜΕ ΤΟ HORIZON 2020.....	121
ΠΙΝΑΚΑΣ 13: ΣΥΜΒΟΛΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ RIS ΣΤΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΟΥ ΠΕΠ ΔΕ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΠΑΝΕΚ	123
ΠΙΝΑΚΑΣ 14: ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΟΙ ΠΟΡΟΙ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ RIS ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ.....	129
ΠΙΝΑΚΑΣ 15: ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΟΙ ΠΟΡΟΙ ΑΝΑ ΤΥΠΟ ΔΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	130
ΠΙΝΑΚΑΣ 16: ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΟΙ ΠΟΡΟΙ ΑΝΑ ΤΥΠΟ ΔΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΜΕΑ «ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ – ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΑ»	134
ΠΙΝΑΚΑΣ 17: ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΟΙ ΠΟΡΟΙ ΑΝΑ ΤΥΠΟ ΔΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΜΕΑ «ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ»	138
ΠΙΝΑΚΑΣ 18: ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΟΙ ΠΟΡΟΙ ΑΝΑ ΤΥΠΟ ΔΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΜΕΑ «ΥΛΙΚΑ – ΜΙΚΡΟΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ»	142
ΠΙΝΑΚΑΣ 19: ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΟΙ ΠΟΡΟΙ ΑΝΑ ΤΥΠΟ ΔΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΜΕΑ «ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ (ΤΠΕ)»	146
ΠΙΝΑΚΑΣ 20: ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΟΙ ΠΟΡΟΙ ΑΝΑ ΤΥΠΟ ΔΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΜΕΑ «ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ»	150
ΠΙΝΑΚΑΣ 21: ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΤΟΜΕΑ «ΥΛΙΚΑ – ΜΙΚΡΟΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ» ΒΑΣΕΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ 1 ^{ΟΥ} ΘΕΜΑΤΙΚΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ.....	175
ΠΙΝΑΚΑΣ 22: ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΟ ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΕΠΟΜΕΝΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΠΡΟΣΚΛΗΣΗΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ «ΥΛΙΚΑ – ΜΙΚΡΟΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ»	179

Κατάλογος Σχημάτων

ΣΧΗΜΑ 1: ΠΥΡΑΜΙΔΑ ΗΛΙΚΙΩΝ ΧΩΡΑΣ.....	4
ΣΧΗΜΑ 2: ΠΥΡΑΜΙΔΑ ΗΛΙΚΙΩΝ ΠΔΕ.....	4
ΣΧΗΜΑ 3: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΗΣ ΑΠΑ ΑΝΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΤΟΜΕΑ, 2010.....	6
ΣΧΗΜΑ 4: ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΟΙ ΕΞΑΓΩΓΙΚΟΙ ΚΛΑΔΟΙ ΤΗΣ ΠΔΕ, 2012.....	7
ΣΧΗΜΑ 5: ΔΙΑΦΩΡΩΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΑΝΑ ΚΛΑΔΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ, 2012 (%).....	10

ΣΧΗΜΑ 6: ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΑΝΑ ΚΛΑΔΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ, 2010-2012 (%).....	12
ΣΧΗΜΑ 7: ΧΑΡΤΗΣ ΚΑΤΑΤΑΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΙΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ	18
ΣΧΗΜΑ 8: ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΦΟΡΕΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΔΕ ΠΟΥ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ ΣΕ ΕΘΝΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ.....	19
ΣΧΗΜΑ 9: ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΔΕ ΠΟΥ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ ΣΕ ΕΘΝΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ.....	20
ΣΧΗΜΑ 10: ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΕΤΑΚ ΣΤΑ ΟΠΟΙΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΝ ΦΟΡΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΔΕ.....	21
ΣΧΗΜΑ 11: ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ, ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΣΧΕΤΙΚΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΠΗΧΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ ΚΑΘΕ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ ΣΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ, ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΝΤΑΕΤΙΑ 2006-2010. ΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΥΠΟΨΗ ΟΛΕΣ ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΠΕΔΙΑ	27
ΣΧΗΜΑ 12: ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ, ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΣΧΕΤΙΚΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΠΗΧΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ ΚΑΘΕ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ ΣΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ, ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΝΤΑΕΤΙΑ 2006-2010. ΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΥΠΟΨΗ ΟΛΕΣ ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΠΕΔΙΑ	29
ΣΧΗΜΑ 13: ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ, ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΣΧΕΤΙΚΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΠΗΧΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ ΚΑΘΕ ΑΤΕΙ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ ΣΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ, ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΝΤΑΕΤΙΑ 2006-2010. ΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΥΠΟΨΗ ΟΛΕΣ ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΠΕΔΙΑ	30
ΣΧΗΜΑ 14: ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ ΜΕΛΩΝ ΜΙ CLUSTER	33
ΣΧΗΜΑ 15: ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT.....	36
ΣΧΗΜΑ 16: ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΕΜΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΩΝ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ «ΕΥΡΩΠΗ 2020» ΜΕ ΤΟΥΣ ΠΡΩΤΑΡΧΙΚΟΥΣ ΤΗΣ ΣΤΟΧΟΥΣ	39
ΣΧΗΜΑ 17: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ	47
ΣΧΗΜΑ 18: ΑΛΥΣΙΔΑ ΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΜΕΙΣ ΕΣΤΙΑΣΗΣ ΣΤΗ ΓΕΩΡΓΙΑ-ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΑ	52
ΣΧΗΜΑ 19: ΑΛΥΣΙΔΑ ΑΞΙΑΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ - ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ	57
ΣΧΗΜΑ 20: ΑΛΥΣΙΔΑ ΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΜΕΙΣ ΕΣΤΙΑΣΗΣ ΣΤΑ ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ ΜΙΚΡΟΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ	59
ΣΧΗΜΑ 21: ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ «ΈΞΥΠΝΗΣ ΠΟΛΗΣ».....	60
ΣΧΗΜΑ 22: ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΈΞΥΠΝΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ ΠΔΕ.....	69
ΣΧΗΜΑ 23: - Ο ΚΥΚΛΟΣ ΤΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	155
ΣΧΗΜΑ 24: ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΗΣ ΈΞΥΠΝΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	156
ΣΧΗΜΑ 25: ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΗΣ ΈΞΥΠΝΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ.....	159